

T.C.
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

RAĞMÎ
HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ VE
DİVAN'ININ NOTLANDIRILMIŞ METNİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Dilek İŞIKHAN
1310061003

Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı

Programı: Türk Dili ve Edebiyatı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ömür CEYLAN

EKİM 2015

**T.C.
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**RAĞMÎ
HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ VE
DİVAN'ININ NOTLANDIRILMIŞ METNİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Dilek IŞIKHAN
1310061003**

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 06.10.2015

Tezin Savunulduğu Tarih: 14.10.2015

Tez Danışmanı: Prof .Dr. Ömür CEYLAN

Jüri Üyeleri: Prof. Dr. Ömür CEYLAN

Prof. Dr. Vahit TÜRK

Yrd. Doç. Dr. Nagihan GÜR

EKİM 2015

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	i
KISALTMALAR	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v

I

GİRİŞ

18. Yüzyılda Divan Şiiri.....	1
-------------------------------	---

II

RAĞMÎ

II.1. Hayatı.....	9
II.2. Eserleri	12
II.3. Edebi Şahsiyeti	12

III

RAĞMÎ DİVANI'NIN İÇERİK DÖKÜMÜ

III.1. Tevhid ve Naatlar	36
III.2. Gazeller	37
III.3. Murabba.....	37
III.4. Kıtalar	37
III.5. Tarihler	38
III.6. Matlalar ve Müfredler.....	39

IV

RAĞMÎ DİVANI

IV.1. Çeviriyazılı Metnin Kuruluşunda Benimsenen Esaslar ve Çeviriyazı Alfabesi	40
IV.2. Notlandırılmış Çeviriyazılı Metin	42

SONUÇ.....	185
DİZİN	187
KAYNAKÇA	190
TIPKIBASIM	200

ÖN SÖZ

Klâsik türk edebiyatı, köklü geçmişiyle varlığını sürdürdüğü her dönemde gelişmeye devam ederek kültür tarihimizin önemli bir kısmını oluşturmuştur. Kaideleri kendisine özgü bu kültür içerisinde sanatkarlar, varlıklarını ortaya koyma çabasıyla özgün eserler meydana getirmiş; kimisi yaşadığı dönem içerisinde pek çok şaire kılavuzluk ederken kimisi yaşadığı yüzyılın da ötesine taşınan adları ile kendilerinden sonra yetişen şairleri etkilemiş ve ortaya koydukları eserler, ait oldukları edebi muhitte birlikte klasik addedilmiştir.

XVIII. yüzyıla gelene dek gelişimini düzenli olarak sürdüren klasik yapı, bu tarihten itibaren hem önceki yüzyıllara nazaran gerek üslup gerekse şair bakımından oldukça karma bir yapı göstermiş hem de yenileşme ve değişim arzusunun hedefi olarak çözümlenin meydana geldiği bir süreç içerisine girmiştir. Siyasal hayatta meydana gelen çözümler ise, bilhassa yüzyılın son evresinde devletin aldığı yenilgiler ve dış politikada sergilemiş olduğu tutum ile toprak kayıplarına sebep olarak sonuçlanmıştır.

Bu bağlamda divanını incelediğimiz Rağmî'nin yaşamış olduğu XVIII. yüzyıla hakim olan olayları genel hatlarıyla göstermek adına çalışmamızın giriş bölümünde Osmanlı'nın içerisinde bulunduğu durum ve edebi yaşam hakkında kısa bir bilgi verilmiş; ardından giriş de dahil olmak üzere dört bölüm olarak tasnif ettiğimiz çalışmanın ikinci bölümünde şairin hayatı ve edebi şahsiyeti, üçüncü bölümünde divanının nazım şekilleri bakımından incelemesi, dördüncü bölümünde ise divanın notlandırılmış çeviriyazılı metnine yer verilerek Rağmî'nin Türk edebiyatındaki konumu nesnel bir yaklaşımla tespit edilmeye çalışılmıştır.

Üzerinde çalıştığımız metin, uzunca bir zaman dilimine yayılarak yazıya geçirildiği anlaşılan ve düzenli-düzensiz imla hatalarına çokça rastlanılan bir metindir. Rağmî Divanı'nın bizim ulaşabildiğimiz tek nüshası durumundaki metin içerisinde, Rağmî'ye ait olması mümkün olmayan şiirler ve metin sahiplerinin kişisel notları da bulunmaktadır. Okuma ve kullanma kolaylığı sağlamak için şiirler bizim tarafımızdan alışılagelmiş divan sıralamasına ve alfabetik sıraya dizilmiş, Rağmî'nin

olması mümkün olmayan manzumeler ayıklanmış ve -göremediğimiz diğer sağlıklı nüshaların varlığı ihtimali göz önünde bulundurularak- düzenli imla hataları (h/h; n/ñ vb.) metin neşrine yansıtılmamıştır.

Lisans ve yüksek lisans eğitimimin her safhasında bilgilerinden faydalanma imkanı sunarak bana sabırla rehberlik eden, tezi oluşturma sürecinde karşılaştığım güçlüklerin çözümü için değerli vakitlerini ayıran ve üzerimde büyük emeği olan kıymetli tez hocam Prof. Dr. Ömür CEYLAN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Engin bilgisi ve hoşgörüsüyle her daim örnek aldığım, eğitim sürecinde ve sonrasında da hiçbir zaman yardımlarını benden esirgemeyen kıymetli hocam Prof. Dr. Günay KUT'a; tezin temininden tamamlanmasına dek desteğini aldığım değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Nagihan GÜR'e; çalışma boyunca yanımda olduklarını hissettiren değerli arkadaşlarım Selin LAFCI ile Tuğba TADAL'a ve aileme teşekkürlerimi sunarım.

Ekim 2015

Dilek IŞIKHAN

KISALTMALAR

Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
DK	: Derkenar
G.	: Gazel
Haz.	: Hazırlayan
K.	: Kıta
M.	: Matla
Mb.	: Murabba
N.	: Naat
Öl. / ö.	: Ölümü
R.	: Rağmî
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SK	: Sah Kaydı
Ş.Y	: Şeyhülislam Yahya
T.	: Tarih
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı

Enstitüsü : Sosyal Bilimler
Ana Bilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı
Programı : Türk Dili ve Edebiyatı
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Ömür CEYLAN
Tez Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans – 2015

KISA ÖZET

RAĞMÎ HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ VE DİVAN'ININ NOTLANDIRILMIŞ METNİ

Dilek Işıkhân

“Rağmî Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divan’ının Notlandırılmış Metni” isimli çalışmamız, XVIII. yüzyıl şairlerinden Rağmî’ye ait Divanın çeviriyazısına ve ortaya çıkan metnin bilimsel metotlar çerçevesinde incelenerek notlandırılmasına dayanmaktadır.

Çalışmamız temelde dört bölümden oluşmaktadır. Tezin ilk bölümünü oluşturan “Giriş” kısmında Osmanlı’nın ve Klasik Türk Şiiri’nin XVIII. yüzyıldaki durumu genel hatlarıyla ifade edilmeye çalışılmış; ikinci bölümünde; şairin sınırlı sayıdaki kaynakta yer alan biyografisi, eserinden tespit edebildiğimiz hususlar ile genişletilmiş; yine eserinden hareketle dil ve üslubuna dair değerlendirmeler yapılarak “Rağmî” başlığı altına alınmış; üçüncü bölümünde eserin ihtiva ettiği nazım şekilleri tespit edilerek “Rağmî Divanı’nın İçerik Dökümü” başlığı ile verilmiş, metnin notlandırılmış şekli ise son kısım olan dördüncü bölümde “Rağmî Divanı” başlığı içerisinde sunulmuştur. Eserin ulaşılabilen tek nüshası da tıpkıbasımı olarak tez çalışmamızın sonuna dahil edilmiştir.

Hazırlanan bu yüksek lisans tezi ile Rağmî’nin kimliği ve eseri gün yüzüne çıkartılarak Türk edebiyatı içerisindeki yeri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler : XVIII. yüzyıl, Klasik Türk Şiiri, Sebki Hindî, Rağmî

Bilim Dalı Sayısal Kodu :

Institute : Institute of Social Sciences
Department : Turkish Language and Literature
Programme : Turkish Language and Literature
Literature Supervisor : Prof. Dr. Ömür CEYLAN
Degree Awarded and Date : Master - 2015

ABSTRACT

THE LIFE, LITERARY IDENTITY OF RAGMI AND HIS DIVAN'S ANNOTATED TEXT

Dilek Işıkhan

The study, named as “The life, literary identity of Ragmî and his Divan’s annotated text” depends on the translation of Rağmî’s Divan from XVIII century poet and the examining it using scientific methods.

The study, basically consist of four sections. In the introduction part, which forms the first part of thesis, the situation of ottoman and classical Turkish poetry in the XVIII century has been referred; in the second part, the biography of the poet which can be foun in few resources has been broadened with reference to the facts derived from his work. And evaluation of his language and style with referance to his work has also been contained under the title of “Ragmî” ; in the third section, the verse styles which the work contains has been established and referred to under the title “The list of contents Rağmî’s Divan” and the annotated form of his work has been presented in the fourth and last part. The facsimile of the work which has only one transcript that can be reached has also been included at the end of the study.

With this graduate thesis it has been tried to unearth Rağmî’s identity and his work and his place in Turkish literature.

Key Words : XVIII century, classical Turkish poem, Sebki Hindî, Rağmî

Science Code :

I GİRİŞ

18. Yüzyılda Divan Şiiri

Kurulduğu tarihten itibaren hızla gelişen ve hakimiyet kurduğu topraklarda zamanla gücünün zirvesine ulaşan Osmanlı Devleti, XVIII. yüzyıla gelindiğinde; siyasi başarısızlıklar, ekonomik sıkıntılar, iç isyanlar ve savaşlarda alınan mağlubiyetlerin sebep olduğu toprak kayıpları ile "gerileme" olarak adlandırılan çözülme sürecine girmiştir. Kanûni döneminin ortalarında hissedilen fakat tam manasıyla III. Murad döneminde başlayan bu süreç, Viyana bozgununun neticesi olan Karlofça Antlaşması'nın (1699) imzalanmasıyla hız kazanmış, bu tarihten sonra Osmanlı Devleti, çareyi kanun-i kadimde değil rönesanstan itibaren gerçekleştirdiği yapısal değişiklikler ve bilim-düşünce hayatındaki reformlar ile dünya dengesinde önemli bir güç haline gelen Batı'nın askeri ve teknik üstünlüğünü kabul etmekte bulmuştur.

Yüzyılın başında ilk kez toprak kaybına sebep olan Karlofça Antlaşması'nın verdiği zarar henüz telafi edilememişken, kökleri eskiye dayanan huzursuzluğun sosyal bir patlamaya dönüştüğü Edirne Vak'ası (21 Temmuz 1703) meydana gelmiş, bir grup cebecinin Gürcistan seferine çıkmadan önce maaşlarını alamamasıyla alevlenen bu isyanla, devletin idaresini elinde tutan ve önemli görevlere kendi yakınlarını getirdiği için isyanın müsebbiplerinden sayılan Şeyhülislam Feyzullah Efendi öldürülmüş, Edirne'de ikamet eden II. Mustafa (1695-1703) tahttan indirilerek yerine III. Ahmet (1703-1730) getirilmiştir (Horata 2009, 17). III. Ahmet'in tahta çıkması ve 1717 yılında Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'nın sadrazamlığa getirilmesi, Lale Devri olarak adlandırılacak olan on iki yıllık huzur ve barış döneminin de başlangıcı olmuştur.

Dış politikada barışçıl bir tavır sergileyerek Viyana'dan beri süregelen karışıklığa son vermeyi ve Edirne Vak'ası'ndan sonra tekrar iç huzuru yakalamayı amaçlayan Osmanlı Devleti için 1718'de imzalanan Pasarofça Antlaşması adeta bir dönüm noktası olmuştur. Lale Devri'nin başlangıcı addedilen bu tarihten itibaren Batı'dan yalnızca askeri ve teknik alanda değil sosyal ve kültürel alanda da

aktarımlar başlamış, Kağıthane başta olmak üzere İstanbul'un her tarafı havuzlu bahçeler, çeşmeler, kütüphaneler, eğlence ve gezinti yerleri ile süslenmiştir. III. Ahmet'in katılımıyla açılışı gerçekleştirilen Sadabad; devlet erkânı, şairler, musikişinaslar ve zevk erbabının eğlence mahalli olmuş, halkın da bu eğlencelerden yararlanabilmesi için pek çok bölgeye çadırlar kurulmuş ve ilkbaharın gelmesiyle birlikte buralarda başlayan eğlenceler ile geceleri yapılan helva sohbetleri sabaha dek sürmüştür. Devlet erkânı arasında sık sık devlet büyüklerine ve elçilere ziyafet vermek, Batılı resamlara portrelerini çizdirmek¹, pahalı samur kürkleri giymek moda olmuş, adeta lüks ve israf yarışına girilmiştir (Horata 2009, 19-20). Döneme adını bahşeden ve oldukça ilgi gören lale, saray bahçelerini süslediği gibi padişahlar tarafından ithal edilmeye, nadir bir lale soğanı yüzlerce altına kadar satılmaya başlanmıştır.

Lale devrinde tüm ihtişamıyla düzenlenen eğlencelerin yanı sıra bilim ve kültür faaliyetlerine de yer verilmiştir. Fikirlerde incelik, sanatta gelişme meydana gelmiş, duygularda oluşan zarafet ile edebiyatta seçkin ürünler ortaya çıkmıştır. Paris'e elçi olarak gönderilen (1720) Yirmisekiz Mehmed Çelebi, Batı'nın kültür ve medeniyetine dair gözlemlerini Sefaretnamesi ile aktarmış, İbrahim Müferrika tarafından matbaa kurulmuş (1727), Sadrazam İbrahim Paşa'nın teşvikiyle Arapça ve Farsça'dan çeviri yapmak üzere içerisinde Nedîm, Sâmî, Râşit, İzzet Ali Paşa, Seyyit Vehbî, Nâhifî gibi devrin önemli şairlerinin de bulunduğu bir Tercüme Heyeti oluşturularak din, tarih, felsefe ve astronomi gibi pek çok alanda eser çevrilmiştir.

Sükunet içerisinde geçen on iki yıllık sürenin sonunda devlet erkânının eğlence düşkünlüğü, gereksiz harcamaları, lüks ve israf yarışı sıkıntı içerisinde yaşayan halkı usandırmış, tüm bunlar Patrona Halil İsyanı (1730) olarak anılan ikinci bir sosyal patlamaya zemin hazırlamıştır. İsyanın neticesinde devrin sembolü haline gelen Sadabad yerle bir edilmiş, İbrahim Paşa öldürülmüş, III. Ahmed tahttan çekilmek zorunda kalmış ve yerine I. Mahmut geçmiştir. Kısa süren bu barış ve huzur devrinin ardından I. Mahmut döneminde 1723' ten beri devam eden İran

¹ Bu dönemde Fransız elçisinin desteğiyle İstanbul'a gelen Jean B. Vanmour, Sultan III. Ahmed ile saray ileri gelenlerinin resimlerini yapmış aynı zamanda III. Ahmed'in saray törenlerini, İstanbul'un çeşitli semtlerini, gündelik hayattan kesitleri tüm gerçekçiliği ile resmetmiştir. Bu yolla uzmanlık kazandıktan sonra elçiler arasında ün kazanmış, Osmanlıların özel toplantılarına da katılmıştır. İstanbul'da otuz sene yaşayan ve neredeyse tüm elçilerin başvurduğu isim olan Vanmour, yetmiş yaşında ölmüştür (1737) Tabloları, Lale Devri Osmanlısının kıyafet, görgü ve davranış biçimlerini sergilemesi bakımından önem taşır. (Altınay 2010, 47-49)

savaşları yeniden patlak vermiş, bu savaşlar 1746 anlaşması ile her iki tarafın Kasrışirin Antlaşması'ndaki sınırlara dönmesiyle sonuçlanmıştır. Avusturya ve Rusya'ya karşı mücadelecî bir tavır sergilenerek Belgrad geri alınmış ve bu beklenmedik başarı Osmanlı'da Belgrad Antlaşması'ndan Rus savaşına (1739-1768) kadar sürecek olan otuz yıllık yeni bir rahvet döneminin başlangıcı olmuştur. Nitekim bir yandan askeri mücadeleler sürdürülürken bir yandan Lale devrini aratmayacak boğaz sefalarına ve imar faaliyetlerine devam edilmiş, İstanbul'da ve diğer illerde kütüphaneler, Yalova'da bir kağıt fabrikası kurulmuştur. (Horata 2009, 22) I. Mahmut'tan sonra tahta III. Osman (1754-1757) çıkmış fakat aksi bir padişah olarak nitelendirilen III. Osman'ın saltanatı uzun sürmemiştir. Onun döneminde İstanbul'da pek çok yangın meydana gelmiş, 1755 yılındaki sert kış sebebiyle Haliç donmuş, İstanbul halkı ilki 1755'te ikincisi 1766'da gerçekleşen iki büyük depremle sarsılmış ve veba salgını sebebiyle pek çok insan ölmüştür. III. Osman'dan sonra sırasıyla başa gelen III. Mustafa (1757-1774), I. Abdülhamit (1774-1789) ve III. Selim (1789-1807)'in ardından Osmanlı devleti bir yüzyılı geride bırakarak dağılma dönemine girmiştir.

Osmanlı'da hayatın ve sanatın ortak bir tavırla sürdürüldüğü her devresinde olduğu gibi XVIII. yüzyılda da siyasi gündemi oluşturan savaşlar ve toprak kayıplarının yanında, sosyal ve kültürel alanda gelişmeler yaşanmaya devam edilmiştir. Yüzyılın başında Avrupa'ya olan mesafeli bakış açısının değişmesi ve temasın artması ile çeşitli sanat dallarında Batılılaşma temayülü görülmüş ve bu değişimin askeri yapıdan sonra tesir ettiği ilk alan mimari olmuştur. Osmanlı mimarları özellikle asrın ikinci yarısından itibaren XVI. ve XVII. yüzyılda mimaride kullanılmaya başlanan sonraları resim, heykel, müzik ve edebiyata da geçen "barok" ile bu akıma tepki olarak XVII. yüzyılda ortaya çıkan ve daha zarif bir stil olan "rokoko" üslubundan etkilenerek bu üsluplara ait motifleri geleneksel mimariye taşımışlardır.¹ Resim ve tezeyinat, mimariden sonra etkilenen ikinci sanat dalı olmuş, duvar resminde klasik gelenekten ilk kopmalar bezeme öğelerinin arasına manzara, sepet ve meyve tasvirlerinin girmesi ve uzaklık, gölgeleme, tonlama, kütle, hareket, kişilik gibi batı resmine özgü niteliklerin birbirinden bağımsız olarak uygulanmasıyla

¹ Danimarka kralının yanında görev yapan Alman asıllı mimar ve ressam Antoine Ignace Melling (1763-1831), İstanbul'a getirilmiş (1782), burada Hatice Sultan'ın hizmetine girdikten sonraki ilk işi Ortaköydeki Neşatabad sarayındaki klasik tezeyinatı kazıyıp yerine barok ve rokoko süslemeleri yapmak, köşkün bahçesini de labirent şeklinde yeniden düzenlemek olmuştur. (Horata 2009, 29)

başlamıştır. Musikide ise yüzyıl çerçevesinde Batı tesirine rastlanılmamış hatta devletin çöküşünün hızlandığı ve sanat dallarında karma bir yapının ortaya çıktığı bu devirde, gelenekteki en büyük bestekarlar yetişmiş ve başarılı eserler ortaya konmuştur (Macit 2012, 11).

Çözülme sürecinin yaşandığı XVIII. yüzyılın genel yaşantısına bir karmaşa hakimken klasik türk edebiyatında ise son klasik dönem yaşanmış, özellikle bu yüzyılın şiiri, değişim arzusunun beraberinde getirdiği çeşitliliğin zenginliğinden doğan kolektif bir görünüm sergilerken aynı çeşitlilik, farklı üslupların tesirindeki şairlerin eserlerinde de kendisini göstermiştir.

Bu yüzyıla hâkim olan üsluplardan ilki anlamdan ziyade sese önem veren, sanat kaygısından uzak, nükteli, açık, zarif bir söyleyişe yaslanan, yerli hayatın ve sosyal çevrenin şiire taşınmasına imkan sunan ve asrın kadim zevkini temsil eden klasik üsluptur. Kâmî ve Nâhifî bu üslupta asrın en önemli temsilcileridir. Fakat Nahifî; Nazîm ve Enis Dede ile birlikte, dinî-tasavvufi duyarlılıkla kaleme aldığı şiirleriyle bu üslup içerisinde farklı bir yönelişi temsil ederler (Macit 2012, 129). Hem şiirleri hem de pek çok önemli şahsiyetin yetişmesine katkıda bulunmasıyla tanınan Hoca Neşet, Kadîm ünvanıyla anılan Nevres, Mevlevî şairlerle ilgili tezkiresiyle bilinen Esrar Dede, Sakıp Dede ve Belîğ bu silsiledeki diğer önemli isimlerdir.

Fikri ve manayı ön plana çıkaran, temelinde insana doğruyu, güzeli göstermeye yönelik bir çabayı barındıran ve sosyal-siyasal hayattaki çözülmenin tesiriyle dönemin en verimli çağını yaşayan bir diğer üslup, hikemî üsluptur. Nâbî, bu üslubun en güçlü sesidir. Hikemî şiiri tercih eden şairler Nabî'ye olan hayranlıklarını her fırsatta dile getirmiş, hatta bu şairlerden biri olan Hâzık kendini "Nabî-i sani" olarak nitelendirmiştir. Hikmetli söyleyişin en önemli isimleri, Raşit, Seyyid Vehbî, Münif ve Koca Ragıp Paşa iken diğer temsilcileri ise Dürrî, Âtîf, Asım, Hazık, Naşit, Salim, Rahmî, Şeyhülislam Es'ad, Ratib, Haşmet ve Fitnat Hanım'dır (Macit 2012, 140).

Mahallî-Folklorik üslup; günlük hayat sahnelerinin, konuşma kalıplarının ve mahallî konuların müdahil olmasıyla şiire yerli bir karakter kazandıran üçüncü üsluptur. Bu üslupla birlikte hece vezni kullanımında önceki yüzyıllara nazaran artış meydana gelmiş, gücünü hayalden alan şiir; yüzünü gerçek yaşantıya çevirmiş,

kafiye ve redifte Türkçe kelimeler yaygınlaşmıştır. Pek çok ismi kapsayan bir etki alanına sahip olan ve XVIII. yüzyıla gelene kadar her asırda ancak bir veya iki şairle temsil edilen mahallileşme; Sâbit, Bâkî ve Zâtî üzerinden Necâti'ye ulaşan bir eğilim iken bu yüzyılda onu temsil eden en kuvvetli isim Nedîm'dir. (Ceylan 2011, 80-81) Nitekim bu yüzyılda daha geniş bir şair kadrosu tarafından benimsenmiş; Hevâyî, Sürûrî, Kânî, Enderunlu Fâzıl diğer önemli temsilcileri addedilmiştir.

Sebk-i Hindî olarak bilinen, bir önceki asırda Türk şiirini derinden etkileyen ve önemli şahsiyetler tarafından temsil edilen son üslup, Bedî üsluptur. Safevî baskısı, mezhep taasubu ve şiire ilgisizlikten bunalarak Hindistan'a giden Fars dilli bazı şairlerin tesiriyle Horasan ve Irak üsluplarına bir tepki olarak ortaya çıkmıştır (Ceylan 2010, 85). Sebk-i Hindî; insanların iç sıkıntılarının, bunalmalarının, ruhi çarpınışlarının ince, zarif, derin ve zengin bir hayal örüntüsüyle dışavurumu sağlamış, tüm bu hissiyatın beraberinde getirdiği tasavvuf düşüncesi üslupta önemli bir yer edinmiştir. Dolayısıyla, hayal realiteden üstün tutulmuş, fazla sözden kaçınılmış, soyut hayaller ve alışılmamış benzetmeler ile mübalağalı anlatım ön plana çıkartılmıştır. Bu üslupta dikkatlerini yeni mazmun bulmaya yoğunlaştıran şairler, şiir diline yabancı pek çok maddi manevi unsur etrafında hayaller kurmuş; bu hayal unsurlarını oluştururken genellikle çevrelerinde bulunan canlı ve cansız varlıklardan mazmun kurmak amacıyla faydalanmışlardır. Nitekim zihninin orijinal mana ve hayal bulmaya zorlanması, mübalağa sanatının ön plana çıkmasına katkı sağlarken, özellikle eşyaya ait mübalağaların kullanılması tezat ve teşhis sanatlarını da beraberinde getirmiştir (Babacan 2010, 121). Bununla birlikte Farsça uzun tamlamalar, anlam kapalılığını esas alan muğlak ifadeler şiirlerde sıklıkla karşılaşılan diğer unsurlar olmuştur. Bu yüzyılda Sebk-i Hindî; Şeyh Galib, Arpaeminizade Sâmî ve Halepli Edib dışında önemli bir temsilci yetiştirememiştir. Şeyh Galib, Sebk-i Hindî'nin Türk şiirindeki son büyük temsilcisi olmanın yanı sıra aynı zamanda bu üslubu şiirlerinde en iyi ve en fazla yansıtan şair olarak da kabul edilmektedir. (Macit 2012, 78)

Yüzyılın şiirine hakim olan bu kolektif yapının yanı sıra yine bilhassa şiirde meydana gelen değişim ve yenileşme arzusu, klasikleşen nazım şekilleri ve türlerini etkilemiş; üç beyitlik, mahlassız, rubai vezinli, müşterek gazeller ile teknik bütünlüğü parçalanmış kaside yazılmış, gazellerin konusu murabbalarda anlatılmaya başlanmıştır. Anlatı (tahkiye) üslubuyla mesnevîlere ya da tarih ihtiva

eden beyitlerle kıt'aya yaklaştırılan kasideler, tüm beyitleri medhiyeye ayrılarak kasideye benzetilen tardıyye ve gazeller, ancak bir tarih kıt'asına mevzu olabilecek konularda yazılmış şarkılar hep bu yenileşme arayışının ürünleridir. Bunun yanısıra kıt'a, bu yüzyılın en gözde nazım şekillerindedir. Dürrî'nin (ö.1722) genişlettiği tarihçilik mesleği, Sürûrî'de (ö. 1814) gelişim imkanlarını zorlar noktaya ulaşır. Nedîm'den Kııımlı Rahmî'ye Neylî'den Şeyh Gâlib'e kadar yüzyılın hemen tüm şairlerinde tarih düşürmek için düzenlenmiş kıt'alara rastlanır. Fakat bu tarih kıt'alarının bilhassa câize ve makam beklentilerinin ifade aracı haline gelmesi, bu türü yaygınlaştırmakla birlikte nitelik düşüklüğüne de sebep olmuş, önceleri padişah cülusları, doğumlar, vefatlar, tabii afetler, zaferler, imar faaliyetleri vb. önemli hadiselerle düşürülen tarihler, bir süre sonra padişahın tüfeğiyle havuzdaki limonu vurmasına, bebek şehzadelerin diş çıkarmalarına hatta şairlerin kedilerinin ölmesine kadar sıradan hadiseler için yazılır olmuştur. (Ceylan 2010, 88-89)

Bu asır, şair kadrosu bakımından eski edebiyatın en zengin dönemi olmuş, bu sebeple XVIII. yüzyıl, kaynaklarda şiir ve şair asrı olarak kabul edilmiş fakat nicelikçe artan şairlerin yanı sıra nitelikçe değer kaybeden eserler ortaya çıkmıştır. Nitekim yeni bir söz söyleme kabiliyetinin azalması ve tükenişin vermiş olduğu tedirginlikle şairler nazireye yönelmiş, yine de geleneğin rol model olarak kabul edilen isimlerinin önüne geçilememiştir. Gazelde Nâbî, kasidede Nefî en çok tanzir edilen isimlerin başında gelmekle birlikte; Bâkî, Fuzûlî, Şeyhülislam Yahyâ ve Sâbit gibi şairlere de önemli sayıda nazire yazılmıştır.

Bu dönem şairleri sayılarının çokluğu sebebiyle tezkire yazarlarınca mana ve mazmunu kullanmada gösterdikleri başarıya göre tasnif edilmiştir. Bu tasnife göre; yüzyılın en önemli isimleri olan Nedîm (ö.1730) ve Şeyh Galib (ö.1799) el değmemiş düşüncelere ve kendilerine has zengin hayallere sahip yaratıcı ve kendilerinden sonra bir çok takipçi bulan üslup sahibi şairler olarak vasıflandırılmış; onların izinden gitmekle birlikte üstat şairlerden aldıkları manalardan yeni bir mana çıkarmaya kâdir, yer yer özgün şiirler yazanlar: Kâmi (ö.1724), Sami (ö.1733), Raşid (ö.1735), Seyyid Vehbi (ö.1736), Nahifî (ö.1738?), Münif (ö.1743), Edib (ö.1748), Neylî (ö.1748), Koca Ragıb Paşa (ö.1763), Sünbülzade Vehbi (1809); çağdaşları arasında "nadirü'l-akran" olarak vasıflandırılan, doğuştan iyi şair olmakla birlikte sanatlarını yeterince geliştirememiş şairler statüsünde bulunanlar: Dürrî (ö.1722), Osmanzade Taib (ö.1724), Nazîm Yahya (ö.1727), İsmail Belig (ö.1729), Vahid

(ö.1732-33), Âtîf (ö.ö.1742), Hâtem (ö.1754), Mehmet Emin Belîğ (ö.1760), Çelebizade Asım (ö.1760), Nevres-i Kadim (ö.1761-62), Hazık (ö.1763), Naşid (ö.1791), Kani (ö.1792), Hoca Neş'et (ö. 1802), Vak'anüvis Pertev (ö.1807-08), Esrar Dede (ö. 1796), Enderunlu Fazıl (ö.1810), Süruri (ö.1814); taklit ve tekit seviyesinde kalmakla birlikte yer yer mana ve hayali güzel tazmin edebilen ve bazı şiirleri ile çeşitli özellikleri bakımından dikkat çekmeyi başaranlar: Hevayî (ö.1715), İzzet Ali Paşa (ö.1734), Enis Dede (ö.1733), Şeyhülislam İshak (ö.1734), Sakıb Dede (ö.1735), Feyzî (ö.1739), Salim (ö.1743), Fenni (ö. 1745), Kırımlı Rahmi (ö. 1752), Şeyhülislam Es'ad (ö.1753), Ratib Ahmet Paşa (ö. 1762), Haşmet (ö. 1768), Fıtnat (ö. 1780), Beylikçi İzzet (ö.1809), İlhamî (III. Selim/ö.1808) olarak belirlenmiştir. (Horata 2007, 455)

Netice olarak genel hatlarıyla ifade etmeye çalıştığımız bu yüzyılda Osmanlı devleti, iç ve dış politikada takip ettiği yolla başarılı sonuçlar elde edememiş, yüzyılın başında imzalanan Karlofça Antlaşması ile otoritesini kaybederek çözülme sürecine girmiştir. Bu zamana kadar Batı'ya karşı sergilenen mesafeli tutum ilk defa askeri alanda Batı'nın örnek alınmasıyla değişmiş ve zamanla bu değişim sosyal ve kültürel alana da tesir etmiştir. Savaşlardan ve isyanlardan bunalan Osmanlı devleti için Lale devri, nefes alınan bir süreç olmuş fakat sonrasında mağlubiyetler, isyanlar, sınır tanımadan verilen kapitülasyonlar, ticaret yollarının değişmesi ile yaşanan iktisadi sorunlar Osmanlı'da telafi edilemeyecek kayıplara sebep olmuş ve bu süreç yerini uzun sürecek bir buhran dönemine bırakmıştır.

Siyasi ve sosyal hayattaki çözülmenin yanı sıra son klasik dönem olarak adlandırılan XVIII. yüzyıl Klasik Türk Edebiyatı'nda ise önceki asırlarda oluşan zevk anlayışları daha da gelişmiş, üslupta çeşitlilik görülmüştür. Bu asır şair kadrosu bakımından en zengin dönemi yaşarken kadın şairlerin sayısında da artış görülmüş, tezkirelerde (Safayî, Salim, Belîğ, Ramiz, Mehmet Emin, Safvet, Esadzade, Enderunlu Akif) döneme ait şair sayısı 1322 olarak tespit edilirken divan sahibi şairlerin sayısı ise 168 olarak ifade edilmiştir. (Macit 2012, 13) Nicelikçe artışa rağmen nitelikçe değer kaybeden eserler ortaya çıkmış, Sünbülzade Vehbi şiirin ayaklar altına alındığı bir dönemde kendisine şair demekten utandığını söyleyerek bu artışa dikkat çekmiştir. Yenileşme arzusu gerek şekil gerekse içerik bakımından klasik estetiğin katı kurallarında çözülme meydana getirmiş, yeni bir söz söyleyeme arayışındaki şairleri ise nazire yazarak seslerini duyurmaya yöneltmiştir. Salim gibi

Şiirlerinden ziyade tezkiresiyle tanınan bir Şairin gazeline dahi yüz elli kadar nazirenin yazılmış olması, bu geleneğin bu asırda ulaştığı boyutu açıkça göstermiştir. Bu dönem Şairleri kendileri de Şiir yazan hatta bazısı divan sahibi olan padiŐahlarca desteklenmiŐ, bilhassa Necib mahlaslı III. Ahmet, Sebkatı mahlaslı I. Mahmud, Cihangir mahlaslı III. Mustafa ve İlhami mahlaslı III. Selim tarafından teşvik edilerek himaye görmüŐlerdir.

II RAĞMÎ

II.1. Hayatı

XVIII. yüzyıl şairlerinden olan Rağmî'nin asıl adı Mehmed'dir. Mutasavvıf şairlerden olup Şeyh Mehmed Efendi¹ olarak bilinir. Adının zikredildiği sınırlı sayıdaki kaynakta doğum tarihi ve yeri başta olmak üzere hayatı hakkında herhangi bir bilgi bulunmamakta, yalnızca 1167/1753-54'te hayatta olduğu belirtilmektedir. (Tuman 2001, 1064; Erverdi 1980, 268) Nitekim ölümüne düşürdüğü tarihten anlaşıldığı üzere şairin Emine adlı bir kızı vardır ve kızının vefat tarihi de bu bilgiyi doğrulamaktadır:

Baş u cânımdan geçip târihin i' lân eyledim
Şabr ile luğf eyleye Mevlâ Emînem gitdi âh {1167} (T. 5/3)

Yine şairin, 1730'da tahta çıkan ve Osmanlı'ya son parlak dönemini yaşatan I. Mahmut'a (ö.1754) dua etmeyi âdet edindiğini ve onun döneminde yaşamaktan oldukça memnun olduğunu ifade etmesi de bu tarihi teyit etmektedir:

Rağmiyâ Sulţān Maḥmūd'a du' ādır pîşemiz
Luğf-ı devrān-ı Süleymān'ın Selīm'in görmedik (G. 121/6)

‘ Aceb Rağmî zamān-ı devletinde cümle hoş-ḥāliz
Ḥaṭālardan Ḥudā maḥfūz ede Sulţān Maḥmūd'ı (G. 195/5)

Eğitimi ve mesleği konusunda da kaynaklarda herhangi bir bilgi bulunmaz. Bununla birlikte divanda yer alan Farsça bir gazel ile şiirlerinde yer yer Arapça ifadelerle yer vermiş olması, medrese mensubu olan şairler için zengin bir ilham kaynağı olan Kur'an-ı Kerîm, hadisler ve tasavvufî terimlerden yararlanması ve klasik şiirin geleneksel şahıs kadrosuna sıklıkla yer vermesi, onun belli düzeyde de olsa eğitim almış olduğunu göstermektedir:

¹ *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Tuhfe-i Nailî ve Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*'nde şairin asıl adı Şeyh Mehmed Efendi olarak anılırken Müstakimzâde Süleyman'ın *Mecelletü'n-Nisab* adlı eserinde Rağmî için: “Şeyh Muhammed'in mahlasıdır” ifadesi bulunmaktadır. (İssa 1995, 528)

زهره در چرخ فلک دایه درویشانست
شیر پستان قمر مایه درویشانست

صمت و جوع و سحر و عزلت و ذکر دائم
قسمت روز ازل وایه درویشانست (G.24/1-2)

Huṭbe-i nāmīñ oḡur maḥfil-niṣīnān-ı semā
مصطفی مأجاء الا رحمته للعالمین (N. 7/10)

حدیث از مطرب و می کو و راز دهر کمتر چو
Dedi çün Hāfız-ı Şirāzi dānā-yı ṭarīkatdir (N. 7/32)

Nesīm-i şubḥ olur bādī ḥırām-ı bīd-i Mecnūn'a
Temāşası cūnūn irāş eder 'aql-ı Felātūn'a (M. 54)

5 numaralı gazelinin ilk beytinde kendisini Sünbülü dergahında bir köle addetmesi, bu dergahın postnişinleri olan Şeyh Nûreddin Efendi ile Kerameddin Efendi'nin ölümüne tarih düşürmesi ve 92 ile 93 numaralı iki gazelinde "Halvetîleriz" redifini kullanmasından anlaşıldığı üzere Halvetiyye'nin Sünbülüyye koluna mensuptur:

Hānḳāh-ı Sünbülī'de bir 'azīze bendeyim
Ḳaṭre-i nāçizim ol baḥr-i kemāle ibtidā (G. 1/5)

Şeyḫ Nûreddīn "rahmetullāhi 'aleyh"
Sırr-ı Hāḳ'dan cā-niṣīni oldu ḳuṭb-ı sālīkān {1160} (T. 7/31)

Çıkdı bir tāriḫ ey Rağmī zebān-ı ḥāmeden
Nūr ola ḳabr-i Kerāmeddīn Efendi dā'imā {1156} (T. 2/12)

Ser-defter-i ṭarīkat olan Ḥalvetîleriz
Anḳā-yı Ḳāf-ı himmet olan Ḥalvetîleriz (G. 92/1)

Olduḡ ṭarīḳ-i Sünbülī'den jāle-çin-i feyż
Leb-rīz-i bŷy-ı şıdḳ u şafā Ḥalvetîleriz (G. 93/3)

Sünbülü dergahlarının çoğunlukla Aksaray, Fatih, Eyüp ve çevresinde konuşlanmış olması Rağmî'nin İstanbul'da yaşamış olması ihtimalini de

güçlendirmektedir. Keza Rağmî'nin, İstanbul'daki ilk Halveti tekkesi olan ve bu sebepten tarikatın âsitanesi olarak kabul edilen Koca Mustafa Paşa Tekkesi'nin on birinci postnişini Nureddin Efendi'nin halifelerinden biri olması ve bir gazelinde Fatih'te bulunan Monla Gürani mahallesinde gördüğü bir şuha gönül verdiğinden, bir başka gazelinde ise oyuncakçıları ile meşhur Eyüp çarşısından bahsetmesine bakılırsa şairin en azından hayatının bir dönemini İstanbul'da geçirdiğini söylemek mümkündür:

Debistân-ı muhabbetde sebağ-ı h'ân oldu çün Rağmî
Meger bir şūha dil vermiş yine Monlā Gürānî' de (G. 177/5)

Yeler tıfl-ı heves bāzīçe-i vaşlñ hayāliyle
Göñül çün Sūğ-ı Eyyüb oldu dükkānı oyuncaklı (G. 192/2)

Mutasavvıf bir şair olmasının verdiği tesirle Rağmî, genel olarak; teslimiyetçi, masivadan yüz çeviren, bu dünyanın geçiciliğine inanan, günah işlemekten sakınan ve daima Allah'ın affına sığınan mütevazı bir karakter yapısı sergilemektedir:

Ne deñlü mücrim ise Rağmî-i tebeh-kāre
Şefā' at eyle be-ħağğ-ı şaħāyif-i münzel (N. 10/18)

Qalmasın levh-i zamīrimde nuqūş-ı mā-siva
Olmayam dil-beste her nağş-ı hayāle ibtidā (G. 1/4)

Ey ħaṭā-bağş-ı 'aṭa-fermā 'ināyet kıl baña
Nūr-ı fazlñ hādī-i rāh-ı hidāyet kıl baña (G. 2/1)

Rağmî-i pür-cürm [ü] 'işyānım muħibb-i āliñim
Yā Resūlallāh kerem eyle şefā' at kıl baña (G. 2/7)

İlāhī Rağmî-i leb-teşne-kār-ı cürm [ü] 'işyāna
Naşīb eyle zülāl-i mağfiretde feyz-yāb olmak (G. 113/7)

Rağmî'nin hayatında muamma olan pek çok husus gibi ölüm tarihi de bilinmemektedir.

II.2. Eserleri

Divan

Rağmî Divanı, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi numara T.1306 'da kayıtlıdır. Yetmiş üç varaktan müteşekkil eserin beş varağı (45, 47, 49, 52, 55) tamamen, on bir varağı (1b, 3a, 6a, 8a, 11a, 36a, 39a, 41b, 56b, 57b, 71a) kısmen boş olup beş varağında (48, 50, 51, 53, 54) ise çeşitli hesaplamalar ve karalamalar mevcuttur. Bunun dışında 46b 'de metne sonradan dahil edilen küçük bir not, 44a'da yalnızca Arapça bir ifade olduğu tespit edilmiştir. 72. ve 73. varaklarda ise metinden bağımsız dükkan kayıtları bulunmaktadır. Uzunca bir zaman diliminde farklı ellere geçtiği anlaşılan defter, Rağmî'ye ait olan ve düzensiz biçimde istinsah edilen şiirlerin yanı sıra Celîlî (43a) ve Münîb (56a) mahlaslı şairlere ait birer manzume de içermektedir. Şairin hayatta olduğunu bildiğimiz son tarih olan 1754'ten 130 yıl sonra vefat etmiş bulunan Neyzen Yusuf Paşa'nın (ö. 1884) vefatına yazılan tarih manzumesinin (68a) de Rağmî'ye ait olması elbette mümkün değildir.

Nu'ütü'l-Celîle

Kaynaklarda belirtildiği üzere şairin Divan'ı (İssa 1995, 528; Tuman 2001, 1064; Erverdi 1980, 268) dışında *Nu'ütü'l-Celîle* adlı manzum bir eseri daha bulunmaktadır. Adının anıldığı mezkûr kaynaklar içerisinde Divan'ına nazaran varlığından yalnızca Müstakimzâde Süleyman'ın *Mecelletü'n-Nisâb*'ında bahsedilen Nu'ütü'l-Celîle adlı manzum eserine, yapılan araştırmalara rağmen henüz ulaşamamıştır.

II.3. Edebi Şahsiyeti

Gelişim süreci boyunca nazari ve estetik esaslarını İslam kültüründen alarak meydana gelen ve bilhassa Fars edebiyatının kuvvetli tesiri altında kalarak XIII. yüzyıl sonlarından XIX. yüzyılın ilk yarısına dek altı asır boyunca varlığını sürdüren klasik Türk edebiyatı, bu süreçte zengin bir muhtevadan beslenmiştir. (Okuyucu 2010, 185) Gelenek içerisinde yetişen hemen her şairin yararlandığı bu muhteva; dinî-tasavvufî-tarihî ve efsanevi kaynaklar, peygamber kıssaları, velî menkıbeleri ile

efsanevi karakterlerin hikayeleri, efsane ve rivayetler, batıl ilimler ve inanışlar, şehname kahramanları gibi zengin bir yelpazenin etrafında teşekkül etmiştir.

Şiir dilinin ortak ve anlaşılır olması, az ve birbiriyle uyumlu kelime kullanımı, kendi kurallarını tayin eden estetik yapı çerçevesinde eser verme teamülü gibi unsurlar, Klasik Türk şiiri geleneğinin genel kaidelerindedir. Bu kültür içerisinde varlığını ortaya koymak ve henüz söylenmemişi söylemek isteyen şairler, kendilerine has dil özellikleri ve yine bu ortamda meydana gelen belli üsluplar ile seslerini duyurmuşlardır.

Rağmî'nin yaşadığı XVIII. yüzyıl, hem şair kadrosu hem de öncesinde bahsedildiği üzere üslup bakımından oldukça zengin bir dönemdir. Bu dönemde son klasik devrini yaşayan ve “kemâl” mertebesinde değerlendirilen şiir muhiti, yenilik arayışlarının ve farklı eğilimlerin çevresinde verilen eserlere sahne olmuştur. Şairlerin klasik estetikte bilhassa itibar ettikleri özgünlük ve orijinallik kaidesi, bu yüzyılda yerini varoluş mücadelesine bırakmış, takip ve taklit arasında kalan nazirecilik dönemin bir diğer zirvesi olmuş ve zihniyet dünyasındaki değişim kendisini açıkça göstererek klasik estetikte ciddi bir kırılmaya yol açmıştır.

XVIII. yüzyıl bu karma yapının tesiri altındayken edebi yönünü üslup özellikleri üzerinden tespit edip detaylandırmaya çalışacağımız Rağmî de bu genel yapıdan ayrı düşünülemez. Yalın bir dilden ziyade nispeten ağıdalı bir söylemi tercih etmesi, kimi zaman üçlü ve dörtlü Farsça tamlamalara yer vermesi ve anlamı güçlendirmek adına söz sanatlarına çokça yönelmesi onu Sebki Hindî'ye yaklaştıran üslup özellikleri olarak dikkati çekmektedir. Az sayıdaki manzumesinde dahi olsa sade ve açık bir dil kullanarak atasözü, deyim ve halk deyişlerine yer vermesi, onun mahallileşme rüzgarından da etkilendiği izlenimi vermektedir.

Rağmî'nin üslubu bağlamında değeriemeceğimiz ilk husus, Sebki Hindî'nin arka planını oluşturmada yardımcı bir unsur olan ve klasik Türk şiirinin hemen her safhasında varlığını muhafaza eden dinî-tasavvufî muhtevadır. İnsan ruhunun çektiği acılar ve ıstırap, üsluba bağlı şairlerin şiirlerinde işledikleri ana konuların başında gelince bu şairler tabii olarak tasavvuf temasına da eğilmiş; gerçekten de birçok hayalin dış dünya yerine insanın iç dünyasının anlatımında kullanılması tasavvufu çekici bir konu haline getirmiştir (Babacan 2010, 121). Nitekim Rağmî'nin de

geleneğ içinde muhafaza edilen hemen her konudan beslendiği gibi, ağırlığı tasavvufî kaynaklar ve peygamber kıssalarına verdiği görülmüştür.

Kur'an-ı Kerîm ve Hadis-i Şerif:

- Zât-i pâkiñ eylemiş Allâhü Rabbü'l-âlemîn
Tâc-ı "levlâk" ile sultân-ı gürüh-ı mürselîn (N. 7/1)
- Esrâr-ı "ev ednâ" dan eder keşf-i dağâyık
Ser-dâde olup birbirine kırbet-i ebrû (G.160/5)
- Oldu "ed-dâllü 'alâ-hayrin ke-fâ'il"¹ mazharı
Bir muhibb-i hânedân-ı hâce-i kevn ü mekân (T. 3/7)

Tarikatlar ve tasavvuf büyükleri:

- Ser-defter-i tarikat olan *Halvetileriz*
‘Ankâ -yı Kâf -ı himmet olan *Halvetileriz* (G. 92/1)
- Tarîk-i *Gülşeni*² den feyz alıp murgân-ı hoş-güyı
Getirmiş halka-i ezkâra irşâd [eylemiş bülbül] (G.133/2)
- Âfitâb-ı burc-ı hikmetdir külâh-ı *Mevlevî*
Başka ‘âlemdir hâkîkat hânkâh-ı *Mevlevî* (G.190/1)
- Müstefîz-i sırr-ı *Mevlânâ* olan idrâk eder
Tâc-ı iklim-i velâyetdir külâh-ı *Mevlevî* (G.191/4)
- Ki ya‘ ni derviş *İsmâ‘il Kâşânî*-i şâhib-dil
Geline nuçka lâl eylerdi çok merd-i sühan-dânı (T.1/2)
- Mürşid-i mesned-nişîñ-i hânkâh-ı Sünbüli
Şeyh Nüreddin Efendi eşref-i âl-i ‘abâ (T.2/1)

¹ "Bir hayra aracılık eden, o hayrı işlemiş gibidir." (Hadis-i şerif)

Dinî kavramlar:

Bir gazel kim yazdılar ser-*defter-i ā' māh*me
Hāme-cünbān olmadın dest-i *Kirāmen Kātibīn* (N.7/15)

Bilip kadrīñ teşebbüs et ki *māh-ı rūze* şeklinde
Göründi hālka-i zerrīn-i bāb-ı *cennetü'l-me'vā* (G.8/4)

Bu keyfiyyetle Raġmī eylerim *maḥşerde* de cilve
Cihānīñ neş'e var gön'lümde tā *bezm-i elesünden* (G.149/7)

Peygamber Kıssaları:

Hz.Mûsa:

Güşād-ı çeşm-i taḥkīk et şühūduñda yakīn olsun
Hıtāb-ı "Len-terānī" hāl-i Mūsī'ye olur bā' iş (G.25/2)

Hz. Yûsuf:

Kesdiler sikkīn-i hayretle görenler ellerin
Hüsni Yûsuf'dan bize oldu peyām-āver turunc (G. 29/6)

Hz. Nûh:

Mevc-i tûfān-ı sivādan bula taḥlīş [ü] amān
Zevrak-ı cism-i nizārım ola çün keştī-i Nûh (G.32/4)

Hz. İsa:

Neş'e-i rāh-ı musaffā dilberā la' liñdedir
Nuṭq-ı cān-baḥş-ı Mesīhā serverā la' liñdedir (G. 57 /1)

Hz. Süleyman:

Olmuş süvār-ı keştī o cānān gelir gider
Bād-ile şanki taht-ı Süleymān gelir gider (G.67/1)

Hz. Davûd:

Nāle-i nāy-ı gelū-yı dem-i ' uşşāk-ı ḥazīn
Feyz-baḥş olmada hem-naġme-i Dāvūd olmaz (K. 11/28)

Din büyükleri:

Dört Halife:

Cenâb-ı hâzret-i Şiddîk ‘Ömer ‘Osmân ü Haydar’dır
Muhibbiñ çâr yârân-ı şadâkat yâ Resûlallâh (N.6/8)

Eyyüb el-Ensari:

Tefevvuğ eylese Rağmî Sitâbul’a ba‘îd olmaz
‘Alem-dâr-ı Resûlullâh iken mihmânı Eyyüb’üñ (G.155/6)

On İki İmam:

Hem Zeyn’el-‘abâ Bâkır’a ol bende-i şadîk
Dür olma şaşkın vâdi-i dil-ğâh-ı ‘Alî’den

Müsâ vü Rızâ Şâh Taķî ile Naķî hep
Gül gonçesidir gülşen-i cângâh-ı ‘Alî’den

Biz ‘Askeri’niñ bendesiyüz nâzır-ı Mehdî
Havf eylemeziz düşmen-i bed-ğâh-ı ‘Alî’den

Tasavvuf; şairler için temel ilham kaynağı olmuş, gerçek yerine hayalin, dış ortam yerine insanın iç dünyasının ve ıstıraplarının şiire dahil olmasıyla pek çok çevreden takipçi bulmuştur. Bu evrede, üslup çerçevesinde kabul edilen tasavvuf anlayışı; tüm tafsilatıyla bir inancın temsili olmaktan ziyade temelinde dünya nimetlerine bağlanmamayı, bu dünyaya itibar etmemeyi, iç güdülere gem vurmayı, varlıkta birliği görmeyi esas almış, bununla birlikte şairlerin dile getirmekten çekindikleri bir çok duygu ve düşünceyi, kelime oyunları ile gizleyerek şiirlerinde sunma imkanı tanıdığı için oldukça ilgi görmüştür.

Bir mutasavvıf olan Rağmî’de, tasavvufun temel prensiplerini tüm açıklığıyla görmek mümkündür. Bir levhaya benzettiği gönlünde dünyaya ait hiçbir nakış barındırmayıp Allah’tan gayrısına yüz çevirmek istediğini söylediği “ibtidâ” redifli gazeli, tasavvufun ana umdelerini anlatan tipik bir örnektir:

Çalması levh-i zamîrimde nuķuş-ı mâ-siva
Olmayam dil-beste her naķş-ı hayâle ibtidâ (G. 1/4)

Mü'min için umutsuzluk ve yeis söz konusu olmamalıdır. Ecel rüzgarı esip canın bedenden ayrılacağı son âna kadar dahi Allah'ın şefaatine nail olunacağı ümid edilir:

Eder mi kaç' -ı ümîd-i şefâ' at ümmet olan
Riyâz-ı cisme vezîde olunca bād-ı ecel (N. 10/16)

Tüm ömrünü beş günde tüketecek olan insanoğlu için gam evini andıran bu dünya adeta bir misafirhaneden ibarettir. Ona itibar etmek yersizdir:

Cihân-ı bî-beķâyı cāy-ı āsāyiş kıyās etme
Bu mihmān-ķhāne-i ğamda ğaraż beş gün iķāmetdir (N. 11/2)

Tasavvufî düşüncenin temel yapı taşlarından biri olan vahdet-i vücûd; kâinatta ancak tek bir vücudun bulunduğu inanmak ve başka varlıkları, o vücudun muhtelif tecellilerinden ibaret saymaktır. (Levend 1984, 13) Bu anlayışa göre varlık birdir ve o birlik zamandan ve mekandan münezzehtir olan ezeli kudret sahibi Allah'a aittir.

Varlıkta birliği görmek klasik Türk şairlerinin de şiirlerinde sıklıkla yer verdiği anlayışlardan biridir. Raĝmî de diğer klasik şairler gibi hakikatin tek olduğu; “bin” görünenin aslında “bir”den ibaret bulunduğu inancındadır.:

Haķīkat bir iken taķmîr-i cism-i ādeme ķhāki
Kimi süflî kimi 'ālî 'aceb ızhār-ı ķudretdir (N. 11/29)

Birdir iki yok biñ dediĝiñ cümlesi birdir
Cūyā-yı reh-i vahdet ederseñ dil ü cāniñ (G. 121/11)

“Hikmet-âmiz” olarak adlandırılan ve daha çok Nâbî ile özdeşleştirilen hikmetli söz söyleme üslubu, Sebk-i Hindî'nin bir diğer özelliği olup Raĝmî'de de karşımıza çıkmaktadır. Bir naatında geçen aşağıdaki beyitler; övünç elbisesi ile mağrurane bir şekilde dolaşmamayı, bir başkasının karşısında boyun eğmemeyi, edâni ve esâfil olarak nitelendirdiği alçakların meclisinde bulunmamayı, Allah'tan uzaklaşılmasına sebep olacak kibirli tutumdan ve liderlik sevdasından korunmayı öğütlemektedir:

Sükûn [u] şabr ile ârâyiş-i hubb-ı sivâdan geç
Hırâm etme libâs-ı fâhr ile çün şöhret âfetdir (N. 11/12)

Rakîbe munşab olma râ gibi kec-tab^ç olup cânâ
Elif gibi şafâ^ç âlem içinde istikâmetdir (N. 11/14)

Şakın bezm-i edânî vü esâfilde muķim olma
Değildir cây-ı râhat belki hüsrân [u] hasâretdir (N. 11/21)

Kibir hem-şüret-i gebr olmasında nükte bahirdir
Seni dür eyleyen Hâķ'dan hemân hubb-ı riyâsetdir (N. 11/22)

Unut bildiklerin bilmem de da^ç vâ-yı kemâl etme
Bu vādilerde seyrân eyle vādî-i kerâmetdir (N. 11/23)

Gazellerinde de benzer düşüncelerin sık sık tekrarlandığı görülmektedir. Sözü ve ömrün boş yere harcanmaması gerektiğini ve hakikat ülkesinin sırları bahis konusu olunca “susma”nın en doğru davranış olduğunu anlatan şu beyitler bu cümleden örneklerdir::

Yok yerlere şarf etme dilâ dürr-i kelâmı
Yâķüt ile hem-rütbe ki nâ-h^çânde sühandır (G.64/4)

Haķikat mülkünün Raġmî verâsından haber yokdur
Bu vādide sükût evlâdır olma serserî hayrân (G. 146/5)

Dilâ nâķd-i hayâtı eyleme isrâf beyhûde
Bulınmaz bir güherdir şeş-cihât içinde çâr-süde (M. 58)

Temelinde tasavvuf felsefesini barındıran düşüncelerinin ve hikmetli söylemlerinin dışında Raġmî'nin diline dair değinilmesi gereken bir başka husus, Sebk-i Hindî'nin de esaslarından olan hayallerle süslenmiş orijinal söyleyişlerdir. Nitekim onun için hayalden ve fikirden mahrum bırakılmış manasız söz, perdesiz sazla çalınmış çirkin bir nağmeye benzer:

Hele bî-fıkr [ü] taşavvur sühan-ı bî-ma'na
Sâz-ı bî-perde gibi kem-nağam olmaz da n'olur (G.41/6)

Rağmî'nin yaşadığı yüzyıl, özgünlük ve yenilik arayışları çerçevesinde klasik şiir romaneklerinin de alışılmadık biçimde ele alındığı bir dönemdir. Bilindiği üzere klasik şiirde bülbül aşığı, gül ise maşuğu temsil etmektedir. Bülbül, gülün lutfuna bir dem mazhar olabilmek, onu görebilmek için sürekli feryâd eder de bir türlü emeline ulaşamaz. Fakat yine de ümidini kaybetmez ve nâlesine devam eder. Rağmî ise dikenler diyarı olan bu alemde bir ümit gülü açılmasının mümkün olmadığını, bunun için de ümit bülbülünün ağzına sükût mührü vurarak artık feryat etmemesi gerektiğini düşünmektedir:

Bu hâristân-ı 'âlemde açılmaz çün gül-i ümmîd
Hemân mühr-i sükût ursun dehâna bülbül-i ümmîd (G.37/1)

Klasik Türk şiirinde sevgilinin mahkumu ve mecburu olan aşık; çektiği ıstıraplara rağmen bunları isyan etmeden kabullenen ve bir lutuf gibi karşılayan, yüksek bir ruh ve tevekkül terbiyesine ermiş bir şahıs imajını aksettirir. Cevr ü cefâyı adet edinmiş sevgili, onun karşısında daima ulaşılmaz bir konumdadır. Buna rağmen âşık, ömrünü hasretle tüketir de bir dem vuslat ümidini kaybetmez. Rağmî'de ise kimi zaman bu durum tam tersi şekilde kurgulanır. Aşık; kederle ve hüznle yalnız başına geçirdiği günlere öylesine âşinadır ki, artık sevgiliye kavuştuğu anın hayalini dahi kurmak, hayalinde bile olsa onunla yalnız kalmak istemez:

'Âşık hayâl-i vuşlatıñı hem-dem istemez
'Uzlet-güzîn-i gamdır o çün mahrem istemez (G.85/1)

Şairin orijinal söylemlerine örnek teşkil eden bir başka beyit sevgilinin güzellik unsurlarından biri olan beni üzerinedir. Klasik şiirde siyah rengi ve kokusuyla kimi zaman fülfulü andıran ben kimi zaman ise şah-bâz (doğan) ve Hindu'ya teşbih edilir. Fakat Rağmî'de sevgilinin yanağında bulunan bu güzellik unsuru, gül bahçesinde yuva yapan bir kargaya benzetilmiştir:

Dâne-i hâl-i siyeh şanmañ 'izâr-ı yârda
Zâğdır kim lâne-sâz olmuş gelip gülzârda (G.180/1)

Anlamı güzel ve etkili kılmak, derinleştirmek ve zenginleştirmek için edebiyatın hemen her döneminde pek çok şair tarafından rağbet edilen söz sanatları, klasik Türk şiirinde de ustalığın gösterildiği bir hüner vadisi olarak kabul edilmiştir. Zengin bir söz sanatı varlığına sahip olan klasik türk şiirinde, Sebk-i Hindi'ye bağlı şairler; az sözle çok şey anlatmak ve anlamı ince ve zarif kılarak zenginleştirmek amaçlı tezat, teşbih ve mübalağa kullanmayı tercih etmişlerdir. Buna bağlı olarak gelişen ve anlamın genişlemesiyle çeşitlilik kazanan hayal unsurları da söz sanatlarıyla birlikte şiire dahil olmuş, bilhassa soyut hayallerin somut kavramlarla birleştirilmesi durumu ortaya çıkmıştır. Fakat bu durum Rağmî'de, libâs-ı fahr (N.11/12) ve zezeme-i âh (G.91/7) gibi soyut somut zıtlığının yanı sıra daha çok iki soyut kavramın bir araya getirilmesi şeklinde görülmektedir: reng-i hayâ (G.60/3), reng-i hizâb (G. 76/4), reng-i güft ü gû (G.87/1), bûy-ı safâ (G. 82/2), bûy-ı sıdk u safâ (G. 93/3), bûy-ı visâl (G.123/1), evc-i 'iffet (G.130/5). Söz sanatlarından ise üslup içerisinde zikredilen tezat, teşbih ve mübalağanın yanında şairin yaygın bir şekilde tenasüp, telmih ve istifham sanatını kullandığı tespit edilmiştir.

Tenasüp:

Oğur ders-i Buḥārā **şu** gibi eṭfāl-i *cū* gelmiş

Deñiz mālîkleri'dir şanma zîb-i mekteb-i **deriyâ** (G. 4/2)

Çäre olmaz [kim] *Mesîḩā* etse **tedbîr-i devâ**

Haste-i derd-i ğam-ı hicrâna olmaz çün **'ilâc** (G. 28/4)

Etmîş âġuşın **çelîpâ deyr-i** nâz u 'işvede

Vâr ise ol çeşm-i **kâfir** bir **şanem** müştâkıdır (G 54/3)

Pür-cüş edince *baḩr-ı sirişkim* nesîm-i âh

Güyâ ki **mevc-i sâhil-i 'ummân** gelir gider (G.67/3)

Tezat:

Versek netîce bûs-ı leb-i dil-rubâ çıkar

Şahbâ-yı pür-**neşâf-ı keder**-şüy-ı dil-firîb (G. 16/4)

O sîm gerden o zülf-i dü-tâ **siyâh sefid**

Mişâl-i atlas-ı **şubḩ** u **mesâ siyâh sefid** (G. 35/1)

Elem-i dehr ile *bî-keyf* olan ehl-i zâhir
Neş'e-cüyende-i dergâh-ı Cem olmaz da n'olur (G. 41/2)

‘Ayş-ı bâki vār ise bezm-i beķāda vār imiş
Tev'emāndır ‘ālem-i hestīde *mātem* ile *sūr* (G. 48/2)

Temyiz edemem meretebe-i *hüb*-ıla *zişti*
‘Ālemde hemān nazra-ber-endāz-ı ‘umūmım (G. 140/5)

Telmih:

Çift kahramanlı aşk hikayeleri:

Hikāyāt-ı leb-i *Şirīn* ile *Leylī* tamām olmaz
Olinca ‘ālem içre Rağmiyā bir *Kūh-ken* peydā (G. 3/7)

Fürūğ-ı tal' atin bir vechle taşvīr eder meh-tāb
Nice *Leylī*leri *Mecnūn*-ı der-zencīr eder meh-tāb (G. 18/1)

Metn-i cünūn-ı ‘aşkı gördüm varaķ varaķ ben
Ferhād [ü] *Kays* [ü] *Vāmık* şākird-i şan'atımdır (G. 52/2)

Büyü ve sihirle anılan ve Bâbil'de bir kuyuya asıldıklarına inanılan Hârût ile
Mârût hikayesi:

Çeşm-i *Hârūt*'a eder ‘ilm-i füsūnı ta'lim
Oldu çāh-ı zeķanı maţla' -ı māh-ı *Naḥşeb* (G. 14/2)

Hz. Mûsâ kıssası:

Güşād-ı çeşm-i taḥķīķ et şühūduñda yaķin olsun
Ḥitāb-ı “*Len-terāni*” ḥāl-i *Mūsi*'ye olur bā' iş (G.25/2)

Vezn olunca *yed-i beyzā* -yı hünerle lāle
Etmesin baḥş-i tesāvī gül-i terle lāle (G. 173/1)

Hz. Yûsuf kıssası:

Kesdiler sikkîn-i hayretle görenler ellerin

Hüsn-i Yûsuf dan bize oldu peyâm-âver turunc (G. 29/6)

Hızır ve Hz. İsa kıssaları:

Çeşme-sâr-ı la' liñe leb teşne biñ **Hızır** [ü] **Mesih**

Hâniş olmam muşhaf-ı ruhsârîña etsem yemîn (N. 7/19)

Neş'e-i râh-ı musaffâ dilberâ la' liñdedir

Nuṭṭ-ı cân-baḥş-ı **Mesihâ** serverâ la' liñdedir (G 57/1)

Bunların dışında Nûh tûfanı ile Nûh'un gemisi (G. 32/4), Şem ü Pervane hikayesi (G. 38/7), Hz. Süleyman (G. 67/1), Dahhâk (G. 90/4), Hâtem (G. 110/2), Behzâd (G. 133/5), Ashab-ı Kehf ve Kıtmir (G. 164/5), Hallâc-ı Mansûr (G. 156/1), Elest bezmi (G. 170/7), Kârûn (G.181/4), Şeyh San'ân (Mb.4), Hz. Davûd (K. 11/28), Kerbelâ (T. 2/8) en çok kullanılan telmih öğeleri olmuştur.

Teşbih, mübalağa ve istifham da şairin şiirlerde kendisine yer bulan diğer söz sanatlarındandır:

Dolaşdı şâne-veş dil pîç ü tâb-ı derd-i 'aşkıñla

Şemîm-i zülf-i 'anber-fâm-ı dilberden garaž bûdur (G. 44/4)

Def gibi sinem döğüp ney gibi efğân eylerim

Eyledikçe Rağmiyâ ol âfet-i devrân semâ' (G. 108/5)

Giymiş *beyâz câme* o gül *yâsemen gibi*

Olmuş şadefde dâne-i dürr-i 'Aden gibi (G.194/1)

Sevgilinin uzun boyunun, dalları arşın en yüksek noktasına ulaşan Nahl-i Tûbâ'nın da ötesinde tasavvur edilmesi, lalenin bir kıvılcım tanesiyle tüm dünyayı yakması ve çöldeki kum taneleri bile sayılabılırken sevgilinin sinede açtığı yaraların sayılamaması ise mübalağa örneklerinden bazılarıdır:

Nihāl-i kıaddini ‘aşıkłarıñ ey münteha-kāmet
Zemīn-i naħl-i Tūbā ’dan mu‘allā yerde yazmıřlar (G. 49/2)

Ŧoğrayıp rīř [ü] bürütına piyāzi nāsīñ
Yağdı dünyāyı bütün toħm-ı şererle lāle (G. 173/6)

O büt-i ‘iřvegeriñ sīnede dāğ-ı eleml
Dāne-i rīğ-i řaħārā gibi ma‘dūd olmaz (K. 11/14)

şairin Sebki Hindī’nin tesirinde olduğunu işaret eden unsurlara ve dil özelliklerine dair başlıca hususlar; çoğunlukla üçlü ve dörtlü izafet terkibi ile oluşturulmuş tamlamalar ile şiirlerinde yer verdiği atasözü ve deyimlerdir.

Buna göre divanda kullanılan üç veya dört öğeli tamlamalardan bazıları şunlardır:

Bir feyz ile bunca şuveri etdi bedīdār
Ol *perde-keş-i ĥikmet-i settār-ı tecellī* (N. 8/2)

řadā-yı mevlid-i şevket-fezā-yı zātīñdan
Yıkıldı *tāk-ı revāk-ı mekān-ı Lāt u Hübel* (N. 10/11)

Ėonçe-veř ehl-i derūna sīneler çāk etdirir
Nāle-i āh-ı hezār-ı ‘andelīb-i ĥoř-nevā (G. 11/3)

Nazar-endāz olanlar lāleye çok ĥālet āħz eyler
Derūn-ı dāğ-ı pür-feyz-i süveydāya olur bā‘iř (G. 25/3)

Gevher-i eşkim olur mı Raėmī güncāyiř-pezīr
Sedd-i rāh-ı seyl-i bārān-ı ĥafā etmek de güç (G. 27/5)

Ser-i kūyında yāriñ āfet-i ĥiz-ħāl-i mestīden
Murādım *būs-ı cāy-ı kūře-i na‘līn-i dilberdir* (G. 53/2)

O sāħir-mācerādır şurresi lerziş-nümün olsa
Büt-i ařnām-ı sengin-i kūniřti cümle āb eyler (G. 76/3)

Māhī-i sīmīn-i havz-ı gülşen-i cennet gibi
Hil' at-i yem cism-i pāk-i yāri şaqlar şaqlamaz (G. 86/2)

Şāh-ı sīmīn-taht-ı mülk-i şām-ı deycūr oldu şem'
Efser-i la' līn ile şulţān-ı meşhūr oldu şem' (G. 109/1)

Muhtefi genc-i güher-meşhūn iken hikmet bu kim
Mazhar-ı sırr-ı kemal-i ism-i ā' zamdır gönül (G. 134/5)

Feyz-i te'sīr-i feraḥ-baḥş-ı riyāz-ı dildir
Cilve-riz olsa ne dem bād-ı şehirle lāle (G. 173/3)

Fātiḥ-i ebvāb-ı ğaybū'l-ğayb idi her bir sözi
Naḫd-i vaḫt-i kām-cüyā-yı gürūh-ı 'ārifān' (T. 7/7)

Şairlerin duygu ve düşüncelerini açık ve rahat bir şekilde dile getirmesine, az sözle çok şey anlatmasına ve sanatsal söyleyişe yardımcı olmasına yaptığı olumlu katkıdan dolayı edebiyatımızın her döneminde ve her alanında bir milletin kültür yapısını belgeleyen atasözleri, deyimler ve halk söyleyişleri bolca kullanılmış, bu kullanımın yoğunluğu edebî türe, zamana ve edebî anlayışa göre farklılık göstermiştir (Kaplan 2009, 600). Rağmî'nin şiirlerinde de tespit edebildiğimiz üzere bu türlere yer verilmiş fakat atasözlerine göre deyimler ve halk söyleyişleri daha sık kullanılmıştır:

Güneş balçıkla sıvanmaz:
Haḫḫı butlāna taşaddi eder aşhāb-ı dālāl
Sa'y ile çehre-i hūrşid gil-endūd olmaz (K.11/8)

Akıl etmek (G.160/2), alıcı göz ile bakmak (G. 141/4), araya girmek (G.112/2), baş koymak (G. 129/4), can atmak (G. 29/2), can vermek (G. 22/2; G. 36/1), can yakmak (G. 128/2), çarha (gökğe) çıkarmak (G. 32/3), çekip çevirmek (G. 103), el vurmak (G. 6/5), hesap etmek (G.138/1), kadrini bilmek (N.2/6; G.8/4; G. 10/3), kan ağlamak (G. 13/6; G. 19/7, G. 75/4), kat'-ı ümid (ümid kesmek) (N.10/16), kendini bilmek (G. 7/4), kurban olmak (G. 21/4), mühr-i sükût vurmak (ağızına mühür vurmak) (G.37/1), netice vermek (G.16/4); parmak basmak (G.83/3);

pâyine (ayağına) düşmek (G. 95/2; K. 1/2), pâyine (ayağına) yüz sürmek (G. 164/5), şişe çekmek (G.125/9) takat getirmek (G. 33/4).

Rağmî'nin kullandığı atasözü ve deyimlerin yanı sıra sade ve açık bir dille oluşturduğu halk söyleyişi ve özellikleri taşıyan beyitlerine de rastlanır:

- Rağmî gibi **hiç kimseye 'arz eyleme hâliñ**
Her kârını teslim-i Hudâvend-i gafûr et (G.22/5)
- O mihr-i hüsne rübûde olaldan ey Rağmî
Felekde zerre kadar i'tibârımız yokdur (G. 46/5)
- Yok yerlere şarf etme** dilâ dürr-i kelâmı
Yâkût ile hem-rütbe ki nâ-ğânde sühandır (G. 64/4)
- Eğer mümkün ise ta' dâd-ı cevriñ** 'âşık-ı zâra
Dökülsün dirhem-i eşk-i terim **bir bir hesâbın al** (G. 125/8)
- O mâha hasret ile [kim] nigâhım *elde değil*
'Alev 'alev bu çıkan dūd-ı âhım elde değil (G. 131/1)
- 'Älem n'ola meftûn-ı hevâdârîñ olursa
Sen gibi güzel gelmedi bu dehre efendim (G. 135/3)
- Ne oldum vuşlata tälîb ne ğamdan ictinâb etdim
İkisi bes berâber geldi **biñ kerre hesâb etdim** (G. 138/1)
- Alır göz ile bakmadıñ** ey şūh-ı bî-vefâ
Bilmem esîr-i zülf-i dırâzıñ değil miyim (G. 141/4)
- Harâm ile helâliñ **eyleseydi neş'esin iz'ân**
Su katmazdı mey-i gül-gûna kaç'â zümre-i rindân (G. 145/1)

Şairin kendi şiiri hakkındaki görüşlerini bir bütün halinde dile getirdiği tek manzumesi 137 numaralı "sözüm" redifli gazelidir. Etkilendiği şairler bahsinde detaylandıracağımız üzere Nef'î'nin aynı kafiyeli kasidesini anımsatan bu gazelin her beyitinde şair, kendi sözünü övmüştür.

Onun sözü nazım şehrinin tatlı dilli güzelidir:

Hacle-i tab'ım 'arūs-ı dil-sitanıdır sözüm
Şehr-i nazmıñ şāhed-i şīrīn-zebānıdır sözüm

Tab'-ı pākīm oldu bendergāh-ı iqlīm-i hüner
H'āce-i kālā-fürüş-ı kām-rānıdır sözüm

Ebedi hayatın bahşettiği neşe, mana bahçesinin açılmamış sünbülüdür:

Nāy-ı hāmēm şūr-ı ma'nıdır dārīr-i āhdan
Neş'e-bahşā-yı hayāt-ı cāvidānıdır sözüm

Nefhası eyler dimāg-āşufte-i kām 'ālemi
Sümbül-i n'üşküfte-i bāg-ı ma'ānıdır sözüm

Güzellerin gamzesinin tercümanı, gökyüzünün sunduğu berekettir:

Her sevād-ı harf memlū sırr-ı pinhan-ı celī
Ġamze-i şūh-ı bütānıñ tercemānıdır sözüm

Her zamān eyler muvaffaq bir zemīn-i tāzeye
Rağmiyā bī-şübhe feyz-i āsumānıdır sözüm

Saf cevhere benzeyen sözleriyle Rağmî, söz ülkesinin sultanıdır:

Güşvār-ı sem'-i cānıñ ile cevherdir sözüm
Mālik-i iksīr -i tecrīd olmayan etmez haşūr (G. 48/3)

Bu gün 'ālemde Rağmī hüsrev-i mülk-i sühan sensin
Şadā-yı şevket-i nazmıñ gider şāhāne māhāne (G. 163/5)

Şiirlerini mana denizinden çıkardığı için onların birer inci tanesini andırdığını söylemesi ona çok görülmemelidir:

Çok mı evşâfiñda eş‘ârım leâlî der isem
Ey vücûdu gevher-i yek-dâne-i baħr-i yakîn (N. 7/11)

Dürr-i nazmım olmasın mı zîb-i gûş-ı i‘tibâr
Gevher-i feyz-i hünerdir baħr-i ma‘nâdan çıkar (G. 69/4)

O, hayal bahçesinin yeni sözler söyleyen bülbüldür:

Gül-i taşvîr-i ruħuñ Rağmî-i zâra‘ arz et
Bülbül-i nev-süħan-ı bāğ-ı hayâl olmuşdur (G. 66/5)

Nitekim hayal bahçesinde mucizeler söyleyen yüz adet bülbül dahi, onun gibi tatlı dilli bir şair karşısında çaresizdir:

Şad bülbül-i mu‘cîz-süħan-ı bāğ-ı hayâlî
Rağmî gibi bir şâ‘ir-i hoş-güya değışdik (G. 118/5)

Bu dönem Türk şairleri, kendi klasiklerinin yanında Fars edebiyatından Saib-i Tebrizî, Kelîm-i Kâşanî, Talib-i Âmulî ve Şevket-i Buharî gibi Hint üslubunun önemli temsilcilerini örnek almaya, kendilerini onlarla karşılaştırmaya devam etmişlerdir. XVI. asırdan itibaren ifade edilmeye başlanan Fars şairlerine üstünlük iddiası bu asırda daha yüksek tonla söylenmiştir. (Macit 2012, 12) Bu etki Rağmî’de de karşımıza çıkmaktadır. Şair, Rum bahçesinin ateş sözlü bülbüldür ve Tâlîb-i Âmulî dahi onu kıskanmaktadır.

Rağmî n’ola reşk etse baña Tâlîb-i Âmul
Ben bülbül-i âteş-süħan-ı gülşen-i Rümım (G. 140/8)

Klasik Türk şiirinde şairlerin üslubunu tayin etmede önemli bir rol oynayan dilin kullanımı; söz sanatları ve mazmunların yanı sıra büyük ölçüde ses ve söz tekrarları, kafiye, redif, vezin gibi ritmik akışkanlığı sağlayan ahenk unsurlarıyla belirlenmektedir. Ahenk, gelenek içerisinde ortaya konulan metinlerde bazen sözlük anlamıyla ama daha çok musikî terimi olarak kullanılmaktadır (Macit 2005, 4). Nitekim Rağmî’den örnek olarak aldığımız beyitlerde de bülbülün nağmesi ile musiki icrasında ortaya çıkan nağmeye gönderme yapılmıştır:

Gülşen-i rāz-ı ḥaḳāyıḳdan olup nağme-serā
‘ Andelībāna hem-āheng-i maḳālāt olalım (G. 139/5)

Rağmī yine gül mevsim[i] yārān açılır hep
Feryādını āheng-i ḥiṣār eyledi bülbül (G. 128/5)

Ahenk unsurlarını oluşturan ilk öge ses tekrarlarıdır. Ses tekrarları genellikle; ünsüz harflerin tekrarıyla oluşturulan “aliterasyon” ile ünlü harflerin tekrarıyla oluşturulan “asonans” olmak üzere iki şekilde kullanılır:

Dāde-i derde devādır dürd-i derdiñ dāverā
Rūze-dār-ı derde dür-ā-dürdur dād evvelā (M. 4)

İlahī cūlarıñ cūş-ı ḥurūşānı kimiñçündür
Eger baḥr için ise baḥre ḡaltānı kimiñçündür (G.38/1)

Bununla birlikte aynı kökten türemiş kelimelerin bir cümle veya beyitte kullanılması sanatı olan iştikāk ile bir kelimenin harflerinin yerleri değiştirilerek yapılan ve kalb-i kül ile kalb-i ba’z şeklinde tasnif edilen kalb de ses tekrarlarına örnek teşkil eden sanatlardır. (Saraç 2001, 223) Rağmî’nin 9. naatının ilk beyitinde “hamd” kökünden gelen ve üçü de peygamberin ismi olan Muhammed, Ahmed ve Mahmud iştikak oluştururken 142. gazelinin tüm beyitlerinde kalbe örnek verilmiştir:

İştikak:

Meh-i mülk-i dü-‘ālem ‘ālim-i esrār-ı ‘ilmullāh
Medār-ı kār-ı ‘ālemdir Muḥammed Aḥmed-i Mahmūd (N. 9/1)

Kalb:

Ḥubb-ı dünya ki olur ḥalka-i dām-ı ādem
Aña pey-rev olur elbette memāt-ı mātem

Kand-veş nakd-i elezz olduğuna yok şübhe
Şarf eder eşk-i terin bulmaz ise merd direm

Kilk-i Bihzād-ı ḥiredle o gülüñ taşvirin
Mahber-i cirm-i kamer olsa nice ola rakam

Etdi ol māh-ı hümā-çehre vişālin çü ba‘id
Oldu ol haste-i hicrāna belī merg kerem

Şanemā şübheyi ço hazret-i Allāh vekīl
‘Ame-i hāliş ile Raġmī-i zār oldu ‘alem

Ahengi sağlayan unsurların ikincisi söz tekrarlarıdır. Söz tekrarları genellikle; her beyitin son sözcüğünün kendisinden sonraki beyitin ilk sözcüğünü tekrarlayarak oluşturulan “iâde” ile sözün etkisini güçlendirmek amacıyla anlamın üzerinde yoğunlaştığı sözcük ya da söz öbeklerini yinelemekle oluşturulan “tekrir” olmak üzere iki şekilde kullanılır. (Selçuk 2009, 488) Raġmî’nin 10. gazelinde, beyitlerin başında ve sonunda tekrar eden kelimelerle iâde örneği verilmiştir:

Serde derd-i kākülün her dem ‘aţadır ***dilberā***
Dilberā dil-dāde-i mihriñ durur dil ***hāliyā***

Hāliyā meshūr-ı sihr-i kākülündür cān ü ***dil***
Dil değil cānım fedādır yoluña hem ***serverā***

Server[ā] aġyārı lāyık görme her dem ***vaşlūña***
Vuşlatıñ kadrin bilir dil-dādelerdir ***vāk‘iā***

Vāk‘iā zülf-i perişāmiñ ser-ā-ser derd-i ***dil***
Dilde la‘liñ hāleti mā’ü’l-ḥayāt-ı ***cān-fezā***

Cān-fezādır derd-i ‘aşkıñ ‘āşık-ı zāre müdām
Dām-ı zülf-i yāre düşme key şakın hem ***Raġmiyā***

Şairin manzumelerinde mısra içi kelime tekrarlarıyla: dem-â-dem (G. 12/7; 108/3; 113/6), encümen-ber-encümen (G.3/1), hod-be-hod (G.61/3; G.87/7), leb-ber-leb (G. 14/1), nev-be-nev (G.102/3), pey-der-pey (G.3/6; G.44/6), rû-be-rû (G.51/1), ser-be-ser (N. 2/17; G. 73/5)... alev alev (G.131/1), çâk çâk (G.39/2), çin çin (G. 117/2), daġ daġ (N.5/1), fecv fecv (G.4/5), halka halka (G. 117/2) varak varak (G. 52/2) vb. tekrar örneği verildiği gibi bir gazeli de mısra başı söz tekrarlarıyla örülmüştür:

Hüsn oldu seni hem-ser-i mäh etmeğe bā' is
Aşk oldu baña girye vü āh etmeğe bā' is

Hüsn etdi seni dâhil-i ser-ħalka-i ' işmet
Aşk oldu baña cürm ü günāh etmeğe bā' is

Hüsn oldu saña mebdē'-i cem' iyyet-i řādī
Aşk oldu baña ħāl-i tebāh etmeğe bā' is

Hüsn etdi seni serv-i çemen-zār-ı leřāfet
Aşk oldu beni sāye-penāh etmeğe bā' is

Raġmî yüzyılın genel eğilimine uygun olarak Türkçe kafiye ve redif seçimi konusunda da hassastır. Arapça-Farsça sözcüklerle kurulan kafiye ve rediflerin yanı sıra Türkçe isim ve fiiller de dikkat çekici orandadır: ol-, bil, söyle-, gör-, bul-, aç-, bas-.

Ahenk unsurlarını teşkil eden bir diğer öge; Arap edebiyatında doğan, dil yapısına ve geleneğe göre değişikliklere uğrayarak başta Fars ve Türk edebiyatı olmak üzere İslam medeniyetine giren ve diğer milletlerin edebiyatlarında da kullanılan aruz ölçüsüdür (İsen 2009, 187). Aruz; hecelerin uzun veya kısa, açık veya kapalı oluşuna dayanır ve Klasik Türk şairlerinin olmazsa olmazıdır. Türk şiirinde on bahir mevcuttur (İpekten 2011, 167-280). Raġmî, mütekârib ve kâmil bahri hariç bu on bahirden sekizini kullanmıştır:

Vezin	Manzume Sayısı
mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün	83
mefâ'îlün/mefâ'îlün/fe'ûlün	1
mef'ûlü/mefâ'îlü/mefâ'îlü/fe'ûlün	35
fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün	140
fe'ilâtün/fe'ilâtün/fe'ilâtün/fe'ilün	31
müfte'ilün/mefâ'ilün/müfte'ilün/mefâ'ilün	1
müfte'ilün/fâ'ilün/müfte'ilün/fâ'ilün	1
mef'ûlü/fâ'ilâtü/mefâ'îlü/fâ'ilün	25
mef'ûlü/fâ'ilâtün/mef'ûlü/fâ'ilâtün	1
mefâ'ilün/fe'ilâtün/mefâ'ilün/fe'ilün	21
müfte'ilün/müfte'ilün/fa'lün	2
fe'ilâtün/mefâ'ilün/fe'ilün	1

168. sırada yer alan gazelin bir rubai vezni ile kaleme alınmış olması ise yüzyılın yenilik arayışlarına Rağmî'nin de katıldığını göstermesi bakımından önemli bir teknik detaydır:

Mef'ûlü/mefâ'îlü/mefâ'îlün/fa' :1

Şairin yenilik arayışları yukarıda değinilen rubai vezinli gazelle sınırlı değildir elbette. Yüzyılın diğer şairlerinde de görülen Türkçe bir sözcüğün tamlama ögesi olarak kullanılması (dil-beste-*i bir*: G. 132/1), 173. mahlassız gazel örneği (G. 173) ve bir müzeyyel gazel (G. 187) de Rağmî'nin yenileşme çabasının tanıklarındır. Gelenek içerisinde eser veren şairlerin, kendilerinden önce yetişen ve bu geleneğe asıl özelliklerini kazandırmış olan şairleri tanıyıp onlardan etkilenmeleri, geçmişin birikiminden yararlanarak bir nevi onu yeniden yorumlamaları oldukça tabiidir. Keza büyük şairliğin emarelerinden biri, eserlerinde, yaslandığı köklü kültür birikimini ve devamlılık fikrini hissettirmek, geleneği yenileyerek geliştirmektir. (Kurnaz 1997, 289).

Nizâmî-i Arûzî, şiirde bir şahsiyet olabilmeyi erken yaşlarda şairlerden 20.000 beyit ezberlemek daha sonrakilerden de 10.000 beyit kadar şiiri kendine rol model almak gibi bir yetiştirme şartına bağlarken Şems-i Kays da nazım ile ilgili bilgilerin tam olarak elde edilmesinden sonra büyük üstatların meşhur divanlarının çok iyi incelenmesinin gereği ve faydası üzerinde durur ve ancak onlardaki güzellik ve inceliklerin kavranılıp zihne mal edilmesiyle o kişinin ilhamının gürleşeceğine ve yaratma gücüne erişeceğini belirtir (Akün 2013, 124-125). Böylelikle hem özgün bir eser meydana getirmeyi hem de kendi benliğini ortadan kaldırarak sınırları önceden çizilmiş olan bu yolda yürümeyi arzu eden şairin macerası başlamış olur.

Bu muhitte eser veren şairlerden etkilenme, kimi zaman önceden söylenmiş olanın üzerine şairin üslubu ve hayal gücüyle birleşerek oluşturduğu orijinal bir söylemin eklenmesi ile ortaya çıkarken kimi zaman ise şairi nazire yazmaya yöneltmektedir. Nitekim bu husus Rağmî'de iki şekilde de görülür.

Benzerlikler konusunda ele alacağımız ilk örnek Rağmî'nin muzârî bahrinin mef'ûlü/fâ'ilâtü/mefâ'îlü/fâ'ilün kalıbıyla kaleme aldığı "gazelleri" redifli 189. gazelidir. Bu gazelde şair; her beyitte iki şairden bahsetmek suretiyle kendisi dahil on şairin adını zikretmiştir:

Dendi zülâl-i la‘ liñe **Câmî** gazelleri
Söylendi zülf-i haţţıña **Şâmî** gazelleri

Tîr-i müjeñle gamzelerin vaşfını eder
Sehmî gazelleri ile **Râmî** gazelleri

‘Ünvân-ı hüsn ü şevketini yâd eder seniñ
Şâhî gazelleri ile **Nâmî** gazelleri

Mazmûn-ı hicr-i vuşlatıñı etmiş iltizâm
Cevrî gazelleri ile **Kâmî** gazelleri

Reşk-i bülend-i dergehiñ iş‘âr eder şehâ
Rağmî gazelleri ile **Sâmî** gazelleri

Rağmî’nin zikredilen bu gazeli, Bâlî (ö. 1594) ile 16. yüzyıl şairlerinden olduğu tahmin edilen Şühûdî’nin (Yeniterzi 2006, 2), muasır şairlerin adlarını anarak yazmış oldukları aynı vezin ve kafiyedeki gazelleri ile benzerlik göstermektedir:

{ __ +/_ + _ +/+ __ +/_ + _ }

{ __ +/_ + _ +/+ __ +/_ + _ }

Medh itdi kadd-i yâri Nihâlî gazelleri
Hüsn-i kelâm-ı yâr Cemâlî gazelleri

Vasf-ı ruhuñda Rûhî Revânî gazelleri
Tasvîr-i hüsnüñ itmede Mânî gazelleri

Añlatmadı hayâlî okumakla her hayâl
İRmez hayâl-i yâre Hayâlî gazelleri

Medh itmek ile kâkül ü kadd-i bülendüñi
Ayyûka çıkdı Âhî Figânî gazelleri

Şi‘r-i zülâlî ile lebin sormağa anuñ
Bir kez ele gireydi Visâlî gazelleri

Ey hûr-çihre cennet-i kûyuñ beyân ider
Huldî Riyâzî ‘Adlî Cinânî gazelleri

Ölmek dirilmek âşıkâ cânâ latîfedür
İRmez me’âl-i aşka Me’âlî gazelleri

Ta‘rîf ider dehân u miyân u cemâlüñi
Pinhânî vü Hayâlî vü Ânî gazelleri

Vasf itdi la‘l-i dil-beri şîrîn kelâmı
Bal çaldı halkuñ ağzına **Bâlî** gazelleri

Hakkâ budur **Şühûdî** fenâdan haber virür
Bâğ-ı cihânda Fânî Hazânî gazelleri

Bâlî; Rağmî ve Şühûdî'nin gazellerine nazaran şiirine çok daha az sayıda şair dahil etmiştir. Her üç şairin beyitlerini incelediğimizde ise; Bâlî ve Şühûdî'de adını andıkları şairlerin mahlaslarıyla uyum oluşturan bir kelimeyi sevgiliye ithaf etmek suretiyle kullandıkları görülürken:

Medh itdi kadd-i yâri Nihâlî gazelleri
Hüsn-i kelâm-ı yâr Cemâlî gazelleri

Vasf-ı ruhuñda Rûhî Revânî gazelleri
Tasvîr-i hüsnüñ itmede Mânî gazelleri

Rağmî'de böyle bir kullanım söz konusu olmadığı gibi benzerliğin yalnızca şekilde kaldığı görülmektedir.

Bu gazelin dışında şairin diğer şairler ile tespit edebildiğimiz kafiye/redif benzerlikleri de bulunmaktadır. Bunların önemli bir kısmı nazire olmamakla birlikte, yüzlerce nazire yazılan çok ünlü rediflerde kümelenmektedir.

Sâmî-Rağmî:

Cemâlün ârzû eyler nigâhum yâ Resûlallâh
Çıkar her şeb anunçün 'arşa âhum yâ Resûlallâh (Sâmî N. 101/1)

Derûnum dâğ dâğ-ı hasretiñdir yâ Resûlallâh
Çerâğ-ı dūdmân-ı hazretiñdir yâ Resûlallâh (Rağmî N.5/1)

Hayâlî Bey-Nâ'ilî-Rağmî:

Cihân-ârâ cihân içindedir arayı bilmezler
O mâhiler ki deryâ içredir deryâyı bilmezler (Hayâlî, G. 125/1)

Silâhı âh olup anlar ki seyf bilmezler
Ne zâlim olduğun ey çarh hayf bilmezler (Nâ'ilî, G-52/1)

Konarlar ehl-i hevâ ihtiyât bilmezler
Acep hatar yeridir bu ribât bilmezler (Nâ'ilî, G. 102/1)

Mümsik-i hayl-i edānī ki sehā bilmezler
Lezzet-i çāşnī-i luţf [u] ‘ aţā bilmezler (Rağmî, G.61/1)

Nâ’ ilî-Rağmî:

Kemânî kaşlaruñ atdıka müjgân okların diller
Yürür mânend-i tîr-âverd gâhî râst gâhî keç (Nâilî G. 29/5)

O meh Rüstem-ne[b]erd olmuş taşınmış kaşd-ı ‘ uşşāka
Kemān u tiğ ü hem terkeş gâhî râst gâhî kec (Rağmî G.31/3)

Şeyhülislâm Yahyâ-Rağmî:

Gönüllerden safâ câmiyle gam dūr oldugun görsek
Harâbâtın yine bir dâhı ma’ mûr oldugun görsek

Ziyâsı düşse câna âfitâb-ı câm-ı sahbânın
Yine ol hâne-i târik pür-nûr oldugun görsek (Ş. Yahya, G.191/1-2)

Gönülden hüzn [ü] gam fi’l-cümle kem-yâb olduğun görsek
Kenâr-ı cüy-bâr-ı ‘ âlem-i âb olduğun görsek

Hilâl-i câm-ı mey destinde ey sâķi-i gül-çehre
Ziyâ-yı ‘ aks-i ruhsârîñla meh-tâb olduğun görsek (Rağmî, G.191/1-2)

Nâbî-Rağmî:

Bezm-i safâya sâğar-ı sahbâ gelür gider
Gûyâ ki cezr ü medd ile deryâ gelür gider (Nâbî, G.1/1)

Olmuş süvâr-ı keştî o cānān gelir gider
Bād-ile şanki taht-ı Süleymān gelir gider (Rağmî, G. 67/1)

Fuzûlî-Nâ’ ilî-Rağmî:

Ezel kâtibleri uşşâk bahtın kâre yazmışlar
Bu mazmûn ile hat ol safha-i rûhsâre yazmışlar (Fuzûlî G.68/1)

Mesîhâ sûz olan derdin etibbâ rûh yazmışlar
Leb-i la'lin nemek-pâş-ı dil-i mecrûh yazmışlar (Nâilî G.87/1)

Hayâl-i ebruvânîñ kim dil-i pür-derde yazmışlar
İki rā gibi gūyā şafha-i mermerde yazmışlar (Rağmî, G. 49/1)

Nefî'nin 45 beyitten oluşan ünlü "sözüm" kasidesi ile Rağmî'nin ona nazire olarak kaleme aldığı gazeli, farklı nazım biçimlerinde yazılmış nazirelere bir örnektir:

Ukde-i ser-rişte-i râz-ı nihânîdir sözüm
Silk-i tesbîh-i dūr-i seb'a'l-mesânîdir sözüm (Nefî K. 1/1)

Ḥacle-i ṭab'ım 'arūs-ı dil-sitanıdır sözüm
Şehr-i nazmîñ şāhed-i şîrîn-zebânıdır sözüm (Rağmî, G.137/1)

Şair 167. gazelinin makta beyitinde Hasîb adlı şaire nazire yaptığına dair bir ifade kullansa da adı geçen şairin divanına dair herhangi bir bilgi bulunamadığından şiirleri karşılaştıramamıştır:

Bu nev-zemîn şi'r-i Ḥasîb'e nazîrede
Rağmî zebân-ı nâṭıka-pîrâ kabarmasa (G.167)

III RAĞMÎ DİVANI'IN İÇERİK DÖKÜMÜ

Divanda dağınık halde bulunan manzumeler tarafımızca yeniden düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre divanın içerik dökümü Şu Őekildedir:

Nazım Şekli/Türü	Manzume Sayısı
Tevhid	1
Na't	10
Gazel	196
Murabba	1
Kıt'a	11
Tarih	7
Matla	72
Müfred	5

III.1. Tevhid ve Naatlar

Manzume	Beyit Sayısı
Tevhîd	2
Na't (serlevha yok)	18
Vaşf-ı Ravza-i Pür-nür-ı Nebiyy-i Cemil	2
Vaşf-ı Zât-ı Mümtaz-ı Resül-i Güzin	8
Na't (serlevha yok)	7
Na't (serlevha yok)	9
Na' t-i Pāk-i Resül-i Güzin	25
Vaşf-ı Cemil-i Meğhar-ı Ė Ālem	3
Na't	2
Na't (serlevha yok)	18
Na't (serlevha yok)	33

III.2. Gazeller

Beyit Sayısı	Gazel Sayısı
5	106
6	22
7	51
8	8
9	2
10	5
11	1
12	2
13	1

Zâl ve dâd hariç her harften bir gazeli bulunan şairin divanındaki gazellerin harflere göre beyit sayıları şöyledir:

Harf	Gaz. Say.	Harf	Gaz. Say.	Harf	Gaz. Say.
elif	11	zâ	13	ķâf	3
bâ	8	sin	2	kâf	7
tâ	4	şin	5	lâm	12
sâ	2	sâd	2	mim	10
cim	5	ţâ	3	nûn	15
ĥâ	1	zâ	1	vâv	3
ĥâ	2	‘ayn	2	hâ	21
dâl	3	ğayn	1	yâ	13
râ	44	fâ	2	Toplam: 196	

III.3. Murabba

Divanda 4 bendden oluşan 1 adet murabba bulunmaktadır.

III.4. Kıtalar

Kıt’a nazım biçimiyle yazılan 2 naat hariç tutulursa divanda toplam 11 adet kıta bulunmaktadır. Bunlardan yalnız biri “Cenâb-ı Şeyĥ Nüreddin Efendi” başlığını taşır (K. 10).

Beyit Sayısı	Kıt'a Sayısı
2	9
7	1
30	1

III.5. Tarihler

Divanda biri tamir, biri vefat ve seccadenişinlik, beşi ise vefat münasebetiyle düşürülen toplam 7 adet tarih manzumesi bulunmaktadır.

Tarih Manzumesi	Beyit Sayısı
Tārīḥ-i Ḥaḫīr Berāy-ı Fevt-i İsmā' il Efendi	9
Sünbülü Dergahı Şeyhi Nureddin Efendi'nin Vefatına Tarih (serlevha yok)	12
Kocamustafa Paşa Sünbülü Dergahı'nın Hacı Beşir Ağa Tarafından Tamir Ettirilmesine Tarih (serlevha yok)	16
Rüşdizade Muhammed Reşid Çelebi'nin Vefatına Tarih (serlevha yok)	5
Şairin Kızı Emine Hatun'un Vefatına Tarih (serlevha yok)	3
Tārīḥ-i Vefāt-ı Neylî Efendi	5
Cennet-mekân-ı Firdevs-âşiyân Merhûm u Mağfûr Ḥazretü'ş-şeyḫ Nüreddin Efendî-i Merhûm u Mağfûr Efendimiz Ḥazretleriniñ Vefâtı Sâline Olan Tārīḥ-i Muvaşşahdır ki Mışra' -ı Evveli Tārīḥ-i Vefât ve Mışra' -ı Şâni Ḳuṭbüddin Efendi Cenâblarınıñ Seccade-nişin-i İrşâd Olduğlarıdır	31

III.6. Matlalar ve Müfredler

Nazım Şekli	Manzume Sayısı
Matla	72
Müfred	5

IV RAĞMÎ DİVANI

IV.1. Çeviriyazılı Metnin Kuruluşunda Benimsenen Esaslar

- Divanının içerisinde Rağmî'ye ait olmadığı tespit edilen manzumeler ve kişisel notlar akışı bozmamak adına metne dahil edilmemiştir.
- Divanda düzensiz halde bulunan manzumeler alfabetik sıraya konularak yeniden düzenlenmiş; şiirler, okuma ve kullanma kolaylığı hedeflenerek alışılacelmiş divan sıralamasına göre yeniden dizilmiştir.
- Metinde sıklıkla karşılaşılan imla hataları (h/h; n/ñ vb.) metin neşrine yansıtılmamıştır.
- Eserde yer alan bir Farsça gazel, Arapça-Farsça beyitlerler, ayet ve hadisler özgün harfleri ile dizilmiş ve çevirileri/mealleri dipnotta verilmiştir.
- Metin içerisinde bulunmayan ve eskik olduğunu düşündüğümüz hece ve sözcükler [] ile gösterilmiştir.

ÇEVİRİYAZI ALFABESİ

آ	: Ā ,ā, A, a, E, e	ص	: Ş, ş
ب	: B, b	ض	: Đ, đ, Ž, ž
پ	: p ,P	ط	: T, t
ت	: t ,T	ظ	: Z, z
ث	: S, s	ع	: ‘
ج	: c ,C	ء	: ’
چ	: ç ,Ç	غ	: Ğ, ğ
ح	: H, h	ف	: f ,F
خ	: H, h	ق	: K, k
د	: d ,D	ك	: K, k, G, g, ñ
ذ	: Z, z	ل	: l ,L
ر	: R, r	م	: M,m
ز	: Z, z	ن	: N, n
ژ	: j ,J	و	: V,v, o, ö, u, ü, ū
س	: s ,S	ه	: h ,H
ش	: ş ,Ş	ی	: y ,Y

Farsça sözcüklerdeki vav-ı ma'dule'nin çeviriyazısı “ḥān, ḥāce, ḥāb” şeklindedir.

DİVÂN-I RAĞMÎ

[3b]

Bismillâhirrahmânirrahîm

1

TEVHÎD

{ ++ _ _ / + _ + _ / + + _ }

1. Olsa tâli^ç dilimde mihr-i İlâh
Seher-i “*Lâ-ilâhe illallâh*”
2. Mâlikü'l-mülk umarım ola râh
Memer-i “*Lâ-ilâhe illallâh*”

[1a]

2

NA‘T

{ _ ++ _ / _ ++ _ / _ + _ }

1. Cümleye ol fâ^ç il-i feryâd-res
Hâzret-i Kurân'ı şifâ kıldı pes
2. Hecde-hezâr ^ç âlem ile zât-ı Hû
Besmele harfince olur ^ç ad kamu
3. Vâhid-i yektâ odur olmaz nazîr
Luţf-ıla her haste-dile dest-gîr
4. Birliğine hecde-hezârân şühûd
Hâk-i itâ^ç atde ederler sücûd
5. Besmeleniñ bāsını fehm et hemân
Sîn olur sünbül-i bâğ-ı cinân
6. Besmeleniñ qadrini bil ey fetâ
Bağ ne demişdir Esedullâh¹ aña
7. Noğta benim besmeleniñ bāsına
Kağre iken vağdeti deryāsına

¹ *Esedullâh*: Allah'ın aslanı. İslâmın dördüncü halifesi, Hz. Ali. 598 yılında Mekke'de doğdu. Çocukluğunda puta tapmadığı için daha sonraları "Kerremallahu vecheh" dua cümlesiyle anılmıştır. Hayattayken cennetle müjdelenen on kişiden biridir. Bedir, Uhud, Hendek ve Hayber başta olmak üzere hemen hemen tüm savaflara katılmış ve bu savaflarda Hz. Peygamber'in sancaktarlığını yapmıştır. Hz. Peygamberin kızı Hz. Fâtıma ile evlenmiştir. Kendisine cesareti ve kahramanlığı dolayısıyla aslan manasındaki "Haydar" lakabı verilmiş, klâsik edebiyatta da bu vasıfları ile anılmıştır. (Fiğlalı 1989, 371-374)

8. Böyle demiş hazret-i Şāh-ı Necef¹
Nākılı hep cümle şıķāt ü selef
9. Besmele esrārını ehl-i kelām
Tā-be-ḥaşır yazsalar olmaz tamām
10. Bir iken ol ḥāliķ-i kevn ü mekān
Cümleten eşyāyı muḥīṭ ol nihān
11. Āyīne-i vecḥ-i Muḥammed hemān
Ḥaķķ'ı 'ayān gösterip oldu 'ayān
12. Aḥmed² ile sırr-ı aḥad mīmdir
Feyz-i Ḥudā ğāyet-i tekrīmdir
13. Mażhar edip zāt [u] şıfātına hep
Oldu hem ol şāh-ı rüsül müntaḥab
14. Aḥmed-i mahmūd-ı Ḥudā-yı celīl
Ḥazret-i maḥbūb-ı nebiyy-i cemīl
15. Şadr-ı nübüvvetde o bedr-i tamām
Oldu sa'ādetle imām-ı hümām
16. Evvel odur zāt-ı sa'ādet-ķarīn
Āḥir olup ḥātimetü'l-mürselīn
17. Bizden ola rūḥına yüz biñ selām
Āline ezvācına her şubḥ u şām
18. **Rağmī**-i zārı şeref-i besmele
Feyz-i Ḥudā birle getirdi dile

¹ *Necef*: Irak'ta bulunan ve Şiilerce kutsal sayılan şehir. İlk devirlerde "en-Necefü'l-eşref" diye anılmış sonraları Hz. Ali'nin şehadet mahalli olması dolayısıyla "Meşhed" ismiyle yaygınlık kazanmıştır. Tarihte Girā (Guryān), Rabve ve Vādisselām isimleriyle de anılır. Abbāsiler'in ilk döneminde bahar mevsimlerinde gezilen bir bölge iken Hz. Ali'nin gizlice buraya gömülmesinden yaklaşık bir buçuk asır sonra ayrı bir önem kazanarak yerleşim merkezine dönüşmüştür. Şii kültürüne göre Hz. Ali'nin türbesinin bulunduğu mekanın kutsallığından ötürü burada kılınan namazın başka yerlere nispetle 200.000 kat daha faziletli kılındığı, bir gece kalmanın 700 yıllık ibadete denk olduğu ve buraya defnedilen cenazeden kabir azabının kaldırılacağına dair rivayetler mevcuttur. (Öz 2006, 486-487)

² *Ahmed*: Hz. Peygamber'in isimlerinden biri olup "herkesten daha çok öven ve herkesten daha çok övülen" anlamlarına gelir. Bazı İslām âlimlerine göre Ahmed, aynı kökten türemiş olmakla beraber onun diğer adları olan ve her ikisi de yalnızca "övlümü" olmayı ifade eden Muhammed ve Mahmud'dan daha anlamlı ve daha belîğdir. (Fayda 1989, 29)

3

VAŞF-I RAVZA-I PÜR-NÜR-I NEBİYY-I CEMİL

{+ ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

1. Dilā ta' zīm ile gevher-nişār-ı eşk-i çeşm ol kim
Bu şahn-ı cennet-āsā ravza-i pāk-i Muḥammed'dir
2. Sa' ādetle tefevvuk eylesin ' arş-ı berīn üzre
Riyāz-ı sīnesi ārāmgāh-ı cism-i Aḥmed'dir

4

VAŞF-I ZĀT-I MÜMTAZ-I RESŪL-I GŪZİN

{+ _ + _ / + + _ _ / + _ + _ / + + _ }

1. Be-ḥaqq-ı nūr-ı cemāl-i Muḥammed-i ' Arabī
Be-ḥaqq-ı şıdḡ-ı maḡāl-i Muḥammed-i ' Arabī
2. Be-ḥaqq-ı ḥātem-i mühr-i nübüvvet¹-i ' uzḡmā
Be-ḥaqq-ı zīnet-i ḡāl-i Muḥammed-i ' Arabī
3. Be-ḥaqq-ı āl-i resūl be-ḥaqq-ı zevc-i betūl
Be-ḥaqq-ı ḡān-ı nevāl-i Muḥammed-i ' Arabī
4. Ğarīḡ-ı baḡr-ı günāhım ' ināyet eyle baña
Be-ḥaqq-ı feyz-i kemāl-i Muḥammed-i ' Arabī
5. Şalāt-ı ḡamseye ḡā'im niyāza dā'im ḡıl
Be-ḥaqq-ı şavt-ı Bilāl-i Muḥammed-i ' Arabī
6. ' Aḡaş-ı sīnemi ref' et şarāb-ı Kevşer² ile
Be-ḥaqq-ı ḡavz-ı zülāl-i Muḥammed-i ' Arabī
7. Şalāt-ı bī-' ad ü ḡāyet selam-ı bī-hem-tā
Hemīşe ber-ḡül-i āl-i Muḡammed-i ' Arabī
8. Esirge rüz-ı ḡaşır **Raḡmī**-i tebeh-kārı
Be-ḥaqq-ı şām-ı vişāl-i Muḥammed-i ' Arabī

¹ *Mühr-i Nübüvvet*: Hātem-i nübüvvet, nübüvvet mührü, peygamberlik mührü, peygamberlik nişanı gibi terkiplerle de ifade edilen, Hz. Muhammed'in iki kürek kemiği arasında bulunan ve nübüvvetinin alāmetlerinden biri sayılan ben. (Sinanoğlu 2007, 291)

² *Şarāb-ı Kevşer*: Kevşer şarabı. Cennette bir ırmağın adı olup boyunun Mekke ile Yemen, eninin Safa ile Aden arası kadar olduğu; etrafında pek çok kıymetli kāseler bulunduğu; oradan bir kez içenin bir daha susamayacağına dair çeşitli izahlar bulunur. Suyu süttten beyaz, baldan tatlı, kaymaktan yumuşak ve kardan soğuk olduğu ifade edilir. (Pala 2008, 268)

5

{+ ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

1. Derūnum dāğ dāğ-ı ḥasretiñdir yā Resūlallāh
Çerāğ-ı dūdmān-ı ḥazretiñdir yā Resūlallāh
2. Muḳīmāñ-ı mu‘ allā-şadr-ı evreng-i risālet hep
Seniñ cümle tufeyliñ ümmetiñdir yā Resūlallāh
3. Ziyā-yı nūr-ı tevḥīd ile āfāk[1] eden memlū
Ṭulū‘-ı āfitāb-ı ṭal‘ atiñdir yā Resūlallāh
4. Olan ḥışn-ı ḥasīn-i şer‘-i pākiñ ḥāfız ü ḥāmi
Şadā-yı pençgāh-ı nevbetiñdir yā Resūlallāh
5. Şefa‘ āt menba‘ ından teşne diller eyleyen sīr-āb
Zülāl-i cūybār-ı şefḳatiñdir yā Resūlallāh
6. Olanlar āsumān-ı rif‘ ate necm-i ziyā-efgen
Nedīm-i bezm-i ḥāşs-ı şohbetiñdir yā Resūlallāh
7. Tebāşīr-i şabāḥü’l-ḥayr-ı iḥsānıñla dīşād et
Bu **Rağmī**-i siyeh rū ümmetiñdir yā Resūlallāh

[2a]

6

{+ ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

1. Maḳāmıñ şadr-ı eyvān-ı risālet yā Resūlallāh
Kelāmıñ gevher-i kān-ı melāḥat yā Resūlallāh
2. Şeb-i isrā¹ gürūh-ı mürselīne pīşvā olduñ
Seniñdir rif‘ at-i şān-ı imāmet yā Resūlallāh
3. ‘Uşātıñ mücrim-i sāḥil-nişīn-i mağfīret-cūyı
Olur hep gārḳ-ı ‘ummān-ı şefa‘ āt yā Resūlallāh
4. Meh oldu iki pāre mihri döndürdüñ ṭarīkinden
Elinde ṭop-ı çevgān²-ı sa‘ ādet yā Resūlallāh
5. Derūn-ı pākiñ ol baḥr-i güher-meşḥūn-ı ḳudretdir
Bulunmaz ḥadd ü pāyān-ı nihāyet yā Resūlallāh

¹ Şeb-i isrā (Mi‘rāc): Hz. Peygamber’in Mescid-i Harām’dan Mescid-i Aksâ’ya, oradan da göğe yaptığı yolculuğu ifade eden terim. Kaynaklarda daha çok “İsrâ ve mi‘râc” şeklinde geçerse de Türkçe’de mi‘râc kelimesiyle her ikisi de kastedilir. (Yavuz 2005, 132)

² Top-ı çevgān (Gûy u Çevgān): Bir meydana da ata binerek eldeki sopa (çevgān) ile top (gûy)a vurarak oynanan bir oyundur. Tasavvufta çevgān, Hakk’ın ezeli takdîrini, gûy İllâhî takdîrin hükmüne kahrolması ve mecbur kalıp hareket etmesini simgeler. (Üstüner 2007, 317-318; Pala 2008, 171)

6. Zuhūruñ haq ile haq sende zāhir sen daḥi haqsın
Hudā'nıñdır bu iḥsān-ı ' ināyet yā Resūlallāh
7. Seni taşdıq ü tezkīr eyleyenler ism-i mümtāzıñ
Olursa çok mı şāyān-ı mülākāt yā Resūlallāh
8. Cenāb-ı ḥāzret-i Şiddīk¹ ' Ömer² ' Oşmān³ ü Ḥaydar⁴ dır
Muḥibbiñ çār yārān⁵ -ı şadākat yā Resūlallāh
9. Ğarībiñ Raġmī-i şeydā şefa' āt-ḥ'āh-ı luḫfuñdur
Odur pür-cürm-i ' işyān-ı şekāvet yā Resūlallāh

7

NA' T-İ PAK-İ RESÜL-İ GÜZİN

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. Zāt-i pākiñ eylemiş Allāhü Rabbü'l- ' ālemīn
Tāc-ı "levlāk"⁶ ile sulṭān-ı gürūh-ı mürselīn
2. İrtifā' -ı pāye-i iclālīne verdi şeref
Süllem-i ḳadr-i refi' iñ oldu çarḥ-ı heftümīn
3. Cebe-i māhı dü nīm etdikde tiĝ-i uşbu' uñ
"Merḥabā-bik yā Resūlalāh" dediler mü'minīn
4. Keff-i pākiñ oldu yenbu' -ı zülāl-i cān-fezā
Eylediñ irvā-yı ' aţşān-ı ' alil-i āteşīn

¹ *Siddik*: Hz. Ebûbekir. 572 yılında Mekke'de doğdu. Asıl adı Ebû Bekr Abdullāh b. Ebî Kuhāfe Osmān b. Âmir el-Kureşî et-Teymî'dir. Hz. Muhammed'in ölümünden sonra ilk halife olan ve cennetle müjdelenen on kişiden biridir. Servetini Allah yolunda harcayıp eski elbiseler giydiği için "Zü'l-hilāl", çok şefkatli olduğu için "Evvāh lakaplarıyla anılmıştır. Ancak onun en meşhur lakabı Siddik'tir. "Çok samimi, çok sadık" anlamına gelen bu lakap kendisine, mi'rac olayı başta olmak üzere gaybla ilgili haberleri hiç tereddütsüz kabul ettiği için bizzat Resûl-i Ekrem tarafından verilmiş ve İslâm literatüründe bununla şöhret bulmuştur. (Fayda 1994, 101-108)

² *Ömer*: İslâmın ikinci halifesi, Hz. Ömer. 591 yılında Mekke'de doğdu. İlk başlarda Kureys'in bazı ileri gelenleri gibi putperestliğe bağlı kalarak Hz. Peygamber'e ve İslâmiyete karşı düşmanlık göstermiş sonraları müslüman olmuştur. En meşhur lakabı "Hak ile bātılı birbirinden ayıran" manasındaki "Fârūk"tur. Hz.Peygamberle birlikte tüm savaşlara katılmıştır. Cennetle müjdelenen on kişiden biridir. Hz. Ömer, klâsik edebiyatta; doğruluğu ve adâleti temsil eder. (Fayda 2007, 44-51)

³ *Osman*: İslâmın üçüncü halifesi, Hz.Osman. 574 yılında Mekke'de doğdu. Gençliğinde babasının yanında ticaretle uğraşan Osman, İslâm öncesinde Mekke'nin önemli tüccarları arasına girmiştir. Hz. Peygamber'in iki kızıyla nikahlandığı için "Zi'n-nûreyn" (iki nur sahibi) olarak anılır. Hz. Ebû Bekir zamanında mushaf halinde toplanan Kur'ân-ı Kerim'i beş veya yedi nüsha olarak çoğaltıp Mekke, Basra, Kûfe, Şam, Yemen ve Bahreyn'e göndererek farklı okuyuşların önüne geçmiştir. Hayattayken cennetle müjdelenen on kişiden biridir. (Yiğit 2007, 438-443)

⁴ *Haydar* için bkz. N. 2/6 (Esedullāh)

⁵ *Çār yārān*: Hz.Peygamberden sonra halifelik görevini üstlenen; Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali için kullanılan "dört dost, dört büyük büyük halife" manasında bir tabirdir. (Pala 99, 2008)

⁶ *Levlāk* (Levlāke levlāke le-mâ halakatü'l eflāke): "Sen olmasaydın, sen olmasaydın (ey Muhammed), felekleri yaratmazdım" manasındaki hadîs-i kudsiden alınma bir söz. Lafız itibariyle böyle bir kudsi hadîs olmadığı ileri sürülmüş fakat Hz. Muhammed'e övgü olarak yazılan na'tların çoğunda bu söze yer verilmiştir. (Pala 2008, 288; Yılmaz 2013, 456)

5. Zîb-i evreng-i risâlet eyledi zâtıñ Hudâ
Şeb-çerâğ-ı hâle mâha olmadın faşş-ı nigîn
6. Sensin ol memdûh-ı mümtâz-ı cenâb-ı kibriyâ
Oldu vaşşâf-ı cemîliñ Hâlîk-ı arz [u] zemîn
7. Müşterîdir ey şefâ' at menba' ı biñ cân ile
Halka-i bâbıñı mengüş etmeğe hâkân-ı Çîn
8. Kimseye yokdur tarîk-i midhâtiñde hiç mesâğ
Hep qalır deryûze-kârân-ı şefâ' at vâ-pesîn
9. Etdirir küstâhî-i luţfuñ yine sultânıma
Şerm-ile i' lām-ı ahvâl-i dil-i zâr-ı hazîn
10. Huţbe-i nāmıñ okur maḥfil-nişinân-ı semâ
مصطفى ماجاء الا رحمة للعالمين¹
11. Çok mı evşâfiñda eş' arım leâlî der-isem
Ey vücûdu gevher-i yek-dâne-i bahr-i yaḫîn
12. Oldu endişem şefâ' at-ḫ'âh-ı dergâh-ı niyâz
'Arzuḫâle bir ğazel nazm etdi çün dürr-i şemîn
13. Bir ğazel kim nûr-ı feyz-i âsumânîden olur
Pertev-efrûz-ı ziyâ-yı gûşvâr-ı hûr-ı 'în
14. Bir ğazel kim oldu her bir ḫarf-i müşg-efşânıñıñ
Nağmesi bûy-ı şafâ-baḫşâ-yı kām-ı 'arifin
15. Bir ğazel kim yazdılar ser-defter-i â' mālîme
Hâme-cünbân olmadın dest-i Kirâmen Kâtibin²
16. Şol kadar nâzıkdir ol gülberg-i ruḫsâr-ı cebîn
Sâye-bân olsa sezâdır şeh-per-i Rûḫü'l-emîn³
17. Turre-i ' anber-feşâniñdan alursa reng [ü] bû
Rûm olur deşt-i Ḥoten reşk-âver-i şahrâ-yı Çîn

[2b]

¹ "Mustafa, ancak alemlere rahmet olarak gelmiştir."

² *Kirâmen Kâtibîn*: İnsanların söz ve davranışlarını kaydeden melekler. İnsanın sağında ve solunda olmak üzere iki tanedir. Sağdaki sevapları soldaki günahları yazar. Kur'ân'da yazıcı meleklerle atıfta bulunan çeşitli âyetler vardır. (Üzümler 2002, 59-69)

³ *Rûḫü'l-emîn* (Cebrâil): İlâhî emirleri meleklerle ve peygamberlere ulaştıran vahiy meleği. Cebrâil Kur'ân-ı Kerîm'de Cibrîl, Rûhulkudüs, Rûhulemîn, Rûh ve Resul şeklinde beş değişik isimle ifade edilir. İlgili ayette belirtildiğine göre (en-Necm 53/5-6; et-Tekvîr 81/19-21) Cebrâil, karşı konulamayan bir güce, üstün bir akla ve kesin bilgilere sahiptir; "arşın sahibi" nezdinde çok itibarlıdır ve meleklerin kendisine mutlaka itaat ettiği şerefli bir elçidir. (Yavuz-Ünal 1993, 202-204) Klâsik şiirde pek çok mucizeye vasita olmasına, özellikle de *Meryem*'e nefh etmesine sıklıkla telmîte bulunulur. (Onay 2013, 348)

18. Merdüm-i çeşm-i cihân-bîn üzre terciḥ eylerim
Olmasa Hindû¹-yı ḥâl-i fitne-cûlar der-kemân
19. Çeşme-sâr-ı la^ç liñe leb teşne biñ Hızır² [ü] Mesîḥ³
Ḥâniḡ olmam muşḥaf-ı ruḥsârîña etsem yemân
20. Sâ'il-i naḡd-i şefâ^ç at **Raġmî**-i bî-çâre kim
Eyleme dest-i tehî-maṭlab eyâ şâh-ı güzîn
21. Oldu zâtiñ maşdar-ı ^ç âlem Hudâvend-i ezel
Cümle ma^ç lûmuñ ^ç ulûm-ı evvelîn [ü] âḥirîn
22. Sensin ol enmûzec-efzâ ni^ç met-i bezm-i nuḡust
Ey nedîm-i ḡurb-ı ḥâşs-ı âferîniş âferîn
23. Her nefes yüz biñ selâm olsun revân-i pâkiñe
Sıfr-ı zâidle füzûn olduḡça ta^ç dâd-ı sinîn
24. Āline evlâdına ezvâcına olsun selâm
Oldular iḡlâş ile zînet-tırâz-ı beyt-i dîn
25. در طریق شرع تو آنآن که پیش از ما کذشت
بر روانش رحمت الله عليهم اجمعين⁴

8

VAŞF-I CEMİL-İ MEFḤAR-İ ^ç ĀLEM

{__ + / + __ + / + __ + / + __ }

1. Ol şâni^ç -i bî-âlet-i mi^ç mâr-ı tecellî
Kevneyn[i] edip maḡzar-ı ızhâr-ı tecellî
2. Bir feyz ile bunca şuveri etdi bedîdâr
Ol perde-keş-i ḥikmet-i settâr-ı tecellî
3. Baḡşâyiş-i bî-minnet-i eltâf-ı ^ç amîmi
Sermâye-i cem^ç iyyet-i bâzâr-ı tecellî

¹ *Hindû*: Hindistan'da yaşayan Hint halkı. Siyahî ırktan olmaları sebebiyle klâsik şiirde bir çok güzellik unsuruna teşbih edildiği gibi köle, tüccar, asker, hırsız olarak da vasıflandırılmıştır. (Pala 2008, 209)

² *Hızır*: Ölümsüzlük suyuna mazhar olmuş bir nebidir. Asıl adı Belbân bin Melkândır. (Onay 2013, 211) Kelime olarak “yeşillik, yeşerme, tazelik” gibi anlamları olan Hızır, onun gezdiği yerlerin yeşerdiği inancını doğurmuştur. Efsaneye göre Hızır, İlyas ile birlikte İskender-i Zülkarneyn'e kılavuzluk ederek zulumat ülkesinde âb-ı hayâtı aramaya çıkmış ve bu suyun sırrına yalnızca ikisi vâkıf olmuşlardır. (Pala 2008, 204) Nitekim Hızır'ın âb-ı hayat'tan içtiği için halk arasında hala yaşadığı ve dara düşenlerin yardımına koştuğu inancı oldukça yaygındır.

³ *Mesîḥ* (İsâ): İsrailoğullarının son peygamberi. Kendisine *İncil* indirilmiştir. İsâ peygamber bir mucize olarak *Meryem*'den babasız olarak doğmuştur. Nefesiyle ölüleri diriltmek, körlerin gözlerini açmak, hastaları iyileştirmek, beşikteyken konuşmak gibi mucizeler göstermiştir. Klâsik edebiyatta daha çok ruh bahşedici özelliğiyle anılırken göğe yükseldiği sırada üzerinde dünyaya ait bir toplu iğne bulunmasından ötürü dördüncü kat gökten ileriye gidememesi de sıklıkla konu edilir. (Pala 2008, 235)

⁴ “Allah'ın rahmeti, bizden önce gelmiş ve senin şeriatın yolunda yürümüş herkesin ruhları üzerine olsun.”

9
NA‘T

{+ ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

1. Meh-i mülk-i dü-‘ âlem ‘ âlim-i esrâr-ı ‘ ilmullâh
Medâr-ı kâr-ı ‘ âlemdir Muḥammed Aḥmed-i Maḥmūd
2. Mua‘ llâlîkda mihre hem-ser olsa ṭaḥ deĝil ol mâh
Kerem-kâr-ı mûkerremdir Muḥammed Aḥmed-i Maḥmūd

10

{+ _ + _ / ++ _ _ / + _ + _ / ++ _ }

1. Edince Mihr¹-i münîri erîke-zîb-i Ḥamel²
‘ Aṭâ-yı mevhibet-i pâdişeh-i ‘ azze ve cel
2. Görünce kevkebe-i şâh-ı ḥâveristânı
Ḳarârđı ḥavf-ıla Hindû³ gulâma döndi Zühal⁴
3. Çekerse tiĝi[ni] Behrâm⁵-ı nâfizü’l-ahkâm
Nizâm-ı çengine Zühre⁶ ‘ aceb verir mi ḥalel
4. Cihâniyân o mehiñ Müşteri⁷-i mihri iken
‘ Aṭâdır oldu Debîr⁸-i şaḥâif-i heykel

¹ *Mihr*: Güneş. Neyyir-i a’zam da denir. Yeri, göğün dördüncü katıdır. Yıldız ilmine göre kuvvet, şiddet, kahır ve gazab vasıflarındandır. Bu gezegenin tesirindeki burçlara mensup olanlar (esed: aslan) zeki, kuvvet sahibi ve sanatkâr ruhlu olurlar. (Onay 2013, 191) Güneş, diğér yıldızlar arasında “cihan sultanı” olarak kabul görür.

² *Hamel*: Koç burcu. On iki burçtan biridir. *Mirrîh* (Mars)’in tesirindedir.

³ *Hindû* için bkz N. 7/18

⁴ *Zühal*: Satürn. Bir adı da Keyvândır. Naḥs-i ekber (büyük uğursuzluk) olarak bilinir. Yeri, göğün yedinci katıdır. Yıldız ilmine göre gam ve sıkıntının sembolüdür. Bu gezegenin tesirindeki burçlara mensup olanların (cedy:oğlak; delv:kova) hasis ve kötü huylu olduğuna inanılır. (Kapal 2013, 167) Klâsik şiirde satürn, feleğın hazinedârı olarak tasvir edilir.

⁵ *Behrâm* (Mirrîh): Mars. Naḥs-ı asgar (küçük uğursuzluk) olarak bilinir. Yeri, göğün beşinci katıdır. Yıldız ilmine göre harp, hiddet, kuvvet, azab ve inat vasıflarındandır. Bu gezegenin tesirindeki burçlara mensup olanlar (hamel:koç; akrep) sebatlı ve müteşebbis olurlar. (Onay 2013, 295) Klâsik şiirde mars, feleğın seraskeri olarak tasvir edilir.

⁶ *Zühre*: Venüs. Bir adı da Nâhid’dir. Sa’d-ı asgar (küçük uğurlu) olarak bilinir. Yeri, göğün üçüncü katıdır. Yıldız ilmine göre işret ve teganni vasıflarındandır. Bu gezegenin tesirindeki burçlara mensup olanlar (sevr:boğa; mizan:terazi) zarif, güzel, zeki, merhametli ve zevk sahibi olurlar. Klâsik şiirde zühre, feleğın sazandesidir. Aynı zamanda zühre, İranlı şuh bir kadın olarak da tasvir edilmiştir. *Hârut ile Mârut* adlı meleklerden göğre yükselmenin yolunu öğrenip oraya çıkmıştır. (Pala 2008, 498)

⁷ *Müşteri*: Jüpiter. Bircîs de denir. Sa’d-ı ekber (büyük uğurlu) olarak bilinir. Yeri, göğün altıncı katıdır. Yıldız ilmine göre ilim, tevâzu, kerem ve akıl vasıflarındandır. Bu gezegenin tesirindeki burçlara mensup olanlar (kavs: yay; hût: balık) cömert, alçak gönüllü, terbiyeli, utangaç ve iyi huylu olurlar. (Onay 2013, 307; Pala 2008, 344) Klâsik şiirde jüpiter, feleğın kadısı ve hâtibi olarak tasvir edilir.

⁸ *Debîr* (debîr-i felek, utarit): Merkür. Yeri, göğün ikinci katıdır. Yıldız ilmine göre edep, kıyasat, fehm ü firâset, nutk u belâgat, nakş u kitâbet vasıflarındandır. (Onay 2013, 417) Bu gezegenin tesirindeki burçlara mensup olanlar (cevzâ: ikizler; sünbüle: başak) neşeli, çalışkan ve hassas olurlar. Klâsik şiirde merkür, feleğın kâtibi olarak tasvir edilir. (Pala 2008, 465)

5. On iki burc¹-ıla sūr-ı mu^ç azzam-ı çarha
Münevver eyledi meh² çünki yaqdı bir meş^ç al
6. Çü genc-i maḥfi-i zātı zuhūruñ etdi murād
Cihāniyāna o fermān-revā-yı Lā-yūs³'el³
7. Dü-kevne etdi tecellī şıfāt-ı bī-çūnı
Cemāl-i Aḥmed'i kıldı secencil-i ecmel
8. Göründi cümle şuver aşikār ü pinhān[i]
Bilindi qalmadı müşkil umūr-ı dīn-i milel
9. Netīce nüşha-i zāt-ı sa^ç id-i ekmelidir
Raqam-zedā-yı zamīr-i evāḥir ü evvel
10. Zuhūrı oldu dü-kevniñ bürüzına bādī
Zamān-ı māzi-i ḥāl me^ç āl-i müstaḫbel
11. Şadā-yı mevlid-i şevket-fezā-yı zātından
Yıkıldı tāk-ı revāq-ı mekān-ı Lāt⁴ u Hübel⁵
12. Nedīm-i mahrem-i necm-i semā-yı rif^ç atdir
Tufeyl olanlar eder müşkilāt-ı dīnin ḥal
13. Kudūm-ı Leyle-i İsrā⁶'da oldu süllem-i ḥās
Bu seb^ç -i tāk-ı mu^ç allā bu nüh revāq-ı qulel
14. Gül-i ḥadiqa-yı behcet-tırāz-ı gülşen-i zāt
O zīb-i taht-ı şefā^ç at Muḥammed-i mürsel
15. Vücüd[ı] ḥüccet-i maḥtūm-ı dest-i kudret olan
Yegāne şāh-ı murabba^ç -nişīn-i bezm-i ezel

¹ *On iki burç*: Hamel (koç), sevr (boğa), cevzâ (ikizler), seretan (yengeç), esed (aslan), sünbüle (başak), mîzân (terazi), akrep, kavs (yay), cedy (oğlak), delv (kova), hût (balık).

² *Meh*: Ay. Yeri, göğün birinci katıdır. Yıldız ilmüne göre vasfı fitne çıkarmaktır. Bu gezegenin tesirindeki burçlara mensup olanlar (seretân:yengeç) ihmalkâr, sebatsız, hayalci ve endişeli olurlar. (Onay 2013, 433) Klâsik şiirde güneşin veziri olarak tasvir edilir.

³ *Lā-yūs'el* (Lā-yü'selü ammâ yef'âl): Yaptığından dolayı sorguya, suâle uğramyan; Allah. (Devellioğlu 2008, 544)

⁴ *Lât*: İslam öncesi Arap toplumundaki en meşhur dört puttan (Hubel, Lât, Menât ve Uzzâ) biri. Semûd kavminin soyundan gelen Sakifliler'in putu idi ve Mekke'den tapınağının bulunduğu Tâif'e, el-Batrâ'dan Hire'ye, Halep'ten Tedmür'e kadar Yakınoğu coğrafyasının her yerinde kendisine saygı gösteriliyordu. Hz. Peygamber'in emriyle yıkıldı. (Fehd 2003,107-108)

⁵ *Hübel*: İslam öncesi Arap toplumundaki en meşhur dört puttan (Hubel, Lât, Menât ve Uzzâ) biri. Kâbe'nin içinde ve çevresinde bulunan putların en büyüğü idi. Hübel kırmızı akikten yapılmış bir insan şeklinde tasvir edilmiş, sağ kolu kırık olarak Kureyş'e intikal eden bu puta daha sonra altın bir kol takılmıştır. Mekke'ye kimin tarafından getirildiği tartışmalıdır. Mekke'nin fethi esnasında diğer putlarla birlikte kırılarak ortadan kaldırılmıştır. (Harman 1998, 444-445)

⁶ *Leyle-i İsrâ* için bkz. N. 6/2 (Şeb-i İsrâ)

[58a]

16. Eder mi kaç^ç -1 ümîd-i şefâ^ç at ümmet olan
Riyâz-1 cisme vezîde olunca bād-1 ecel
17. Şükûn [u] şabrımızı gerçi etdi cümle hebâ
Fenâ-yı ^ç ömr-i serî^ç ü'l-mürûr [u] müsta^ç cel
18. Ne deñlü mücrim ise **Rağmî**-i tebeh-kâre
Şefâ^ç at eyle be-ğakğ-1 şahâyif-i münzel

11

[58b]

{ + ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

1. Geçilmez gerçi vādî-i emel bî-ğadd ü gâyetdir
O semte pâ-nihād olmağ ħakîğatde ħamâğatdir
2. Cihân-1 bî-beğâyı cây-1 âsâyış kıyâs etme
Bu mihmân-ğâne-i ħamda ħarağ beğ ħün iğâmetdir
3. Nigâh-endâz-1 rağbet ol ki mirat-1 zamîriñde
Ser-â-ser mülk-i ^ç âlem kârgâh-1 şun^ç -1 ħikmetdir
4. Ķoma ħablü'l-metîn¹-i şer^ç -i pâk-i Ağmed'i elden
Tarîğatle ħakîğat ma^ç rifet cümle şerî^ç atdir
5. Cenâb-1 Ağmed-i mürsel imâm-1 zümre-i kümmel
ğudâ meddâğdır sulğân-1 iklim-i risâletdir
6. Yapış iğlâş ile dâmânına hep râh-berlerdir
ğürûh-1 âl [u] aşğâbı birer necm-i hidâyetdir
7. ^ç Amâdan oldular dîde-ğüşâ-yı nâzır-1 ħudret
Dü ^ç âlem müstefîd-i ^ç aks-i mişğât-1 nübüvvetdir
8. Zuhûr-1 zâtıdır bādî çü neşr-i ^ç ilm ü ^ç irfâna
Bu râzı fehm eden dâñâ-dilân-1 zî-başiretdir
9. Ķoyup lafzın tefekkür ħıl ledüññî ^ç ilm ma^ç nâsın
Bulunmaz sâğil-i bağr-i ^ç amîğ-i bî-nihâyetdir
10. Bilir ^ç ağıl-1 selîm aşğâb[1] sırr-1 âferînişden
Dü ^ç âlem ħâşıl-1 zât-1 Muğammed'den kinâyetdir
11. ħudâ erbâb-1 ^ç ilmi enbiyâya eylemiş vâriş
ğar-1 lâ-yefhem [ü] nâdân eden ħalkı cehâletdir

¹ *Ķablü'l-metîn*: İslâm dini. (Devellioğlu 2008, 304)

12. Sükûn [u] şabr ile ārâyiş-i ħubb-ı sivâdan geç
Ĥırâm etme libâs-ı faĥr ile çün şöhret âfetdir
13. Nühüfte sırr-ı ‘ uşşâk-ı mazâhir perdesinden çün
Fem-i ĥâmem neva-pîrâ-yı edvâr-ı şadâkatdır
14. Raķibe munşab olma râ gibi kec-ţab‘ olub cânâ
Elif gibi şafâ ‘ âlem içinde istiķâmetdir
15. Sözüñ yâķut-veş faşş-ı niġin-i bezm-i şevķ eyle
Kelâm-ı bî-maĥal bâdî-i evzâr [u] şeķâvetdir
16. Ne ĥikmetdir efendi nâşih-ı pür-gû riya-bîşe
Ne deñlü sükkerin-elfâz olursa bî-ĥalâvetdir
17. Şeh-i evreng-i ma‘ na pâdişâh-ı mülk-i istiġnâ
Ser-â-ser zümre-i mesned-nişîññân-ı ķanâ‘ atdır
18. Ne rütbe faķr ile me’lûf isek ‘ âli-cenâb ol kim
Muĥaşşal mümsik-i ĥayl-i edânî dñn-himmetdir
19. Ya işrâfa rızâ yokdur deme Ĥaķ yolına şarf et
Rıza-cüy-ı Ĥudâ-yı zü’l-‘ atâ olmaķ sa‘ âdetdir
20. Meger reşş-i gül-âb-ı luţf ile îķâz ede Mevlâ
Nice demdir dil-i âvâremiz der-ĥ‘âb-ı ġafletdir
21. Şaķın bezm-i edânî vü esâfilde muķim olma
Deġildir cây-ı râĥat belki ĥusrân [u] ĥasâretdir
22. Kibir hem-şüret-i gebr olmasında nükte bahirdir
Seni dñr eyleyen Ĥaķ’dan hemân ĥubb-ı riyâsetdir
23. Unut bildiklerin bilmem de da‘ vâ-yı kemâl etme
Bu vâdilerde seyrân eyle vâdî-i kerâmetdir
24. Ne deñlü eşheb-i ümmîde irĥâ-yı ‘ inân etseñ
Verâsı râh-ı maķsûduñ serâbistân-ı ĥayretdir
25. Şafâ-yı bâl ile ġâhî mesâcidde ķu‘ üd eyle
Bu ķârîñ âferin-baĥşâ-yı cumhür [u] cemâ‘ atdır
26. Baĥâletden berî ol sa‘ y elbet muktezâdandır
Medâr-ı kesb-i rızķa dest [ü] pâyîñ başķa âletdir

[59a]

27. Bu gūne āmed ü dād ü sited def^f -i havādişden
Felāṭūn¹-i ḥired hem-vāre ġarḳ-ı baḥr-ı ḥayretdir
28. Olursan vāşıl-ı şadr-ı güzīn-i sırr-ı Sübhānī
Li-vechillāh umūrın Ḥaḳḳ'a tevfiż eyle niyyetdir
29. Ḥaḳīḳat bir iken taḥmīr-i cism-i ādeme ḥāki
Kimi süflī kimi 'ālī 'aceb ızhār-ı ḳudretdir
30. Neye māliksiñ evvel ḳıl tefekkür mülk-i hestīde
Ki naḳd-i rūḥ hemyān-ı vücūduñda vedī' atdir
31. Ser-ā-ser cümle eşyā mażhar-ı zāt-ı Muḥammed'dir
Müberhendir kelām-ı Ḥaḳḳ'ıla bu ma' nī müsbetdir
- 32.² حدیث از مطرب و می کو و راز دهر کمتر چو
Dedi çün Ḥāfız-ı Şirāzi³ dānā-yı tarīḳatdir
33. Dükenmez **Raġmiyā** tā ḥaşre dek vaşf-ı beyāñ olsa
Suḥan deryā-yı jerf-i bī-ḥad ü pāyān ü ġāyetdir

¹ *Felātūn* (Eflātun): İlkçağ Yunan filozofu. 427'de Atina'da doğdu. Hocası Sokrat'ın ölümünden sonra Sicilya, İtalya Mısır gibi ülkeleri gezip buradaki fikir adamlarıyla tanışmış dersler almıştır. Sicilya'ya yaptığı seyahatten döndükten sonra Atina yakınlarında düşünce tarihine "Akademi" olarak geçecek olan okulu kurmuş ve ömrünün büyük kısmını burada ders vererek, kitap yazarak geçirmiştir. Sokrat'ın talebesi, Aristo'nun hocası olan ve fikirleriyle İslām düşünürleri üzerinde de derin etkiler bırakan Eflātun, 347 yılında seksen yaşlarında iken ölmüş ve Akademi'nin bahçesine gömülmüştür. (Olguner 1994, 469-476) Edebiyatta akıl, hikmet ve isabetli görüş timsali olarak konu edilir. (Pala 2008, 135)

² "Söz, mutribin söyledikleridir; çünkü o aşağılık dünyanın sırlarından bahseder." Ḥāfız-ı Şirāzi

³ *Ḥāfız-ı Şirāzi*: Fars edebiyatının en büyük şairlerinden, Sa'di-i Şirāzi. 1235-36'da Şiraz'da doğdu. Yaşadığı dönemde sahip olduğu şöhrete ve halkın takdirini kazanmış olmasına rağmen hakkındaki bilgiler sınırlıdır. Bağdat'ta büyük âlimlerden ders almış 1257'de Şiraz'a dönmüştür. Burada hac vazifesini yerine getiren Sa'di, hayatını şimdi medfun olduğu hankâhında riyazet ve ibadetle geçirmiş 1291'de vefat etmiştir. Tesiri sadece Fars edebiyatıyla kalmamış, Türk ve Urdu edebiyatları ile Batı dünyasında da önemli izler bırakmıştır. *Bostān* ve *Gülîstān* önemli eserleridir. (Çiçekler 2008, 405-407)

ḤARFÜ'L-ELİF

1

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. Ḥāme vaż^ç etmezden evvel bu maḳāle ibtidā
Secde vācibdir cenāb-ı zü'l-celāle¹ ibtidā
2. Ḥāzret-i şulṭān-ı kevneyn[e] şalāt-ı bī-^ç aded
Hem selām olsun ḳamu ezvāc [u] āle ibtidā
3. Ey şifā-baḫşende-i derd-i derūn-ı bī-kesān
Tesliyet-baḫş ol dil-i bergeşte-ḫāle ibtidā
4. Ḳalmasın levḫ-i zamīrimde nuḳūş-ı mā-siva
Olmayam dil-beste her naḳş-ı ḫayāle ibtidā
5. Ḥānḳāh-ı Sünbülī²'de bir ^çazīze bendeyim
Ḳatre-i nāçizim ol baḫr-i kemāle ibtidā
6. Gel görün ey Hızr³-ı tevfiḳ-i kerem-fermā-yı hū
Dest-gīr ol reh-neverdān-ı vişāle ibtidā
7. Cennet-i ^çirfāna dāḫil ḳıl bu **Rağmī** bendeñi
Seyr edip feyż-i na^çimiñden nevāle ibtidā

2

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. Ey ḫatā-baḫş-ı ^çaṭa-fermā ^çināyet ḳıl baña
Nūr-ı fażlıñ ḫādī-i rāh-ı hidāyet ḳıl baña
2. Ğonçe-i bāğ-ı ümīdim şebnem-i tevfiḳden
Teşne-baḫş-ı sāğar-ı lebrīz-i ḫikmet ḳıl baña
3. Ola diller ğarḳ-ı envār-ı tecellā-yı şuhūd
Ceyb-i cānı maṭla^ç-ı ^çmihir-i sa^çādet ḳıl baña

¹ *Zü'l-celāl*: Celāl, ululuk sahibi olan Allah. (Devellioğlu 2008, 1193)

² *Hankāh-ı Sünbülī*: Sünbülī dergahı. Sünbülüyye, Halvetiliğin bir kolu olarak ortaya çıkmıştır. Kurucusu Sünbül Efendi'dir. İstanbul'da çoğunluğu bugünkü Fatih ilçesi sınırları içerisinde olmak üzere zamanla yirmi altı dergahta temsil edilmiş, tekkelerin kapatıldığı dönemde dergah sayısı on yediye inmiştir. Sünbülüyye'nin İstanbul tarikat kültürüne ve folkloruna önemli katkıları olmuştur. Mübarek gün ve gecelerde minarelerde kandil yakma adetini İstanbul'da ilk defa bir Sünbülī şeyhi olan Necmeddin Hasan Efendi (ö. 1019/ 1610) başlatmıştır. İstanbul'un en kıdemli asitanesi olan Sünbülī Asitanesi'nde her yıl On Muharrem günü aşure pişirilip fukaraya dağıtılmış, tüm gece ibadetle geçirilmiş ve bu bir âdet halini almıştır. Sünbül Sinan'ın vefatından sonra Koca Mustafa Paşa Asitanesi'nde Merkez Efendi (ö. 959/1552) postnişin olmuştur. Onun döneminde beş yüzü aşkın halife yetiştiren bu tarikat, İstanbul ve Anadolu'da iyice yayılmış, halifelerin genelde medrese kökenli vaiz ve imam olması da tarikatın kökleşmesini sağlamıştır. (Yücer 2010, 136-140)

³ *Hızr* için bkz. N. 7/19

4. Olmayam tenhā-neverd-i deşt-peymā-yı ‘adem
Hızr-ı tevfiķiñ refiķ-i rāh-ı vuşlat kıl baña
5. Derd-i ‘aşkıñla sirişk-i çeşm-i hūn-efşānımıñ
Kaťresin derya-yı bī-pāyān-ı rahmet kıl baña
6. Kalmasin hubb-ı sivādan levh-i dilde reng [ü] bū
Sāye-yi perr-i hümāyı cāy-ı vahşet kıl baña
7. **Rağmī**-i pür-cürm [ü] ‘işyānım muħibb-i āliñim
Yā Resūlallāh kerem eyle şefā‘ at kıl baña

3

{+ ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

1. Dil-i pür-şūra oldukça ‘aťā-yı zū‘l-minen¹ peydā
Olur dāğ-ı muħabbet encūmen-ber-encūmen peydā
2. Şināh-ı baħr[1] taħķiķ eyleyen ‘uryān olur şanma
Olur nessāc-ı şun‘ -ı luťf-ı Hāķ’dan pīrehen peydā
3. Dil-i deryā-hurūşı ehl-i hāliñ baħr-i hikmetdir
Şadef-āsā olur dā‘im le‘ālī-i sūħan peydā
4. Koma hakk et vücūduñ milket-i hūsn-i cemāliñde
Eder ol haťt-ı nev-hīz-i semen-bū bir fiten peydā
5. Erenler menzil-i vaşla terāzū-yı hayālinde
Eder nezzāre-i tār-ı günāhından resen peydā
6. Tenāhī bulmaz a‘ dādı şu‘unāt-ı Hūdā’dır bu
Eder emvāc-ı pey-der-pey bu deryā-yı kūhen peydā
7. Hikāyāt-ı leb-i Şirīn² ile Leylī³ tamām olmaz
Olnca ‘ālem içre **Rağmiyā** bir Kūh-ken peydā

¹ Zū‘l-minen: Allah. (Develliođlu 2008, 1194)

² Şirīn: Ferhād ve Şirīn adlı hikayenin kadın kahramanı. Şirīn, Horasan’da bir şehrin hükümdarı olan Mehmene Bānū’nun yeğeni olup Ferhad ile yaşadıkları aşkın neticesinde kavuşamamış ve Ferhad’ın mezarı başında kendisini öldürmüştür. Hikayenin bir diğer kahramanı Hüsrev’dir. Bu sebepten hikaye Ferhād ile Şirīn ve Ferhādnāme olarak bilindiği gibi Hüsrev ü Şirīn olarak da anılır. (Albayrak 1995, 388-389) İlk olarak Şāhname’de işlenen daha sonra *Nizāmī-i Gencevī* tarafından Hüsrev ü Şirīn olarak kaleme alınan bu hikaye, şairler arasında da oldukça rağbet gören bir konu olmuştur. (Zavotçu 2013, 721)

³ Leylī: Leylā ve Mecnūn adlı hikayenin kadın kahramanı. Gerçek adı Leylā binti Mehdī b. Sa’di‘l-Āmirī’dir. Hikayenin temeli; Necid’de bulunan Benī Āmir kabilesine mensup Kays ile Leylā, kabilelerinin hayvanlarını otlatırken birbirlerini sevmeleri ve büyüyüp aşklarının meydana çıkması üzerine Leylā’nın çadırda alikonulup *Kays*’a gösterilmemesi üzerinedir. (Durmuş 2003, 159-160)

4

{+ ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

1. Eden ol add-i dil-cūsız temāşā-yı leb-i deryā
alır rāh-ı alebde āşılı bī-malab-ı deryā
2. Our ders-i Buārā¹ Őu gibi efāl-i cū gelmiŐ
Deñiz mālīkleriđir Şanma zīb-i mekteb-i deryā
3. MiŐāl-i one-i beste Őadefler dūrr-ile memlū
Hemān ‘Id-ı Őūreyyā²’dır niām-ı kevkeb-i deryā
4. Gōrūndi fev fevc deryā-urūŐ-ı leŐker-i ikmet
Mūretteb rat-ı sīm ile ıār-ı eŐheb-i deryā
5. Fener gōstermese mihr-i tecellī Őub-ı Őādıdan
Gelir zevra-niŐinān-ı ama avf-ı Şeb-i deryā
6. O dūrri pīrehensiz ekmiŐ āgūŐ-ı temennāya
‘Aceb nāzīkdir ey **Ramī** Őafā-yı meşreb-i deryā

[4b]

5

{_ + ___ / _ + ___ / _ + ___ / _ + ___ }

1. Cezb eder gōnlūm kemend[i] ārzūlar bir yaa
a^cn-ı a^cdādan kederler gūft ũ gūlar bir yaa
2. Őane-i am eyledi yamā bisāt-ı ‘işreti
Gıtdi sāgar bir yaa umlar sebūlar bir yaa
3. Pāy-būs[ı] ārzūsiyla o mest-i navetiñ
Devr ederler gūŐeni mestāne cūlar bir yaa
4. Pertev-i ūsn-i cihān-ārāsına olmaz nazīr
Bir yaa olsa o āfet māh-rūlar bir yaa
5. āk zam-ı dil dūrūst olmaz muaŐŐal **Ramiyā**
Etse ayyāt-ı emel kār-ı refūlar bir yaa

¹ *Buārā*: Māverāünnehir’de tarihi bir Őehir. Bugūn Őzbekistan Cumhuriyeti sınırları iinde bulunmaktadır. (ŐeŐen 1992, 363-367) Daha ok Semerkand ile birlikte anılır.

² *Id-ı Őūreyyā*: Parlak bir yıldız kūmesinin adı. İlm-i nūcūma gōre Őūreyyā, *Harnel* burcunun kuyruğunda sıralanmıŐ olup ũzūm salkımı veya erdanlık gibi gōrūnūr. Ayın menzillerinden en meŐhuru ve ũcūncūsi sayılır. Klāsik edebiyatında Őūreyyā’nın yanı sıra Őlker ve Pervin isminin de kullanıldıđı bu yıldız kūmesi, edebi metinlerde tek bir yıldız gibi zikredilmektedir. Bunun dıŐıŐında *NūŐirevān* ’ın torunu olan *Hūsrev*’in lakabı *Pervīz* de Fars edebiyatında Őūreyyā iin kullanılmıŐtır. (Uzun 2010, 162-162)

6

{ _ _ + / + _ _ + / + _ _ + / + _ _ }

1. Yā Rab dilime gelmeye taqrīr-i temennā
Āyīneme naqş olmaya taşvīr-i temennā
2. Müstağnī-i dāmen-keş ol erbāb-ı düvelden
Sāk-ı hevesi eyleme teşhīr-i temennā
3. Mir'at-ı taşavvurda daḥi ehl-i dilāna
Nākış görünür şüret-i taḥrīr-i temennā
4. Mi' mār-ı ezel ḥāne-i nüh-ṭāk-ı muḳarnes
Beyt-i hevesim etmeye ta' mīr-i temennā
5. **Rağmī** şaḳın el urma bugün ḳavs-i ümīde
Ermez hedef-i maḳşadına tīr-i temennā

7

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. Eyleyip ilhām-ı ğaybī bir nefes himmet baña
Etdi levḥ-i sīnemi āyīne-yi ḥikmet baña
2. Kaldırıldı hep ezā-ile bütün taḥşīl-i dil
Cān-sipār-ı ğamzeñ olmak ḳaldı der-zimmet baña
3. Hūr olursa şākī-i bezm[e] nigāh etmem hele
Zehr-i ḳātildir neşāt-ı sāĝar-ı naḥvet baña
4. Kendimi bilmek deĝil 'ālem eder maḥv-ı vücūd
Her tecellī eyledikçe şāhed-i 'işmet baña
5. Şūḥ-ı raḳḳāşım daḳīka-nā-şinās anlanmasın
Sīnesin seyr etdirir baḳdıḳça her sā' at baña
6. 'Ārifān-ı sırr-ı vaḥdet eyle yā Rab hem-demim
Etme nā-feḥmān-ı ḥāl-i 'aşḳı hem-şoḥbet baña
7. **Rağmiyā** fikr-i daḳīk-i vaḥdeti ḥāl eylesem
Asiyāb-ı çarḥ içinde çün gelir nevbet baña

{+ ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

1. Yine mîzâb-ı zerrîn-i hilâl-i rûzeden Mevlâ
Zülâl-i ‘afv-ı ğufrânıyla etdi ‘âlemi irvâ
2. Ucuzlandı kumâş-ı mağfîret sūķ-ı ‘inâyetde
Hilâl-i ğurre-i mâh-ı şıyâm oldu aña tamgâ
3. Hilâl-i rûze şanma mâhî-i sîmîn-i rahmetdir
Çıkardı sâhile baħr-ı ‘aķa-yı Hâlîķ-ı yektâ
4. Bilip ķadriñ teşebbüş et ki mâh-ı rûze şeklinde
Göründi ğalka-i zerrîn-i bâb-ı cennetü’l-me’vâ¹
5. Bir altun sürmedân-ı kârgâh-ı şun‘-ı Mevlâ’dır
Olur evvel nazarda çeşm-i câna rûşenâ-baħşâ
6. Ma‘âşiden olur her rûze-dâra ğırz-ı Sübhânî
Değil ğurre odur ta‘viz-bend-i zer-keş-i bâlâ
7. Belî keşti-nişînân-ı yem-i ‘işyânı taħlişe
Olur ķandîl-i rahmet ğurre-i mâh-ı felek-peymâ
8. Yazıldı rây-ı rahmet ğurre şanma şaħf-ı gerdûna
Bu şebdir ğâme-i dest-i ‘inâyetle olur inşâ
9. O bir ‘ankâ²-yı dür-minķâr-ı ğikmetdir zühûr etse
Alır zîr-i cenâh-ı emrine dünyâyı ser-tâ-pâ
10. Olup her bir menâre zer-kemer maħbûb-ı sîmîn-ten
Şehenşâh-ı şıyâma olmuş istikbâl için ber-pâ
11. Dem-i iftâr eder yüz biñ ‘usâtı nârdan azâd
Te‘âlallâh zihî şâm-ı kerem-âyîn ü ğam-fersâ
12. Şafâ-yı devlet-i Ķadr ile **Rağmî** kâm-yâb olsaķ
Ne lâzım dilde sevdâ-yı ğaķ-ı müşğîn-i ‘anber-sâ

[5a]

¹ *Bâb-ı Cennetü’l-mevâ*: Cennetin sekiz kapısından biri. Huld, Naîm, Âliye, Adn, Firdevs, Dâru’s-Selâm ve Hayevân diğer kapılardır. Klâsik edebiyatta bihişt ve cinân olarak da geçer. (Pala 2008, 88)

² *Ankâ*: Zümrüdüankâ ve Sîmurg adıyla da bilinen ismi olup cismi olmayan efsanevi bir kuş. *Kafdağı*’nda yaşar ve çok yüksekte uçar. Vücudunda her hayvandan bir alâmet barındırır. İnsan gibi düşünür, konuşur. Çok geniş bilgi ve hünerlere sahiptir; kendisine başvuran hükümdar ve kahramanlara akıl hocalığı yapar. Hz. Süleyman’ın meclisinde bulunmuştur. Asırlaca yaşar, ölümü yaklaştığında yuvasını ateşe vererek yakar ve külleri arasından yeni bir Ankâ çıkarmış. Klâsik şiirde Semender ve Kaknüs ile karıştırıldığı olmuştur. (Ceylan 2007, 31-44)

9

{_+__/_+__/_+__/_+__}

1. Çün o mihr-i burc-ı 'işmet cā-nişin olmaz baña
Merd-i sāyem şām-ı firqatde qarın olmaz baña
2. Şöyle mey'üsum neşâtından bu bezm-i 'ālemiñ
Mihr olursa sāgarı feyz-āferin olmaz baña
3. Ben o Āsaf-meşreb¹-i iklīm-i 'aşk-ı dilberim
Şeb-çerāğ-ı māhdan faşş-ı nigin olmaz baña
4. Şeb-nem-i verd-i 'izārın olsa hep lülū-yı ter
Gevher-i eşkim gibi dürr-i semin olmaz baña
5. **Rağmiyā** şimdi hücum-ı leşker-i endühdan
Küşe-i meyhāne-veş hışn-ı haşin olmaz baña

[5b]

10

{_+__/_+__/_+__/_+__}

1. Serde derd-i kākülün her dem 'atadır dilberā
Dilberā dil-dāde-i mihriñ durur dil hāliyā
2. Hāliyā meshūr-ı sihr-i kākülündür cān ü dil
Dil değil cānım fedādır yoluña hem serverā
3. Server[ā] ağıyarı lāyık görme her dem vaşlıña
Vuşlatın qadrin bilir dil-dādelerdir vāq' iā
4. Vāq' iā zülf-i perişāniñ ser-ā-ser derd-i dil
Dilde la' liñ hāleti mā'ü'l-ḥayāt-ı cān-fezā
5. Cān-fezādır derd-i 'aşkıñ 'aşık-ı zāre müdām
Dām-ı zülf-i yāre düşme key şağın hem **Rağmiyā**

¹ *Āsaf-meşreb* (Āsaf): Edebiyatımızda vezir karşılığı veya vezirin sıfatı olarak kullanılan bir terim. Hz. Süleyman'ın hikmet ve tedbiriyle tanınan veziri Āsaf b. Berahyā'nın adından gelmektedir. (İpşirli 1991, 455) Kur'ân-ı Kerim'de de tavsif edilmiştir. Nüsha, tılsım, vefk gibi ilimlerle simyânın mücidi telâkki olunur. İyiliğin, ileri görüşlülüğün, sadakatin, başarılı yönetim ve tedbirin sembolüdür. (Onay 2013, 61; Zavotçu 2013, 76)

11

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. Zevrağ-ı şahbâ çekildi baħr-i ħadrâdan yaña
Gitti gülzâra bisât-ı bezm-i erbâb-ı hevâ
2. ‘Ālem-i âbîñ maħallidir edip cûlar ħurûş
Uymuş âheng-i uşûle naķş oķur güyâ şabâ
3. Ğonçe-veş ehl-i derûna sîneler çâk etdirir
Nâle-i âh-ı hezâr-ı ‘andelîb-i ħoş-nevâ
4. Gülşen içre güyiyâ enfâs-ı Rûħullâh¹’dır
Mürdeler iħyâ eder her dem nesîm-i cân-fezâ
5. Şebnem-âsâ **Rağmiyâ** eylerdi eflâke şu‘ûd
Zerre deñlü olmasa dillerde ħubb-ı mâ-sivâ

[6b]

HARFÜ’L-BĀ’

12

{ + _ _ _ / + _ _ _ / + _ _ _ / + _ _ _ }

1. Dilim râz-âşinâ-yı sırr-ı tevĥîd eyle yâ Râbbi
Meded kıl sâlik-i şeh-râh-ı tecrîd eyle yâ Râbbi
2. Göñül mir’atûñ envâr-ı tecellî-i cemâliñden
Ne mir’at-ı mücellâ reşk-i ħürşîd eyle yâ Râbbi
3. Beyâbân-ı emelde pûye-gerdân-ı heveskârım
Refîķ-i rehnümâmı Ĥızır²-ı cāvîd eyle yâ Râbbi
4. Mażâhir perdesinden vâķıf-ı sırr-ı buţûn olsun
Güher-çîñ-i biħâr-ı kân-ı ümmîd eyle yâ Râbbi
5. Dü çeşmin **Rağmî**-i zârîñ şühûduñla edip rûşen
Libâs-ı ârzû-yı şevk[i] tecdîd eyle yâ Râbbi
6. Duĥûl-i bezm-i ħâşşü’l-ħâşş-ı ħurba olmasın mâni‘
Der-i elţâf [u] cûduñ bî maķâlîd eyle yâ Râbbi
7. Dem-â-dem rûzedâr-ı ârzû-yı mâ-sivâ eyle
Şebim Ķadr³ ü Berât¹ rûzımı ‘id eyle yâ Râbb

¹ *Râhullâh* için bkz. N.7/19 (Mesîh / İsâ)

² *Hızır* için bkz. N. 7/19

³ *Kadr* (Kadir Gecesi): Ramazan ayının yirmi yedinci gecesi. Bu gecede yapılan dua ve ibadetlerin kabul edileceğine, geceyi iħya edenlerin günahlarının baĝışlanacağına inanılır. Klâsik şiirde şeb-i Kadr, leyle-i Kadr, şâm-ı Kadr gibi terkiplerle ifade edilir. (Özervarlı 2001, 124-125)

13

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. Hem-neşât olmak ne mümkün la^ç l-i dilberle şarâb
İşte şahbâ-yı gül-efsûn işte sāğarla şarâb
2. Sûd-mend olmaz dimâğ-âşufte-i [pür]-ğam hemân
Şunsalar âmihte dârû-yı hûş-berle şarâb
3. Hûnî ğamzeñ var iken dil la^ç liñe meyl eylemez
Kim içer mest-i siyeh hûnî dilâverle şarâb
4. Neş'esi dūd-ı buhūr-ı ' anbere tercih olur
Devr-i bezm eyler kaçan şahbâ-yı micmerle şarâb
5. La^ç l-i âteş pâre-i faşş-ı niğîn-i bezm olur
Da^ç vî-i rüçhân eder yâkut-ı ahmerle şarâb
6. Ümm-i tâke toğmadın kan ağladır bir hûnîdir
Dür olup İslâm'a hem-bezm oldu kâferle şarâb
7. Al al olmuş lebiñ būs etdirir bezm ehline
Gâzelenmiş **Rağmiyâ** hûn-ı kebüterle şarâb

14

{ ++ _ _ / ++ _ _ / ++ _ _ / ++ _ }

1. Etdi şahbâyı dilim feyz-i ğamı leb-ber-leb
Beni bî-neş'e şanır ol şanem-i sükker-leb
2. Çeşm-i Hârût², a eder ' ilm-i füsûn³ ta^ç lîm
Oldu çâh-ı zekânı maṭla^ç -ı mâh-ı Nahşeb⁴
3. Bir iki haṭve olur râh-rev-i tevfiķe
Ne kadar dūr ise vâdî-i belâ vü maṭlab

¹ *Berât* (Berat Gecesi): Şaban ayının on beşinci gecesi. Müslümanlarca kutsal sayılmış, bu gecenin diğer gecelerden farklı bir şekilde geçirilmesi, daha fazla ibadet edilmesi âdet halini almıştır. Allah'ın affı ve bağışlaması ile günah yükünden kurtulacağı umularak bu geceye Berat gecesi denmiştir. (Ünal 1992, 475-476)

² *Hârût*: Kur'an-ı Kerim'de adları geçen ve insanlara sihir öğrettiklerine inanılan iki melekten biri (Ayrıca bkz. *Mârût*). Büyü ve sihirle anılırlar. Rivayete göre bu iki melek nefis hususunda imtihan için dünyaya gönderildi. Gündüzleri insanların davalarına bakıp geceleri *İsm-i Âzam* duasını okuyarak göğe yükseliyorlardı. Fakat İranlı şuh bir kadın olan Zühre, onlardan göğe yükselmenin yolunu öğrendi. Allah da onu gökyüzünde parlak bir yıldızla çevirdiği gibi bu iki meleği de Bâbil'de ateş dolu bir kuyuya baş aşağıya astı. Hârût ve Mârût'la ilgili rivayetler klâsik edebiyata da yansımış, şairler özellikle Hârût adını anarak Kur'an-ı Kerim'de yer alan kıssanın dışında çeşitli telmihlerde bulunmuşlardır. Bu vesileyle hem Babil (*çâh-ı Babil*) hem de Hârût ve Mârût'un öğrettiği büyü etrafında birçok mazmun meydana getirilmiştir. (Demirci 1997, 262-264; Pala 2008, 194)

³ *İlm-i füsûn*: Büyü, efsûn ilmi. Klâsik edebiyatta ilm-i füsûn, Hârût ile Mârût'la anılır.

⁴ *Mâh-ı Nahşeb* (Çâh-ı Nahşeb): Nahşeb kuyusu. Nahşeb şimdiki Karaşi şehridir. Eskiden burada yaşayan İbn Muknî adlı bir hakim, geceleri bu kuyudan sihirle bir ay çıkarır ve bu ay dört fersahlık mesafeyi aydınlatır. (Pala 2008, 97)

4. Şüret-i lafz[1] koyup fehm-i ma'ānī eyle
Gerçi kim bir yazılır resm-i mürekkeb merkeb
5. O gül-āzād ile **Raġmī** okuruz ders-i vefā
Yine 'īd oldu bi-ḥamdillāh açılmaz mekteb

[7a]

15

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. Ğonçe-i neşküfteniñ olmuş ḥarīfi 'andelīb
Oldu erbāb-1 diliñ şūḥ-1 zarīfi 'andelīb
2. Şāhed-i gül-ğonçeyi teşhīre ḥācet mi çeker
Rūz [u] şeb evrād eder ism-i laṭīfi 'andelīb
3. Gülleriñ evrāk-1 ḥāk-üftādesin ḥıfz eyleyüp
Şaḳlasın zād-1 şitā-içün raġīfi 'andelīb
4. Cāmi' -i gülşende güyā şad hezār elḥān-ıla
Muşḥaf-1 gülden oḳur ḥatm-i şerīfi 'andelīb
5. Bülbül-i destan-sarāy-1 bāġ-1 ġamsıñ **Raġmiyā**
Bir ġazel nazm eyle kim olsun redīfi 'andelīb

16

{ _ _ + / _ + _ + / + _ _ + / _ + _ }

1. Ḳaddiñ nihāl[i] olmasa dil-cū-yı dil-firīb
Olmazdı dām-1 fitne o ġisū-yı dil-firīb
2. Cibrīl¹ olur hezār-1 nevā-senc-i ḥasreti
Taşvīr olursa ol büt-i gül-rū-yı dil-firīb
3. Zīr-i niḳāb-1 turrede ḥāl-i siyāhıdır
Siḥr-i nühüfte-kār ile Hindū²-yı dil-firīb
4. Versek netīce būs-1 leb-i dil-rubā çıkar
Şahbā-yı pür-neşāt-1 keder-şūy-1 dil-firīb
5. Etdi ḥarīm-i beyt-i dilimde ḥayālīñi
Çeşm-i siyāh-1 mest ile āhū-yı dil-firīb
6. Zāhid perestiş-i reh-i miḥrābı terk eder
Meşhūd[1] olsa şīve-yı ebrū-yı dil-firīb

¹ Cibrīl için bkz. N. 7/16 (Rûhü'l-emîn)

² Hindū için bkz. N. 7/18

7. **Rağmî** çün etdi feyż-i bihâr-ı güher-nişâr
Eş'âr-ı âbdârımı lûlû-yı dil-firîb

17

{ _ _ + / _ + _ + / + _ _ + / _ + _ }

1. Âdem huşûl-i bezm-i murâda nedir sebep
Ebvâb-ı feyż-i Hakk'ı güşâda nedir sebep
2. Âh-ı seher mi girye-i nişf-ı şebâne mi
Levh-i derûnı etmeğe sâde nedir sebep
3. Bezm-i emelde neş'esi cām-ı muhâbbetiñ
Geh nâkış oldu gâhi ziyâde nedir sebep
4. Yek-rengî-i muhâbbete mâni' değil midir
Olmağ tarîk-i havf [u] recâda nedir sebep
5. **Rağmî** derûn-ı ehl-i dile gam enîs iken
Hübâna bahş-ı hüsn ü bahâda nedir sebep

[7b]

18

{ + _ _ _ / + _ _ _ / + _ _ _ / + _ _ _ }

1. FÜRÜĞ-ı tal' atıñ bir vechle taşvîr eder meh-tâb
Nice Leylî¹leri Mecnûn²-ı der-zencîr eder meh-tâb
2. Cebîn-sây olduğun hâk-i şeref-bahşâ-yı Bathâ³'ya
Tebâşîr-i şabâhü'l-hayr ile tebşîr eder meh-tâb
3. Olup ser-leşker-i encüm-şümâr-ı 'âlem-i bālâ
Sevâd-ı mülk-i şâmı gâlibâ teshîr eder meh-tâb
4. Buğûr-ı necm yaqmış micmer-i sîmîn-dür-i hâle
Meşâmm-ı dehri bûy-ı şu'leden ta'îr eder meh-tâb
5. Ne dem Şeb-dîz⁴-i hâyleyle dolansa hâversitânı
Zalâm-ı zulmeti ref' etmegi tedbîr eder meh-tâb

¹ Leylî için bkz. G. 3/7

² Mecnûn: Leylâ ve Mecnûn adlı hikayenin erkek kahramanı. Asıl adı Kays b. Mülevvah el-Amiri'dir. Leylâ'nın başkasıyla evlendirilmesi sonucu çöllere düşmüş ve aklını yitirmiştir. (Dürmuş 2003, 159-160) Klâsik şiirde aşk, ayrılık, özlem, elem, umutsuzluk ve gözyaşı sık sık Mecnûn'a isnat edilir. (bkz. G. 3/7, Leylî)

³ Bathâ (Ebtah): Mekke ile Mina arasında bir yer. Ebtah olarak da bilinir. Ebtah kelimesi, kökünde bulunan "yüzükoyun yere atmak, yüzüstü bırakmak" manasından ötürü Hz. Adem'in yeryüzüne indirildiği mevkiin adı olmuştur. Ayrıca bu yer: Battah, Hayfu Beni Kinane ve Muhassab olarak da bilinmektedir. (Öğüt 1994, 82-83)

⁴ Şeb-dîz: Hüsrev'in atının adı. Balığı çok sevdiğinden Pervîz de denmiştir. Şîrîn'in atı olan Gülgûn ile aynı kısırdan doğmuştur. Efsaneye göre boyu diğer atlardan dört karış yüksekmış ve her ayağına on çivi ile nal çakılmış. Öldüğünde büyük bir merasimle gömülmüş. (Onay 2013, 178; Pala 2008, 178)

6. Gehī bir sūrmedān-ı sīm olur gāhīce āyīne
Meger şüretger-i bāzīçeyi taqdīr eder meh-tāb
7. Değil encüm zer-efşān āsumānī nüh tıbāk¹ üzre
Midād-ı şu^ç leden vaşf-ı ruḥın taḥrīr eder meh-tāb
8. Olup kürsī-nişīn-i hāle çıksa cāmi^ç -i çarḥa
Şeb-i Kādr² [ü] Berāt³ esrārını tefsīr eder meh-tāb
9. Değil şebnem yanıp nār-ı şafaḥ inbīk-i hāyleyle
Gül-i nāhīd-i çarḥıñ ābını taḫtīr eder meh-tāb
10. Ne şām[ı] ne şabāḥı farḫ olur şaḥn-ı ḥarīmīnde
Felekde **Rağmiyā** bir ^ç ālem-i şeb-gīr eder meh-tāb

[64a]

19

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. Oldu deryā-yı çemen pūr-cūş-ı mevc-i ıştırāb
Çün gül-i āl-i sefid olmuş aña yer yer ḥabāb
2. Şaf[v]etī var cūlarıñ ol rütbe kim kılsañ naẓar
Görünür ^ç aks-i mezāyā-yı sipīhr-i nüh-ḳıbāb⁴
3. Maḫdem-i şāh-ı güle dūd-ı dilin etmiş buḫūr
Eşḳ-i çeşminden hezār-ı zār edip reşḳ-i gül-āb
4. Ṭālī^ç olsun ol meh-i tābende-i burc-ı şeref
Ṭoğmasın mümkün ise yıllarla māh ü āfitāb
5. Çün Şüreyyā⁵ nokḫa-i şekdir demişler ḥālīñe
Nüşa-i nüh-cild-i eflāki edenler intiḫāb
6. Böyle ser-germ-i neşāt olmazdı cānā her gören
La^ç l-i tābīñdan nümüne olmasa cām-ı şarāb

¹ *Nüh tıbāk*: Dokuz kat gök, felek. Batlamyus'tan gelen eski astronomi anlayışına göre felek dünyayı çevreleyen iç içe dokuz kubbeden meydana gelmiştir. Aynı zamanda yedi kat olarak da tasavvur edilir. Buna bağlı olarak; nüh felek, nüh kıbāb (kubbe), nüh künbed, nüh kubbe-i uzma, nüh peymāne, nüh mīnā, heft eflāk, yedi çarḥ-ı mutabbak, yedi başlı ejder, yedi gerdūn, arūs-ı heft felek gibi adlarla da anılır. İlk yedi felekte yedi gezegen (seb'a-i seyyāre) bulunmaktadır: Birinci felekte ay, ikincide Utarid (Merkür), üçüncüde Zühre (Venüs), dördüncüde güneş, beşincide Mirrih (Merih, Mars), altıncıda Müşteri (Bercis, Jupiter), yedincide Zūhal (Keyvan) bulunurken sekizinci felek sabit yıldızlar ve burçlar feleğidir. En dışta olan ve ötekilerin hepsini içine alan dokuzuncu feleğe ise bu durumundan dolayı "felekü'l-eflāk", yine hepsinden büyük ve kuvvetli olduğu için de "felek-i a'zām (çarḥ-ı a'zām) adı verilmiştir. (Kurnaz 1995, 306-307)

² *Şeb-i Kadr* için bkz. G. 12/7

³ *Şeb-i Berat* için bkz. G. 12/7

⁴ *Nüh kıbāb* için bkz. G. 18 /7 (Nüh tıbāk)

⁵ *Şüreyyā* için bkz. G. 4/3

7. **Rağmiyâ** kan ağlasañ ol şuha i' lān eyleme
‘Aks-i hūn-ı eşk-i ter eyler cemālin şu‘ le-tāb

[8b]

HARFÜ’T-TA’

20

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. Ejder-i merdüm-rübā-yı deşt-peymā-yı memāt
Teşne-leb zann etme dā’im nüş eder āb-ı hayāt¹
2. Rütbe-i hāl-i şühūduñ deñlü feyz i’ tā eder
Māh-ı esmādan tecelli eyledikçe mihr-i zāt
3. Reh-rev-i mülk-i haķīkat olmaz āsāyiş-güzīn
Çār ‘unşurdan² müberrā maḥv olunca şeş cihāt³
4. Kūfl-ı “illa”yı edersen ziver-i dest-i kabūl
Feth olur bāb-ı tılısm-ı daḥmehā-yı müşkilāt
5. **Rağmiyâ** kânūn-ı defter-hāne-i ḥikmet budur
Kimseye olmaz müyesser ruķ‘ a-i kayd-ı şebāt

21

{ _ _ + / + _ _ + / + _ _ + / + _ _ }

1. Derd-i dili ol āfete taķrīre ne ḥācet
Her mes’ele-i müşkili taşvīre ne ḥācet
2. Bir dā’ireden taşra perī da’ vetin eyle
Āhū-yı ḥarem-perveri teşhīre ne ḥācet
3. Baķma dil-i pūr-dāğıma şāhım kerem eyle
Bu hāne-i vīrānemi tenvīre ne ḥācet

¹ *Āb-ı Hayāt*: Dirilik suyu. Bu suyun, iĉenleri ebedi hayata kavuşturup ölümden kurtardığına, kişi öldürülse bile tekrar dirilttiğine, ihtiyarsa gençleştirdiğine ve hastaysa iyileştirdiğine inanılır. Rivayete göre bu suya yalnızca *Hızır* ve *İlyas* vâkıf olabilmıştır. Bu sebepten hala hayatta oldukları ve *Hızır*’ın denizde *İlyas*’ın ise karada sıkıntıya düşen insanların yardımına koştukları ifade edilir. Doğu edebiyat ve efsanelerinde bu hikayenin çeşitli varyantları olmakla birlikte Kur’ân-ı Kerim’de de Zülkarneyn, *Hızır* ve *İlyas* dolayısıyla bu sudan bahsedilir. (Kehf 60/72, Saffât 123/130, En’am 85) (Çelebioğlu 1988, 3-4; Pala 2008, 3)

² *Çār unsur*: Toprak, hava, su ve ateşin oluşturduğu dört unsur. Anâsır-ı Erba da denir. Varlık alemi, bu dört unsurdan müteşekkildir. (Karlığa 1991, 149-151)

³ *Şeş cihāt*: Tavla ile ilgili bir terimdir. Zar üzerindeki altı satıha işaret eder. Rivayete göre Nerdşir’in icat ettiği tavla, gelişigüzel tasarlanmamıştır. Karşılıklı iki oyuncunun önündeki altışarlı iki kısımda toplanan ve 24 adet olan bölmelere “kapı” denir. Altı kapının bulunduğu birbirine eşit dört bölme, 4 mevsime; her oyuncunun önündeki on iki kapı, 12 aya; tamamı yirmi dörde baliğ olan kapılar da 24 saate delalet eder. 15’i siyah 15’i beyaz olmak üzere toplam 30 pulsa geceli gündüzlü 30 günü, yani tam bir ayı simgeler. Altışar kapının bulunduğu bölmelerin sayısı olan dört, varlığın temeli olan dört unsuru (bkz. G. 20/4 Çār unsur) anlatırken “ka’beteyn” ya da “zar” denilen ve şeş cihetli küplerin toplam adedi olan iki de kaza ve kaderden kinayedir. Hasılı bir takvim şeklinde tasarlanan tavla, bizzat hayatı sembolize eder. (Ceylan 2011, 73-82)

4. Zaḥm-ı dile āmāde iken tīg-i nigāhiñ
Kurbāniñ olam ḥançere şemşire ne ḥacet
5. Pīrāniñ işit pendini aḥvāline baḳma
Berg-i gül-i pejmürdeni taḳtīre ne ḥacet
6. **Raġmī** yetişir dilde olan sūz [ü] güdāziñ
Feryād-ı seḥer nāle-i şeb-gīre ne ḥacet

22

{__+ / +__+ / +__+ / +__ }

1. Ey şāhed-i mey ‘arz-ı cemāl eyle zuhūr et
Şevkiñle yine bezmimizi ğarḳa-i nūr et
2. Cān ver yolına bir şanem-i māh-cebīniñ
Her zerre-i ḥākiñ yürü mānende-i ḥūr et
3. Şad sa‘y-ıla ol rāh-rev-i semt-i ḥaḳīḳat
Bir ḥālet ile sūy-ı mecāziden ‘ubūr et
4. Ol ğonçe-femiñ şevḳ-i tecellī-i ruḫıyla
Her dāġ-ı dili reng-i gül-i gülşen-i Tūr¹ et
5. **Raġmī** gibi hiç kimseye ‘arḫ eyleme ḥāliñ
Her kārını teslīm-i Ḥudāvend-i ğafūr et

23

{+___ / +___ / +___ / +___ }

1. Bu şeb ser-mest iken ol dil-nüvāzı söyle hem söylet
O tūtī-i sūḥan-ġüyā-yı nāzı söyle hem söylet
2. Terennüm-rīz-i bezm-i ‘aşḳ olup sāz-ı muḥabbetden
Uşul ile edip nāz [u] niyāzı söyle hem söylet
3. Su’āl et Ḳays²-ı zār-vār kūh-sār [u] hāmūna
Edip dilden fiġān-ı cān-güdāzı söyle hem söylet
4. Şafā-yı ḳulḳul-ı mīnā eder bezm ehlini bülbül
Gel ey sāki meded ol çare-sāzı söyle hem söylet
5. Yeter baḫş-i maḳālāt-i ḥaḳīḳat-ġüyluk **Raġmī**
Biraz ol şūḥa destān-ı mecāzı söyle hem söylet

[9a]

¹ Tūr (Sīnā): Hz. Mūsā’ya *Tevrat*’ın verildiği dağ. Tūr-ı Sīnā ve Tūr dağı olarak da bilinir. Hz. Mūsā’nın Allah’ı görmek istemesi üzerine Allah bu dağa tecelli etmiş ve dağ parçalanmıştır. (el-A’rāf 7/143) (Sinanoğlu 2009, 221-222)

² *Kays* için bkz. G. 18/1 (Mecnûn)

{++ __ / ++ __ / ++ __ / ++ __ }

1. زهره در چرخ فلک دایهٔ درویشانست
شیر پستان قمر مایهٔ درویشانست¹
2. صمت و جوع و سحر و عزلت و نکردائم
قسمت روز ازل وایهٔ درویشانست²
3. گل خوشبوی چمنزار ریاض ملکوت
پرورش یافتهٔ سایهٔ درویشانست³
4. رفعت قلعهٔ نه طاق معلا ی سما
سلم رتبهٔ کمپایهٔ درویشانست⁴
5. Neş'e-i 'aşk-ıla kevneyn[i] ferāmuş etmek
رغمیا حاصل سرماییهٔ درویشانست⁵

HARFÜ'S-ŞA'

{+ ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

1. Cemâliñ neş'esi zevk-i tecelliye olur bâ' iş
Hıred hayrân olur biñ dürlü ma' nāya olur bâ' iş
2. Güşād-ı çeşm-i taḥkîk et şühūduñda yaḳîn olsun
Hıtâb-ı “*Len-terāni*”⁶ ḥāl-i Mûsî⁷, ye olur bâ' iş

¹ “Dervişlerin dadısı, gökyüzündeki Zühre; mayası da ayın göğüslerinden akan süttür.”

² “Ezel günü dervişlerin payına düşen kısmet; az konuşmak, az yemek, az uyumak, yalnızlık ve sürekli Allah'ı zikretmektir.”

³ “Melekut bahçelerinin hoş kokulu gülü, ancak dervişlerin gölgesinde büyüyüp serpilir.”

⁴ “Gökyüzünün dokuz kubbeli yüce kalesi, dervişlerin en alçak payesine ancak bir basamaktır.”

⁵ “Ey Rağmî, dervişlerin sermayelerinden kalan yegane şey: (aşk neşesiyle iki cihanı da unutmaktadır).”

⁶ *Len-terānî*. “Sen beni asla göremezsin”(A'râf 7/143) Yüce Allah, Hz.Mûsâ ile otuz gece kendisine ibadet etmesi için sözleşir. Buna on gece daha eklenir ve süre kırka tamamlanır. Bu süre içerisinde ona *Tevrat* verilir; Allah'la konuşma imkanı sağlanır. Meleklerle konuştuğu gibi vasıtasız ve perde arkasından konuşan Allah'ın sözünü her taraftan işiten Hz.Mûsâ'da Allah'ı perdesiz görme isteği doğur. Buna istinaden “Erini enzur ileyke (Rabbim bana -kendini- göster, sana bakayım.”(A'râf 7/143) diyerek Cenâb-ı Hakki görmeyi talep eder ve karşılığında bu cevabı alır. (Yılmaz 2013, 138)

⁷ *Mûsî* (Mûsâ): İsrâiloğullarına gönderilen ve kendisine *Tevrat* indirilen peygamber. Firavun'un baskısıyla tüm erkek çocuklarının öldürüldüğü bir dönemde doğmuş, bir sandık içinde nehre bırakılmış ve Firavun'un karısı Asiye tarafından bulunup büyütülmüştür. Pek çok mucizesi vardır. Hak dinine davet ettiği Firavun'un daveti reddetmesi üzerine asası ile Kızıldeniz'i ikiye yarıp Firavun ve askerlerini boğması bunlardan biridir. Klâsik edebiyatta elinin beyazlığı sebebiyle “*yedd-i beyzâ*” olarak anılması, Firavun'un karşısında yere bıraktığı asasının yılanı dönüşmesi ve *Tûr* dağında Allah'la konuşması gibi özellikleriye sıklıkla anılır. (Harman 2006, 207-213; Pala 2008, 334-335) (bkz. G. 25/2 *Len terānî*)

3. Nazar-endāz olanlar lāleye çok hālet āh̄z eyler
Derūn-ı dāğ-ı pür-feyż-i süveydāya olur bā' iş
4. Nihānī pīşe-kār-ı dil-nüvāzī-i ğarīb olmağ
Zuhūr-ı āteş-i hırmānı ıtfāya olur bā' iş
5. Görünse ol şeh-i yektā-süvār-ı 'ālem-i 'işve
Licām-ı şabrımı destimden irhāya olur bā' iş
6. Muhabbet **Rağmiyā** ma' cūn-ı hikmet-neş'edir zīrā
Bu tāze şi' r-i mümtāz-ı dilārāya olur bā' iş

26

{ _ _ + / + _ _ + / + _ _ + / + _ _ }

1. Hüsñ oldu seni hem-ser-i māh etmeğe bā' iş
'Aşğ oldu baña girye vü āh etmeğe bā' iş
2. Hüsñ etdi seni dāh̄il-i ser-ħalkā-i 'işmet
'Aşğ oldu baña cürm ü günāh etmeğe bā' iş
3. Hüsñ oldu saña mebde'-i cem' iyyet-i şādī
'Aşğ oldu baña hāl-i tebāh etmeğe bā' iş
4. Hüsñ etdi seni serv-i çemen-zār-ı leṭāfet
'Aşğ oldu beni sāye-penāh etmeğe bā' iş
5. Hüsñüñ ile 'aşğ oldu şehā **Rağmī**-i zāra
Terk-i heves-i 'izzet ü cāh etmeğe bā' iş

[10a]

HARFÜ'L-CİM

27

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ }

1. 'Aşğ-ı āteş-tāb-ı pinhān[1] ħafā etmek de güç
Şu' le-i ħurşid-i rahşān[1] ħafā etmek de güç
2. Gün gibi izhār-ı şevk etmek o māha mümteni'
Semt-i kūyuñ gice seyrān-ı ħafā etmek de güç
3. Güş-māl et diñleme feryād-ı nā-ber-cāsını
Tıfl-ı nādānı sebağ-ħ'ān-ı ħafā etmek de güç
4. Tünd-bād-ı qahra nā-ķābil bedidār eylemek
Şem' -i bezmi zīr-i dāmān-ı ħafā etmek de güç
5. Gevher-i eşkim olur mı **Rağmī** güncāyiş-pezīr
Sedd-i rāh-ı seyl-i bārān-ı ħafā etmek de güç

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. Feyz-bağış-ı gülşen olsa lāle-i la‘līn-sirāc
Zāv’-ı kıandīl-i meh-i hūrşīde kıalmaz ihtiyāc
2. ‘Aks-i la‘l-i dil-rubādan bir keder peydā eder
Görmedim sāgar gibi nazūk-ṭabī‘at ter-mizāc
3. Duğter-i rez¹ gibi bir maḥbūbe-i ‘ālem doğar
Ümm-i tāka etseler pīr-i muğānı izdivāc
4. Çāre olmaz [kim] Mesīhā² etse tedbīr-i devā
Ḥaste-i derd-i ğam-ı hicrāna olmaz çün ‘ilāc
5. Ḥuşk-lebdir **Rağmiyā** şimdi biḥār-ı ma‘rifet
Cevher-i zī-kıymet-i dürr-i sūḥan da bī-revāc

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. Zīver-i ser-şīşe-i bezmiñ olunsa her turunc
Ḥacletinden gāh zerd ü gāh olur aḥmer turunc
2. Bezm-i cānāna vuşūla cān atıp uçmağ diler
Berg-i sebzinden açıp ṭūṭī gibi şeh-per turunc
3. Lebleri yāḳūt-ı aḥmer ğabğabı elmā-yı sīm
Oldu çün enbūbe-i mümtāz-ı nāzik-ter turunc
4. Bir turuncī cāme giymiş ol gül-endāmım yine
Reşk-ile döndi gül [ü] nesrīne hep yer yer turunc
5. Göster ey meh gül gibi pistān-ı gül-būyuñ baña
Ḥasteye *ḳānūn*³-ı ḥikmetde *şifā*⁴ derler turunc

¹ *Duhter-i rez*: Üzüümün kıızı, şarap. Bint-i ineb, bintü'l-ineb, duht-ı rez, duhter-i *Cemşīd* de denir. (Onay 2013, 143)

² *Mesīhā* için bkz. N. 7/19 (Mesīh, İsā)

³ *Kānūn* (el-Kānūn fi't-Tıbb): İbn Sīnā'nın 403 (1012) yılında gittiği Cürcān'da yazmaya başladığı ve on yılı aşkın bir sürede tamamladığı beş kitaptan oluşan tıbbī eseri. Birinci kitap tıp biliminin tanımı, anāsır-ı erbaa, ahlāt-ı erbaa, insanın anatomik yapısı; ikinci kitap, basit ilaçların yanısıra kendi deneylerinden yararlanarak elde ettiği ilaçların özellikleri; üçüncü kitap tek tek organlara mahsus hastalıklar, belirtileri ve teşhisi; dördüncü kitap belli organlara has olmayan hastalıklar ve beşinci kitap reçeteler hakkında bilgi verir. Pek çok yazması bulunan el-Kānūn fi't-tıbb'ın ilk baskısı 1593'te Roma'da yapılmış, daha sonra Kahire (1290), Bulak (1294), Leknev (1298) ve Lahor'da (1905) yayımlanmıştır. (Kahya 2001, 331-332)

⁴ *Şifā* (eş-Şifā): İbn Sīnā'nın mantık ve felsefe hakkında kaleme aldığı ünlü eseri. İslam düşüncesi tarihinin büyük klasiğidir. Temelini Aristo külliyatından alan ve filozofun kendi ilimler tasnifine dayalı olarak felsefî ilimler veya aklı ilimler diye geçen çok sayıda disiplini konu edinir. Eş-Şifā'nın fizik ve metafiziği içeren ilk baskısı Tahran'da yapılmış (1305), tamamı ise uzun süren bir proje

6. Kesdiler sikkîn-i hayretle görenler ellerin
Hüsni Yûsuf¹'dan bize oldu peyâm-âver turunc
7. Bezm-i endîşemde bûs etdim lebiñ hem ğabğabiñ
Görmedim ‘ömrümde sâkî böyle bir sükker turunc
8. Olsun ol şultân-ı iklîm-ı cemâliñ **Rağmiyâ**
Gülşen-i iqbâline hürşid-i enver zer turunc

[10b]

30

{+ ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

1. Olur âh-ı dil-i pür-derd gâhî rast gâhî kec
Çü dūd-ı ‘ūd-ı mā-âverd gâhî rāst gâhî kec
2. Özüñ doğrı tıttup aħvel-nigâh-ı iştibâh olma
Değildir luţf-ı zât-ı ferd gâhî rāst gâhî kec
3. O mâhî cüst-cū eyler kimi bātın kimi zâhir
Bu hikmetdir büzürg ü ğurd gâhî rāst gâhî kec
4. Hāsisiñ zül-cenâh-ı bābı hem-vāre ğuşād olmaz
Eder dest-i le’imi se[r]d gâhî rāst gâhî kec
5. Gider mi toğrı peygār [u] maşāfa bî-ħamīyyetler
Olur kec-rev belî nāmerd gâhî rāst gâhî kec
6. Hezārān lu‘b eder **Rağmi** gönül sūr-ı vişālinde
Çü raĳķāş-ı büt-i āmerd gâhî rāst gâhî kec

kapsamında yirmi iki cilt halinde Kahire’de neşredilmiştir. Ayrıca eserin bazı fenleri çeşitli Doğu ve Batı dillerine de tercüme edilmiştir. (Kutluer 2010, 131-134)

¹ *Yûsuf*: Hz. Ya’kûb’un oğlu, Hz. Yûsuf. Hem güzelliği hem de Ya’kub’un sevgisine mazhar olması sebebiyle kardeşleri tarafından kıskanılmış ve ava çıkmak bahanesiyle gittikleri kırdā bir kuyuya atılmıştır. Buradan geçen bir kervan sayesinde kuyudan kurtarılan Yusuf, Mısır’a götürülerek satıldığı köle pazarında Mısır azizi tarafından alınmış ve burada geçirdiği yirmi bir yılın sonunda *Külbe-i Ahzân*’a geri dönmüştür. Yusuf’un hikayesi Kur’ân’da “hikayelerin en güzeli” manasında “*Ahsenü’l-Kassas*” olarak geçer. (Pala 2008, 483-484) Klâsik şiirde ise Yûsuf; rüyasında güneşin, ayın ve on bir yıldızın kendisine secde ettiğini görmesi, kardeşleri tarafından kuyuya atılması, köle pazarında satılması, Mısır azizinin karısı olan Züleyhâ’nın ona aşık olması ve bu yüzden zindana atılması, zindanda geçirdiği sürece rüya tabiri yapmışsı, Zelihâ ile yaşadıkları aşk neticesinde Zelihâ’yı kınayan Mısırlı asil kadınların onun güzelliği karşısında ellerini kesmesi gibi özelliklerine gönderme yapmak suretiyle sıklıkla anılır. (Harman 2013, 1-5; Koncu 2013- 38-44; Zavotçu 2013, 791-796)

{+ ___ / + ___ / + ___ / + ___ }¹

1. Hırām et ey büt-i meh-veş gāhī rāst gāhī kec
Mîşāl-i şu^c le-i āteş gāhī rāst gāhī kec
2. Eder mızrāb-ı āhım perde-i sāz-ı vişālinde
Hep a^c lā nağme-i dilkeş gāhī rāst gāhī kec
3. O meh Rüstem²-ne[b]erd olmuş taķınmış kaşd-ı ^c uşşāķa
Kemān u tiğ ü hem terkeş gāhī rāst gāhī kec
4. Lebiñ fikri ser-ā-ser ehl-i bezmi söyledir cānā
Çü feyz-i bāde-i bī-ğaş gāhī rāst gāhī kec
5. Göñül **Rağmī** ser-i bām-ı vişāli ārzūsında
Uçar dā'im kebüter-veş gāhī rāst gāhī keç

[11b]

HARFÜ'L-ĤĀ'

{_ + __ / _ + __ / _ + __ / _ + __ }

1. Sāķi-i bezm-i İllāhī ki şuna cām-ı şabūh
Kāleb-i mürdeyi ihyāda olur māye-i rūh
2. Ĥaţţ-ı berceste-i ruhsār-ı dil-āşübında
Müşkil-i mes'ele-i sırr-ı haķiķat meşrūh
3. Seni ey māh öğerek çarķa çıkarsam çok mı
Mādiķe rif^c at olur rütbe-i şān-ı memdūh
4. Mevc-i tūfān-ı sivādan bula taķlîş [ü] amān
Zevraķ-ı cism-i nizārım ola çün keşti-i Nūh³

¹ İkinci dizelerde, üçüncü tef'ileler düzenli olarak sükût ile başlatılmıştır.

² *Rüstem* (Rüstem-i zāl): İran'ın ünlü kahramanı, Sicistân ve Seyistân hükümdarı Zâl'in oğlu Neriman'ın torunudur. Adı, *Firdevsî*'nin *Şehnâme*'sinde geçer. Babası Zâl ile Elbruz dağında *Simurg* tarafından beslenip büyütülmesi, ikisine de "dâstân" sıfatının verilmesini sağlamıştır. Rüstem 700 batman ağırlığındaki gürzü, güçlü kemendi, kaplan postundan yapılmış elbisesi ve yıldırım hızındaki atı *Rahş* ile İran krallarının sıkıntıya düştükleri anda yardımlarına koşmuş, onları ve İran halkını büyük tehlikelerden kurtarmıştır. Bunlar arasında Hefthfân'ı geçtikten sonra *Dîv-i Sepîd* ile savaşması, *Bijen*'i Ehrimen yaratılışlı *Efrasiyâb*'ın kuyusundan kurtarması ve Siyâveş'in intikamını alması, Eşkebûs'u ve asi şehzade *İsfendiyâr*'ı öldürmesi sayılabilir. Rüstem, İran kültüründe en ünlü ve en etkili efsanevi kahraman olarak yerini almış ve edebiyatta kuvveti, yenilmezliği, kahramanlığıyla özgün bir konum kazanmıştır. (Yıldırım 2008, 294-295; Zavotçu 2013, 615)

³ *Keşf-i Nûh*: Nûh'un gemisi. Hz. *İdris* göğe yükseldikten sonra doğru yoldan ayrılan ve puta tapmaya başlayan âdemoğullarını imana davet üzere gönderilmiştir. Fakat yalnızca oğulları (Sam, Ham, Yafes) ve pek az bir kimse dışında davetini kabul eden olmamış hatta oğullarından biri olan Yam da onun bu çağrısına kulak asmamıştır. Bunun üzerine kavmi sapkınlığı devam edince kendisine bir tûfan olacağı, bu sebepten gemi yapması yönünde bir vahiy gelmiş, geminin bitmesine yakın tûfan alametleri gözükmeye başlamıştır. Nûh, gofer ağacından uzunluğu 300, genişliği 50, yüksekliği 30 arşın olan üç katlı bir gemi inşa etmiş, gemiye üç oğlu ve onların eşleriyle birlikte her hayvanın dişisi ve erkeğinden birer çift almak suretiyle yola çıkmış, yaklaşık altı yüz yaşındayken kırk gün

5. Mest-i ‘aşkıım bilemem sūd [ü] ziyānım **Rağmī**
Tevbe-i sāğar-ı nāba vereli tevbe Naşūh

[12a]

HARFÜ’L-ḤĀ’

33

{__+ / + __+ / + __+ / + __}

1. Hürşid-i cemāliñ ola tāb-efgen-i Mirrīh¹
Dünyāyı tutar “el-‘ ataş” [u] şiven-i Mirrīh
2. Yek nazra-i tīg-ı nıgeh-i pür-fiteniñden
Āğaste-i hün-ı dil olur mesken-i Mirrīh
3. Ednā eşer-i tāb-ı dil-i pür-şererimden
Düzağ görünür cāygeh-i me’men-i Mirrīh
4. Diller nice tākāt getirir kim nıgehiñden
Şad-çāk olıcağ dāmen-i pīrāhen-i Mirrīh
5. **Rağmī** eşer-i şā‘ ika-kār-ı nefesimden
Ber-bād ola bir lahza[da] şad hırmen-i Mirrīh

34

{__+ / + __+ / + __+ / + __}

1. Zülfüñ ki ruḥ-ı āla niķāb eylediñ ey şūh
Bir gülşeni hem-reng-i şehāb eylediñ ey şūh
2. Ser-şār-ı mül-i neşve-i şevķ-i nıgehinden
Dünyāyı bütün mest-i ḥarāb eylediñ ey şūh
3. Dil gönçe-veş āğaste-i hün oldu elemden
Āğyār ile sen nüş-ı şarāb eylediñ ey şūh
4. Germiyyet-i tāb-ı teb-i ‘aşkıñla ḥuşūşā
Dil-ḥasteñi bī-tākāt [ü] tāb eylediñ ey şūh
5. ‘Uşşāķına ķānūn edeli cevır [ü] ‘itābı
Nālişgerini ğamla rebāb eylediñ ey şūh

sürecek ve yüz eli gün boyunca yeryüzünü kaplayacak olan tûfan başlamıştır. Bu tûfandan yalnızca gemdekiler kurtulmuştur. Kur’ân’da Nûh peygamber hakkında pek çok ayet vardır (A’râf 59/64, Yûnus 71/73, Hûd 25/34-36/49, Nûh 1/28) Klâsik şiirde Nûh peygamber, ömrünün uzunluğu (950-1000 yıl), tûfan hadisesi ve gemisine gönderme yapılarak kullanılır. (Harman 2007, 224-227; Pala 2008, 361) Tûfandan sonra insanoğlu Hz. Nûh’un oğullarından türediği için kendisine “İkinci Adem” de denilmiştir. (Zavotçu 2013, 569-572)

¹ *Mirrih* için bkz. G. 10/3 (Behrām)

6. **Rağmî**-i dil-âzürdeñi luṭf-1 kereminden
Şâyeste-i iḥsân-1 ‘itâb eylediñ ey şūḥ

[12b]

HARFÜ’D-DÂL

35

{+_+_/_/++_/_/+_+_/_/++_/_}

1. O sîm gerden o zülf-i dü-tâ siyâh sefid
Mişâl-i atlas-1 şubḥ u mesâ siyâh sefid
2. Sevâd-1 merdüm-i dîde sefid-i nûr-1 başar
Yaratdı âdemi Bârî Hudâ siyâh sefid
3. Duḥân u nâle vü âhım cihâı zeyn etdi
Göründi mehçe-i ebr-i semâ siyâh sefid
4. Biri ğadîr-i süveydâ dumû‘-1 dîde biri
Çün oldular iki baḥr-1 ‘atâ siyâh sefid
5. Olınca saye-fiĝen şem‘ dâñ-1 sîmîne
Fitîl-i şem‘-i tarab pür-ziyâ siyâh sefid
6. Haṭ-1 ‘izâr ile baĝ sîne-i semen-sâya
Olur midâd ile nâme şehâ siyâh sefid
7. Dü çeşm-i mestiñe **Rağmî** o şūḥuñ eyle nigeḥ
Budur o nergis-i bâĝ-1 şafâ siyâh sefid

36

{+___/_/+___/_/+___/_/+___/_}

1. Bileydi ser-nüviştin kilik-i çüb-1 tişeden Ferhâd¹
Verirdi cân-1 şîrînin geçip endişeden ferhâd
2. Olurdu ser-beste-i hemyân-1 naĝd-i ‘aşkı hep yağmâ
Şikest eylerse bir târiñ dil-i pür-rişeden Ferhâd
3. Daḥi nüş etmedin mest ü ḥarâb-1 câm-1 ‘aşk olmuş
Ne şîrîñ lafz işitmiş kulkul-1 ser-şîşeden Ferhâd
4. Ne cevher bulduĝın bilsek derûn-1 seng-i ḥarâdan
Ne ḥaşıl kıldı böyle kâr-1 eş’ab bîşeden Ferhâd

¹ *Ferhâd*: Ferhâd ve Şîrîñ adlı hikayenin erkek kahramanı, *Hüsrev*’in rakibi. *Şîrîñ*’e kavuşmak için Bîsütun daĝını delmiştir. Bu sebepten “Küh-ken” olarak da anılır. Asıl kimliği belirsiz olmakla birlikte *Nizâmî*’den bu yana kaleme alınan mesnevilerde Ferhâd daima su yolları yapmakla görevli bir mühendis veya ressam kimliğiyle karşımıza çıkar. Klâsik şiirde, sevgilisine kavuşma uğrunda gerçekleşmesi imkansız görünen işleri göze alan fakat aşkının derin ıstırapı içinde vuslata ermeden ölen aşĝın sembolü olmuştur. (Kurnaz 1995, 383; Zavotçu 2013, 242-243)

5. Haḳīkat **Raġmiyā** sırr-ı ḳazādan feyz-yāb olsa
Ederdi dest-i çüb-ı āhenīnin mişeden Ferhād

37

{+ ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

1. Bu ḥāristān-ı ‘ālemde açılmaz çün gül-i ümmīd
Hemān mühr-i sükūt ursun dehāna bülbül-i ümmīd
2. Eder mi bir tecellī ol şanem bir ğayrı şüretle
‘ Aceb zīb-i ‘arūs-ı kām olur mı maḥfil-i ümmīd
3. Şehīdān-ı muḥabbetden olurdu bir eşer peydā
Eğer cāy-ı ḥaṭarnāk olmasa ser-menzil-i ümmīd
4. Derūn-ı nā-ümīdānı eder ta‘ zīb beyhūde
Tamāmı nā-müyesser ḳışşa söyler nākil-i ümmīd
5. Zuhūr-ı ḥaṭṭı reh-yāb-ı vişāl olmazsa ey **Raġmī**
Ḳalır rāh-ı ṭalebde mübtelā pā-der-gil-i ümmīd

[13b]

HARFÜ’R-RĀ

38

{+ ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

1. İlahī cūlarıñ cūş-ı ḥurūşānı kimiñçündür
Eger baḥr için ise baḥre ğalṭānı kimiñçündür
2. Bütāna meyl-i ‘uşşāḳa bahāne ḥüsn ise yā Rab
Ya ḥübānıñ niġāh-ı çeşm-i mestānı kimiñçündür
3. Seniñçündür Şamed¹-gūyānıñ efgān-ı ciğer-sūzı
Zebān-ı berhemende “yā şanem”-ḥānı kimiñçündür
4. Dehān-ı ğonçeler leb-beste-i ḥāmūş-ı ḥikmetken
Ya ‘ayn-ı nergise feyz-i niġebānı kimiñçündür
5. Mişāl-i cūy-bār-ı gülşen etmez mesken ü me’vā
Şabānıñ deşt-i ḥayretde şitābānı kimiñçündür
6. Eb [ü] ümmüñ feraḥ-nāk olması luṭfuñladır ammā
Ya ṭıfl-ı nev-zuhūruñ çeşm-i giryānı kimiñçündür

¹ Samed: Pek yüksek,ulu, ezeli ve ebedi. Kimseye ve hiçbir şeye muhtaç olmayan Allah. (Devellioğlu 2008, 918)

7. Gül için bülbül āşüfte yanar şem¹ -ile pervâne¹
Bu **Rağmî**-i perîşân-hâle hayrânı kimiñçündür

39

{+ ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

1. Dü çeşm[im] eşk-i hasret-rîz-i hayrânî kimiñçündür
Ya gönlüm pūye-deşt-i nâ-be-sâmânî kimiñçündür
2. Olur çün hâr-ı ğamla ¹ andelîbân-ı çemen dil-hûn
Gülün yâ çâk çâk-ı ceyb [ü] dâmânı kimiñçündür
3. Marîz-i ¹ aşka yok nabz-âşinâ hikmet nedir bilmem
Şifâ²-yı Bû-³ Alî³ Kânûn⁴-ı Loqmân⁵'ı kimiñçündür
4. Hûmârı derd-i serle nuql-i bezm olmuş neşâtın da
Ya ser-germ-i gurûr-ı hâl-i mestânı kimiñçündür
5. Eder şandûk-ı lahdî cây-ı râhat cism-i ¹ üryâna
İki seng-i müzehheb-kârîñ ¹ unvânı kimiñçündür
6. Eger bâdîñ vüşül-i baħr ise kaçd-ı tekâpûsı
Ya deryânîñ huruş-ı mevc-i ğaltânı kimiñçündür
7. Meded kıl müstefîz-i sırrîñ eyle **Rağmî**-i zârı
Derûn-ı mübtelâlarda bu hayrânî kimiñçündür

¹ *Şem ile Pervâne*: İran kaynaklı olup Türk edebiyatında da kendisine yer bulan klâsik mesnevi konusu. Alegoriktir. Şem, alevinin yansıttığı ışık ile mâşuka, ışığın cazibesıyla geceleri her seferinde ona daha da yaklaşarak dönen ve en sonunda kendisini o alevde yok eden pervâne ise âşığa teşbih edilir. Bu yönüyle tasavvuf yolunda seyr ü sülûk eden, hal ve makamları geçen en sonunda vuslata ererek *fenâfillah* mertebesine eren sâlikî de çağrışıır. Türk edebiyatında ilki *Zâtî* ye ait olmak üzere *Lâmîî Çelebi* ve *Muidî* ye ait Şem ü Pervâne mesnevileri bulunmaktadır. (Armutlu 2010, 495-497; Üstüner 2007, 314-317; Pala 2008, 427-428)

² *Şifâ* için bkz. G. 29/5

³ *Bû Alî* (İbn-i Sînâ): Türk tabip, filozof ve âlimi olup Şark edebiyatında ilim ve irfânın, hikmet ve felsefenin timsâlidir. Fikirleri; talebeleri ve eserleri vasıtasıyla hem İslam hem de Batı düşüncesini doğrudan etkilemiş, dolayısıyla bir çok araştırmaya konu olmuştur. *Kânûn* adlı tubba, *Şifâ* adlı hikmet ve felsefeye dair eserleri meşhurdur. 1037'de Hemedan'da ölmüştür. Avrupada Avisenne olarak tanınan İbn Sîna, klâsik şiirde Ebû Alî Sînâ'nın kısaltılmış şekli olarak Bû Alî diye anılır. (Onay 2013, 221; Karlığa 1999, 344-345)

⁴ *Kânûn* için bkz. G. 29/5

⁵ *Lokmân*: Türk edebiyatında hakîm/filozof, hekim/tabip hüvviyetinde bir zat olup, Lokman Hekim, Lokmân-ı Hazık, Tabip Lokman gibi adlarla anılmış ve onun bu özelliğini vurgulamak için Şifâ-yı Lokman, Devâ-yı Lokman, Yed-i Lokmân gibi terkiplerle tavsif edilmiştir. Nitekim hekimliğin atası olarak da tanınan Lokman'ın tüm bitkilerin özünü bildiği ve her derde derman olduğu ifade edilmiş, Kur'ân'da oğluna öğütler verşi, onu tevhit ve âhiret konusunda uyarması, İlahî emirlere vasıta olmasıyla da adı sıkça zikredilmiştir. (Harman 2003, 205-206; Uzun 2003, 206-208)

40

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. Zîb-i eyyâm-ı bahâr olmasa cûy-ı nev-bahâr
Jâle-veş olmazdı eşkim âb-rûy-ı nev-bahâr
2. Bülbül-âsâ gonçe tıflın h`âbdan bîdâr için
Pür-nevâ râmişgerân-ı hây hüy-ı nev-bahâr
3. Mevsim-i güldür deyü gitmekde şimdi gülşene
‘Âşık [u] ma‘ şûk ile câm-ı sebû-yı nev-bahâr
4. Bülbül [ü] gül lâle sünbül zînet-efzâ-yı çemen
Câ-be-câ olmuş müzeyyen çâr-sû-yı nev-bahâr
5. Kâkül-i hoş-bû-yı dilber gibi hoş-bû-bağş ola
Rağmî-i muhtel-dimâğa belki bûy-ı nev-bahâr

[14a]

41

{ ++ _ _ / ++ _ _ / ++ _ _ / ++ _ }

1. Tâb[‘]-ı pür-kîne-i hâsidde ğam olmaz da n’olur
Vizr-i bî-fâ’ideden müttehem olmaz da n’olur
2. Elem-i dehr ile bî-keyf olan ehl-i zâhir
Neş’e-cüyende-i dergâh-ı Cem¹ olmaz da n’olur
3. Râh-ı tã‘âti eden püye-i pây-ı ihlâş
Giderek vâşıl-ı sırr-ı kâdem olmaz da n’olur
4. Tıfl-ı bed-tıyneti etseñ de ni‘ am-perverde
Düzd-i gencîne-i râh-ı harem olmaz da n’olur
5. Nürdan zulmeti fehm eyle eger ‘ârif iseñ
Sâye hürşid ile dâ’im be-hem olmaz da n’olur
6. Hele bî-fikr [ü] taşavvur sühan-ı bî-ma‘na
Sâz-ı bî-perde gibi kem-nağam olmaz da n’olur
7. Devlet [ü] câha şağın verme vücüd ey **Rağmî**
Şîve-i dehr ile bir gün ‘adem olmaz da n’olur

¹ Cem: İran’da hüküm süren Pişdâdiyan sülalesinin dördüncü ve en büyük hükümdarı, Cem veya Cemşid. İran mitolojisine göre insanlar, ilk defa onun döneminde sınıflara (askerler, sanatkarlar, çiftçiler) ayrılmış ve pek çok meslek dalı yine onun döneminde ortaya çıkmıştır. Efsaneye göre tüm dünyayı dolaştıktan sonra Azerbaycan’a gelen Cem, burayı beğenmiş ve tahtını buraya kurdurtmuştur. Mücevherlerle süslü, gösterişli elbise ve tacı, süslü tahtı güneş doğunca parlamaya başlamış. Bunu gören halk o güne nev-rûz, Cem’e Cemşid demiştir. (Tökel 2000, 125-142) Yedi yüz yıl hüküm sürdükten sonra yine Pişdâdiyan soyundan gelen *Dahhâk* tarafından tahttan indirilmiştir. Klâsik şiirde şarabın mucidi olması dolayısıyla *Câm-ı Cem* tabiriyle anılır. (Albayrak 1993, 279-280)

{+ ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

1. 'İşām¹-i hāmemiñ her şivesi yüz biñ me'aribdir
Şarîr-i dil-keşinden ejdehâ-yı nefse gâlibdir
2. Haţ-ı ruhsârîñ evşâfı iki nâzik resâ'ildir
Biri hoş-büy *Hindiyye*² biri *Şemsü'l-Mağârib*³ dir
3. Hıred dil-çâk-i hayretdir güzeşte kâr-ı 'âlemden
Hayâl-i h'âb-ı bî-ma' nâ gibi naql-i menâkıbdır
4. Nigâh-ı çeşm-i ğayra cebhe çîn-i redd-i maḥcûbı
Der-i gülzâr-ı hüsne ebruvânı iki hâcibdir
5. Dürûğ-ı şeyḥ-i şehri diñlemem bir pîr-i nâ-bâliğ
Ağarmış şubḥ-ı şâdıķ gibi rîşî kendi kâzibdir
6. Olur terkîb-i ma' cûn-ı vücûd eczâ-yı bî-' adden
Zuhûr-ı mazhariyyet ihtilâfât-ı meşâribdir
7. Gerekmez her ne ihsân eyleseñ **Rağmî**-i ğam-h'âra
Hemân ol şūḥuñ ancak câme-i vaşlı münâsibdir

{_ + __ / _ + __ / _ + __ / _ + _ }

1. Deşt-i iklîm-i cünûnuñ lâlesi dil-sûz olur
Bezm-i 'aşkıñ sâğar-ı seyyâlesi dil-sûz olur
2. Ğonçe aḥker-pâre güller âteş urmuş gülşene
Bülbül-i gülzâr-ı 'aşkıñ nâlesi dil-sûz olur

¹ *İsâm*: Ahmed İsameddin Taşköprüzade. Osmanlı Devleti'nde kadılık ve müderrislik yapmış, pek çok dinî ve ilmi eser kaleme almış meşhur âlimlerden biridir. Küçük yaşta, önce müderris olan babasından daha sonra *Seyyidî Mehmed Kocavî*, *Molla Mirim Çelebi*, *Şeyh Mehmed Tûsî* gibi devrin önde gelen âlimlerinden ders almıştır. Sırasıyla İstanbul Kalenderhâne Medresesi, Eski Mustafa Paşa Medresesi, Üçşerefeli Medresesi, Sahn-ı Seman Medresesi ve Edirne Bayezidiyye Medresesi'nde müderrislik yapmış, Bursa ve İstanbul'da kadılık görevini üstlenmiştir. Eserlerini manzum tarzda kaleme alan Taşköprüzade; hâl tercümesi, kelam, fıkıh, tefsir, mantık, Arap dili ve edebiyatı, bilim tarihi, tıp gibi değişik alanlarda on yedi kitap ve bunların dışında otuz yakın risale telif etmiştir. İlimlerin en kapsamlı tasnifinin yapıldığı en önemli eserlerinden biri *Miftâhu's-Sa'âde ve Misbâhu's-siyâde*'dir. (Çaldak 2005, 115-146)

² *Hindiyye* (el-Fetâva'l-Hindiyye/el-Âlemgîriyye): Hanefî mezhebinin görüşlerini toplayan Arapça fetva kitabı. Sultan Evrengzib Alemgir'in (1658- 1707) emriyle telif edilmiş, İslâm dünyasının hemen her tarafında görülen çeşitli hukukî düzenleme ve kanunlaştırma çalışmalarında başvurulan temel kaynaklardan biri olmuştur. Eser, Burhânpûrlu Şeyh Nizâm (ö. 1090 / 1679) başkanlığında onar kişilik birer ekiple çalışan dört yardımcısı Şeyh Vecîhüddin, Şeyh Celaleddin Muhammed, Kadı Muhammed Hüseyin ve Molla Hamid'den meydana gelen âlimler heyetinin ortak çalışmasıyla 1664-1672 yılları arasında kaleme alınmıştır. (Özel 1989, 365-366)

³ *Şemsü'l-Mağârib*: Muhyiddîn ibnü'l-Arabî'nin tam adı Ankâ'-i Muğrib fi Ma'rifeti Hatmü'l-Evliyâ' ve Şemsü'l-Mağrib olan eseri. (Kılıç, 1999, 493-516)

3. Dâğ-ber-dildir felek hem-hâl-i rüy-ı dil-rubâ
Mâh-ı eflâk-i cemâliñ hâlesi dil-sûz olur
4. Her şerâr-ı kemteri tâkat-güdâz-ı sinedir
Nâr-ı ‘aşkıñ şu‘ le-i cevvălesi dil-sûz olur
5. **Rağmiyâ** tâb [ü] teb-i miñnet derūnum yağıdı hep
Çün leb-i cānānımıñ teb-hālesi dil-sûz olur

[14b]

44

{+ ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

1. Gül-i evvel-bahâr-ı behcet ol ruhsâr-ı gül-būdur
Demīde sūnbūlistān-ı melāhat zūlf-i hoş-būdur
2. Tūlū‘ eyler hayāl-i çeşm-i bādāmıñla hātırda
Meh-i nev āsumān üzre hemān ‘aynıyla ebrūdur
3. İştmez naḥvetiñden ol şeh-i nev-devlet-i behcet
Büt-i çār-ebrovānı darb eden kullāb-ı “yā hū”dur
4. Dolaşdı şāne-veş dil pīç ü tâb-ı derd-i ‘aşkıñla
Şemīm-i zūlf-i ‘anber-fām-ı dilberden garaž būdur
5. Dü çeşmiñ ‘ālem-i endişede gūya hayāl etsem
Muķīm-i kūşe-i gülşen iki mestāne āhūdur
6. Hūred hayrān olur pey-der-pey-i mevc-i zuhūrunda
Çemen deryā-yı āhżar gonçeler aşdāf-ı lūlūdur
7. Devātım maķsim-i āb-ı hayāt¹-ı cān-fezā olsa
‘Aceb mi **Rağmiyâ** eş‘ār-ı dil-cūyım aķar şudur

45

{_ + __ / _ + __ / _ + __ / _ + _ }

1. Maķdemiñ şevķiyle çün tertīb-i çeşm [ü] gūş olur
Nergis [ü] gülden çemen pür-zīb-i çeşm [ü] gūş olur
2. Lafz-ı şīriniñ temāşā-yı şafā-yı ‘arızıñ
‘Āşık-ı āvāreye tatyīb-i çeşm [ü] gūş olur
3. Āsumān üzre meh-i nev ka‘ r-ı deryāda şadef
Bezm-i ins-i vaḥdete taķrīb-i çeşm [ü] gūş olur
4. Tūrş-rū-kārān-ı naḥvet şoḥbet-i nādān ile
Hāşılı ehl-i dile ta‘ zīb-i çeşm [ü] gūş olur

¹ *Āb-ı hayāt* için bkz. G. 20/1

5. Dūd-ı āh-ı nāle-i pūr-ıztırābıñ **Rağmiyā**
El-ħazer ʿālemlere āsīb-i çeşm [ü] gūş olur

46

{+ _ + _ / ++ _ _ / + _ + _ / ++ _ }

1. Hezār-ı gülşen-i ʿaşkıız bahārımız yoķdur
Ki yaʿni bir şanem-i gül-ʿizārımız yoķdur
2. O bāz-ı büm-ı Zühal¹-ṭālīʿ iz ki şad efsūs
Bu şaydgehde bir ednā şikārımız yoķdur
3. Ne deñlü olsa ğamında şikeste sāġar-ı dil
Yine o seng-dile inkisārımız yoķdur
4. İḥāta eyledi hışn-ı derūnı leşker-i ğam
Ḥalāşa bāʿ iş olur şehriyārımız yoķdur
5. O mihr-i ħüsne rübüde olaldan ey **Rağmī**
Felekde zerre ķadar iʿtibārımız yoķdur

[15a]

47

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. Biz hezār-ı bāġ-ı şevķiz bīşemiz feryād olur
Başķa bir Ferhād²-ı ʿaşkıız tīşemiz feryād olur
2. Hep mecānīn-i nev-āyīn-i muḥabbet böyledir
Āh olur ser-māyemiz endīşemiz feryād olur
3. Bu ne ħikmet hem ciġer-süzüz fiġān ü nāleden
Hem şifā-sāz-ı dil-i pūr-rīşemiz feryād olur
4. Naġme-i dilkeşdir erbāb-ı cihān-ı ʿişrete
Gerçi şavt-ı çākçāk-ı şīşemiz feryād olur
5. **Rağmiyā** pinhānız āh-ı āsumān-peymāmıza
Zayġam-ı kühşār-ı şevķiz mişemiz feryād olur

¹ Zühal için bkz. G. 10/2

² Ferhad için bkz. G. 36/1

48

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. Hâṭ ki gird-i la¹ l-i cānānımda etdi nev-ḡuhūr
Hoḡḡa-i mercān-ı ma¹ cūn-ı mübīne üşdi mūr
2. ‘Ayš-ı bāḡi vār ise bezm-i beḡāda vār imiş
Tev’emāndır ‘ālem-i hestīde mātem ile sūr
3. Gūşvār-ı sem¹ -i cānıñ ile cevherdir sözü
Mālik-i iksīr¹ -i tecrīd olmayan etmez ḡaşūr
4. Zerre-den mihri temāşā dilde maḡşūduñ ise
Çeşm-i ‘ālem-bīniñe çekme şaḡın kuḡl-ı ḡurūr
5. Feyz-i elṡāf-ı Ḥudā’dan ḡaṡ¹ -ı ümmīd eyleme
Vaḡtine merhūndur elbetde **Raḡmī** her umūr

49

{ + _ _ _ / + _ _ _ / + _ _ _ / + _ _ _ }

1. Ḥayāl-i ebruvānıñ kim dil-i pūr-derde yazmışlar
İki rā gibi ḡūyā şafḡa-i mermerde yazmışlar
2. Nihāl-i ḡaddini ‘aşıḡlarıñ ey mūnteha² -ḡāmet
Zemīn-i naḡl-i Ṫübā³’dan mu¹ allā yerde yazmışlar
3. Demīde ḡaṡṡ-ı la¹ liñ ḡāme-i ressām-ı ḡudretle
‘Acāyib beyt-i dil-cūdur leb-i sāḡarda yazmışlar
4. Maḡalli yoḡ bozulmuş ḡayd-ı şāhān-ı selef cümle
Ne bir evrāḡa sebt olmuş ne bir defterde yazmışlar
5. Yazınca peykerim kil-k-i bedi¹ -i fiṡrat ey **Raḡmī**
Mişāl-i çehre-i Ḳays⁴ -ı elem-perverde yazmışlar

¹ *İksīr*: *Kimyā* ilminin konusu olan herhangi bir maddeyi altına çevirme işleminde kullanılır. Bu ilmin kurucusu Cābir bin Hayyān’dır. Kimyā gizli bir ilim olduğundan kitaptan anlaşılmaz formül ve simgelerle doludur. Bu sebepten kimyânın Allah’ın sırlarından olduğu ve ancak Allah katına yücelen kişilere nasip olacağına inanılır. (Pala 2008, 276)

² *Mūnteha* (Sidretü’l-mūnteha): Arşın sağ yanında bir ağaçtır. Beşerî âlemin son noktası olarak îzah edilir. Ötesinde Allah’ın zāt âlemi başladığından ötesine hiçbir mahluk geçemez Ulaşılabilecek en yüksek nokta olmasıyla klâsik şiirde sevgilinin uzun boyuna gönderme yapılarak kullanılır. (Devellioḡlu 2008, 951; Pala 2008 404)

³ *Naḡl-i Ṫübâ*: Cennette bulunan bir ağaç. Arap, Fars şair ve yazarlarının deḡişik algılayış biçimleri yanında hayal dünyalarının da katkısıyla zenginleşerek abartılı biçimde anlatılan dinî-edebî bir kavram haline gelmiş, bu etki, Türk edebiyatına da tesir etmiştir. Mi’râciyyelerde anlatıldığına göre cennetteki ağaçların en büyüğüdür. Kökü arşadır. Dalları cennet halkının meyvelerini kolayca toplayabilmesi için cennetin üstünden zemine doğru sarkmış, ters duran bir ağaçtır. Yüz bin dalı budaḡı vardır. Budakları la¹, yaprakları mücevherdendir. Ṫübâ ağacı, Hz. Muhammed’e ve ümmetine hastır. (Uzun 2012, 317-319)

⁴ *Kays* için bkz. G. 18/1 (Mecnûn)

50

{+ ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

1. Ne bezm-i mey-güsārāna gelir ne bāde nūş eyler
Tehī ḥum gibi söyler zāhid amma var mı gūş eyler
2. Zebānım vaḳf-ı āh [u] nāle-i şubḥ eyle yā Rabbi
Nesīm-i āh-ile baḥr-i muḥabbet dilde cūş eyler
3. Edenler āh-ı ḥār-ı sīm [ü] zerle ḥalkı rencide
Ya saḳf-ı bām yā seng-i mezārında nuḳūş eyler
4. Nedir bu kār-bār-ı ‘ālemiñ ğavġā-yı bī-sūdı
Taḥammül bārını erbāb-ı ğayret zīb-i dūş eyler
5. ‘Acebdir **Raġmiyā** terkīb-i ma‘cūn-ı muḥabbet kim
Kimi dilşād [u] ḥurrem kimisin lāl ü ḥamūş eyler

[15b]

51

{+ _ + _ / + + _ _ / + _ + _ / + + _ }

1. O büt ki āyineyi böyle rü-be-rü getirir
Perestiş-i şaneme dilde ārzü getirir
2. Gelirse ağlayarak kūy-ı yāre ‘āşık-ı zār
Şarāb-ı nāb-ıla memlū iki sebū getirir
3. Dü ebruvānı ğamıyla dil etse girye vü āh
Kemerler-ile bu şaḥn-ı şafāya şü getirir
4. Nesīm-i şubḥ ile āhım refiḳ olunca demiş
Peyām-ı zūlfini yāriñ meşamma bū getirir
5. Getirme encümen-i bāġa ‘andelib[i] şaḳın
Fiġān ü nāleye başlar ya ğüft ü ğū getirir
6. Metā‘-ı vuşlatı gör kārban-ı ḥaṭ gelsin
Ḳumāş-ı ḥüsn ü bahāyı o tū-be-tū getirir
7. Dimāġa renc-i şadāyı emelden ey **Raġmī**
Ḳum-ı şikem ile fikr-i ney-i gelū getirir

52

{ _ _ + / _ + _ _ / _ _ + / _ + _ _ }

1. Cām-ı hayāl-i la^ç liñ şahbā-yı ^ç işretimdir
Derd-i ğam-ı firākıñ hem-bezm-i şöhetimdir
2. Metn-i cünün-ı ^ç aşkı gördüm varak varak ben
Ferhād¹ [ü] Kays² [ü] Vāmık³ şakird-i şan^ç atımdır
3. Pinhānī hayli gördük feyz-i neşāt-ı cāmıñ
Pır-i muğāna söz yok kim şeyh-i halvetimdir
4. Bāzār-ı ^ç aşk içinde biñ cāna olsa erzān
Kālā-yı vaşl-ı dilber cān-ile minnetimdir
5. Gör dilde hāl-i zārım dermiş o gül-^ç izārım
Rağmī-i dil-figārım şâyān-ı vuşlatımdır

53

{ + _ _ _ / + _ _ _ / + _ _ _ / + _ _ _ }

1. Göñül lebrīz-i sevdā-yı haṭ-ı müşğīn-i dilberdir
Nıgeh-düzdīde-kār-ı nazıradan gül-çīn-i dilberdir
2. Ser-i küyında yāriñ āfet-i hīz-hāl-i mestīden
Murādım būs-ı cāy-ı küşe-i na^ç līn-i dilberdir
3. Derūnum lāle-āsā dāğdāğ-ı reşk eden şūfi
^ç İzār-ı tāb-nāk-i sāğar-ı la^ç līn-i dilberdir
4. Nice Rüstem⁴leri zaḥm-ı hadengiñ cān-sitān eyler
O kāfir-mācera kim ğamze-i pür-kīn-i dilberdir
5. Hālāş olmak ne mümkin piç ü tāb-ı ğamdan ey **Rağmī**
Göñül çün der-kemend-i turre-i pür-çīn-i dilberdir

[16a]

¹ *Ferhad* için bkz. G. 36/1

² *Kays* için bkz. G. 18/1 (Mecnûn)

³ *Vāmık*: Vāmık u Azrâ adlı hikayenin erkek kahramanı. Turan Şah'ın oğlu olan Vāmık'ın Gazne hükümdarının kızı olan Azrâ ile yaşadıkları aşkın çevresinde gelişen Vāmık u Azrâ hikayesi, Türk edebiyatında bütün kahramanlarının birbirine kavuştuğu bir mesnevi olarak hayli rağbet görmüştür. İçinde binbir gece masallarını andıran, hatta cinli, perili öğelerle fantastik konuları barındıran pek çok hikâye vardır. Mezkûr mesneviyi yazan ilk kişinin *Bihîştî Ahmed Sinan Çelebi* (ö. 917/ 1511-12 ?) olduğu belirtilse de esere ulaşılamamıştır. İkinci olarak ve en dikkate değer Vāmık ve Azrâ mesnevisi, *Lâmî Çelebi*'ye aittir. (Ayan 2012, 504-505; Ayan 1998, 1-17)

⁴ *Rüstem* için bkz. G. 31/3

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. Bezm-i meyde la^c l-i meygūnuñ ki cānā sāķidir
Kaṭresi gūyā hezār ef^c i-i ğam tiryāķidir
2. Ğonçe-i eṭfāline metn-i *Gūlistān*¹ şerḥ eder
‘Andelīb-i bī-nevāniñ maḥlaşı ‘Uşşāķidir
3. Etmiş āĝūşın çelīpā deyr-i nāz u ‘işvede
Vār ise ol çeşm-i kāfir bir şanem müştāķıdır
4. Zaḥm-ı cān-ı mübtelāya merhem-i bihbūd-sā
Sā^c id-i sīmīni ḥūbāniñ münāsib yaķıdır
5. Feyz-i Ḥaķ mīzāb-ı ḥāmemden riyāz-ı şı^c rime
Nice şād-āb olmasın āb-ı leṭāfet aķıdır
6. Gāh mihre ruḥlarıñ geh māha teşbīh eyleriz
Nuṭķı erbāb-ı hevāniñ **Raĝmiyā** āfāķidir

{ _ _ + / _ + _ + / + _ _ + / _ + _ }

1. Mihr-i ruḥıñla baḥş-i müsāvāt eder ķamer²
Bilmezlik ile faḥr-i mübāhāt eder ķamer
2. Ol mihr-i ḥüsne belki bulam diyü bir nazīr
Menziller ile seyr-i maķāmāt eder ķamer
3. Cism-i semīni döndi hilāle nizār olup
Taķlīd-i ḥāl-i ehl-i riyāzāt eder ķamer
4. Ebrū-yı dil-firībine ızhār-ı mihr ile
Her ay başında da^c visin işbāt eder ķamer
5. **Raĝmī** olur mı necm-i Sühā³ hiç nazīr-i ḥūr
Ol mäh-rüya gerçi mümāşāt eder ķamer

¹ *Gūlistān*: Sa’di-i Şirāzī’nin meşhur Farsça eseri. Sanat deĝeri bakımından taklit edilemeyen bir eser olan Gūlistān; münacat, na’t ve yazılış sebebini anlatan bir önsözden sonra padişahların hal ve hareketlerini, dervişlerin ahlakını, kanaatin faziletini, susmanın faydalarını, aşk ve gençliği, güçsüzlük ve ihtiyarlığı, terbiyenin etkisini ve sohbet adabını konu alan sekiz bölüm halinde düzenlenmiştir. Yazıldığı tarihten itibaren büyük rağbet gören Gūlistān’ın dünya kütüphanelerinde binlerce yazma nüshası bulunmaktadır. (Yazıcı 1996, 240-241)

² *ķamer* için bkz. N. 10/5 (Meh)

³ *Necm-i Sühā*: Büyükayı yıldız kümesinden en küçük yıldız. Eskiden gözlerin görüş derecesi bu yıldızla tecrübe olunmuş. (Devellioĝlu 2008, 968)

56

{ _ + + _ / _ + _ / _ + + _ / _ + _ }

1. ‘ Āşıkım ol hüsne kim hüsrev-i hübân olur
Hâlet-i ‘ aşkı baña dîn olur imân olur
2. ‘ Aşkıña kıldım heves gayrı değil mültemes
Neşe-i şevkiñle bes müşkilim âsân olur
3. Ol meh-i eflāk-i cūd olmasa kim rû-nümüd
Zerre-i nâçiz iken mihr-i dıraşşân olur
4. Kapladı envâr-ı şevk mülk-i dili zîr [ü] fevk
Hâra kılsam nazar gönçe-i handân olur
5. Cümle bu halk-ı cihân vuşlat ile şad-mân
Rağmî-i şeydâ kaçan mazhar-ı ihsân olur

[16b]

57

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. Neş’e-i rāh-ı musaffā dilberā la‘ liñdedir
Nuṭṭ-ı cān-baḥş-ı Mesîhâ¹ serverā la‘ liñdedir
2. Ef’ idir kim çeşme-i Hızr², iñ kenārın yaşdânır
Her ser-i zülf-i siyāhiñ kim şehā la‘ liñdedir
3. Nev-demīde sünbül-i terdir kenār-ı gönçede
Haṭṭ-ı nev-hîziñ ki ey meh cā-be-cā la‘ liñdedir
4. Ğayriler cānā der-âğüş-ı miyānın fikr eder
H’āhişi leb-teşnegāniñ dā’imā la‘ liñdedir
5. **Rağmiyā** gül-gönçe-i ter üzre konmuş noḡtadır
Hâl-i ‘ anber bû ki yāriñ rû-nümā la‘ liñdedir

¹ Mesîhâ için bkz. N. 7/19 (Mesîh, İsâ)

² Hızr için bkz. N. 7/19

58

{+ ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

1. Fezâ-yı dil nişîmengâh-ı sulţân-ı muhâbbetdir
Hudâ hâlî kıomaz bir lahza meydân-ı muhâbbetdir
2. Ne hâşıl gırye-i bî-câ-yı ‘ aşıkdan o gül-rûya
Murâdım seyr-i cûy-ı âb-ı bârân-ı muhâbbetdir
3. Nesîm-i âh ile sâhil-güzâr-ı vuşlatıñ olsun
Göñüller keşti-i baır-ı firâvân-ı muhâbbetdir
4. Dil-i zârîñ dehânın sükker-i la‘ liñle şîrîn kııl
O bir tıfl-ı nev-âmûz-ı sebağ-ı h‘ân-ı muhâbbetdir
5. Riyâz-ı sine-i **Rağmî**ye teşrîf eyle şulţânım
Gül-i dağ ile zeyn olmuş gülistân-ı muhâbbetdir

59

{++ __ / ++ __ / ++ __ / ++ __ }

1. Ehl-i ‘ aşka ne tevellâ ne teberrâ ister
Bâ‘ iş-i süz-ı derûn âteş-i sevdâ ister
2. Bî-nişân ol ki nişân olmayasın tîr-i ğama
Gerçi da‘ vâya nişân ‘ aşka ma‘ nâ ister
3. Zîb-i ser-tahte-i gülzâr-ı haķîkat olanıñ
Lâle-âsâ dili pür-dağ-ı süveydâ ister
4. Nuţq-ı bî-hâlet-i şûfî dile etsin mi eşer
Feyz-bağş olmağâ enfâs-ı Mesîhâ¹ ister
5. Ser-be-teslîm-i şifa-hâne-i ğayb olsun o kim
Marâz-ı müzmini ‘ işyâna müdârâ ister
6. Pây-nihâd olmağ-ıçün dâire-i tecrîde
Himmat-i pîr-i Hudâ feyz-i dü-bâlâ ister
7. Nażar et ol mehiñ evzâ‘ -ı zarîfânesine
Yine **Rağmî** gibi bir ‘ aşık-ı şeydâ ister

¹ Mesîhâ için bkz. N. 7/19 (Mesîh, İsâ)

60

{+ _ + _ / ++ _ _ / + _ + _ / ++ _ }

1. Lebiñ ki cām-ı şarāb-ı nigāhım olmuşdur
Dü dīde mest-i ħarāb-ı nigāhım olmuşdur
2. Ser-i benān-ı müjem ki sirişkim eyledi ter
Varaq-şümār-ı kitāb-ı nigāhım olmuşdur
3. ‘ İzārı şerm ile gülgüne-sāz-ı reng-i ħayā
Keder-nümā-yı ħitāb-ı nigāhım olmuşdur
4. Hıoy-ı cebīn-i münīrin ‘ arak mı zann etdiñ
Çekīde kaṭre-i āb-ı nigāhım olmuşdur
5. O şāh-ı ħüsni eden zīb-i taḥt-ı istiğnā
‘ Ulüvv-i feyz-i cenāb-ı nigāhım olmuşdur
6. Süvār-ı esb-i gāzab elde tīg-i gamze-i tiz
Netice-baḥş-ı cevāb-ı nigāhım olmuşdur
7. Eden o āfet-i cāmı perī gibi pinhān
Reh-i ħayāle şitāb-ı nigāhım olmuşdur
8. Su’āl ederseñ [eger] **Rağmiyā** cünunumdan
O şūḥa farṭ-ı ħicāb-ı nigāhım olmuşdur

61

{++ _ _ / ++ _ _ / ++ _ _ / ++ _ }

1. Mümsik-i ħayl-i edānī ki seḫā bilmezler
Lezzet-i çāşnī-i luṭf [u] ‘ aḫā bilmezler
2. Nice maḥcüb olur meşreb-i nā-sāzından
Añma ol bī-ḫired[ān] reng-i ħayā bilmezler
3. Hıod-be-ḫod kārgeh-i dehre şeref verdim der
Feyz-i Mevlā ile tevfiḫ-i Hıudā bilmezler
4. Cevher-i nuṭḫı ħebā etme ‘ azizā çoḫdur
Feyz-i ħāşşiyet-i iksīr¹-i du‘ ā bilmezler
5. Geçer eyyām-ı şafā girye vü efgān ederek
Rağmiyā devlet-i ‘ aşkı süfehā bilmezler

¹ İksīr için bkz G. 48/3

62

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. Çeşm-i şüh-ı fitne-engîzinde hâlet başkadır
Nühket-i zülf-i dil-âvîzinde hikmet başkadır
2. Hañçeri bir sâde-rû dil-cû-yı mümtâz olsa da
Tiğ-i hûn-efşân-ı ser-tîzinde hiddet başkadır
3. Söylemezse gönçe-i leb-beste-i ra' nâ iken
Feyz-i nuṭṭ-ı sükker-âmîzinde lezzet başkadır
4. Bir nigehe ' âlemi hem-hâl-i rüstâhîz eder
Ġamze-i mest-i fiten-hîzinde vahşet başkadır
5. **Rağmiyâ** çokdur haḳîḳat sâde-rüyân-ı ' Acem¹
Zümre-i hûbân-ı Tebrîz²'inde şoḫbet başkadır

[17b]

63

{ + _ + _ / ++ _ _ / + _ + _ / ++ _ }

1. Güşâd-ı ' ayn-i şühûd et ḫayâli n'eylerler
Mevâdd-ı ḫ'ân-ı cidâl bî-me'âli n'eylerler
2. Mişâl-i gönçe niçün ser-girân-ı naḫvetsiñ
Açıl tekellüme başla kelâmı n'eylerler
3. Süḫan odur ki semâ' ı şafâ eder irâş
Ḥırâş-ı güş-ı ṭabî' at maḳâli n'eylerler
4. Ma' ârif-ehl olur çün Mesîḫ³ [ü] Hızr⁴-ı zamân
Zevâli der-pey olan kemâli n'eylerler
5. ' Ulüvv-i câh-ıla ziynet-tırâz-ı ' ucb olma
Nuḳûş-ı ' âriyeti dest-mâli n'eylerler
6. Ümîd-i vuşlat ile etme **Rağmî** baş-ı maḳâl
Netîce vermeyen emr-i muḫâli n'eylerler

¹ *Acem*: Arapların, Arap olmayanlar ve bilhassa İranlılar için kullandıkları bir terim. İlk başlarda İsfahan, Hemedan ve Tahran bölgesi arasında kalan İranlılar için kullanılırken zamanla İran'ın bütünü için kullanılmaya başlanmıştır. (Karaismailoğlu 1998, 321)

² *Tebrîz*: İran'da bir şehir. Bir dönem Türk, Arap, Fars, Moğol, Ermeni, Müslüman, Hıristiyan, Yahudi, Budist gibi çeşitli milletlere ve dinlere mensup kişiler yaşarken, günümüzde nüfusun ekseriyetini Âzerî Türkleri ve Farslar oluşturmaktadır. (Bilgili 2011, 219-222)

³ *Mesîḫ* için bkz. N. 7/19

⁴ *Hızr* için bkz. N. 7/19

64

{ _ _ + / + _ _ + / + _ _ + / + _ _ }

1. Bezm-i ʔaraba sâgar-ı zîbende sühandır
Sâkî-i nağam-perver-i nâzende sühandır
2. Hâşşiyet-i zehr-âbe-i sükker ile memlû
Hem âh-ı dile bâ' iş ü hem hânde sühandır
3. Teşrif[i] gibi bir şanem-i ' işve-nümânîñ
İlhâm [ile] dillerde hoş-âyende sühandır
4. Yok yerlere şarf etme dilâ dürr-i kelâmı
Yâķüt ile hem-rütbe ki nâ-h'ânde sühandır
5. Gül-gonçe olur bâz ile leb-beste-i hāmūş
Pîrâye-i bülbül yine gülşende sühandır
6. Eflâk-ı dili ğaym-ı kederden eder 'ârî
Hürşîd-i ziyâ-güster-i tâbende sühandır
7. Erbâb-ı sühan fehm eder esrâr-ı hafâsın
Rağmî sühanîñ feyz-ile âgende sühandır

65

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. ' Aks-i hüsñüñ ki dil-i pür-kîne de taşvîr olur
Beñzer ol verde pes-i âyîne de taşvîr olur
2. Şüst ü şüy-ı eşk-i hasretle olur mı mündefî'
Şekl-i mümtâz-ı hayâlîñ sîne de taşvîr olur
3. Bü'l-' acebdir şekl-i ebrû-yı çelîpâ-peykeri
Belki mihrâb-ı künişt-i Çîn'e de taşvîr olur
4. Câme-i gülgün ile zînet-tırâz-ı hüsñ olup
Ol perî-rû güyiyâ âzîne de taşvîr olur
5. **Rağmiyâ** engâre-ber-şüret ne mümkün 'aşkıñı
' Aks-i hüsni hırķa-i peşmîne de taşvîr olur

[18a]

66

{++ __/++ __/++ __/++ _}

1. Dil-i şeydāya ne hālet ne hayāl olmuşdur
Bülbül-ı nāṭıkımız ebkem ü lāl olmuşdur
2. Hıvfdan kim baķar ol māh-ı cemāl-efrūza
Ėamze-i mesti gibi maḥż-ı celāl olmuşdur
3. MurĖ-ı dil etse hümādan n'ola a' lā pervāz
Aña efkār-ı ḥaṭıñ kim per ü bāl olmuşdur
4. Dil-i dīvānemiziñ ḥandesı bī-cādır hep
Var ise şifte-i Ėunc u delāl olmuşdur
5. Gül-i taşvīr-i ruḥuñ **RaĖmī**-i zāra ' arz et
Bülbül-i nev-süḥan-ı bāĖ-ı hayāl olmuşdur

67

{_ _+/_+_+/_+_+/_+_}

1. Olmuş süvār-ı keşti o cānān gelir gider
Bād-ile şanki taḥt-ı Süleymān¹ gelir gider
2. Āmed-şüdüñ hayāli ile peyk-i ārzü
Şeh-rāh-ı Ėamda ṭurma şitāban gelir gider
3. Pür-cüş edince baḥr-ı sirişkim nesīm-i āh
Güyā ki mevc-i sāḫil-i ' ummān gelir gider
4. Derviş-i bī-nevā ile şulṭān-ı zer-livā
Bu ḥānķāh-ı ' āleme miḥmān gelir gider
5. Pāmāli olsa **RaĖmī**-i şeydā ' aceb değil
Ol serv-i bāĖ-ı ' işve ḫırāmān gelir gider

¹ *Taht-ı Süleymān*: Süleyman'ın tahtı. Hz. *Dāvūd*'un ođlu Hz. Süleyman. Babasının vefatından sonra on iki yaşındayken tahta geçmiştir. Zaman zaman veziri *Asaf b. Berahyā* (Ayrıca bkz. G.9/3, Asāf) ile birlikte anılmış dönemin sultanıyla vezirleri de onlara benzetilmiştir. Pek çok mucizesi vardır. Üzerinde *İsm-i A'zam* bulunan yüzüğü (mührü) ile cinlere ve rüzgara hükmedip hayvanlarla konuşabildiğine inanılır. Göz yumup açma süresinde *Belkıs*'ın tahtını Sebe ülkesinden Kudüs'e getirmiş, *Hüdhüd*, *Belkıs* ile aralarında elçilik yapmıştır. Klâsik şiirde, bahsedilen bu mucizelerine gönderme yapılarak kullanılır. (Akaya 2010, 60-62; Pala 2008, 411-412)

{++ __/++ __/++ __/++ _}

1. Çemenistân-ı melâhatde o dil-cû dolaşır
Ya çerâgâh-ı Hıten¹ semtini âhû dolaşır
2. Hıta-ı berceste ile dâ'ire-i ruhsârı
Beñzer ol ravzaya eṭrâfını şebbû dolaşır
3. Rehgüzârında dü çeşm-i güher-efşânımdan
Bir çemen-zâr-ı leṭâfetdir iki cû dolaşır
4. Mû-şikâfâne ḥayâl-i hıta-ı nev-ḥîz etsem
Pâye-i ḥâme-i şevķim bir iki mû dolaşır
5. Oldu âvâre-i sevdâ-yı ḥayâl-i ḥâlîñ
Merdüm-i dîdelerim şekl-i piristû dolaşır
6. Şâne-veş dil yine şad-çâk-ı cefâdır **Rağmî**
Ḥavfım ol ṭurre-i pür-pîç ile gîsû dolaşır

{_+ __/_+ __/_+ __/_+ _}

1. Eylemez tîr-i kâzâ te'sîr-i âhımdan ḥazer
Ol kemân-ebrûda var dîvânelikden bir eşer
2. Añlamazdı sırr-ı 'aşķı 'andelîb-i bî-nevâ
Açmasa râz-ı derûn-ı gönçeyi bād-ı şehet
3. Şüst-şû-yı bâde-i câm-ı feraḥ-efzâ ile
Deyr-i dilde maḥv olur hep şekl-i aşnâm-ı keder
4. Dürr-i nazmım olmasın mı zîb-i gûş-ı i' tibâr
Gevher-i feyz-i hünerdir baḥr-i ma' nâdan çıkâr
5. Ḥil'at²-ı vaşlñ sezâdır **Rağmî**-i bîçâreñe
Nice demdir sen şeh-i ḥübâna kulluķlar eder

[18b]

¹ *Hoten*: Doğu Türkistan'ın güneyinde tarihî bir şehir. Hitâ ve Hatâ olarak da anılır. Hoten bölgesinde sürüler halinde yaşayan bir tür âhû, yılda bir defa göbeğinde biriken pıhtı halindeki nâfeyi düşürür, kara renkli olan bu nâfenin kozmetik sanayiinde de kullanılan miskin ham maddesi olup ahuların Hoten bölgesindeki lale ve sünbülleri otladıkları için bu güzel kokuyu meydana getirdiklerine inanılır. Dolayısıyla klâsik şiirde sıklıkla müşg-i Hoten, ahû-yı Hoten gibi misk ve ahû kelimeleri ile tamlama yapılarak kullanılır. (Taşağıl 1998, 251-253)

² *Hil'at*: Halife ve hükümdarlar tarafından şereflendirmek amacıyla devlet adamlarına giydirilen, kenar yazılarıyla süslenmiş ve üzerlerinde hükümdarın isim veya alametini taşıyan değerli elbiseler. (Şeker 1998, 22-25)

70

{_+__/_+__/_+__/_+__}

1. Feyz-i cām-ı bādeden ruhsār-ı dilber al olur
Gülistān-ı ‘ālem içre āb-ı güller al olur
2. Düşse mir’āt-ı kadehden ‘aksi la‘l-i rüyuna
Ruhlarında ol mehiñ hāl-i mu‘anber al olur
3. H̄asret-i t̄āb-ı ‘izārıñla getirsem yādıma
K̄ulzüm-i eşkim gibi deryā-yı aḡzar al olur
4. Etmesin kaçd-ı helāk-i mübtelā ol bī-amān
Dest-i h̄ün-efşānına aldıḡça hançer al olur
5. Yazsam evşāf-ı ruh-ı pür-tāb-ı yāri **Raḡmiyā**
Çün midād-ı surḡ-ıla evrāḡ [ü] defter al olur

71

{+___/ +___/ +___/ +___}

1. Nemed-ber-düş-ı faḡra gülşen [ü] külhen berāberdir
Çerāḡ-ı mürde hürşid-i ziyā-efgen berāberdir
2. Taşavvur kıl sipihriñ imtiyāzın eyle sencide
Müsāvī naḡş [u] kāmīl ‘āḡıl [u] gevden berāberdir
3. Sitem bir ḡarf olur hāl ehline teksire yoḡ ḡacet
Dil-i nāzikde zaḡm-ı tīr ile sūzen berāberdir
4. Su’āl ehli olur vuslat-ḡarīn-i rüy-ı maḡşūdu
Kef-i dest-i niyāz āyīne-i rüşen berāberdir
5. Teḡāşī muḡtezīdir riziş-i seng-i ḡavādişden
Külāh-ı meskenetle miḡfer-i āhen berāberdir
6. Ma‘āzallāh zuhūr-ı şarşar-ı ḡahr-ı İllāhī’de
Tebāh olmaḡda kūh [u] tūde-i ḡırmen berāberdir
7. Füsün [u] fitneyi **Raḡmī** mebādā ḡamzedden şanma
İki çeşm-i belā-engiz-i cādū-fen berāberdir

72

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. Kām-ı cāna zülf-i müşgīn-i semen-sā bū verir
Eşk-i çeşmimden nihāl-i ārzūya şu verir
2. Tīg-i zehr-ālūd-ı gamzeñ dilleri çāk etse de
Çeşm-i sehħarıñ teraħħum eyleyip dārū verir
3. Sūziş-i te’şīr-i ‘ aşk eyleser bir dilde zuhūr
Āh-ı dilsüz[1] şafā-yı dūd-ı tenbākū verir
4. Yaraşırdır bu muħabbet ehli feryād eylese
Raħm edip küh-sārılar yer yer şadā-yı “hū” verir
5. Sākin-i peygūle-i ‘ aşka dü çeşm-i girye-ħīz
Rişte-i şevke dizilmiş sübħa-i lülū verir
6. Böyledir āyīn-i hūbı Rağmiyā ‘ uşşākına
Gülşen-i hūsnünden in‘ am etse şeftālū verir

73

{ + _ _ _ / + _ _ _ / + _ _ _ / + _ _ _ }

1. Mecānīn-i muħabbet şanma nuţk-ı nā-becā söyler
O ser-mestān-ı hikmet cümle esrār-ı Hūdā söyler
2. Şadā-yı cūy-bār-ı gülsitāna gūş-ı hūşuñ tut
Güzeşte kār-ı ‘ ālemden belī hep mā-cerā söyler
3. Anıñçün gonçeler dil-çāk olup güller olur pā-māl
Nühüfte rāz-ı ‘ aşkı bülbül-i ateş-nevā söyler
4. Ne bilsin hālīn erbāb-ı semā‘ -ı vecd hālātın
Çıkıp kürsiye vā‘ iz çok kelām-ı nā-sezā söyler
5. Cihānı ser-be-ser āşub-ı gamzeñle ħarāb etseñ
Demez “lā”vü “ne‘am”¹ kimse saña ‘ ālem baña söyler
6. Semā‘ ı Kays²-ı zārı döndürür Mecnūn³-ı nā-şāda
Zuhūr-ı hevdec-i Leylā⁴,yı feryād-ı derā söyler

¹ Lā vü ne‘am: Evet ve hayır.

² Kays için bkz. G. 18/1 (Mecnûn)

³ Mecnûn için bkz. G. 18/1

⁴ Leylâ için bkz. G. 3/7 (Leylî)

7. Ser-āğāz eylese vaşf-ı lebiñle **Rağmî**-i şeydā
Mesih-i vaqt olup gūyā kelām-ı cān-fezā söyler

[63b]

74

{+_+_/++_/_+_/_+_/_+_}

1. Harīm-i mey-kede rindān-ı ğam-meniş yeridir
Hücūm-ı keyf-ile yārāna gösteriş yeridir
2. Meta^ç -ı vaşlına çok müşterisi kūyında
Maħall-i dād ü siteddir alış veriş yeridir
3. Ğubār-ı reh-gūzer-i yārı eylemiş rū-māl
Raķibe şadme-i ķahr ile serzeniş yeridir
4. Ne tīĝ-i ğamze ne tīr-i nigāh etdi eşer
Ķumāş-ı sīne-i mecrūhımız da şiş yeridir
5. O şāh-ı hūsn ü bahā **Rağmî** eylesin teşrīf
Fezā-yı sīne-i ^ç aşık belī biniş yeridir

[64b]

75

{_+_/_+_/_+_/_+_/_+_}

1. Oldum esīr-i zūlf [ü] ħaṭ-ı müşg-bū yeter
Besdir dimāĝ-ı ħ^hāhişe bu ārzū yeter
2. Meftūn-ı hūsn ü āniñ olursan ^ç aceb deĝil
Mir'āta baķma ey gül-i ter rū-be-rū yeter
3. Miħrāb-ı ebruvāniña eyler perestişi
Ehl-i niyāza eşk-i terinden vuzū yeter
4. Ķan ağlamazdı çeşm-i dil-i nā-şabūrımız
Bir kerre görsem ol şanemi ħande-rū yeter
5. İķlīm-i hūsn ü ānı sen etdiñ ħarābezār
Ey ħaṭṭ-ı rū-siyāh-ı fiten çöz ķolu yeter
6. Māni^ç olur mı nāle-i ^ç uşşāķa hiç raķīb
Kim der hezār-ı gülşene bu ğüft ü ğū yeter
7. **Rağmî** cenāb-ı ħālīķadır istinādımız
Ehl-i şalāħa nefsi-i le'imi ^ç adū yeter

76

{ + ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

1. Qazā te'sīr-i tīr-i ğamzesinde ictināb eyler
O ūhuñ bir nigāh-ı luṭf[1] kim biñ dil ḥarāb eyler
2. Alır mı degme dil naqdīnesin sūq-ı muḥabbetde
Ser-i sebbābe-i efkār ile bir bir ḥesāb eyler
3. O sāḥir-mācerādır turreti lerziş-nümün olsa
Büt-i aṣnām-ı sengin-i künişti cümle āb eyler
4. Olur ekle sezā 'unnāb-ı ter mess-i mübārekle
Ser-i engüşt-i sīmīnde ne dem reng-i ḥizāb eyler
5. Nice ṭāqat-güzār-ı sīne-i 'uṣṣāq-ı zār olmaz
Düşerse 'aks-i tāb-ı 'arızı baḥri serāb eyler
6. Ğubār-ı maqdem-i ṣāh-ı güle āhın buḥūr etmiş
Hezār-ı gülşen eşk-i çeşm-ile reşş-i gül-āb eyler
7. Yüzün yāqut-veş faşş-ı nigān-i şevk eden **Raġmī**
Çekīde qatre-i ḥūn-ı sirişkimden ḥicāb eyler

[66a]

77

{ ++ __ / ++ __ / ++ __ / ++ __ }

1. Her kaçan çeşmime ol şūḥ-ı dil-ārā görünür
Dūr-bīn-i nigeḥ-i şevkime dünyā görünür
2. Şafvet-i sīnemiz ol rütbe ki ruḥsārında
'Aks-i dāġ-ı siyehim ḥāl-i süveydā görünür
3. Böyledir kā'ide-i zıll-ı ḥayāl-i ḥikmet
Her nigeḥde nice biñ şuret-i ma' nā görünür
4. Ḥāline nāzır olup ğayra nigāh etmez hiç
Çeşm-i ḥaḫ-bīne ne dünyā vü ne 'uqbā görünür
5. Feyz-i vaqt ile dilā kesb-i merātib kıll kim
Muḥtefi sırr-ı ḥikem saña hüveydā görünür
6. Nüşa-i Qāf-ı vücūduñda oqursan sebaḫı
Şa' ve rüçḥān ile hem-şehper-i 'anqā¹ görünür

¹ Ankā için bkz. G. 8/9

7. **Rağmiyā** bülbül-i gülzâr-ı cünûnum ki baña
Dâğ-ı pür-ğün-ı derûnum gül-i ra^c nâ görünür

78

{ _ _ + / + _ _ + / + _ _ + / + _ _ }

1. Ğaym-i haṭı hürşid-i cemâliñ k'ola sâtir
Bārân-ı sirişk-i terim eyler müteḳâtır
2. Dil ol şanemi¹ etse tecessüs ' acerb olmaz
Mescidde bulunmazsa n'ola bütkede ḥâzır
3. Hep naqd-i girân-māye-i i' mārı verirler
Beş on gün ola ḥâne-i hestide misâfir
4. Keyfiyyet-i esrâr-ı ḥafâ münkeşif olmaz
Çâk olmayıcaḳ perde-i teşkik-i mezâhir
5. Güncāyiş-i **Rağmî** nice mümkün dü cihâna
Şahrâ-yı dile nâzil olan ceyš-i ḥavâtır

[67a]

79

{ + _ _ _ / + _ _ _ / + _ _ _ / + _ _ _ }

1. Deme dīvâne-i Mecnûn²'a beyhüde sūḥan söyler
O ğavvâş-ı biḥâr-ı ma^c rifet dürr-i ' Aden³ söyler
2. Zebân-ı kâl ile taḳrîr olunmaz sırr-ı mübhendir
Nikât-ı ḥâlet-i ' aşḳı ḥaḳîḳat bilmeyen söyler
3. Dem-i vaşında ḥayret el verip lâl [ü] ḥamûş oldum
Ne bende nuṭḳa ḳudret var ne ol ğonçe-dehen söyler
4. Terennüm-rîz olur zîr-i niḳâb-ı turreden ol mâh
Mişâl-i tûti⁴-i güyâ pes-i âyineden söyler

¹ *Sanem* (Büt): Müşriklerin yapıp taptıkları heykel. Büt ya da put olarak da bilinir. İnsan şeklinde güzel yontulmuş ise sanem adını alır. (Onay 2013, 99)

² *Mecnûn* için bkz. G. 18/1

³ *Dürr-i Aden*: Aden incisi. Aden, Yemen'in güneyinde, Kızıldeniz'in girişinde bulunan bir sahil şehridir. Buradan çıkarılan incilerin büyük olduğuna inanılır. Klâsik şiirde inci, sevgilinin dişlerine ve aşğın gözyaşlarına gönderme yapılarak kullanılır. (Onay 2013, 147)

⁴ *Tûtî* (Papağan): Kuşların, evcilleştirilmeye en müsait olanıdır. Ayna karşısında konuşmayı öğrenebilir. Taklide meyyaldır. Yiyeceğini insan gibi pençesiyle alıp ağızına götürür. Şeker vb. tatlı yiyeceklerle düşkündür. Yenmesi haramdır. (Ceylan 2007, 194-205)

5. Söz açmaz rāz-ı ‘aşkı ketme ‘āşık muqayyedir
Zebān-ı hāl ile gūyā olur her mūy-ı ten söyler
6. Ğam-ı ‘aşkında yāriñ söz düşer mi **Rağmī**-i zāra
Ne söylerse şarīr-i hāme-i icāz-fen söyler

[69b]

80

{ + ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

1. Meh-i tābende-i ruhsārımñ vaşşāfi hālıkdır
Per-i Cibrīl¹ olursa sāyebān ol rūya lāyıkdır
2. Tarīk-i Hāk belī ta‘ dād-ı enfāsü’l-halāyıkdır
Degil taṭbīke hācet cümlesi birdir muṭābıkdır
3. Müyesserdir huşulı hāṭve-i vāhidle bir demde
Vücūd ile ‘adem bir kūçede cār-ı mülāşıkdır
4. Varılmaz sāhil-i ümmīde emvāc-ı havādişden
Bu baḥr-i ḥayret-efzāniñ hevāsı nā-muvāfıkdır
5. Bilinmez nükte-i esrār-ı metni şerḥ[i] nā-kābil
Kitāb-ı vech-i yāriñ ism[i] çün *Envārü’l-Āşık*²’dır
6. Dü çeşm-i giryeden rāz-ı nihān-ı ‘aşkı fāş eyler
Ol iki merdüm-i hūniler ‘ayniyle münāfıkdır
7. Hezār-āsā mü’eşşir nāle-i dil-sūzı dillerde
Meger **Rağmī**-i şeydā bir gül-i nev-şāda ‘āşıkdır

81

{ + ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

1. Şafā-yı sīnemiz şanma neşāt-ı bādemizdendir
Bu neş’e dilde feyz-i ḥāṭır-ı āzādemizdendir
2. Yapışsam destine bir kerre yüz çok vaşlına dā’ir
O şūḥ-ı dil-firīb bir ḥoşçalık erzādemizdendir

¹ Cibrīl için bkz. N. 7/16 (Rūhü’l-emīn)

² *Envārü’l-Āşık* (Envārü’l-Āşıkîn): Aşıkların Nurları. Ahmed Bîcân’a ait dinî didaktik bir eserdir. Eser, Ahmed Bîcân’ın abisi Yazıcıoğlu Mehmed’in her bölümü bir namaz vaktine işaret olmak üzere beş "megarib"e ayrılan *Megâiribü’z-zaman li gurûbi’l-eşyâ fi’l-’ayn ve’l-’ıyan* adlı eserinin Arapçadan Türkçeye çevirisi olup her biri belli bir konu etrafında gelişen beş ana babdan oluşmaktadır. Muhtevası; yerdeki ve gökteki varlıklar, Hz. Adem’den itibaren tüm peygamberler ve mucizeleri, melekler ve vazifeleri, kıyamet günü, amelî hükümler, İslâmın şartları gibi konular başta olmak üzere oldukça kapsamlıdır. Batı dillerine en erken tercüme edilip basılan Türkçe kitaplardan biridir. (Uzun 1995, 258-260)

3. Reh-i āmed-şüd-i nezzāreme peyk-i hayālîñle
Nice māni^ç olur a^ç dā ʔarîḳ-i cādemizdendir
4. Kaçar mı ehl-i diller cān-sipār-ı ğamzeñ olmaḳdan
Bizim ol rāh-ı ^çaşka tuḫfe-i āmādemizdendir
5. O şāhîñ āsitānın secdegāh etsem tegāfülle
Demez bir kerre **Raġmî**-i ğarîb üftādemizdendir

[18b]

HARFÜ'Z-ZĀ'

82

{+___/ +___/ +___/ +___}

1. Dehānından kemāl erbābınıñ lafz-ı ḫaṭā çıḳmaz
Şadefden dür çıkar seng-i siyāh-ı kem-bahā çıḳmaz
2. Uşülünden dönüp devrin muḫālîf eylese ^çālem
Maḳām-ı Rāst¹'dan ^çuşşāḳ-ı zār-ı bî-nevā çıḳmaz
3. Ḥamūşî deşt-peymā-yı muḫabbetde olur lāzım
Derā-yı bî-zebān-ı maḫmil-i ğamdan şadā çıḳmaz
4. Olur hem-şoḫbet-i pîrān olursañ menfa^ç at peydā
Ḳalır bāḳî gül-i pejmürdeden bûy-ı şafā çıḳmaz
5. Olup teşne yapışmaz rîşmān-ı şıdḳ [u] ihlāşa
Anıñçün delv-i çāh-ı himmeti lebrîz-i mā çıḳmaz
6. Serîr-ārā-yı ^çirfān olmaḳ ey **Raġmî** ne mümkindir
O bir ḳaşr-ı mu^çallā-pāyedir her bir gedā çıḳmaz

[19a]

83

{__ + / + __ + / + __ + / + __}

1. Bir dilber-i mümtaz [ü] müselleme de bulunmaz
^çAşḳı gibi bir maḫrem [ü] hem-dem de bulunmaz
2. Bir ḫaṭve iken şehr-i ^çadem ḫikmeti bilmem
Bezm-i felege bir gelir ādem de bulunmaz
3. Her perdeye parmak başaraḳ verme ḳarārı
Ey ney-zen-i ḫoş-naġme geçen dem de bulunmaz
4. Leb-beste yatur ḫoḳḳa-i ma^çcün-ı şifā hep
Zaḫm-ı dil-i mecrūḫıma merhem de bulunmaz

¹ *Makām-ı Râst*: Türk musikisinin en eski ve en yaygın makamlarındandır. (Özkan 2007, 461-462)

5. **Raġmī** ne ‘aceb neş’edir evzā[‘]-ı zamāne
Bir bā[‘] iş-i şādī olacaķ ġam da bulunmaz

84

{_ _ + / + _ _ + / + _ _ + / + _ _ }

1. Āh eylemeġe bu dil-i nā-yāb bulunmaz
Şeb-gīr-i ġama şu[‘]le-i meh-tāb bulunmaz
2. Derd-i seher-i mihnet ile bezm-i felekde
Bir neş’e deġil zevķ-i şeker-ġāb bulunmaz
3. Gül-geşt-i çemen etse ‘araķ-rīz olarak gül
Şahbāya bedel bir gül-i sīr-āb bulunmaz
4. Gencīne-i mestūr-ı derūn-ı zurefāda
Her şey’ bulunur ġatır-ı aġbāb bulunmaz
5. **Raġmī** dile vahşet veren ol rāh-ı ġatardır
Şāhāne diyü pister-i sincāb bulunmaz

85

{_ _ + / _ + _ + / + _ _ + / _ + _ }

1. ‘Āşık ġayāl-i vuşlatıñı hem-dem istemez
‘Uzlet-güzīn-i ġamdır o çün maġrem istemez
2. Gül-nūş-ı la[‘]l-i cām-ı şarāb-ı muġabbetiñ
Şevķ-i neşāt-ı meclis-i bezm-i Cem¹ istemez
3. Āb-ı zūlāl-i tīġıña leb-teşnedir müdām
Dil-rīş-i tīġ-i ġamzeñ olan merhem istemez
4. Tāb-ı ġayādan eyleme ġoy-kerde ruġlarıñ
Verd-i laţīf-i bāġ-ı şafā şebnem istemez
5. Dil-şād[1]yım ki **Raġmī** o meh-pāremiz hele
Üftāde-i muġabbetini bī-ġam istemez

¹ *Bezm-i Cem* için bkz. G. 41/2 (Cem)

86

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. Sāye-i zülfi [ü] ḥaṭ ol ruḥsārı şaḳlar şaḳlamaz
Münḥasif olduḳça mihr envārı şaḳlar şaḳlamaz
2. Māhī-i sīmīn-i ḥavz-ı gülşen-i cennet gibi
Ḥil' at-i yem cism-i pāk-i yārı şaḳlar şaḳlamaz
3. Dil ḥayāl-i kākülün cāy-ı penāh ' add eylemez
Tel ḳafes güyā hezār-ı zārı şaḳlar şaḳlamaz
4. Şevḳ-i ḥüsnün dilde mümkin mi nümāyān olmaya
Cāh-ı Bābil¹ māh-ı siḥr-āşārı şaḳlar şaḳlamaz
5. Eyle pūşış olmasın ib'ād zıll-ı ref'etiñ
Zeyl-i luṭfuñ **Raġmī**-i ġam-ḥ'ārı şaḳlar şaḳlamaz

87

{ + _ _ _ / + _ _ _ / + _ _ _ / + _ _ _ }

1. Göñül bir şūḥa ma'il oldu vuşlat ārzü olmaz
Ḳabā-ber-düş-ı iḥsānında reng-i ġüft ü ġü olmaz
2. O bezmiñ bādesin dil şışesinden nüş ederlermiş
Niyāz-ı sākī-i mestāne bilmezler sebū olmaz
3. Dil-i şad çāk-i Mecnūn²'a ḥayāl-i müjgen-i Leylī³
Belī tār-ı nigeḥle rişte-i kār-ı rüfü olmaz
4. Şabāḥü'l-ḥayr olur mı münkirān-ı bed-liḳālarda
Mişāl-i şām-ı dey vech-i ' abūsı ḥande-rū olmaz
5. Hezār-ı bī-zebānı neş'e-yāb-ı zevḳ-i ḥāmūşī
O bāġiñ ġonçe-i nesrīn-i pür-ḥārında bū olmaz
6. Şalāt-ı ehl-i ' aşḳiñ vaḳti yoḳ miḥrāb nā-peydā
Sirişk-i çeşm-i terden ġayri āb-ile vuzū olmaz
7. Cemāli ' aksin ey **Raġmī** göñül āyīnesinde gör
Temāşā-yı şafā-yı vech-i pākī rū-be-rū olmaz

¹ *Cāh-ı Bābil*: Bābil kuyusu. *Hārūt* ile *Mārūt* adlı meleklerin, cezalarını çekmeleri için baş aşağı asıldıklarına ve kıyamet gününe kadar orada asılı kalacaklarına inanılan kuyu. Mezkūr meleklerin büyü ve sihir bilmeleri, kuyunun bir büyü kaynağı olarak görülmesine ve klâsik şiirde de bu vasıfla anılmasına sebep olmuştur. (Pala 2008, 96) (Ayrıca bkz. *Hārūt* G.14/2)

² *Mecnūn* için bkz. G. 18/1

³ *Leylī* için bkz. G. 3/7

{+_+_/_++_/_+_/_++_}

1. Gürisne-çeşm-i ümîdiz nevâle muhtâcız
‘İnâyet-i ni‘ am-ı zü’l-celâle muhtâcız
2. Ne deñlü mes’ele-dân-ı haķıķat olduķsa
O rütbe râh-ı talebde su’âle muhtâcız
3. Hezâr-ı nağme-serâyız ruħuñ hayâli ile
Bir iki tâze-res-i verd-i âle muhtâcız
4. Hümâ¹-veş etmeğē evc-i şerefde pervâzî
Cenâh-ı himmet ile perr ü bâle muhtâcız
5. Bu tâb-ı sūziş-i ğamla vişâliñ âbı gibi
‘Ataş-ı hasreti dâfi‘ zülâle muhtâcız
6. Nuķûş-ı şahf-ı gönñül fenn-i zîc-i hikmetdir
Ne kâr-ı reml [ü] nücûma ne fâle muhtâcız
7. Reh-i mecâz-ı sülhanda ķo lâfi ey **Rağmî**
Netîce-baħş-ı haķıķat maķâle muhtâcız

[20a]

{+___/_+___/_+___/_+_}

1. Tâb-ı feyz-i ‘aşkla pür-nürdur endişemiz
Nürdan kâşâne-i ma‘mürdur endişemiz
2. Dûdesi çeşm-i siyâh-ı hürdan terkîb olur
Kuħl-i reşk-efrüz-ı hâķ-i Tūr²’dur endişemiz
3. Her deme pey-rev olur her nâleme dem-sâzdır
Çün tañin-i kâse-i Fağfūr³’dur endişemiz
4. Bezmi pür-nür-ı neşât [u] şevķ eder hürşîd-veş
Şem‘ -i kâfūr-ı şeb-i deycürdur endişemiz

¹ *Hümâ*: Devlet kuşu (tayrû’d-devle), talih kuşu ve kutlu kuş adlarıyla da bilinir. Türk ve İran mitolojisinde kuşların en asili addedilmiştir. Diğer mitolojik kuşlarda olduğu gibi hümâ hakkında da çeşitli rivayetler vardır. Kuzgun büyüklüğünde, başı yeşil, kanat uçları siyah olup havada yaşar. Ayakları bulunmayan, kimseyi incitmeyen ve dirisi ele geçmeyen bir kuştur. Talih, saltanat, iyilik ve cennetin sembolüdür. Müsa peygamber zamanında yaratılmış daha sonra Hicaz’a göç etmiştir. Resim, minyatür, dokumacılık, nakkaşlık gibi geleneksel Türk el sanatları için önemli bir motif oluşturan hümâ, edebiyatımızda da müstakil eserlere konu olmuştur. (*Hüma vü Hümayûn, Edhem ve Hüma* vb.) (Ceylan 2007, 116-125)

² *Tūr* için bkz. G. 22/4

³ *Kâse-i Fağfūr*: Çin kasesi, porseleni. Fağfūr, Çin hükümdarlarına verilen ad olup Çin’de yapılan kapkacağa da kâse-i fağfūr denilir. (Pala 2008, 145)

5. Şīve-i fenn-i belāgat hep müsellemdir aña
Rağmiyā bir şāhed-i meşhūrdur endişemiz

90

{++ __ / ++ __ / ++ __ / ++ _ }

1. Mest-i şahbā-yı ğamı bāde ferah-nāk edemez
Merdüm-i bī-ḥıred ol neş'eyi idrāk edemez
2. Etmeyen jāle gibi kesb-i şafā-yı şafvet
Sa' y-ıla 'azm-i reh-i 'ālem-i eflāk edemez
3. Rāhib eylerse künişti n'ola pür-naqş [u] şuver
Ḥüsn-ile ol şanemi bir büte işrāk edemez
4. Mā'il-i ef' ī-i turreñ katı çok küşteleri
Bu kadar sefk-i dimā bir daḥi Dahhāk¹ edemez
5. Veremez gerd-i ma' āşī dil-i āgāha keder
Eşer-i çirk-ile kimse yemi nā-pāk edemez
6. Nağme-i sünbülünü zīb-i meşāmm eylemez ol
Şāne-āsā dil-i mecrūhını şad-çāk edemez
7. Rağmiyā şā'im-i hicrānına şefkat mi eder
Ġamze kim ḥün-ı dil-i 'āşıkā imsāk edemez

91

{_ _ + / _ + _ + / + _ _ + / _ + _ }

1. Ülfet-güzin-i vaḥdet olunca niyāz-ı nāz
Şayd eylesin hümā²-yı dili şahbāz-ı nāz
2. Şāyeste-i nigāh-i tegāfül eder mi hiç
'Uşşāk-ı zārı ol büt-i gerden-firāz-ı nāz
3. Kor mı girişme-i niğeh-i cilve-sāzını
Ġamzeñ olur bir āfet-i bī-imtiyāz-ı nāz
4. Etmez ferāğ nāleden 'uşşāk-ı bī-nevā
Hep nağme-riz-i ḥasret olur gerçi sāz-ı nāz

¹ *Dahhāk*: İnan'ın Pişâdiyan sülalesinde *Cemşîd*'den sonra gelen zalimliği ve acımasızlığı ile ünlü bir hükümdar. Hakkındaki rivayetler çoktur. Üç başlı, çirkin, şeytani bir ejder ve canavar olarak tasvir edilir. *Şehname*'de aktarıldığı üzere omuzlarında şeytanın eseri olarak insan beyniyle beslenen yılan başı şeklinde bir ur varmış ve bunun için her gün iki insan öldürmüştü. Bir gün Isfahan'da demircilik yapan *Gāve*'nin de oğlunu öldürünce *Feridūn* ile birlikte halkı da yanına alan *Gāve* isyan etmiş ve *Dahhāk*'ı öldürmüştür. Klâsik şiirde *Dahhāk*; *Firavun*, *Nemrūd*, *Cengiz* ve *Hülâgû* gibi zulüm timsalidir. (Zavotçu 2013, 174-177; Onay 2013, 127; Uzun 1993, 409)

² *Hüma* için bkz. G. 88/4

5. Biz Sūmnāt¹-ı deyr-i ğamiñ pāsbāniyuz
Bilmez mi yoħsa ol ŧanem-i dil-nūvāz-ı nāz
6. Etdi ğüsiste tār-ı ümīd-i viŧāli hep
Ol nev-nesic-i ħüsn ü leṭāfet-tırāz-ı nāz
7. **Rağmī** o ŧūħa zemzeme-i āh edip eŧer
Oldu muĳīm-i kūŧe-i beyt-i ħicāz-ı nāz

[20b]

92

{ _ _ + / _ + _ + / + _ _ + / _ + _ }

1. Ser-defter-i ṭarīkat olan Ḥalvetīleriz²
‘Ankâ³-yı Kâf⁴-ı himmet olan Ḥalvetīleriz
2. Etdik ferāğ-ı kesret [ü] ħubb-ı sivāyı hep
Rāz-āŧinā-yı vaħdet olan Ḥalvetīleriz
3. Bildik fenā-yı ‘ālemi çeŧm-i ŧühūd ile
Dānā-yı zī-baŧiret olan Ḥalvetīleriz
4. Ḥablü’l-metīn⁵-i ŧer‘-ile dā’im muĳayyediz
Ser-beste-i ŧerī‘ at olan Ḥalvetīleriz

¹ *Sūmnāt*: Hindistan’ın Gucerād bölgesinde eski bir Hint tapınağı. Hindliler, ay ve güneŧ tutulması zamanlarında buraya gelip āyin yaparlarmıŧ. Tapınağın içerisinde beŧ yüz berber görevli olup gelenlerin sa ve sakallarını kazır, beŧ yüz cariye de saz alıp oynarmıŧ. Burada edilen duaların kabul olduğuna inanılır, günde bini aŧkın ziyaretçisi bulunurmuŧ. *Gazneli Mahmut*’un fethinden sonra emri ile tapınaktaki tüm putlar paralanmıŧtır. Bir rivayete göre Sūmnāt, İslām’dan önce Kābe’de bulunan Menāt adlı puttur. (Pala 2008, 409)

² *Halvetīlik*: İslām dūnyasının en yaygın tarikatı. Ömer el-Halvetī’ye nisbet edilmiŧ fakat tarikatın ikinci pīri olan Seyyid Yahyā-yı ŧirvānī asıl kurucusu addedilmiŧtir. Bu tarikatte nefsin kötölükten arındırılması için az yeme, az konuŧma, az uyuma, inzivā, kalple, dille ve ruhla zikirde bulunma esastır. Bununla birlikte müridin haftanın günlerine göre deđiŧen, her gün tek baŧına okuduğu zikirler, dualar ve virdler vardır. Halvetiyye tarikatı zamanla, Rūŧeniyye kurucusu *Dede Ömer Rūŧenī*, (ö. 892/1487), Cemāliyye kurucusu *Cemāl-i Halvetī* (ö. 899/1494), Ahmediyye kurucusu *Yiđitbaŧı Ahmed ŧemseddin* (ö. 910/1504) ve ŧemsiyye kurucusu *ŧemseddin Sivāsī* (ö. 1006/ 1597) ŧeklinde dört ana kola ayrılmıŧ, bu kollardan çeŧitli ŧubeler meydana gelmiŧtir. Halvetī tekkeleri 1925’te Türkiye’de tekkelerin kapatılmasıyla faaliyetlerine resmen son vermiŧlerse de bazen gizli, bazen açıktan zikir ve ayinlerini icra etmeye devam etmiŧlerdir. Bu tarikatın birçok kolu bugün Türkiye, Suriye, Mısır, Balkanlar ve Kuzey Afrika lkelerinde faaliyetlerini sürdürmektedir. (Uludađ 1997, 393-395)

³ *Ankâ* için bkz. G. 8/9

⁴ *Kāf*: Klāsik anlayıŧa göre arzı evrelediğine inanılan efsanevī dağ. Ankâ’nın yaŧadıđı dağ olarak da tasavvur edilir. İlkel mitolojilerdeki yaygın kaniya göre yeryüzü, bütün kara parçalarının anası olan bu dağ merkez alınarak yaratılmıŧ ve onunla gökyüzünden ayrılmıŧtır. Bu dağ, çadırı destekleyen direk gibi gökyüzünü taŧımakta ve yeryüzünün dengesini korumaktadır. Esasen mahiyeti tartıŧmalıdır. Bazı rivayetlerde somut gerçekliği ve coğrafı bir varlığı (İran’da bulunan Elbruz dağı) olan bir dağ, bazılarında ise soyut, mistik bir sembol olarak kabul edilmektedir. Kafdağı motifi edebiyatta da kullanılır. *Ferlddin Attār*, *Mantku’t-tayr* adlı eserinde Kafdağı’na ve ŧımrğa ulaŧmak isteyen kuŧların yolculuğunu "hikmetin bulunduğu uzak ülke" sembolizmi çerçevesinde iŧlemiŧ, *Firdevsī*’nin *ŧāhnāme* ’si ve binbir gece masallarında da aynı konu ele alınmıŧtır. (Ayrıca bkz. G. 8/9 Ankâ) (Demirci 2001, 144-145; Onay 2013, 58)

⁵ *Ḥablü’l-metīn* için bkz. G. 11/4

5. Dāl oldu serde təcımıza kad-ḥamīdelik
Secde-ber-i itā' at olan Ḥalvetīleriz
6. Olduḡ nihāde-pāy-ı tarīḡ-ı Muḥammedī
Mümtāz-ı ehl-i sünnet olan Ḥalvetīleriz
7. Memlū derūnumuz güher-i feyż-i 'aşḡla
Deryā-yı bī-nihāyet olan Ḥalvetīleriz
8. Ser-menzil-i ḥaḡīḡate ersek 'aceb midir
Cüyā-yı sırr-ı ḡikmet olan Ḥalvetīleriz
9. Oldu verā-yı ḡāf-ı 'ināyet mesīremiz
Perde-güşā-yı ḡaflet olan Ḥalvetīleriz
10. Bī-reyb [ü] şübhe ḡikmet-i pīr-i Hüdā ile
Maḡbūl-i zāt-ı ḡazret olan Ḥalvetīleriz
11. **Raḡmī** nihāde-pā-yı riyāz-ı şerī' atiz
Hem-māye-i kerāmet olan Ḥalvetīleriz

93

{ _ _ + / _ + _ + / + _ _ + / _ + _ }

1. Biz sālīkān-ı rāh-ı Hüdā Ḥalvetīleriz¹
Ülfet-güzīn-i künc-i fenā Ḥalvetīleriz
2. Azādeyiz ta' alluḡ-ı kevneyni selb edüp
Bī-ḡayd-ı dām-ı ḡubb-ı sivā Ḥalvetīleriz
3. Olduḡ tarīḡ-ı Sümbülī²den jāle-ḡīn-i feyż
Leb-rīz-i büy-ı şıdḡ ü şafā Ḥalvetīleriz
4. Eḡvārımız müselleme-i şer' -i mübīn olur
Ma' nī-şīnās-ı ḡavf ü recā³ Ḥalvetīleriz
5. Dönsek semā' -ı şevḡ-ile ḡarḡ-ı felek gibi
Hem-ḡün mişāl-i ḡible-nümā Ḥalvetīleriz
6. Şulḡān-ı ḡār-bālīş-ı mülk-i ḡaḡīḡatiz
Zāhirde hem-dem-i fuḡarā Ḥalvetīleriz

¹ Halvetīlik için bkz. G. 92/1

² Tarīḡ-ı Sümbülī için bkz. G. 1/5 (Hankāh-ı Sümbülī)

³ Havf ü recā: Korku ve ümit. Havf, Allah'ın azabı ve cehenneminden duyulan korku; recā ise kalbin hoşlandığı bir şeyi beklemesinden duyduğu ferahlık, ümit. İnsanın, Allah'ın azabına maruz kalabileceği düşüncesi korkuya; lutfuna ve nimetlerine nail olabileceği düşüncesi ise ümide sebep olur. Hak yolunu tutan tasavvuf ehli havf ile recā arasında yaşar ve neticesinde iki türlü de ona sığınmış olunur. (Üstüner 2007, 129-130)

7. Nergis gibi riyāzet ile zerd-rū isek
Semt-i beķāya dīde-güşā Ḥalvetīleriz
8. Ruḡ-sūdegān-ı ḡāk-i cenāb-ı Muḡammediz
Deryūze-kār-ı luṭf [u] ‘ atā Ḥalvetīleriz
9. **Raġmī** ḡulūş-ı ḡalb ile rāh-ı talebdeyiz
Sübḡa-şümār-ı şubḡ u mesā Ḥalvetīleriz

[65b]

94

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. Eyleyen ḡikmetle ḡüsn ü ‘ aşķa baḡş-ı imtiyāz
Zümre-i ḡübāna vermiş nāz ‘ uşşāķa niyāz
2. Naġme-i Nāḡid-i āḡ şubḡ-dem te’sīr eder
Ġayri yokdur ‘ āşık-ı dil-ḡasteye bir çāre-sāz
3. Ḥālī olmaz şadme-i murġān-ı vahşiden seriñ
Naḡl-i serv-āsā olursañ naḡvet ile ser-firāz
4. Ḥabbe-i keyfiñ şunup ḡahve-fürūş-ı maşṡaba
Oldu bezminde aḡibbāniñ mişāl-i ḡoķķa-bāz
5. Neş’e-i taḡķīķ ile **Raġmī** şafā kesb etmedüm
Kāse-gerdān olmayınca sākī-i bezm-i Ḥicāz

[21a]

HARFÜ’S-SİN

95

{ + + _ _ / + + _ _ / + + _ _ / + + _ }

1. Heves-i zūlf-i siyāhıyla o şūḡ-ı Çerkes
Etdi āvāre göñül murġını hem-çün kerkes
2. Pāyine düşmediġim ḡavf-ı aḡibbādandır
Beni üftāde ḡıyās eyler o māha herkes
3. Biz binā eyleyelim ḡaşr-ı vişāl-ābādı
Z[ā]hidā sen bu şovuķ sözler ile eñser kes
4. Tīşe-i āḡ ile sa’y et işin altun eyle
Ma’ den-i şıdķ [u] ḡulūş bütün cevher kes

5. **Rağmiyâ** bâğ-ı kühen-vādî-i eş'ârında
Sen de bir taze-res-i verd-i şafâ-güster kes

96

{++ __/++ __/++ __/++ _}

1. Baht-ı nâ-şādım ede çün haht-ı tersâ ma' kūs
Eyledi nâlemi hem-hâl-i şadâ-yı nâkūs
2. H'âhiş-i buse ile ol büte olsam nâzır
La' l-i rümmâna döner şerm ile cây-ı Kilyūs
3. Hulle-berdüş-ı şefâ' at olımaz rüz-ı haşır
Câme-i 'ucb [u] gurūr ile olanlar me'yūs
4. 'Ârdır ehl-i kemâlâta kelâm-ı bî-süd
Nuql-i meclisdir olan perde-güşâ-yı nâmūs
5. **Rağmiyâ** oldu şalâ-h'ân-ı na'îm-i vuşlat
Maḥfil-i câmi' -i çarḥ üzre şadâ-yı bednūs¹

[21b]

EŞ-ŞİN

97

{_ _ + / _ + _ + / + _ _ + / _ + _}

1. 'Âşık ḥayâl-i zülf[i] penâh-ı dil eylemiş
Meşk-i cünün[1] baht-ı siyâh-ı dil eylemiş
2. Şeb-zindedâr-ı 'âzim-i ser-menzil-i ümîd
Süz-ı derün[1] meş' al-i râh-ı dil eylemiş
3. Halvet-sarây-ı vuşlat-ı yâre delîl olan
Miftâh-ı kufl-ı bābını âh-ı dil eylemiş
4. Gümkerde-râh-ı vādî-i vahdet kuşūr edüp
Cân Yūsuf²'ın fütâde-i çâh-ı dil eylemiş

¹ *Bednūs* (Horoz-Tavuk): Kısa ve kalın gagalı, kısa kanatlı ve çok hızlı kanat çırpın tıknaz kuşlardır. Tan yerinin ağarmasıyla birlikte ötmeye başlar. Eski kültürümüzde horozla ilgili inanışların en dikkat çekici olanı *horôs-ı arş* inanışdır. *Hayâtü'l-Hayevân Tercümesi'*deki bir hadiste aktarıldığı üzere Hz. Bârî'nin kanatları mücevherlerle süslü beyaz bir horozu vardır. Bu horozun bir kanadı doğuda, bir kanadı batıda, başı arş-ı a'lânın altında, ayakları havadadır. Her seherde öter. Sesini insanlar ve cinler dışında gökte ve yerde bulunan bütün mahlukat işitir. Onun sesini duyunca yer yüzündeki horozların hepsi ona tâbî olarak ötüşür (bang-i horûs). Kıyâmet günü yaklaşınca Hz. Bârî Te'âlâ, o horozu ötmeyi terk etmesini emir buyurur. İnsanlar ve cinler hâriç gökte ve yerde bulunan bütün canlılar kıyâmetin yakın olduğunu anlarlar. Klâsik şiirde zaman zaman aşk ve hasretle feryâd eden âşıkların sesleri ile karşılaştırılır. (Ceylan 2007, 110-115)

² *Yūsuf* için bkz. G. 29/6

5. **Rağmî** nümüne derd-i dile çünki didedir
Derd ehli eşk-i çeşm[i] güvâh-ı dil eylemiş

98

{+ ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

1. Cemâliñ neş'e-i şahbâ gül-i n'üşküfte göstermiş
Mişâl-i jâle eşkim hep dür-i nâ-süfte göstermiş
2. Bu vâdide ne mümkün 'aşıkça cem' iyyet-i hâtır
O şüh-ı ' işve-sâzım sünbülün âşüfte göstermiş
3. O meh bismilgeh-i ' aşkında imâ-yı nigâh etmiş
Şehidân-ı muhabbetden hezârân küşte göstermiş
4. Telâş-ı h'âhiş-i vuşlatla ' uşşâkı temâşâya
Nezâketle süzüp çeşmân-ı mestin hüfte göstermiş
5. Tesellî-bağış-i hâl-i Kays¹-ı zâr olsam demiş Leyli²
Elinde bir şanem³ âyine-i işkeste göstermiş
6. Hezârân âferîn **Rağmî** yine tab' -ı sühan-sâzıñ
Açıp tûmâr-ı eş'ârı ' aceb nev güfte göstermiş

99

{+ ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

1. Yine cisminde ' aşık tîğ-i gamlarla şikâf açmış
O şüh-ı dil-şiken bir hançer-i zerrîn-gılâf açmış
2. Fiğân-ı nâle-i ' uşşâk-ı şeydâ cümle pey-revdir
Bu bâb-ı muğlakı evvel işitdik zendevâf açmış
3. Harîm-i küy-ı yâre nâzır etmiş şâni' -i kudret
Deme ' uşşâk-ı zârîñ revzen-i çeşmin hilâf açmış
4. Nihâl-i kaddiñi teşbih edenler serv-i âzâde
Tarîk-i istikâmet üzre râh-ı ihtilâf açmış
5. ' Arûs-ı hubb-ı ' âlem bir ' acûz-ı hilegerdir kim
Hezâr üftâdegâna bürka' -ı şâm-ı zifâf açmış
6. Şabâ dellâl-i zülf-i ' anber-efşân-ı bütân olmuş
Gelip Mülk-i Hoten⁴ den Rûm'a tâze müşg-i nâf açmış

¹ Kays için bkz. G. 18/1 (Mecnûn)

² Leyli için bkz. G. 3/7

³ Sanem için bkz. G. 78/2

⁴ Hoten için bkz. G. 68/1

7. Şehā Rüstem¹-neberd-i ‘aşkıñ olmuş **Rağmî**-i şeydā
Çekip ser-tiz-i tiğ-i āhı meydān-ı maşāf açmış

100

{_+__/_+__/_+__/_+_ }

1. Kadd-i mümtāzıñ görenler naḥl-i dil-cūdur demiş
Cüşiş-i eşk-i terim ‘ayniyle bir cūdur demiş
2. Seyr eden gird-i ‘izārında ḥaṭ-ı şeb-rengiñi
Nev-şüküfte sünbül-i ter tāze şebbūdur demiş
3. Dāne-i ḥālīñ görenler merdüm-i çeşmim gibi
Lānesāz-ı kūşe-i gülşen piristūdur demiş
4. Mū-şikāfān-ı ḥayāl ebrū-yı müsteşnāsına
Şive-i ser-ḥāme-i kudret bu ol mūdūr demiş
5. Nūkhet-i zūlfūñ eden zīb-i meşāmm-ı ārzū
Rağmî[yi] ḥātır-perişān eyleyen būdur demiş

[22a]

101

{++__/++__/++__/++_ }

1. Tāb-ı meyden ruḥ-ı ālı gül-i sīr-āb olmuş
Deheni cevher-i cānım gibi nā-yāb olmuş
2. Başkadır şimdi lisān-ı zurefā-yı ‘ālem
Māye-i derd-i gamiñ lafz-ı şeker-ḥāb olmuş
3. Vaşf-ı ḥaṭṭıñ nice taḥrīr eder erbāb-ı kalem
Her müjem ḥāme-i münşī-i nev-elḳāb olmuş
4. Yoklamış dest-i nevāzişle dil-i pür-ḥūnum
Ser-i engüşt-i muḥānnāları ‘unnāb olmuş
5. **Rağmiyā** vādi-i şī‘re olımaz ḥaṭve-güşā
Peyk-i endişemiz ol mertebe bī-tāb olmuş

¹ Rüstem için bkz. G. 31/3

EŞ-ŞAD

102

{ _ _ + / _ + _ + / + _ _ + / _ + _ }

1. Etdim riyāz-ı sīnemi bir lālezār-ı feyż
Her dāğ-ı tāzem olmada şubḥ[-ı] bahār-ı feyż
2. Feyż-i nesīm-i luṭf-ı seḥer dest-i cūd ile
Eyler dehān-ı ğonçeye lūlū-nişār-ı feyż
3. Eyler kemāl-i kudret-i Ḥaḳ nev-be-nev zuhūr
Bulmaz tenāhī mevc-i yem-i bī-kenar-ı feyż
4. Sünbüller aldı zūlfūne nisbet ‘ale’l-umūm
Gūlzāra geldi kâfile-i müşg-bār-ı feyż
5. **Rağmī** riyāz-ı ṭab‘-ı leṭāfet-ḳarīnime
Eş‘ār-ı dil-ğüşādır olan yādigār-ı feyż

103

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. Elde tīğ-ı ğayreti çekmek çevirmekdir ğaraż
Cām-ı bezm-i ‘işreti çekmek çevirmekdir ğaraż
2. Baḥr-i pūr-cūş-ı fenāda keşt-i iḳbālden
Bādbān-ı devleti çekmek çevirmekdir ğaraż
3. Ol nesīc-i bāf-ı vuşlat tār-ı būd-ı şevḳle
Kārgāh-ı ülfeti çekmek çevirmekdir ğaraż
4. Zīrden evce şu‘ūd et süllem-i ‘irfān ile
Delv-i çāh-ı himmeti çekmek çevirmekdir ğaraż
5. Menzil-i ümmīde **Rağmī** erişir tīr-i emel
Çün kemān-ı fırsatı çekmek çevirmekdir ğaraż

HARFÜ‘ T-TA

104

{ _ ++ _ / + _ + / _ ++ _ / + _ + }

1. Verdi cemāliñe şeref reng-i siyāh-ı nūr-ı ḥaṭ
Ḥikmete mūntehī olur silsile-i zuhūr-ı ḥaṭ
2. Etdi dimāğ-ı ḥāhişim vaḳf-ı zūkām-ı ye’s-i ğam
Micmer-i dilde neşr-i bū eyleyeli buḥūr-ı ḥaṭ

3. Toħm-ı şafâ-yı rāhatim oldu birer birer hebā
Dilde ki zāhir oldu bu ceş-i hayāl-i mūr-ı haṭ
4. Etme amān o ṭurre-i serkeşi mekr-ile be-hem
Verdi cihāna velvele fitne-i şerr-i şūr-ı haṭ
5. **Rağmī** şafâ-yı mülk-i Rūm fikr-i ‘izār-ı yār imiş
‘Azm-i sevād-ı Şām eder dilde bulan sürūr-ı haṭ

105

{_+ _/_+ _/_+ _/_+ _}

1. Hāller çok rüy-ı mümtāzında yok āsar-ı haṭ
Lafz-ı cennet kâbil-i taḥrīr olur mı bī-nuḳaṭ
2. Olsa sulṭān-ı güle bülbül ğazel-perdāz olur
Şa‘ir-i hoş-lehcedir elfāz-ı pāki bī-ġalaṭ
3. Sāhil-i deryā-yı mey baħr-i neşāt-efzā mıdır
Cilve-sāz olmuş ḥabāb-ı cām-ı şahbā hem-çü baṭ
4. Çıkmayınca ḥançer-i mū-yı miyān-ı dil-rubā
Zāhir olmaz nükte-i “*Lā-ḥayra illā fi’l-vasaṭ*¹”
5. ‘Āzim-i Bağdād-ı kūy-ı yār olunca **Rağmiyā**
Cüşiş-i eşk-i terim ‘aynıyla oldu cūy-ı Şaṭ²

106

{++ _/_+ _/_+ _/_+ _}

1. Hāl-i müşgīniñ edip verd-i cemāli menḳūṭ
Etdiler nüṣḥa-i nev-naḳş-ı hayāli menḳūṭ
2. Nürdur levḥ[a]-i ḳudretde olan ḥaṭṭ-ı sefid
Eyleyen şebnem-i terle gül-i ālı menḳūṭ
3. Kaşı ṭuġrā-yı kerem hāl [ü] haṭ āyātullāh
Vech-i ādemde zuhūr etdi mişāli menḳūṭ
4. Nokṭa-i zātıñı bildik ki nihān-ı mestūr
Nice taḥrīr edelim lafz-ı celāli menḳūṭ

¹ “Hayır ancak ortadadır.”

² *Cūy-ı Şaṭ* (Şattılarap): Irak’ın güneyinde Dicle ve Fırat’ın birleşmesiyle oluşan nehir. Kelime olarak şatt, büyük nehir, nehir kıyılarındaki verimli arazi manasındadır. (Bilge 2010, 381-382)

5. **Rağmiyâ** bir büt-i nâzendeye döndi bu gazel
Kâküli hatt-ı siyeh hâl-i cemâli menkût

[23b]

HARFÜ'Z-ZÂ

107

{ _ _ + / + _ _ + / + _ _ + / + _ _ }

1. Bir tûtî¹-i sükker-şiken-i mu' teber-elfâz
Olmaz şanemâ² saña mu' âdil şeker-elfâz
2. Dil oldu ğarîķ-i yem-i pür-feyż-i semâ' î
Ey dürr-i girân-mâye nedir bu güher-elfâz
3. 'Anķâ³ gibi var ism[i] müsemması nihândır
Nâ-ķâbil imiş naķş-ı heyülâ şuver-elfâz
4. Ķânün-ı belâğâtdede şehâ ķâ' idedir bu
Ser-levħa-i mecmû' a-i fażl-ı hüner-elfâz
5. **Rağmî** edelim lafz-ı dürer-bârına taħsîn
Maķbûl-i sühandân olamaz böyle her elfâz

HARFÜ'L- AYN

108

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. Devr edip kıldıķça ol büt dest-i [zer-]efşân semâ'
Raķş edip çarķ-ı felek eyler meh-i tâbân semâ'
2. Vâleh [ü] ser-mest-i câm-ı cilvesâzıdır cihân
Yâ revâ mı etmemek ' uşşâķ-ı ser-gerdân semâ'
3. Şems-i rüyuñ ħasretiyle ey meh-i burc-ı kerem
Eyler ' aşıkılar dem-â-dem dîdesi giryân semâ'
4. Ħâlet-i ' aşkıñla pâ-mâliñ olan üftâdeler
Merkez-i evc-i felekde etmede her ân semâ'
5. Def gibi sînem döğüp ney gibi efgân eylerim
Eyledikçe **Rağmiyâ** ol âfet-i devrân semâ'

¹ *Tûtî* için bkz. G. 79/4

² *Sanemâ* için bkz. G. 78/2 (Sanem)

³ *Anķâ* için bkz. G. 8/9

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. Şāh-ı sīmīn-taht-ı mülk-i şām-ı deycūr oldu şem^ç
Efser-i la^ç līn ile şulţān-ı meşhūr oldu şem^ç
2. Havf-ı tūfān-ı şabādan oldu āsāyiş-güzīn
Sūr-ı mīna-fām-ı fānus içre mestūr oldu şem^ç
3. Şām'a dek eyler seyāhat himmet-i merdān ile
Çün şabāhū^ç l-hayr ile bezminde mehcūr oldu şem
4. Bir fetīl-i dil-nişini vār ki ^ç ālem reşk eder
Lāle-i mīnā-derūn-ı ravza-i nūr oldu şem^ç
5. Eylesin pervāneler çün Rūh-ı kudsi¹-veş tavāf
Maţla^ç -ı nūr-ı tecellīdir meġer Tūr² oldu şem^ç
6. Zīb-i bezm eyler hilāl-i cām-ı feyz-i şu^ç leden
^ç Ālem-i endīşe-i eflāke ber-hūr oldu şem^ç
7. Gerden-i sīmīn-i yāre reşk-ile dil-sūz iken
Raġmiyā tebdīl-i şūret etdi kāfūr oldu şem^ç

[24a]

HARFÜ'L-ĠAYN

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. Gelmedi ^ç aşkıñda cānā dīdeme ġamdan ferāġ
Nergis-i gülşen eder mi dürr-i şebnemden ferāġ
2. Böyledir hāşşıyyet-i te'sīr-i iksīr³-i sehā
Ķābil olmaz zīkr-i lafz-ı ism-i Hātem⁴ den ferāġ
3. Nuţġ-ı bī-cā-yı mecāzī ġuş-zed olmaz baña
Vāşıl-ı bezm-i haġīġat eyler ^ç ālemden ferāġ
4. Cismimi pür-dāġ edersem de se-perr-i şūrıla
Eylemem sevdā-yı hāl [ü] zülf [ü] perçemden ferāġ

¹ *Rūh-ı kudsi* için bkz. N. 7/16 (Rūhü'l-emīn / Cebrāil)

² *Tūr* için bkz.

³ *İksīr* için bkz. G. 48/3

⁴ *Hātem*: (Hātim et-Tāi): Tay kabilesinden olup cahiliye döneminin cömertliği ile ünlü şairidir. Çocuk yaştan itibaren cömertliği ve misafirperverliği ile tanınmış, "Cevad" (Ecved) lakabıyla anılmıştır. Aşırı harcamaları yüzünden kardeşleri tarafından hapsedilip dedesi Sa'd tarafından terkedilen Hātem; hoşgörü, tevazu, sadakat, iffet ve fedâkarlık gibi erdemlerin sembolü olmuştur. Bu vasıflarıyla Hātem yalnızca Arap edebiyatında değil İran ve Türk edebiyatında da etkili olmuş, şiiirleri ve hayatı hakkında müstakil eserler kaleme alınmıştır. (Tülücü 1997, 472-473)

5. **Rağmiyā** el-ḥaḳ muḥibb-i ḥānedān abdāllar
Eylemezler mātem-i māh-ı Muḥarrem¹'den ferāğ

HARFÜ'L-FA'

111

{+_+_/_++_/_+_/_++_}

1. Nedir o cebhe o ebrū 'izār-ı āl-ı laṭif
Berāt-ı ḥüsn ü bahāya olur mişāl-i laṭif
2. Ne serv-i 'ar' ara beñzer ne naḥl-i ṭübāya
O ḳadd [ü] ḳāmet-i mevzūn o yāl ü bāl-i laṭif
3. Derūn-ı māh[1] bile dāğ-dāğ-ı reşk etdi
O mihr-i burc-ı melāḥāt 'aceb cemāl-i laṭif
4. Sebeb temāyülüne bād-ı nāz ü 'işvesidir
Şalınmaz 'āşık-ı zāra o nev-nihāl-i laṭif
5. Zülāl-i Kevser²'e **Rağmī** nazīr ederse n'ola
Selāset-i süḥanım feyz-i zü'l-celāl³-i laṭif

112

{++_/_++_/_++_/_++_}

1. Cām-der-kef o perī bezmim ederse teşrīf
Rūzedār-ı ğam-ı 'aşḳa odur eyyām-ı şerīf
2. Biñ ḥesāb-ı ğama bir būse lebin etdi 'atā
Araya girdi lisānı anı etdi taşşif
3. Görmedi kimse cemāliñ gibi bir nüşḥa-i pāk
Kütüb-i ḥüsn ü beni-Ādem olaldan taşnif
4. Etdi māh-ı felegi dāğ-ı dil-i tār ḥased
Ḥāl-i yektāyı ruḥ-ı āliñ edince ta'rif
5. O mehiñ la' l-i revān-baḥş-ı ḥayāliyle yine
Rağmiyā her ğazeli söyleyelim buse-redif

¹ *Māh-ı Muḥarrem*: Hicrî yılın ilk ayı. Savaşın haram kılındığı dört aydan biridir (Zilkade, Zilhicce, Muḥarrem ve Receb). Hz. Hüseyin ile aile fertlerinin 10 Muḥarrem 61'de (10 Ekim 680) Kerbela'da şehid edilmesi üzerine muḥarrem ayı başka bir anlam kazanmış, Şîa için bu tarih Hz. Hüseyin'in intikamını alma ahdinin tazeleniği bir matem günü olmuştur. Ayrıca muḥarrem ayının onuncu günü "āşūra" diye adlandırılmış ve bu ayın belirli günlerinde oruç tutmak sünnet kabul edilmiştir. (Yaşaroğlu 2006, 4-5)

² *Zülāl-i Kevser* için bkz. N. 4/6 (Şarāb-ı Kevser)

³ *Zü'l-celāl* için bkz. G. 1/1

HARFÜ'L-ĶAF

13

{+ ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

1. Rüsüm-ı kâr-ı 'âlemdir serî'ü'l-inkılâb olmak
Harâb-âbâdı nev-bünyâd bünyâdı harâb olmak
2. 'Aceb dâm-ı hîyeldir merd-i dâñā-yı dil-âgâha
Seher bîdâr-ı hüşyârî gice ser-mest-i h'âb olmak
3. Değer mi renciş-i bād-ı hazāniñ tündi-i cevriñ
Gül-i ra'nāya evvel neş'e-i başş-ı âb ü tâb olmak
4. Göñülden naqş-ı hestî-i sivâ ref' olmağa sa'y et
Ne devletdir dem-i maşşerde bî-ķayd-ı hesâb olmak
5. Delîl-i bezm-i cāñān olmadan gūyā kināyetdir
Beyābān-ı ğam [u] miñnetde Hızr¹'ā hem-rikāb olmak
6. Dem-ā-dem rūzigār-ı fitne-cūyîñ cünbişindend[ir]
Yem-i dil pür-ħurūş [u] mevc-mevc-i iştîrâb olmak
7. İlāhî **Rağmî**-i leb-teşne-kâr-ı cürm [ü] 'işyāna
Naşîb eyle zülâl-i mağfiretde feyz-yâb olmak

[24b]

114

{+ ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

1. Seḫā erbābına maḫz-ı kerāmetdir kerîm olmak
Edāñî bezmine zāhir nedāmetdir nedîm olmak
2. İnāsın çāk eden ḫal-meşrebān-ı tünd-ḫūlardır
Fırāk-ı ehl-i 'irfāna ḫalāvetdir ḫalîm olmak
3. Niçün tekdîr-i zehr-ālūd-ı düşnāmiñ olur 'âlem
Zarāfet-pişegān içre selāmetdir selîm olmak
4. Ta' ayyün kisveti cehl ehline ḫat ḫat ḫicāb olsun
Me'al-i sırr-ı vaḫdetde 'alāmetdir 'alîm olmak
5. Nedir bu cünbiş-i hestî-i mağrūrāne ey **Rağmî**
Vücüd aşḫābına bildik ki 'âdetdir 'adîm olmak

¹ Hızr için bkz. N. 7/19

{++ __/++ __/++ __/++ _}

1. Deheniñ vaşfını biñ cān-ıla etdik tedķķ
Mū-miyāniñ hevesi oldu muḥāle tā'lik
2. Sā' at-i vaqtine çün merhūn ola kār-ı cihān
Eylemez 'ārif olan fikr-i ḥayālāt-ı daķķ
3. Dil yine 'āzim-i vādī-i vişālīñ oldu
Ḥızr¹-ı tevfiķ-i 'ināyet ola hem-rāh-ı raķķ
4. Heves-i būs-ı lebāniñla edersem girye
La' l-i rümmāna döner eşk-i revānım taḥķķ
5. **Rağmiyā** bezm-i ḳabūle bulımaz kimse vuşul
Olmasa peyk-i Hüdā rāh-nümā-yı tevfiķ

HARFÜ'L-KĀF

{_+ __/_+ __/_+ __/_+ _}

1. Biz şeb-i 'aşķıñ şafā-yı bāmdādın görmedik
Şu' le-i mihr-i cihan-tāb-ı murādın görmedik
2. İrtifā'-ı ḳadr-i şāna sa' y-i bisyār ehliniñ
Ḳısmet-i rüz-ı ezelden izdiyādın görmedik
3. 'Arz-ı ruḥsār etse de rū-pūş-ı istiğnā eder
Ol perī-rūyuñ hele biz ittiḥādın görmedik
4. Şafḥa-i gerdūna taḥrīr etmeḡe 'aşķ āyetin
Dūd-ı āh-ı dil gibi 'ālī midādın görmedik
5. Çok büt-i deyre perestiş-kār-ı vuşlat oldu dil
Cümle hep ḥātır-şiken merdüm-nijādın görmedik
6. Etme bezm [ü] rezmini āyīn-i eslāfiñ su'āl
Cām-ı Cem² nüş etdik ammā ki Ḳubād³'ın görmedik

[25a]

¹ *Hızr* için bkz. N. 7/19

² *Cām-ı Cem*: Cem'in üzerinde yedi hat bulunan meşhur kadehi. Cām-ı Cemşid, cām-ı gülgün, cām-ı cihān-nümā, cām-ı işret, cām-ı mînā gibi adlarla da anılır. Efsaneye göre bir gün havada ayaklarına yılan sarılmış bir kuş gören Cem, okçularına kuşu yaralamadan yılanı öldürmelerini emreder. Okçular kuşu kurtarırlar. Kuş da bu iyiliğine karşılık Cem'e birkaç tohum getirir. Cem bu tohumlardan yetişen asmalardan üzüm, üzümde de şarap elde eder. Yedi köşeli bir kadeh (cām) yaptırarak kabiliyetlerine göre çevresindekilere bu kadehin birer köşesinden şarap sunar. (Ayrıca bkz. G 41/2, Cem) (Onay 2013, 103; Albayrak 1993, 279-280)

³ *Kubād*: Adaleti ile ünlü Sasani hükümdârı *Nûşîrevân*'ın babası. Devrinde asillere ve rahiplere karşı denge kurabilmek için her alanda ortak mülkiyeti esas alan Mezdek'in fikirlerini uygulamış fakat hem

7. **Raġmiyā** baġr-i kemālātım diyen hem tūre-dil
Cūy-ı gülşen gibi bir şāfi-nihādın görmedik

117

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. Revnaġ efzā-yı cemāl-i dil-güşādır perçemiñ
Sünbūlistān-ı riyāz-ı pūr-şafādır perçemiñ
2. Halka halka dūd-ı āh-ı mübtelādır yā meger
Çin çin olmuş yatur yā ejdehādır perçemiñ
3. Gīsuvān-ı ‘ anberin olmuş tınāb-ı müşk-bū
Sāyebān-ı şāh-ı iklīm-i bahādır perçemiñ
4. Çarġ-ı hūsnūñ pūr-żalām eyler çıkar ħavfım budur
Pāre-i ebr-i siyeh-fām-ı belādır perçemiñ
5. Ey büt-i şayyād-ı ħūnī vādi-i nahçiriñe
Halka-i dām-ı girih-gir-i każādır perçemiñ
6. Kişver-ābād-ı cemāliñ server-i mümtāzısıñ
Farġ-ı serde sāye-i perr-i hümādır perçemiñ
7. Sünbül-i dūd-ı derūn-ı **Raġmī**-i şeydā-yıla
Ĥayli müddetdir şehā bŷy-āşinādır perçemiñ

118

{ _ _ + / + _ _ + / + _ _ + / + _ _ }

1. Māh-ı nevi bir şive-i ebrŷya deġişdik
Serv-i çemeni ol kağad-i dil-cŷya deġişdik
2. Biz her dŷ cihāniñ elem-i sŷd [ü] ziyānın
Bir neş’e-i şahbā-yı keder-şŷya deġişdik
3. Biñ tā‘ at-i nā-ġāh-ı dil-i maġlaṭa-kārı
İġlāş ile bir nāle-i “*Yā Hŷ*”ya deġişdik
4. Olsaġ n’ola me’lŷf-ı miġen dŷşmen-i şādī
Biz ħande-i i-cāya bedel mŷya deġişdik
5. Şad bŷlbŷl-i mu‘ ciz-sŷġan-ı bāġ-ı ħayāli
Raġmī gibi bir şā‘ ir-i ħoş-gŷya deġişdik

bu fikirleri hem de yönetimdeki yetersizliġi ile Sasani Devleti oldukça zayıflamıştır. Yerine oġlu *Hŷsrev* geçmiştir. (Naskalı 2000, 394-395; Albayrak 1995, 255-256)

119

{+ ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

1. Göñülden hüzn [ü] gam fi'l-cümle kem-yâb olduğun görsek
Kenâr-ı cüy-bâr-ı ' âlem-i âb olduğun görsek
2. Hilâl-i câm-ı mey destinde ey sâķi-i gül-çehre
Ziyâ-yı ' aks-i ruhsârîñla meh-tâb olduğun görsek
3. Vezân etse nesîm-i şubĖgâh-ı feyz-i rahmânî
Riyâz-ı dil hemîşe sebz ü şâd-âb olduğun görsek
4. Dökülse Ėalka Ėalka rüy-ı yâre zülf-i şebbûlar
Gül üzre sünbülñ pür-pîç [ü] pür-tâb olduğun görsek
5. Açılsa ' uķde-i gam **Rağmiyâ** şâdü'l-fu'âd olsaķ
Göñülden hüzn [ü] gam fi'l-cümle kem-yâb olduğun görsek

[25b]

120

{ _ _ + / + _ _ + / + _ _ + / + _ _ }

1. Zâhirde tekâpûsın edenler ümerânîñ
Muğtâcıdır eltâf-ı Ėafiyât-ı Ėudâ'nîñ
2. Gel ' âķıl iseñ bağş-ı kazâ vü Ėader etme
NuĖķındaki te'sîrini fehm et budalânîñ
3. Azâde olup câygehiñ şaff-ı ni'âl et
Şadrında muķîm olma şaķın bezm-i cihânîñ
4. Deşt-i emeli püye edip gitme yabâna
Bir kerre Ėesâb eyle oķur sûda ziyânîñ
5. Hâdî-i reh-i vağdet olur nûr-ı şerî' at
Güş etme sözün felsefe-i bî-Ėiredânîñ
6. Bir râh-ber-i Ėızır¹ ü MesîĖâ²-deme Ėul ol
Aç cânib-i ' uķbâya dü çeşm-i nigerânîñ
7. Bir kâr-ı tecellî nice yüz biñ şuver oldu
Ėayriyyetine bâ' iş odur bağır ile kânîñ
8. Keşf etme[ye]dir sırr-ı zühûr ile bağûnı
Yek-reng-i şuhûd olmadığı şubĖ [u] mesânîñ
9. Ėaķķ'a yine vâşıl olacaķ Ėaķ dediler çün
Cân verdiği bu mes'eledir hep ' urefânîñ

¹ Ėızır için bkz. N. 7/19

² Mesîğâ için bkz. N. 7/19 (Mesîğ)

10. Her şahşa birer feyz-i tecellî ede Mevlâ
Ref' eyleye dillerde olan zann [u] gümânîñ
11. Birdir iki yok biñ dediğîñ cümlesi birdir
Cüyâ-yı reh-i vaḥdet ederseñ dil ü cānîñ
12. Bir neş'eye sa'y et ki mü'essir ola cāna
Derd-i ser-i hammârı nedir bâde-güşânîñ
13. **Rağmî** bilemem pîş ü pes ü naḫş [ü] ziyâdı
Ḥayrânıyım esrâr-ı ḥaṭ-ı ḥüsn[-i] bütânîñ

121

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. ' Ālemiñ biz şive-i nâz ü na' imin görmedik
Hep ḫarîñ olduḫ edāniye kerîmin görmedik
2. Naḫl-i ümmîdim eder ber-kende-i tünd-bād-ı ğam
Ġoñçe-i ḫâṭır güşād eyler nesîmin görmedik
3. Teşnedir hep cān-sipâr-ı ğamze-i mest olmağa
Bismil-i tiğ-ı niğāhîñ ḫavf [u] bîmin görmedik
4. Bâr-ı ğamla hep dü-tâdır ḫâmeti ' aşıklarıñ
Râstî-tîr ol gürühîñ müstaḫîmin görmedik
5. Reh-rev-i mülk-i ' ademdir şâh ü dervîş-i gedâ
Biz gelelden bu ḫarâbâtîñ muḫîmin görmedik
6. **Rağmiyâ** Sultân Maḫmûd¹'a du' âdır pîşemiz
Luṭf-ı devrân-ı Süleymân²'îñ Selîm¹'in görmedik

[26a]

¹ *Sultan Mahmûd*: Osmanlı padişahı, I.Mahmud. Babası II. Mustafa, annesi Sâliha Sultan'dır. 2 Ağustos 1696'da Edirne'de doğmuş, ilk eğitimini burada almıştır. Genellikle kuyumculukla uğraştığı yirmi yedi yıl süren kafes hayatından sonra Patrona Halil İsyanı neticesinde tahttan feragat eden III.Ahmed'in yerine tahta geçmiştir (2 Ekim 1730). Padişahlığı süresince iç ve dış meselelerde denge politikası izlemiş, ülke meseleleriyle yakından ilgilenmiş, Divân-ı Hümâyun'a katılarak halkın dertlerini dinlemiştir. Kaynaklarda dindar, zeki, bilgili, yumuşak huylu, hamiyetli, barış sever, adil ve vakur bir padişah olarak vasıflandırılan I. Mahmud, "Sebkatî" mahlasıyla şiirler yazmış, mûsikiyle uğraşmış ve bir kısmı günümüze ulaşan besteler yapmıştır. Osmanlı Devleti'ne son parlak dönemini yaşatan ve halefieriine uzun bir barış devri bırakan I. Mahmud 13 Aralık 1754'te vefat etmiştir. (Özcan 2003, 348-352)

² *Süleymân*: Osmanlı padişahı, I.Süleyman (Kanûnî). Babası Yavuz Sultan Selim, annesi Hafsa Sultan'dır. 6 Kasım 1494'te babasının sancak beyi olarak görev yaptığı Trabzon'da doğmuş, çocukluk yılları burada geçmiştir. Sonraları taht varisi olarak Manisa'ya sancak beyliğine gönderilmiş, yedi yıl burada kaldıktan sonra babası Yavuz'un ölümü üzerine İstanbul'a gelerek 30 Eylül 1520 tarihinde tahta çıkmıştır. Yaptığı on üç önemli sefere yakışır bir biçimde savaş meydanında ölmüş (6-7 Eylül 1566), kırk altı yıl süren hükümdarlığıyla en uzun süre tahta kalan padişah olmakla birlikte bu süre zarfında Osmanlı Devleti'ne izlediği etkili politikayla en parlak dönemini yaşatmıştır. Kaynaklarda son derece cömert, zarif, mütevazı olup dervişmeşrep tavırlarıyla tanındığı, saf dinî inancı öne çıkardığı, gösterişe kaçmaksızın inandığı yolda yürüdüğü ve yaşı yetmişe yaklaşmışken bir veli mertebesine ulaştığı ifade edilmiştir. "Muhibbî" mahlası ile yazdığı 3000'e yakın şiiriyle padişahlar

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. Sünbül âşüfte-dimâg-ı büy-yı zülfüñdür seniñ
Dil perişân-ı ğam-ı ğisû-yı zülfüñdür seniñ
2. Vermesin dest-i şabâ lerziş perişân olmasın
Çünkü diller beste-i yek-mû-yı zülfüñdür seniñ
3. ‘ Āşık-ı sevdâ-perest-i dil-figārān-ı ğamıñ
Ser-be-piş-i hayret-i ebrû-yı zülfüñdür seniñ
4. Zînet-efzâ-yı riyâz-ı gülşen-i hüsñ ü bahâ
Nev-nihâl-i kâmet-i dil-cû-yı zülfüñdür seniñ
5. Yalınız **Rağmî** değil dil-beste kayd-ı kâküle
Cümle reh-yâb-ı şafâ der-sûy-yı zülfüñdür seniñ

HARFÜ‘ L-LÂM

{ + _ + _ / ++ _ _ / + _ + _ / ++ _ }

1. Dimâg-ı ħ̃âhişe her dem gelirse büy-yı vişâl
Vuşûl-i kâma sebebdır bu ârzû-yı vişâl
2. Neşât-ı fikr-i lebâniñ gelince ħâtırıma
Pür oldu râh-ı emelden o dem sebû-yı vişâl
3. Ħilâf-ı meşreb-i ħübân olur me’âl-i heves
Olursa râh-ı şadâkatde cüst-cû-yı vişâl
4. Verir çü ğonçe tecemmu‘ [bu] dil-figār-ı ğama
Hezâr pâre iken rişte-i rûfû-yı vişâl
5. Cınâna beñzedi **Rağmî** riyâz-ı şavma‘ amız
Çalındı sem‘ -i ümîde şadâ-yı Hû-yı vişâl

arasında en çok şiir yazarlar arasında yer almış, şiirden anladığı gibi âlim ve şairlere de itibar göstererek onları himaye etmiştir. (Emecen 2010, 62-74; Ak 2010, 74-75)

¹ *Selîm*: Osmanî padişahı, II. Selim. Babası Kanûnî Sultan Süleyman, annesi Hürrem Sultan’dır. 30 Mayıs 1524’te Topkapı Sarayı’nda dünyaya gelmiştir. Bu bakımdan İstanbul’da doğup saltanat makamına geçen ilk padişahtır. Çocukluğu, idari tecrübe kazanmak üzere sancağa gönderilmesine kadar sarayda iki ağabeyi ile (Mustafa ve aynı anneden Mehmed) geçmiş ve iyi bir eğitim almıştır. On dört yıl Manisa’da kalarak idarecilik yapmış, kardeşi Bayezid ile iki gün süren kanlı bir mücadeleden sonra onu bozguna uğratmış ve tahtın tek varisi konumuna gelmiştir. Nitekim babasının ölüm haberini aldıktan sonra İstanbul’a gelerek 24 Eylül 1556’da tahta çıkmıştır. Sekiz yıl süren saltanat dönemi boyunca hiçbir sefere çıkmayan ilk padişah olan Selim’in, vaktini İstanbul’da sarayda kışın Edirne’de geçirdiği; işrete, zevk ve sefaya düşkünlüğü sebebiyle çoğu zaman işleri veziriazam Sokullu Mehmed Paşa’ya devrettiği, zaman zaman ise yapılacak askerî hareketlerin planlanmasında etkili olduğu belirtilmektedir. 15 Aralık 1574’te vefat eden Selim, kaynaklarda; içki meclislerine müdâvim, çevresinde âlim ve şairlerin bulunmasından hoşlanan, bunun yanı sıra müzisyen, güreşçi, cambaz gibi gösteri erbâbını yanından eksik etmeyen, cömert, kimsenin kalbini kırmak istemeyen alıcnap bir hükümdar olarak tanıtılır. (Emecen 2009, 414-418)

124

{+ ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

1. Dür-i deryâ-yı vahdet bir güherdir vaşf[1] nâ-kâbil
Mişâl-i cevher-i cân mu^c teberdir vaşf[1] nâ-kâbil
2. Yine gülşende gönçe çāk çāk-i dest-i reşk olmuş
Dehânından o şūhuñ bir haberdir vaşf[1] nâ-kâbil
3. Bilir şahbâ-keşân-ı hâl-i rihlet neş'e-i feyzin
Sipihri-i kîne-cû bir reh-güzerdir vaşf[1] nâ-kâbil
4. Bu deñlü sırr-ı maḥfi naḥs [u] sa^c d [u] esfel [ü] ^c ulvî
Felek gerdişlerinde cilvegerdir vaşf[1] nâ-kâbil
5. Şafâ-yı hâl-i vicdânî disem **Rağmî** gâlaṭdır bu
Ġam-ı ^c aşq-ı dil-ârâ bir kederdir vaşf[1] nâ-kâbil

[26b]

125

{+ ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

1. Gül-i dâğ-ı diliñ inbik-i âhiñla gülâbın âl
Meşâmm-ı ârzûya nûkhet-i feyz-intisâbın al
2. Ĥum-ı şahbâ şıķılmışdır yeter ser-püş ile tütma
Açılsın duḡter-i nâzik-ṭabî^c atdır niķâbın¹ al
3. Ĥayâl-i şâm-ı hicrâna olur şem^c -i ziyâ-güster
Edip parmaķ ḥesâbı şu^c le-i reng-i ḥeşâbın al
4. Ne bilsin deşt-peymâ-yı muḥabbet hâl-i Mecnûn²,¹
Varıp kühsâr-ı ġamda hem su'âl et hem cevâbın al
5. Olursan cevher-i taḥķiķe nâ'il şekki tarḥ eyler
Ĥarâbât ehliniñ iksîr³ -i nuṭķ-ı müsteṭâbın al
6. Cemâl-i şâhed-i ma^c nâ şühûduñda yaķin olsun
Dü çeşm-i cânı bîdâr etmeġe sa^c y eyle ḡ^câbın al
7. Olur kayd-ı ser alma ḡall-i ^c aķd-i manşib [u] câhı
Alursañ bir bütûñ sevdâ-yı zülf-i piç [ü] tâbın al
8. Eġer mümkün ise ta^c dâd-ı cevriñ ^c âşık-ı zâra
Dökülsün dirhem-i eşk-i terim bir bir ḥesâbın al

¹ niķâbıñ (DK): gülâbıñ

² *Mecnûn* için bkz. G. 18/1

³ *İksîr* için bkz G. 48/3

9. Eđer zaħm-ı dil-i mecrūħa zāhid ŧiŧe çekmezseñ
Cem¹’iñ genc-i defininden çıkan la^ç l-i müzābın al
10. Derā-yı bī-zebān-ı maħmil-i ğam olsa kâ’ildir
İlāhī **Raĝmī**-i zārīñ dil-i pür-iŧtırābın al

126

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. Mīhr ü māhı eyleyen çarħa iki berceste gül
Eylemiş ‘ İkd-ı Süreyyā²’ dan daħi bir deste gül
2. Bezme geldikçe ser-āĝāz ile nevrüz-ı ŧabā
Ğonçe-i gülŧen gibi olsa ŧehā dem-beste gül
3. Ser-gürüh-ı hoķķa-bāz-ı bezm-i cān olsam n’ola
Büse-i cām-ı leb-i gül-fāmīñ etdim deste gül
4. ŧevķ-i lā^ç liñle ŧifā-yāb-ı ŧabīb-i feyz olur
Zīver-i bālīn [ü] bister eyleyen dil-ħaste gül
5. Māni^ç -i beħcet olur a^ç dāya etse ser-fürü
Eylemez kesb-i ŧarāvet her nihāl-iŧkeste gül
6. Oldu vaŧfiñda zebān-ı nāŧıkım ħāmūŧ [u] lāl
Dün reh-i gülŧende gördüm bir ‘aceb nev-reste gül
7. Görmedim **Raĝmī** gelelden gülsitān-ı ‘āleme
Ĥār-ı hicrān-ı ‘alā’iķden olur vāreste gül

127

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. Ĥün-ı eŧk-i bülbül-i ŧeydādan etmiş ĝāze gül
Nāz ile çıķmış firāz-ı gül-bün-i mümtāze gül
2. Ceste ceste uçurur berg-i sefid [ü] ālını
Beñzedi bir ŧüh-ı raķķāŧ görünür ter bāze gül
3. Mehd-i gülde ĝonçe eŧfāli yatur der-ħ[~]āb-ı nāz
Perr [ü] bāl-i ‘andelīb[i] eylemiş yelpāze gül
4. Daĝılıp kalmazdı gül mecmū^ç asından bir varaķ
Etmese tār-ı fiĝān-ı bülbüli ŧirāze gül

[27a]

¹ Cem için bkz. G. 41/2

² İkd-ı Süreyyā için bkz. G. 4/3

5. Rūzigārīñ olmuş āsīb-i ḥazānından emīn
Gönçe-i şahbāya beñzer var mıdır bir tāze gül
6. Rūh-baḥş olmuş Mesīhā¹-veş nesīm-i şubḥ-dem
Feyz-ile eyler taşaddī rütbe-i i' cāza gül
7. Şevk-i ruḥsārıyla **Rağmī** bir gazel nazm eyleyüp
Verdim ol şūḥ-ı serīr-ārā-yı bezme tāze gül

128

{ _ _ + / + _ _ + / + _ _ + / + _ _ }

1. Tā şahn-ı güli cāy-ı karar eyledi bülbül
Dağ-ı dil-i pür-ḥūnı hezār eyledi bülbül
2. Güllerle edip reh-güzer-i gülşen[i] tezyīn
Tehniyye-i teşrīf-i bahār eyledi bülbül
3. Gül-gönçelerin hıfz için āsīb-i şabādan
Mestūr-ı serā-perde-i ḥār eyledi bülbül
4. Cedvel çekip enhār-ı çemenden aña güyā
Gül ḥāşiyesin cümle kenār eyledi bülbül
5. **Rağmī** yine gül mevsim[i] yārān açılır hep
Feryādını āheng-i ḥiṣār eyledi bülbül

129

{ _ _ + / + _ _ + / + _ _ + / + _ _ }

1. Çün āḥ-ı sehergāh[1] dırāz eyledi bülbül
Ḥall-i girih-i ' uqde-i rāz eyledi bülbül
2. Kıldı ḥarem-i gülde nevā zemzemelerle
' Azm-i reh-i vādī-i Ḥicāz² eyledi bülbül
3. Gül-berg-i sefid üzre döküp ḥūn-ı sirişki
Müsveddelerin cümle niyāz eyledi bülbül
4. Baş koydu yere şāh-ı gülün ḥāk-i rehinde
Ruḥ-sūde-i dergāh-ı niyāz eyledi bülbül
5. Feyz almadı bir neş'e-i taḥkīk ile **Rağmī**
Ser-mestī-i şahbā-yı mecāz eyledi bülbül

¹ Mesīhā için bkz. N. 7/19 (Mesīh, İsā)

² Hicāz: Arap yarımadasında Mekke ile Medīne'nin bulunduğu bölge. (Pala 2008, 206)

130

{_+__/_+__/_+__/_+__}

1. Zāhidā der-kār-ı mihrāb-ı niyāz-ı ʿişmet ol
Secde-bürd-i semt-i taḥkīk-i Ḥicāz-ı ʿişmet ol
2. Açılıp her nā-sezāya gül gibi gösterme rû
Gonçe-āsā ser-girān-ı bāğ-ı nāz-ı ʿişmet ol
3. Her zamān ölçer biçer a^ç dā kumāş-ı vuşlatıñ
Nāzenīnim sen hemān cāme-tırāz-ı ʿişmet ol
4. Ehl-i zāhir āh-ı dil-süzīñdan āgāh olmasın
Nağme-baḥş-ı perde-i edvār-ı sāz-ı ʿismet ol
5. Hem-çü ʿanḳā¹ menziliñ Ḳāf²-ı ḳanā^ç at eyleyüp
Evc-i ʿiffetde hümā yā şāh-bāz-ı ʿişmet ol
6. **Rağmiyā** cūlar gibi eşk-i nedāmet-rīz olup
Gülşen-i tā^ç atde naḥl-i ser-firāz-ı ʿişmet ol

[27b]

131

{+_+_ / ++__ / +_+_ / ++__}

1. O māha ḥasret ile [kim] nigāhım elde değil
ʿAlev ʿalev bu çıḳan dūd-ı āhım elde değil
2. Yaḳardım āteşe yāḥūd ederdim āba ğarīḳ
Benim cerīde-i baḥt-ı siyāhım elde değil
3. Ne mümkin ede güzer ser-ḥudūd-ı ḥikmetden
Zimām-ı esb-i hüner pādişāhım elde değil
4. Çü lücce cünbişimiz luḫf-ı rüzigār iledir
Miyān-ı baḥr-ı emelde şināhım elde değil
5. Resen-be-gerden-i tevfiḳ olursam ey **Rağmī**
O āsitāne-i feyze penāhım elde değil

¹ *Ankā* için bkz. G. 8/9

² *Kāf* için bkz. G. 92/1

{ ++ __ / ++ __ / ++ __ / ++ __ }

1. Yine dil-beste-i bir mäh-ı perî-veşdir dil
Yine hem-ḥālet-i Mecnûn¹-ı belâ-keşdir dil
2. Dâğ urur sînesine şekl-i süveydâsından
Tâb-ı hicriñle şehâ bir yanar âteşdir dil
3. Nağmesi neş'e-dih-i bezm-i ḥaḳîḳatdir hep
Bâde-i feyz ile pür sâgar-ı bî-ğaşdır dil
4. Çāk çāk eyledi ḥiddetle niyâm-ı cismim
Böyle bir tiğ-ı қаза-kâr-ı müzerkeşdir dil
5. Sehm-i cevr-i sitem-i ta' n-ı ' adûdan memlû
Şun' -ı kudretle ' aceb şüret-i terkeşdir dil
6. Çâr azdâda verip ḥikmet ile cem' iyyet
Şeş-der-i cism-i nizâr içre belî beşdir dil
7. Tîr-i āhîñ hele zih-gîr-i қamerden geçdi
Rağmiyâ ' arşa-i ' aşk içre kemân-keşdir dil

{ + ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

1. Ḥırâş-ı ḥâr-ı ğamla āhı mu' tād eylemiş bülbül
' Aceb taḳlîd-i ḥâl-i Қays²-ı nâ-şād [eylemiş bülbül]
2. Ṭarîḳ-i Gülşenî³' den feyz alıp murğân-ı hoş-gûyı
Getirmiş ḥalka-i ezkâra irşād [eylemiş bülbül]

¹ *Mecnûn* için bkz. G. 18/1

² *Kays* için bkz. G. 18/1 (*Mecnûn*)

³ *Tarîk-i Gülşenî* (Gülşeniyye): Halvetiyye tarikatının İbrâhim Gülşenî'ye nisbet edilen bir kolu. İbrâhim Gülşenî, mürşidi *Dede Ömer Rüşenî*'nin kendisine bir gül vererek, "Sen ol bâğ-ı bekânın gülşenisin" demesi üzerine mahlası Heybeti'yi Gülşenî olarak değiştirmiş, tarikatın adı da bu kelimeye nisbet edilmiştir. Temelleri Kahire'de atılan Gülşeniyye, 16. yüzyıldan sonra Diyarbakır, Bursa, Rumeli ve İstanbul başta olmak üzere Osmanlı topraklarında da faaliyet göstermeye başlamış ve giderek yaygınlaşmıştır. Fakat aynı zamanda Osmanlı döneminde fikir, yorum ve tavırlarından dolayı tepki gören tarikatlardan biri olmuş, tarikat mensuplarınca vahdet-i vücûd anlayışı benimsendiğinden hem ulema hem de merkezi yönetirnce zındıklıkla itham edilmişlerdir. Nitekim *Aşık Çelebi* de Gülşenî'nin mensuplarından divan sahibi *Usûli*'yi, Balkanlar'da ilk defa zındıklık ve ilhad tohumunu eken bir şair olarak tanıtmıştır. Gülşenîlerin devletten gördüğü bu tepki, onları şeriat - tarikat konularında daha dikkatli olmaya sevketmiştir. Bunun dışında Gülşenîlerin zikir meclislerinin sesli olması sebebiyle şiir ve müsikiye önem verilmemiş, tekkelerinde meşhur zakirbaşı ve bestekarlar yetiştirmişlerdir. (Kara 1996, 256-259)

3. Cefā-yı hār-ı ğamla çāk çāk etmiş girībānın
Şeh-i gül āsitānına varıp dād [eylemiş bülbül]
4. Yine ceys-i şitāyı def için iklīm-i gülşenden
Gelip şāh-ı bahāra hayl-i imdād [eylemiş bülbül]
5. Sirişk-i çeşm-i hūn-ālūd ile zīnet-tırāz olmuş
Ki her bir gonçeyi taşvīr-i Bihzād¹ [eylemiş bülbül]
6. Çıkarmış nālesin vaqt-i şabāda evc-i eflāke
Şadā-yı mūsikār²-ı āhı müzdād [eylemiş bülbül]
7. Hāzānīn beytü'l-aḫzān³’ında **Rāġmī** gibi cāy etmiş
Kederden murġ-i cānın böyle āzād eylemiş bülbül

134

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. Kāf⁴-ı istiġna-meniş ‘ ankā⁵-yı ‘ ālemdir gönül
Hem-şafā-yı meşreb-i hem-ḫāl-i Edhem⁶’dir gönül
2. Kudsiyān eyler tavāf ānı hülüş-ı bāl ile
Hem nazargāh-ı Hudā beyt-i mükerrerdir gönül
3. On sekiz biñ ‘ ālem andan müstefiz-i feyz olur
Kāl ile ta‘ bīr olunmaz sırr-ı mübhemdir gönül
4. Cümleten dil-ḫāh üzre çün qalem-revdir āña
Mülk-i iḫsāna şehinşāh-ı müsellemdir gönül

¹ *Bihzād*: İnan’ın tanınmış minyatür sanatçısı. Kendisini himaye ve teşvik eden yakın dostu *Ali Şir Nevâî*’den ve *Hüseyn Baykara*’dan gördüğü destek ile ün kazanmıştır. Gerçekçi tasvirleri, fırça kullanmadaki ustalığı, zarafet ve inceliği hususunda tüm kaynaklar birleşmiş ve onu devrinin en büyük nakkaşı addedmişlerdir. (Zavotçu 2013, 117)

² *Mūsikār* (Kaknüs): Kuknūs, kûkinūs, murg-ı âzer-efrûz olarak da bilinen kaknüs, Yunanca “kuğu” anlamındaki kiknos kelimesinden gelmektedir. Kuğu, tüm dünya mitolojisinde güzellik sembolüdür. Eskilerin inancına göre öleceği vakit yaklaştığında âhenkli bir şekilde ötermiş. Şark efsanelerinde geçen kaknüs ise Hindistan’da yaşadığına inanılan tüyleri rengârenk bir kuştur. Gagasında 360 delik bulunur, yükseklerde bulunduğu rüzgarın tesiriyle gagasındaki bu deliklerden türlü sesler çıkarır ve sese toplanan kuşlardan bazılarını yiyerek bin yıl ömür sürermiş. (Ceylan 2007, 134-136)

³ *Beytü’l-ahzân*: Hüzünler evi. Yakûb peygamberin, oğlu Yûsuf’u kaybettikten sonra içerisinde yıllarca ağlayıp ızdırıp çektiği ev. Beytü’l-hazen, Beytü’l-hüzn veya külbe-i ahzân olarak da bilinir. (Pala 2008, 70)

⁴ *Kāf* için bkz. G. 92/1

⁵ *Ankā* için bkz. G. 8/9

⁶ *Edhem*: Asıl adı İbrâhîm b. Edhem b. Mansûr b. Yezîd b. Câbirü’t-Temîmî’dir. İbrahim Edhem olarak anılır. Babası Belh Hükümdarıdır. Gençliğinde tahta çıkmışsa da kısa zamanda sultanlık yolunu terketmiştir. Rivayete göre av sırasında “Ya İbrahim Edhem, seni bunun için mi yarattık” denildiğini duymuş üzerindeki tüm mücevherleri ve kaftanını bir çobana vererek riyazete çekilmiştir. Klâsik şîrde dünyaya meyletmemesi, dervişliği sultanlığa tercih etmesiyle ele alınır. (Pala 2008, 133-134)

5. Muhtefi genc-i güher-meşhûn iken hikmet bu kim
Mazhar-ı sırr-ı kemâl-i ism-i â' zam¹ dır gönül
6. Şemm eden büyn zamân-ı haşre dek bî-hüş olur
Bâde-i feyz-ile memlû sāgar-ı Cem², dir gönül
7. **Rağmiyâ** pür-cüş olur geh baħr-i bî pâyân olur
Gâh olur bir kaçre-i nâ-çiz-i şeb-nemdir gönül

HARÜ'L-MİM

135

{ _ _ + / + _ _ + / + _ _ + / + _ _ }

1. Ey mäh-ı peri-rüy-ı kamer-çehre efendim
‘Aşşında beni eyleme bî-behre efendim
2. Āgüş-ı hayâle çekemem kıdd-i bülendiñ
Hün-âbe-i eşkim döneli nehre efendim
3. ‘Ālem n’ola meftûn-ı hevâdarıñ olursa
Sen gibi güzel gelmedi bu dehre efendim
4. ‘Uşşâk[1] sezâ-vâr-ı nigâh-ı kerem etdiñ
Vaz‘ eylediñ ayîn-i vefâ şehre efendim
5. Ağyâr ile ülfet edip ey şüh dem-â-dem
Rağmi’yi sezâ eyleme bu kaçra efendim

136

{ + _ + _ / + + _ _ / + _ + _ / + + _ }

1. Sa‘ âdet ile gelip şehriyâr-ı mäh-ı şıyâm
Simât-ı rüzeden etdi cihâna hep in‘âm
2. Elinde tuhfesi var bir hilâl-i zer-endüd
Oruç Dede³ Ramazân yekden eyler ‘arz-ı selâm

¹ *İsm-i â'zam*: Allah'ın en büyük ismi. Onunla edilen dualar anında kabul görmüş. Süleyman peygamberin yüzüğünde bu ismin kazılı olduğu ve Hz. Peygamberin bu ismi Hz. Ali'ye öğrettiği rivayet edilir. Açıkça bildirilmemiştir fakat tasavvufta büyük önemi vardır. (Pala 2008, 239)

² *Sāgar-ı Cem* için bkz. 116/6 (Câm-ı Cem)

³ *Oruç Dede*: (Şeyh Mustafa Zekâyi) : Hakkındaki kaynaklar oldukça sınırlıdır. Bir kaynakta Üsküdar muhafızı Mirmiran'dan İbrahim Bey'in oğlu olduğu ifade edilir. Üsküdar'da doğup ilk eğitimini burada almıştır. Ümmi Sinan Tekkesi şeyhliği yapmış 1227'de vefat etmiştir. Divan'ı vardır. Bir başka kaynakta ise asıl adının Abdullah olduğu ve Abdullah Efendi olarak tanındığı, Halvetiyye tarikatının Şa'baniyye şubesinden olduğu ve Hasan Efendi'nin halifesi olduğu belirtilmektedir. (Alkan 1993, 3)

3. Masā‘if içre ne minnet cenāb-ı Mevlā’dan
‘Aķīb-i rüzedede elbet iki olur bayrām
4. Bakar mı ğurre-i ‘ida şıyāma el mi değer
Yaķar ķanādili cümle gürüh-ı mey-āşām
5. Şafā-yı ķadr-ı vişāle erince zāhid-i huşķ
Giderdi cāmi‘e seyr-i bütāna şubķ ile şām
6. ‘Aķīde-i leb-i la‘li maķaldır iftāra
Gelirse bezmime **Raġmī** o şūķ-ı sīm-endām

137

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. Hacle-i tab‘ım ‘arūs-ı dīl-sitanıdır sözüm
Şehr-i nazmıñ şāhed-i şīrīn-zebānıdır sözüm
2. Tab‘-ı pākim oldu bendergāh-ı iķlīm-i hüner
H‘āce-i kālā-fürüş-ı kām-rānıdır sözüm
3. Nāy-ı hāmem şūr-ı ma‘nıdır ğarīr-i āhdan
Neş‘e-baķşā-yı hayāt-ı cāvidānıdır sözüm
4. Nefhası eyler dimāġ-āşufte-i kām ‘ālemi
Sünbül-i n’üşķufte-i bāġ-ı ma‘ānıdır sözüm
5. Her sevād-ı ğarf memlū sırr-ı pinhān-ı celī
Ġamze-i şūķ-ı bütānıñ tercemānıdır sözüm
6. Her zamān eyler muvaffaķ bir zemīn-i tāzeye
Raġmiyā bī-şübhe feyz-i āsumānıdır sözüm

[28a]

138

{ + _ _ _ / + _ _ _ / + _ _ _ / + _ _ _ }

1. Ne oldum vuşlata tālīb ne ġamdan ictināb etdim
İkisi bes berāber geldi biñ kerre ħesāb etdim
2. Deġil jāle ruķuñ şevķiyle farķ-ı sūz-ı āhımdan
Sipihri ġūyiyā hem-hāl-i inbīk-i ġül-āb etdim
3. Felekde mihr olursa tālī‘i yok ‘aşıķ-ı zārıñ
Anı mecmū‘a-ı ‘aşķıñdan ey meh intihāb etdim
4. Ne ħācetdir su‘āle zāhidā bezm-i muķabbetden
Bu şeb meh-rūlar ile şubķ olunca āfitāb etdim

5. Bi-ḥamdillāh şafā-yı ḥātırım var **Raġmiyā** şimdi
Der-i devlet-me'āb-ı luḫf-ı Ḥaḫḫ'a intisāb etdim

139

{++ __/++ __/++ __/++ _}

1. Nice bir mālīḫ [ü] şūr kayd-ı muhimmāt olalım
Cām-ı 'aşḫı içelim vāḫıf-ı lezzāt olalım
2. Müncelī eyleyelim zıkr-ile mir'āt-ı dili
Nūr-baḫş olmada reşk-āver-i mir'āt olalım
3. Āteş-i 'aşḫa yaḫıp pūte-i cismi her dem
Giderek ḫābil-i iksîr¹-i füyūzāt olalım
4. Geçelim seyr-i çemenden edelim terk-i hevā
Sākin-i kūşe-i dergāh-ı 'ibādāt olalım
5. Gülşen-i rāz-ı ḫaḫāyıkdan olup naġme-serā
'Andelībāna hem-āheng-i maḫālāt olalım
6. Ğayriler ister ise hem-ser-i eflāk olsun
Biz o ḫūrşîd-i cihān-tāb ile zerrāt olalım
7. Lāyık-ı devlet-i dīdār edelim cān u dili
Biz hemān **Raġmî** ara yerde bir ālāt olalım

140

{_ _ +/+ _ _ +/+ _ _ +/+ _ _ }

1. Red-kerde-i taḫşîl-i mezāyā-yı 'ulūmım
Ṭarḫ-efgen-i endîşe-i eflāk-i nücümüm
2. Lenger-figen-i sāḫil-i kām-ı heves olmam
Ḥasret-keş-i bād-ı yem-i emvāc-ı ḫusümüm
3. 'Anḫā²lar olur şa' ve-i ta' yîn-i ma' āşım
Tā ḫāne-i vîrān-şüde-i hestīde bümüm
4. Ednā eşer-i āḫım eder 'ālemi tekdîr
Ser-tābe-ḫadem māye-i iksîr-i ğumumüm
5. Temyîz edemem mertebe-i ḫüb-ıla zîştî
'Ālemde hemān nazra-ber-endāz-ı 'umümüm

[28b]

¹ İksîr için bkz G. 48/3

² Anḫā için bkz. G. 8/9

6. Āhen-dil [ü] āteş-sühanım gerçi ki zāhir
Biñ cān ile erbāb-ı dile hāk-i kudūmım
7. Germiyyet-i ‘aşkıñla olup düşmen-i şādī
Āteş-zen-i gülzār-ı şafā bād-ı semūmım
8. **Rağmī** n’ola reşk etse baña Tālib-i Āmül¹
Ben bülbül-i āteş-sühan-ı gülşen-i Rūmım

141

{ _ _ + / _ + _ + / + _ _ + / _ + _ }

1. Ben dil-firīb-i ‘işve vü nāziñ değil miyim
Rū-māl-i hāk-i rāh-ı niyāziñ deđil miyim
2. Ey gül-nihāl-i ‘işve tegāfül neden gelir
Ben ‘andelīb-i gülşen-i rāziñ değil miyim
3. Tīğ-i figān-ı şā‘ ika-kārımla her nefes
Meydān-ı ğamda ‘arbede-sāziñ değil miyim
4. Alır göz ile baqmadıñ ey şüh-ı bī-vefā
Bilmem esīr-i zülf-i dırāziñ değil miyim
5. Cüyā-yı āb-ı vaşlıñ olursam ‘aceb midir
Rağmī-i zār-ı sīne-güdāziñ değil miyim

142

{ + + _ _ / + + _ _ / + + _ _ / + + _ }

1. Ğubb-ı dünya ki olur halka-i dām-ı ādem
Aña pey-rev olur elbette memāt-ı mātem
2. Kānd-veş naqd-i elezzz olduğuna yok şübhe
Şarf eder eşk-i terin bulmaz ise merd direm
3. Kilk-i Bihzād²-ı ğıredle o gülüñ taşvīrin
Mahber-i cirm-i kamer olsa nice ola raqam
4. Etdi ol māh-ı hümā-çehre vişālin çü ba‘īd
Oldu ol ğaste-i hicrāna belī merg kerem

¹ *Tālib-i Āmül*: Fars şiirinde *Sebk-i Hindī* akımının önde gelen şairlerinden. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Mahlası “Tālib” ise de bazı şiirlerinde “Āşûb” mahlasını kullanmıştır. İyi bir eğitim almıştır. Hattattır. Ömrünün sonlarına doğru ruhsal sorunlar yaşadığı ve akfî dengesini yitirdiği ifade edilse de bu konu hakkında net bir bilgi bulunmamaktadır. 1626-27’de yakalandığı bir hastalık sebebiyle genç yaşta vefat etmiştir. Mezarının nerede olduğu bilinmemektedir. Kısa ömrüne rağmen geriye hacimli bir şiir külliyyatı bırakmıştır. Tezkirelerde divanındaki beyit sayısıyla ilgili olarak 9000 ile 15.000 arasında değişen rakamlar verilir. (Kırlangıç 2010, 505-506)

² *Kilk-i Bihzād* için bkz. G. 133/5 (Bihzād)

5. Şanemâ¹ şübheyi ço hazret-i Allāh vekīl
‘Amel-i hālīş ile **Raġmī**-i zār oldu ‘alem

[57a]

143

{_ _ + / + _ _ + / + _ _ + / + _ _ }

1. Dil bende deġil ol ĩad-i dil-cūda mı bilmem
Āyā şiken-i turre-i ġisūda mı bilmem
2. La‘liñde midir neş’e-i şevķ-i dil-i şeydā
Şahbā-yı şafā-baġş [u] keder-şūda mı bilmem
3. Olmuş ser-i engüş-t-i niġehden müte’eşşir
Dir dir [di]tirer sīnesi pālūde mi bilmem
4. Ol şūhuñ eder lāyık-ı nezzāre-i luţfu
Te’sīr ‘aceb “āh”da mı “yā Hū”da mı bilmem
5. **Raġmī** edip iħrām-ı ġam-ı ‘aşķıñı ber-düş
‘Azmi taraf-ı Ka‘be-i maķşūda mı bilmem

[62a]

144

{+ _ _ _ / + _ _ _ / + _ _ _ / + _ _ _ }

1. Muķīm-i künc-i ġırmānım nedir ġāl-i şafā bilmem
‘Aceb zehrābe-nüşum sāġar-ı feyż-āzmā bilmem
2. Varıp bismilġeh-i vādī-i ġamda cān-sipār olsun
Tabībim derd-i ‘aşķ-ı yāre bir ġayri devā bilmem
3. Aġar ġeşm-i şūhūdu mülk-i cism[i] tāb-nāk eyler
ġubār-ı ġāk-i pāy-ı yāre benzer tūtyā² bilmem
4. Olur her bir niġehde zevķ-baġş-ı ġāl ü ġayrānı
Mişāl-i cām-ı mey āyīne-yi ‘ālem-nümā bilmem
5. Edip tarġ-ı tekellūf **Raġmiyā** mecnūn-ı dil-şādım
‘İķāl-i ‘aķl ile dil-bend olur ġavf [u] recā bilmem

¹ *Sanemā* için bkz. G. 78/2 (Sanem)

² *Tūtyā*: Bu isimle bilinen taşın ezilip göze çekilen tozu, sürme. Klâsik şiirde, sevgilinin ayağının bastığı topraġa benzetilmiştir. Tūtyā veya kuhl şeklinde de kullanılır. (Onay 2013, 413)

HARFÜ'N-NÜN

145

{+ ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

1. Hārām ile helālîñ eyleseydi neş'esin iz'ân
Şu kıtmazdı mey-i gül-gūna kıat'ā zümre-i rindân
2. Bilirse hūsn ü 'aşkıñ hālet-i esrār-ı mektūmı
Gelir hem-bezm olurdu zümre-i 'uşşāk ile hūbân
3. Bu zevk-i sāğar-ı bezm-i seherle mest olan añlar
Ki leyliñ rūza rüchānında vardır hüccet-i bürhān
4. Müsāvî kııl nigāh-ı iltifātı hūb ile zışte
Kemāl [ü] nākışı sencide kıılmaz şāhib-i 'irfān
5. Ne hācet cām-ı gülgūna neşāt-ı berş [ü] afyūna
Birer şey'-ile cümle halk-ı 'ālem mest ü ser-gerdān
6. Bahār eyler şitādan kesb-i feyz-i nāmiye ammā
Olur hep la' l-i āteş-pāre gūyā dāne-i rümmān
7. Hākīkat mülkünün **Rağmī** verāsından haber yokdur
Bu vādide süküt evlādır olma serseri hayrān

[29a]

146

{_ _ + / + _ _ + / + _ _ + / + _ _ }

1. Eflāke çıkıp nāle-i āh-ı şerer-efşān
Cūy oldu akip kıatre-i eşk-i güher-efşān
2. Müsvedde-i hāl [ü] kıat-ı hūbān ile perver
Mecmū' a-i hātırdaki evrāk-ı zer-efşān
3. Aç sinesin ol şūhuñ edip Būselik¹ ağāz
Yā Darb-ı Fetih² ola uşūli yā Ber-efşān³
4. Tūti⁴lerini ebkem eder gülşen-i hūsnūñ
Bir nuķ-ıla ol gonce-i la' l-i şeker-efşān
5. Ol māhı çekip hāle-i āgūş-ı hayāle
Olsa n'ola **Rağmī** yine dest-i hüner-efşān

¹ *Būselik*: Türk müziğinde tarihi çok eskilere dayanan bir perde ve basit bir makamın adı. Türkçe'ye Farsça'dan girmiş olan kelime pūselik şeklinde de kullanılır. (Yavaşca 1992, 467-468)

² *Darb-ı Fetih*: Klâsik Türk müziğinde büyük bir usul olup peşrev ve besteleri ölçmek için kullanılır. (Devellioğlu 2008, 166)

³ *Ber-efşān*: "Şifa dağıtan" manasında Farsça bir kelime olup, en az 600 yıllık bir geçmişi bulunan büyük bir usüldür. Peşrev, kâr, ilâhi gibi eserlerde kullanılmıştır. (Yavaşca 1992, 486)

⁴ *Tütü* için bkz. G. 79/4

147

{+ ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

1. Tārīk-i Hāk'da sırr-ı mazhar-ı tevhîde 'aşk olsun
Mesîhâ¹-meşrebân-ı 'âlem-i tecrîde 'aşk olsun
2. Bu gülzâr-ı fenâda bî-şafâ naḥl-i şenavberden
Leb-i cûda nihâl-i sâye-baḥş-ı bîde 'aşk olsun
3. Hüner fehîm etmedir 'ilm-i ḥaḳîḳat nüktesin idrâk
Şadâ-yı rûḥ-baḥş-ı naḡme-i nâhîde 'aşk olsun
4. Ḥatîñ efkârını la'liñ ḥayâli def' eder dilden
Ġubâr olmazsa sâḳi sâḡar-ı Cemşîd²'e 'aşk olsun
5. Vişâli gevher-i nâ-yâb iken 'ankâ³-yı 'âlem-veş
Yine tıfl-ı dil-i 'âşîḳ eder düzdîde 'aşk olsun
6. Şıyâm-ı cevîr ile âzürde-ḥâṭır olmayan der mi
Se rûze 'işret-i feyz-âzmâ-yı 'ide 'aşk olsun
7. Geçilmez cûşîşinden **Raġmiyâ** ser-kûçe-i yâre
Saña ey çeşm-i ḥûn-efşân-ı 'ibret-dîde 'aşk olsun

148

{_ + __ / _ + __ / _ + __ / _ + _ }

1. Neş'e-cûy-ı himmet olsaḳ sâḡar-ı endîşeden
Naḳş olur âb-ı letâfet cevher-i endîşeden
2. Yaḳma cânîñ âteş-i dil-sûz-ı 'aşḳa 'ûd-veş
Semm-i bûy-ı ḥikmet ile micmer-i endîşeden
3. Etmem ülfet ḥâkdân-ı 'âlem-i süflîde hiç
Gel ḥümâ-pervâz-ı şevḳ ol şeh-per-i endîşeden
4. Ser-bürehne 'arşa-i maḥşerde maḥşûr olmasın
Başına yâr eyleyenler efser-i endîşeden
5. **Raġmiyâ** 'âlemde her 'aḳl-ı selîmiñ şâḥibi
Ḥakk eder nâmin sûtûr-ı defter-i endîşeden

¹ Mesîhâ için bkz. N. 7/19 (Mesîh)

² Sâḡar-ı Cemşîd için bkz. G. 116/6 (Câm-ı Cem)

³ Ankâ için bkz. G. 8/9

149

{+ ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

1. Şuver-perdâz-ı Çîn'in hâmesi hep düşdi destinden
Peyâm-ı cām-ı pür-feyż-i nigâh-ı çeşm-i mestinden
2. Olur her pâresi bir hañcer-i ser-tîz-i hûn-âşâm
Hazer kııl mübtelânın şîşe-i kalb-i şikestinden
3. Nazar-endâz-ı rağbet olmaz ' âkıl bûd [u] nâ-bûda
Ne hâşıldır cihânın devlet-i nîstî vü hestinden
4. Yağar hâşâk-ı cüz'i nice biñ kaşr-ı mu' allâyı
Tehâşi muktezîdir ' ârifâna zîr-destinden
5. Ğaraż bûy-âşinâ-yı zülf-i ' anber-fâmın olmakdır
Hoten¹ vâdisinin seyr ü şafâ-yı kûh [u] deştinden
6. Dükenmez haşre dek el-kışsa taṭvîl-i kelâm etmem
Su'âl etseñ dil-i zârın bir ednâ ser-güzeştinden
7. Bu keyfiyyetle **Rağmî** eylerim maşşerde de cilve
Cihânın neş'e var gönümde tâ bezm-i elest²inden

150

{+ ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

1. Gülün bûy-ı leṭâfet şemm olunmaz rûy-ı şâfindan
Hezârın böyle nâ-ber-câ figân-ı ihtilâfindan
2. Hayâlin şâh-bâzına per-i himmetle sulṭânım
Gönül ' ankâsı³ şayd etdir vücûduñ kûh-ı Kâf⁴'ından
3. Derün-ı ' âşık-ı şeydâ ki bir kân-ı muṭalsamdır
Çekide kaṭreler yâkût olur hûn-ı ru' âfindan
4. Söziñ kim diñle sen de nâ-şinâsân-ı kem-' irfânın
Nedir hâşıl güzeşte kışsa-i lâf-ı güzâfindan
5. Zuhûr-ı devr-i ' âlem na' l-i esb-i bâz-gün oldu
Belî nev düstânın resm-i âyîn-i hilâfindan

¹ Hoten için bkz. G. 68/1

² *Bezm-i elest*: Allah'ın "Ben sizin rabbiniz değil miyim? (Enestü bi-Rabbiküm)" diye sorduğu, ruhların da "Evet, öyledir (Kâlû belâ)" şeklinde karşılık verdiği meclis (Araf, 172). Bu olay, insanlar yeryüzünde yaratılmadan önce Allah'la ruhları arasında gerçekleşmiştir. (Uludağ 2005, 75)

³ *Ankâ* için bkz G. 8/9

⁴ *Kûh-ı Kâf* için bkz. G. 92/1 (Kâf)

6. Düvel aşhāb[1] şimdi zīr-destāne ‘atā kılsa
Hediye-bahş olur çün nāme lafz-ı ittiḥāfindan
7. Süveydā sūz-ı nār-ı ‘aşkıyım bir āfetiñ **Raġmī**
Ġazālān-ı Ḥoten¹ dil-ḥūn imiş sevdā-yı nāfindan

151

{ _ _ + / + _ _ + / + _ _ + / + _ _ }

1. Bezl olmada vaqt-i seḥer āmürziş-i Raḥmān
Der-ḥāb-ı teġāfūl ola lāyık mıdır insān
2. Ednā eşer-i feyz-i seḥergāh-ı ‘ināyet
Bir kaṭre-i nāçiz[i] eder baḥr-i firāvān
3. Hengām-ı seḥer ‘atıfet-i feyz-i Ḥudā’dır
Elden çıkarır mı o demi şāhib-i ‘irfān
4. Bir neş’edir ol neş’e-i hengām-ı seḥer kim
‘Aşıklar olur mest-i şarāb-ı mey-i gufrān
5. Güş etmek-ile mürdeler ihyā olur el-ḥaḳ
Elvān-naġam-ı murġ-ı seḥer-ḥiz-i hoş-elḥān
6. Bir ḥālet erip feyz-i nesīm-i seḥeriden
Her ‘uḳde-i müşkil açılır çün gül-i ḥandān
7. **Raġmī** yetişir pister-i rāhatde teġāfūl
Sa‘y et yürü biñ cān-ile ol zākir-i Sübhān

[30a]

152

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. Farḳı yoḳdur zūlf-i müşgīniñ şeb-i deycūrdan
Şu‘le-i ḥüsnüñ füzūn oldu ziyā-yı ḥūrdan
2. ‘Ālem-i endişede biñ dürlü ḥālet gösterir
Yāre ḥasretle nigāh etdikçe ‘aşık dūrdan
3. Ruḥlarıñ gül cāmi‘ [i] ebrūlarıñ miḥrābdır
Ḳadd-i mevzūnuñ menār olmuş ser-ā-pā nūrdan
4. Derd-i serdir diñleme nāy-ı nefiriñ nālesin
‘Ārif-i ġayret-şinās ol naġme-i zūnbūrdan
5. Āyet-i kübrā-yı ḥikmetdir o ḥaṭṭ-ı dil-güşā
Ebruvāniñ mūnteḥabdır nüşḥa-i memhūrdan

¹ Hoten için bkz. G. 68/1

6. **Rağmiyâ** eyle nazâr şun^ç -ı kemâl-i kıdrete
Nice ^ç anķalar geęer sūrāh-ı ęeşm-i mürdan

153

{_ _ + / + _ _ + / + _ _ + / + _ _ }

1. Yâ Rab beni dūr eyleme sen rāh-ı ^ç Alî¹'den
İmdād erişe cānıma dergāh-ı ^ç Alî'den
2. Zūlmetkede-i sīnemi envār-ı Muħammed
Leb-riz ede feyz-i şeref-i māh-ı ^ç Alî'den
3. Derk eylemeyip sırrını ^ç āķ oldu Ĥavāric²
Remz-i sūħan-ı nūkte-i "mevlāhu ^ç Alî"den
4. Cānına Yezid³'iñ ola la^ç net diyü her dem
Eflāke ıķar nāle ĥaremgāh-ı ^ç Alî'den
5. Hem "beşşirü beşşir"e edip cānımı ķurbān
Cūyende-i iħsān olayım şāh-ı ^ç Alî'den
6. Hem Zeyn'el-^ç abā⁴ Bākır⁵'a ol bende-i şādık
Dūr olma şaķım vādi-i dil-ħāh-ı ^ç Alî'den

¹ Alî için bkz. N. 2/6 (Esedullāh)

² *Havāric*: Hz. Ali döneminde ortaya ıķan dinî ve siyasî bir mezhep. Havāric ibaresi kendilerine karşı isyan eden yöneticiler tarafından "insanlardan, dinden, haktan veya Hz. Ali'den uzaklaşan ve yönetime karşı ayaklanarak cemaatten ıķanlar" anlamında kullanılırken onlar ise kendilerini "kafirlerin arasından ıķarak Allah'a ve peygamberine hicret edenler" şeklinde tanımlamıştır. İlk kez Hz. Ali ile Şam valisi *Muâviye* arasında yapılan *Siffin* savaşında, sorunun çözümünü için tarafların Kur'ân sayfalarını hakem olarak atamaları üzerine "hükümün ancak Allah'a aid olduğu"teziyle ortaya ıķmışlardır. İslâmın sofuları olarak da bilinen ve akidlerine aşırı derecede bağlı olan Hāriciler tek amaçlarının Allah'ın iradesini yeryüzünde hâkim kılmak olduğunu ifade etseler de dinin özüne vakıf olamamışlardır. (Fığlalı 1997, 169-175)

³ *Yezid*: Emevi halifesi. Babası Muâviye, annesi Kelb kabilesinden Meysûn bint Bahdel'dir. 648 yılında Dımaşķ'ta doğmuş, çöl ortamında yetişmesi ve bedevi hayatının şartlarına uyum sağlaması için Tedmür civarındaki bâiye gönderilmiştir. Babası Muâviye'nin vefatından sonra halife olarak biat almış fakat Abdullah bin Zübeyr ile Hz. Hüseyin'in de aralarında bulunduğu Medineli bir grup onun halifelikliğini reddetmiştir. Hz. Hüseyin'in Kûfe'deki taraftarları kendisinin gelip başlarına geçmesini isteyince yola çıkılmış fakat Kerbelâ'da Emevi ordusu tarafından kuşatılarak berbaerindeki yetmiş iki kişiyle birlikte öldürülmüştür (10 Ekim 680). *Kerbelâ olayı*, Yezid'in İslâm tarihinin en kötü isimlerinden biri olarak anılmasına sebep olmuştur. Üç yıl altı ay halifelik yapan Yezid, babasının valilerini ve devlet adamlarını yerlerinde bırakarak onlara geniş yetkiler vermiş, zamanının çoğunu şair ve mûsikişinaslarla bir arada oyun ve eğlence meclislerinde geçirmiş, Dımaşķ yakınlarındaki Huvvârin'de ölmüştür.(10 Kasım 683). (Kılıç, 2013, 513-514)

⁴ *Zeyn'el-'abâ* (Zeynel Âbidin): On iki imamdan dördüncüsü. Babası Hz. Hüseyin, annesi son Sâsânî hükümdarı III. Yezdicerd'in kızı Şehrbânû'dur. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte 659 yılında Medine'de doğduğu kabul edilir. Hasta ve zayıf bünyeli olması sebebiyle *Kerbelâ Vak'ası*'na katılamamış ve bu faciâdan kurtulan tek kişi olmuştur. Hayatını daha çok ilim ve ibadetle geçirmiş, zühd ve takvâda ümmetin önde gelen isimlerinden olmuştur. Vefat tarihi de doğum tarihi gibi kesin olmamakla birlikte kaynaklar Aralık 712'de öldüğüne işaret etmektedir. (Kılavuz 2013, 365-366)

⁵ *Bākır* (Muhammed el-Bākır): On iki imamdan beşincisi. Babası *Kerbelâ Vak'ası*'ndan sağ kurtulan Ali b. Hüseyin Zeynelâbidin, annesi Fatıma bint Hasan'dır. 16 Aralık 676 veya 10 Mayıs 677'de Medine'de doğmuştur. Babasının ölümü üzerine imamet görevini üstlenmiş, ilmi çalışmalar yapmış ve babasının Emevîlere karşı sürdürdüğu sükûnet politikasını izlemiştir. Şifî rivayetlerinde dinî ve hukukî öğretilerin başlatıcısı kabul edilir. İlk fıkıh alimlerinden biridir. Ocak-Şubat 733'te Medine'de vefat etmiş, Baki' Mezarlığı'na defnedilmiştir. (Öz 2005, 506-507)

7. Mûsâ¹ vü Rızâ² Şâh Taķî³ ile Naķî⁴ hep
Gül gönçesidir gülşen-i cāngāh-ı ‘Alî’den
8. Biz ‘Askeri⁵’niñ bendesiyüz nāzır-ı Mehdî⁶
Ĥavf eylemeziz düşmen-i bed-ĥ’ah-ı ‘Alî’den
9. Evlād-ı ‘Alî Kānber⁷’iniñ Kānber’i olmaķ
Raġmîye bu devlet yetişir cāh-ı ‘Alî’den

154

{ _ _ + / _ + _ + / + _ _ + / _ + _ }

1. Ruĥsārîñ üzre zülf-i semen-sâ daġılmasın
Kıl deste deste sünbül-i bÿyâ daġılmasın
2. Sâķî yabāna cür‘ a-feşān olma kıl kerem
Cem‘ iyyet-i bisāt-ı aĥıbbâ daġılmasın

¹ Mûsâ (Mûsâ el-Kâzım): On iki imamdan yedincisi. Babası Ca’fer es-Sâdık, annesi Hamîde bint Sâid el-Berberiyye’dir. 8 Kasım 745 tarihinde Medine yakınındaki Ebvâ’da doğmuştur. Zamanını ibadet ve takva ile geçirmiş, onun düşüncelerini benimseyen inanların çoġalmasıyla bir tehdit olarak görülmeye başlanmış ve Abbasilere karşı barışçıl bir politika izlemesine rağmen bir süre hapsedilmiştir. Nitekim hayatının son dört yılını dahi hapiste geçiren Mûsâ el-Kâzım, Ağustos 799’da öldürtülmüştür. (Öz 2006, 219-221)

² Rızâ (Ali er-Rızâ): On iki imamdan sekizincisi. Babası Mûsâ el-Kâzım, annesi ise Habeşistanlı veya Sudanlı bir cariyeye (ümmü veled)’dir. Ali er-Rızâ Mescid-i Nebevî’de ilim meclisi kurup hayatını öğretimle geçirmiş, hadis, fıkıh ve tıp alanında isim yapmış, fetvalar vermiş ve ömrünün son yıllarına kadar siyasetten uzak kalmıştır. Kaynaklar; iyi huylu, alçak gönüllü ve son derece cömert olduğunu belirtir. 5 Eylül 818’de yediġi zehirli bir nar sonucu vefat etmiştir. (Kılavuz 1989, 436-438)

³ Taķî (Muhammed el-Cevâd): On iki imamdan dokuzuncusu. Babası Ali er-Rızâ, annesi Peygamber’in zevcesi Mâriye’nin kavminden olduġu rivayet edilen Sudan asıllı bir hanımdır. 809’da Medine’de doğmuştur. Küçük yaşta âlim olmuş on altı yıl imamlık yapmıştır. Yirmi beş yaşındayken Bağdat’ta vefat etmiştir.

⁴ Naķî (Ali el-Hâdî): On iki imamdan onuncusu. Babası Muhammed Cevâd et-Taķî, annesi Semâne veya Sûsen adını da Maġribli bir cariyedir. 829 yılında Medine’nin Süreyyâ köyünde doğmuştur. Samerra’da altı yıl birlikte yaşadığı babası ölünce yaşının küçüklüğüne rağmen imam kabul edildi. Küçük bir grup ise kardeşi Mûsâ’yı imam olarak tanıdı. Ömrünü zühd ve takva içinde ilimle uğraşarak, Kur’ân, hadis, akaid ve fıkıh dersleri okutarak geçirmiştir. Şii rivayetlerde kendisine; çok sayıda yabancı dil bilmesi, beklenmedik fırtınaları ve bazı insanların vefatını önceden haber vermesi, avucuna aldığı taş parçalarının altına dönüşmesi gibi kerametler atfedilir. Üst seviyedeki kişilerle görüşebilmesi, halifeden yardım görmesi sebebiyle zehirlendiğine dair rivayetler vardır. (Kılavuz 1989, 394-395)

⁵ Askerî (Hasan el-Askerî): On iki imamdan on birincisi. Babası Ali el-Hâdî’dir. Kasım-Aralık 846’da Medine’de doğmuştur. Abbasi yönetimince çok sıkı bir kontrol altında tutulan Hasan el-Askerî hayatı boyunca taraftarları ile pek temas imkanı bulamamıştır. Ocak 874 tarihinde vefat etmiştir. Kendinden sonra imameti devam ettirecek erkek evlat bırakmadan öldüğü ileri sürülen Hasan el-Askerî’nin vefatı İmamiler arasında büyük bir buhran yaratmıştır. (Algar 1997, 289)

⁶ Mehdî (Mehdî el-Muntazar): On ikinci imamdır. 29 Temmuz 869 tarihinde Samerrâ’da dünyaya gelmiş fakat Abbâsi baskısından dolayı doğumu gizlenmiştir. Ayrıca tehlikeli olacağı düşüncesiyle adının söylenmesi yasaklanmış, Kâim, Hüccet, Sâhib, Sâhibüzzaman, Mehdî’l-enâm, Halef gibi lakaplarla anılması istenmiştir. İmamiyye alimleri, Mehdî el-Muntazar’ın Kaim el-Mehdi yahut kaybolduktan sonra ortaya çıkıp dünyayı ıslah edecek, dünyada adaletli bir düzen kuracak kişi olduğuna inanmıştır. (Öz 2003, 376-377)

⁷ Kānber: Hz. Ali’nin azadlı kölesi. Ona bağlılığı ile ün kazanmış, *Haccâc-ı Zâlim* tarafından şehit edilmiştir. (Pala 2008, 256)

3. Reşş-i gül-âb-ı luḫfiña dest-i niyâzıñ aç
Nisân-ı feyze ḫaṭredir ol mā dağılmasın
4. Hıfz et ḫudüm-ı dilbere şarf eyle şu gibi
Naḫd-i sirişk-i dide-i bînâ dağılmasın
5. Bir söz kaçırma ḫaṭṭ-ı ruḫ-ı nev-resin görüp
‘Älemlere peyâm-ı ğam-efzâ dağılmasın
6. Sevdâ-yı ḫâl-i rüyını sîneñde ḫıl ḫafâ
B’ügsiste târ-ı sübḫa gibi tâ dağılmasın
7. **Raĝmî** fiĝân-ı şâ^c iḫa-kârı ferâgat et
Toḫm-ı nücüm-ı ‘âlem-i bâlâ dağılmasın

155

{+ ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

1. Gül-i ter gibi nâzik cümleten ḫübânı Eyyüb¹’üñ
‘Aceb ḫaymaḫla beslenmiş mi maḫbübânı Eyyüb’üñ
2. Şafâ-yı ḫaşr-ı İdrîsî²’den aşlâ feyż-yâb olmaz
Oluklıbayır³’ından³ zerḫ olan bārânı Eyyüb’üñ
3. Olur sükkânınıñ laḫm-ı tarî-veş çeşm-i âzında
Olinca ḫişşe-mend-i loḫma-i ḫurbânı Eyyüb’üñ
4. Ne sūḫ-ı bü’l-^c acebdir  nâ-dide
Hezârân lu^c b-ıla dil-şâd eder ṭıflanı Eyyüb’üñ
5. Şifâ-baḫş-ı ‘aṭâş-ı sîne-i sūzânı Eyyüb’üñ
6. Tefevvūḫ eylese **Raĝmî** Sitānbul’a ba^c id olmaz
‘Alem-dâr-ı Resülullâh iken miḫmānı Eyyüb’üñ

¹ *Eyyüb*: Kur’ân-ı Kerîm’de adı geçen ve sabır timsali olan peygamber. Eyyüb; Allah’tan korkan, kötülükten sakınan, kamil ve doğru bir kişi olarak takdim edilir. Yedi oğul, üç kız babasıdır. Çok zengin olması ve pek çok kölesinin bulunmasıyla Şark’taki insanların en büyüğü olarak telakki edilir. Bir gün Allah, onun evlatlarını ve malını alıp vücuduna hastalık vererek onu sınamış fakat o Allah’a sığınmaktan vazgeçmemiş isyana sürüklenmemiş ve sonunda tekrar feraha kavuşturulmuştur. (Harman 1995, 16-17) “Eyyüb sabrı” tabiri halk arasında da mesel olmuştur.

² *Kaşr-ı İdrîsî*: İdris-i Muhtefî tarafından Eyüp’te yaptırıldığı söylenen ve bir dönemler Melamilerin toplanma yeri olarak kullanılan köşk. Halen Eyüp semtinde bir tepe ve bir cadde bu adı taşımaktadır.

³ *Oluklubayır*: Eyüp semti Düĝmeciler Mahallesi’nde halen bu isimle anılan bir sokak.

156

{ ++ __ / ++ __ / ++ __ / __ }

1. Dil-i sevdâ-zedemiz ‘aşk-ıla meşhûr olsun
Kays¹’a hem-pâ olarak hem-ser-i Mansûr² olsun
2. Secdeye baş koyacak yer mi kalır ‘uşşâka
Hele bir yol harem-i vuşlata destûr olsun
3. Cân-sipâr-ı şeref-i ‘îd-i vişâl olmuşlar
Bismil-i tîğ-ı nigeş cümlesi mağfûr olsun
4. Dil-i ‘uşşâka şafâ vermede bir dem gibidir
Nağme-i dil-keş-i ney nâle-i zünbûr olsun
5. Yıkılıp gitsin ‘adû küçe-i cânânımdan
Yeri gül-zâr-ı İrem³ hânesi pür-nûr olsun
6. Yapılır anda nice hâtır-ı vîrân-şüdeler
Bir du‘â eyle harâbâta ki ma‘mûr olsun
7. Merdüm-i dîde-i ter **Rağmî** şitâb eylerse
Reh-i âmed-şüd-i nezzârede ma‘zûr olsun

157

{ _ + __ / _ + __ / _ + __ / _ + }

1. Ben ki gül-çîn-i neşâtım gülsitân-ı bâdeden
Neş’e-yâb-ı şevk olup feyz-i nihân-ı [bâdeden]
2. Şıklet-i ceyš-i kederden olmuş âsâyiş-güzîn
Çıkılmaz erbâb-ı hîred dârü’l-emân-ı [bâdeden]

¹ Kays için bkz. G. 18/1 (Mecnûn)

² *Mansûr* (Hallâc-ı Mansûr): Tasavvufun gelişmesine önemli katkılarda bulunan ünlü mutasavvıf. 858’de İran’ın Tûr kasabasında doğmuş, erken yaşta tasavvuf yoluna girerek *Cüneyd-i Bağdâdî*, *Amr b. Osman el-Mekkî*, *Ebü’l-Hüseyn en-Nûrî* gibi önemli sûfîlerin sohbetlerine katılmıştır. Üç kere hacca gitmiş, burada kesilen kurbanlar gibi Allah yolunda kendini feda etmeye hazır olduğunu haykırarak, bir ara Arafat’ta kendisine hakaret ve işkence edilmesini istemiştir. Tasavvuf yolunda ilerleyince *Fenâfillâh* mertebesine ulaşmış ve “*Ene’l-Hakk*” demiştir. Hallâc’ın sözleri ve davranışları halk ve ulemâ arasında huzursuzluk meydana getirince sekiz yıl hapsedilmiş, sonunda idamına hüküm verilmiştir. Önce kırbaçlanmış; burnu, kolları ve ayakları kesildikten sonra başı da kesilerek Dicle üzerindeki köprüye dikilmiş ve gövdesi yakılıp külleri nehrin sularına savrulmuştur. Hallâc-ı Mansûr’un öldürülme sebebi hakkında, Abbasiler’e karşı ayaklanmış olan Karimatîler’le gizlice mektuplaştığı, “Ene’l-Hakk” sözüyle ulûhiyyet iddiasında bulunduğu, haccın farziyetini inkar edip yeni bir hac anlayışı ortaya koyduğu şeklinde çeşitli iddialar ileri sürülse de sözleri ve menkıbeleri çağlar boyunca müslümanlar arasında yankılanmış, İslâm toplumu üzerinde derin izler bırakmış ve şahsında yeni bir merhaleye ulaşan tasavvuf, bu hareketiyle günümüze kadar tesirini sürdürmüştür. (Uludağ 1997, 377-381; Pala 2008 185-186)

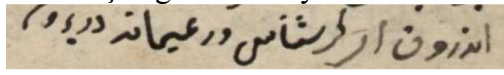
³ *Gülzâr-ı İrem*: İrem bahçesi. Şam veya Yemen’de eski Âd kavminin kralı Şeddad tarafından cennete benzetilerek yapılan bir bahçenin adı. Klâsik şiirde “Bâğ-ı İrem” olarak da geçer. (Pala 2008, 234)

3. Var mıdır feyz-i nigîn-i bezme lâyıķ bir güher
Böyle la‘l-i cân-fezâ çıķmazsa kân-ı [bâdeden]
4. Ben humâr-ı ye’s-ile ülfet-güzîn olsam n’ola
Geçdim evvel neş’e-i bî-imtinân-ı [bâdeden]
5. Devr-i Cem¹’den kalma ‘âlî nüshadır ‘ibret-nümâ
Zümre-i rindân oķur hep dâsitân-ı [bâdeden]
6. **Rağmiyâ** būs-ı leb-i cânânedir maķşūd olan
Sākî-i hoş-gūlarıñ vaşfi beyân-ı bâdeden

[67b]

158

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. Şiddet-i çarb-ı zekerle ihtirâz etdikçe kün
Ra‘şedâr oldu vücūdum gitdi hep şabr ü sükün
2. Dünbe-i şahrâ demişler kubbeye-i sîmîn iken
Ehl-i hikmet bunda çok baħş eylemiş yoķdur yekün
3. Zen-perestân oldu hep mecnûn olup rüsvâ-yı ‘âm
Mâ’il-i hûbân iken şâhib-kemâlât-ı fûnûn
4. Devlet-i kûna duħûl edip bulursa rif’ati
Kîr-i mümtâzîñ olur ismi ağâ-yı enderün
5. Çâr şâķul aşdılar sâ‘ât-i kün-ı dilbere
Sîmden raķķâşî zâhir oldu başı la‘l-gün
6. Şapķa mı giydi Frenk’den hep rehâbîn-i zeker
Deyr-i kün-ı yârdan geldi şadâ-yı erģanûn
7. Kîre dermiş nağme-i zartayla kün-ı dil-rubâ

8. Hoķķa-i ma‘cûn-ı kün-ı yârdan ister devâ
Pek zâif olmuş yatur kîr-i dirâzım ser-nigün
9. Kūs gibi bir lafz-ı mühmel istimâ‘ından kaçup
Ehl-i ‘aşķıñ oldu cây-ı hâşılı kühsâr-ı kün
10. Kâğî-i monlâ müderris cümle oĝlân ģastesi
Zen-perestânıñ muħaşşal oldu ģâlî bâz-gün
11. Birbirin .ikmek miyân-ı şehre ‘âğî oldu hep
Muĝlimânıñ ģâline itler güler ģadden füzün

¹ Devr-i Cem için bkz. G. 41/2 (Cem)

12. Zevk-yâb-ı fark ola hûbâna bizden **Rağmiyâ**
Bu ğazel olsun hediyye feyz-i hengâm-ı cünûn

[70a]

159

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. Sevdim ol mâhı kamer-ruhsâr iken
Nâle-kâr oldum hezâr-ı zâr iken
2. Tûti¹-i tab^c im olur âteş-sühan
Ol şanem² böyle şeker-güftâr iken
3. Şâhbâz-ı lâ-mekân-seyrân idim
Mest-i şahbâ-yı leb-i dildâr iken
4. Tâb-ı nezzâremden aldı reng [ü] bû
Ruĥlarıñ bir verd-i âteş-bâr iken
5. Kimyâ³-kârân ile oldum celîs
Çehre-sâ-yı mağdem-i dildâr iken
6. Şimdi ben mest-i şarâb-ı aşkıñım
Bâde-nüş-ı meclîş-i ebrâr iken
7. Dil-firîb-i va^c de-i vaş eylediñ
Mübtelâ-yı hicr iken ğam-ĥâr iken
8. Dil nice meyl eylesin bir âfete
Sende bu ĥüsn ü melâĥat var iken
9. Düşmen-i şâdî-merâmım ĥamd ola
Ĝam benimle hem-dem [ü] hem-kâr iken
10. Dürr [ü] gevher **Rağmiyâ** olmaz nazîr
Şi^c ir-i pâkim böyle feyz-âşâr iken

¹ Tûti için bkz. G. 79/4

² Sanem için bkz. G. 78/2 (Sanem)

³ Kimyâ için bkz. G. 48/3 (İksîr)

HARFÜ'L-VÂV

160

{_ _ + / + _ _ + / + _ _ + / + _ _ }

1. Mâh-ı neve teşbîh olalı hey't-i ebrû
Gün gibi zühûr eyledi mâhiyyet-i ebrû
2. 'Aql etse mesâha edemez gâyetin idrâk
Ol mertebedir dâi're-i vüs'at-i ebrû
3. Çeşmiñ gibi [bir] âfete hem-sâyelik eyler
Semmûr-ı siyâh olsa n'ola hil'at-i ebrû
4. Ressâm-ı ezel hâme-i müyîn ile yazmış
Bir 'ayn-ı celî hağ gibidir şûret-i ebrû
5. Esrâr-ı “*ev ednâ*”¹ dan eder keşf-i dağâyık
Ser-dâde olup birbirine kurbet-i ebrû
6. Bir mescid-i zü'l-kıble imiş ehl-i niyâza
Vaz' olmada mihrâb-şifat hikmet-i ebrû
7. Lâyık mıdır ey şâh-ı hüsün **Râgmî**-i zâra
Yek-nazra-i luğfiñ ola der-zimmet-i ebrû

161

{+ + _ _ / + + _ _ / + + _ _ / + + _ }

1. Zîver-i hüsünüñ olup çeşm ile ebrû her sū
Geşt eder gülşeni gūyâ iki âhū her sū
2. Cūy-ı eşkim dolanırsa n'ola gülşen gülşen
Şalınır nâz ile ol kâmeti dil-cū her sū
3. Dolanır dâ'ire-i bezm-i hayâl-i vaşlıñ
Merdüm-i dîdelerim şekl-i piristū her sū
4. Kaçresin dürr ile sencide mi eyler bilmem
Geleli şehre tatar elde terâzū her sū
5. Hem şular hem süpürür şahn-ı harîm-i kūyuñ
Giryе vü âh-ıla **Râgmî**-i sūhan-gū her sū

¹ *Ev ednâ* “(Böylece Peygamber'e olan mesafesi, iki yay aralığı kadar) yahut da az (kaldı)” (Necm 53/9): İsrâ ve Mîraç olayında Allah'ın elçisi Hz. Muhammed'i kendisine iki yay aralığı kadar, hatta ondan daha çok yaklaştırdığı ifade edilmektedir. (Yılmaz 2013, 145)

{_+ __/_+ __/_+ __/_+ _}

1. Mihre göstermez ruḥın lafz-ı muḥabbetdir diyü
Bāda açmaz sīnesin bī-ḳayd-ı da' vetdir diyü
2. 'Azm-i gül-geşt eylese rū-pūş-ı istignā eder
Nergis-i şahn-ı çemen 'ayn-ı nezāretdir diyü
3. Bezm-i şahbādan teḥāşī etmeğe bādī budur
Neş'e-i mül ḥālet-i reng-i ḥayāletdir diyü
4. Resm-i 'id āyīnin icrā eylemez ḥübān-ile
Dest-būsı ellere ma' nīde vuşlatdır diyü
5. Çarḫa istignā-fürüş-ı 'işve bir nāzendedir
Ser-fürü etmez sipihre dūn-himmetdir diyü
6. Bir perīdir vādī-i germ-ābeden eyler gürīz
Ġayr-ile ḫalvet menāfi-i ḫamiyyetdir diyü
7. **Raġmiyā** āġūşa çeksem ol büt-i maḥbūbı ben
Sīne-şāf olmak ḫaḳīḳat 'ayn-ı 'işmetdir diyü

[31a]

HARFÜ'L-HĀ'

{+ ___/ + ___/ + ___/ + ___}

1. Ser-āġāz eylese bülbül gelip destāne mestāne
O gül-ruḫsār yine gūyā döner gülḫāne mülḫāne
2. Muḥabbet dārına Mansūr¹ olup ḳurtul 'alāiḳden
Kemend-i zülf-i cānānı geçir gerdāne merdāne
3. Olur bādī füzūn-ı 'ömr ü ḳadr ü rif' at-i cāha
'Aḫā vü cūd [u] iḫsān eyle sen cīrāne mīrāne
4. Ḥayāl-i piçiş-i zülfüñ 'iḳāl-i pāy-ı hūş olsa
Çeken sevdā-yı ḫatḫıñ 'azm eder Ṭūrān'e mūrane
5. Bu gün 'ālemde **Raġmī** ḫüsrev-i mülk-i süḫan sensin
Şadā-yı şevket-i nazmıñ gider şāhāne māhāne

¹ *Mansūr* için bkz. G. 156/1

{+ ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

1. Müjeñle kaçlarıñ cānā eder tedbīr bir yerde
Bu ‘ādetdir olur şāhım kemān ü tīr bir yerde
2. Ne deñlü ħall-i ‘ aqd [ü] kabz [u] başta mālīk olsañ da
Yazılmaz nüsha-i tefrīk ile teşhīr bir yerde
3. Verirseñ āzmāyiş kuvvet-i bāzuña Rüstem¹-veş
Bulunmaz tabla-i nāvekle keşkencīr bir yerde
4. Ĥilāf-ı meşrebiñle ittiĥādıñ yokdur imkānı
Olur mı āb ile āteş dilā tahmīr bir yerde
5. ‘Azizān-ı cihāna kıl temelluğ pāyına yüz sür
Olur Aşhāb-ı Keĥf² ile belī Kıtmīr³ bir yerde
6. Ġazāl-ı dil-firībim hem-nişīn olsun mı ‘uşşāka
Nice hem-dem olur şayyād ile naĥcīr bir yerde
7. Tefevvūğ mültezemdir māh ile māhī miyānında
Ĥaĥīkat cā-nişīn olmaz gedā vü mīr bir yerde
8. Görenler dūd-ı āhım rīziş-i eşk-i güher-pāşım
Eder reşş-i gül-āb-ı luĥf ile tebĥīr bir yerde
9. İki şāhān-ı dūr-efser olur mı bir serīr üzre
Ne ħābil hem-künām olmağ peleng ü şīr bir yerde
10. Ĥazer kıl Rağmiyā ol mest-i cām-ı ‘ işve-fersādan
Ederse dāmen ile sā^c idin teşmīr bir yerde

[31b]

{_ + __ / _ + __ / _ + __ / _ + _ }

1. Ĥarf-i vāĥid olmasaydı ser-sūĥan āyīnede
İki eylerdi teşahĥuş her baĥan āyīnede
2. Bunca eşkāl-i şuver peydā vü pinhān olmada
Rāst-bīn ol kec nazarla baĥma sen āyīnede

¹ Rüstem için bkz. G. 31/3

² Ashāb-ı Keĥf: Putperest bir kavmin içerisinde Allah’a inandıkları için öldürılmekten veya zorla din değiştirmekten kaçarak anlarında Kıtmīr adlı bir köpekle bir mağaraya sığınan ve burada 309 yıl uyuduktan sonra tekrar uyanan yedi genç. Ashāb-ı Keĥf kıssası, Kur’ān-ı Kerīm’in on sekizinci sūresi olan “Keĥf”te tafsilatlandırılmıştır. (Pala 2008 34-35)

³ Kıtmīr: Ashāb-ı Keĥf’in köpeği. Rivayete göre cennete girecek olan hayvanlar arasındadır.

3. Herkese şahsiyyetin idrāka feyzi ‘āmdır
Bağ ne kudretdir tecellî eyleyen āyīnede
4. Baħr-i sīm-āb içre mihr-i ‘ālem-ārā zann eder
Görse ‘aks-i hüsün ol vech-i hasen āyīnede
5. Fikr-i hālīñle nıgeh-endāz-ı mir’āt olsa dil
Hep teşekkül eyler iklīm-i Hoten¹ āyīnede
6. Şu‘le-i āhım o gül-ruhsāra te’şir eylese
Mihr-i ‘ālem-tāb olur pertev-figen āyīnede
7. Çin-i cebheñ görmesin diller olur şad pāre hep
Hiç ne kâbil ey gül-endāmım şiken āyīnede
8. **Rağmiyā** çıkmaz derūnumdan hayāl-i dil-rubā
Bir perīdir güyyā etmiş vaṭan āyīnede

166

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. Olmadın bu cism-i hākīmiz ğubār-ı rāh āh
Diyebilsem ‘aşk-ıla yā ħazret-i Allāh āh
2. Künc-i ‘uzletde muķīm oldum ħulūş-ı bāl-ile
Girmede dest-i niyāza bir dil-i āgāh āh
3. Dīde-i dil olmadı bīdār-ı ħ’āb-ı mā-sivā
Yohsa te’şir eylemez mi nāle-i cāngāh āh
4. Gāh olur mihr-i semādan rif’ati ber-ter olur
Zerre-i nāçizden kem-ķadr olan bir kāh āh
5. Ref’eder bī-şübhe dillerden zalām-ı ķasveti
Kesb-i nūr-ı feyz eder mihr-i ‘aṭādan māh āh
6. Muḥtefīdir āh içinde çünki sırr-ı maṭlabım
Virdim oldu **Rağmiyā** şubḫ [u] mesāda āh āh

167

{ _ _ + / _ + _ + / + _ _ + / _ + _ }

1. Tāb-ı nıgehle la‘l-i dil-ārā ķabarmasa
Hem-çün ħabāb sāğar-ı mīnā ķabarmasa
2. Āh [u] fiğān[1] perde-birūn etmese hezār
Ol nev-güşūde ğonçe-i ra‘nā ķabarmasa

¹ Hoten için bkz. G. 68/1

3. Şāhil-nişin-i vaşl-ıla āsūde-ḥāl iken
Eşkim mişāl-i lücce-i deryā ḳabarmasa
4. Devlet külāhı olsa da zāhid giyer mi hiç
Destār-ı ser-bülend-i muṭallā ḳabarmasa
5. Yāriñ miyān-ı nāzikini mū şanır gören
Ġaşş-i şemīn-i sāk-ı semen-sā ḳabarmasa
6. Bu nev-zemīn şi‘r-i Ḥasīb¹’e nazīrede
Raġmī zebān-ı nāṭıḳa-pīrā ḳabarmasa

[32a]

168

{_ _ + / + _ _ + / + _ _ _ / _ }

1. Sūz-ı dil-i ‘uşşāḳa güvāhdır āh
Derd ehline bir feyż-i İlah’dır āh
2. Hem mişḳala-i ḥātırımız oldur ḥaḳ
Hem perde-keş-i baḥt-ı siyāhdır āh
3. Sūḳ-ı kerem-i Ḥaḳ’da geçermiş her dem
Naḳdīne-i erbāb-ı günāhdır āh
4. Olsa n’ola dāfi‘-i ekdār u ğam
Feyż-āver-i sīne-i āgāhdır āh
5. Cibrīl² olur şu‘lesine pervāne
Raġmī eşer eylerse bu āhdır āh

169

{+ _ _ _ / + _ _ _ / + _ _ _ / + _ _ _ }

1. Nuḳūş-ı ‘ālem-i fānī şuverdir āb üstünde
Heyülā peyker ile bir eşerdir āb üstünde
2. Bün-i baḥr-i ‘amīḳ-i ḥikmete ğavvāş olanlar hep
Mişāl-i bütimār³-ı kec-nazardır āb üstünde

¹ *Hasīb*: Divan şairi ve müverrih, Mü’minzāde Ahmed Efendi. Doğum tarihi bilinmemektedir. İlk eğitimi memleketi olan Bursa’da almış, burada Şeyhülislam Feyzullāh Efendi’nin ikinci oğlu Mustafa Efendi ile yakınlık kurmuş ve bu yakınlık sebebiyle maddi anlamda sıkıntı yaşamadan rahat bir hayat sürmüştür. Çeşitli medreselerde müderris olarak hizmet etmiş, Nisan 1735’te Bosna’ya tayin edilmiş; Tokat, Kayseri ve Manisa’da kadılık yapmıştır. 1752-53’de İstanbul’da vefat etmiştir. *Silkü’l-Le’âl-i Âl-i Osmân*, *Mecmûa-i Tevârîh*, *Ravzatü’l-Küberâ*, *Dergeh-nâme* önemli eserleridir. (Kut 1989, 87-88; Ekinci 2013)

² *Cibrīl* için bkz. N. 7/16 (Rûhü’l-emîn)

³ *Bütimâr* (Balıkçıl): Mâhî-hâr, mâlikü’l-hazîn, gam-horek, kebûder, yemâm ve vâk isimleriyle de bilinen; uzun gagaları, boyunları ve bacaklarıyla sığ suda besbeslenmeye uyum sağlamış kıyı kuşlarıdır. Kanatları geniş ve yuvarlak, kuyrukları kısadır. Sesleri gür ve keskindir. Rivayete göre

3. Şafâ-yı ‘âlem-i âba nice meyl etmesin aḥbâb
Perî-peyker güzeller cilvegerdir âb üstinde
4. Sirişkim cüy-bârında görenler rüy-ı zerdim der
Açılmış tâze berg-i nîlüferdir âb üstinde
5. Aḳar cûlar gibi eşk-i revânım **Rağmiyâ** şimdi
Ḥamîde ḳâmetim cisr-i hünerdir âb üstinde

170

{_ _ + / + _ _ + / + _ _ + / + _ _ }

1. Ol neş’e ki ḳonmuş ezeli zât-ı ‘Alî¹’de
‘Aksi görünür âyine-i ḳalb-i velîde
2. Kimse diyemez “*Lâ*”vü “*Ne’am*”²bâın ü zâhir
Baḫşâyış-i bî-minnet-i feyz-i ezeli
3. Taklîd[i] ḳo taḫḳîḳini bul cevher-i zâtîñ
Maḫlûb-ı kemâl eyleme şems-i ‘amelîde
4. Ḥürşîd[i] görür zerreden erbâb-ı başîret
Ma‘ nâ bir olur çün ḫaḫ-ı bârîk-i celîde
5. Şîrîn olur erbâb-ı kemâlîñ kelimâtı
Olmazsa n’ola ḫırḳası reng-i ‘aselîde
6. Ol gürsine-çeşmâna ḳarîn eyleme yâ Rab
Bâr-ı emeli zîver-i düş [u] baḡal ede
7. **Rağmî** gibi ruḫ-sûde-i dergâh-ı niyâzım
İḳrârımız îmân olalı “*ḳâlû belî*”³de

[32b]

171

{+ _ _ _ / + _ _ _ / + _ _ _ / + _ _ _ }

1. ‘İzâr-ı âl-i cânâna muḫâbıḳdır gül [ü] lâle
Anîñçün zînet-efzâ-yı ḫadâyıḳdır gül [ü] lâle
2. Cemâl-i şâhed-i ma‘ nâ görünür ‘ayn-ı ‘irfâna
İki âyine-i esrâr-ı ḫâlîḳdır gül [ü] lâle

daima su kenarında yaşamasına rağmen suyun tükenmesi korkusuyla ya çok az su içer ya da hiç içmez ve bu korkuyla helâk olurmuş. (Ceylan 2007, 49-50)

¹ *Alî* için bkz. N. 2/6 (Esedullâh)

² *Lâ vü Ne’am*: Evet ve hayır.

³ *Ḳâlû belî* için bkz. G.149 / 7 (Bezm-i Elest)

3. Eder tār-ı fiğān-ı bülbülü şirāze-i eczā
Periṣān nüṣṣa-i *Envārü'l-Âşık*¹ dır gül [ü] lāle
4. Açar dest-i nevāzişle nesīm-i şubḥ-dem gūyā
‘Acāyib dürc-i lülū-yı ḥaḳāyıḳdır gül [ü] lāle
5. Olur **Rağmī** baña sırr-ı ḥaḳīḳatden peyām-āver
Lisān-ı ḥāl ile gūyā ki nāṭıḳdır gül [ü] lāle

172

{++ __ / ++ __ / ++ __ / ++ _ }

1. ‘Ālemiñ müntaḥabı oldu kitāb-ı lāle
İsm-i zāt-ile be-hem ḥarf [ü] ḥesāb-ı lāle
2. ‘Andelībiñ dil-i maḥrūrını etmez irvā
Bu ḳadar neş’e ile cām-ı şarāb-ı lāle
3. Dürr-i şebnemle görüp ceybini memlū reşkden
Şāhed-i gonçeye vardır şeker-āb-ı lāle
4. Tāc-ı la‘līn ile gör baḥt-ı cihān-efrūzın
Hep mülūkāne[dir] evzā‘ -ı cenāb-ı lāle
5. Gül-i ḥürşide olur pençe-güşā-yı naḥvet
Reng-i ruḥsār ile gül-güne-i tāb-ı lāle
6. Zülf-i ‘anber-şikeni burḳa‘ -ı ruḥsār eyle
Sünbül-i terden olur olsa niḳāb-ı lāle
7. Berg-i ḥuşkı ola sencide hezār altuna
Olur iksir² ile hem seng [ü] türāb-ı lāle
8. **Rağmiyā** oldu şafā-baḥş-ı dil-i şūr[ide]m
Baḥr-i ḥaḍrā-yı çemen seyr-i ḥabāb-ı lāle

173

{++ __ / ++ __ / ++ __ / ++ _ }

1. Vezn olunca yed-i beyzā³-yı hünerle lāle
Etmesin baḥş-i tesāvī gül-i terle lāle
2. Çünkü ḥürşid-i cihān-tāba muḳābil olmuş
Pençe penç olsa n’ola cirm-i ḳamerle lāle

¹ *Envārü'l-Âşık* için bkz. G. 80/5

² *İksir* için bkz G. 48/3

³ *Yed-i beyzā*: Beyaz el. Allah tarafından Mûsâ peygambere verilen bir mucizedir. Mûsâ, Allah’ın emri ile elinin koynuna sokar, çıkardığında ise eli güneş gibi parlardı. Klâsik şiirde *Firavun*’a karşı gösterilen bu mucize sıkça anılır. (Pala 2008, 481) Ayrıca bkz. G. 25/2 (Mûsî)

3. Feyz-i te'sîr-i feraḥ-baḥş-ı riyâz-ı dildir
Cilve-rîz olsa ne dem bād-ı seherle lāle
4. Oldu bir körpe kuzuyken şanem¹-i şeh-r-āşüb
Perveriş-yāftedir şîr ü şekerle lāle
5. Şeh-pesend olduḡı-çün oldu ser-efrâz-ı vahîd
Bir bahāya şatılır dürr ü güherle lāle
6. Toḡrayıp rîş [ü] bürütına piyâzı nâsîñ
Yaḡdı dünyâyı bütün toḡm-ı şererle lāle
7. Berg-i sürḡını edip nîze-i la' lîn elde
Gül ü sūsenden alıp tiḡ u teberle lāle

[33a]

174

{+ ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

1. Tarîk-i Ḥaḡ'da oldu reh-nümünüm nūr-ı zıkrullāh
Uyardı ḡāb-ı ḡafletden ' uyūnum nūr-ı zıkrullāh
2. Eder her kaḡresin bir feyzle yāḡut-ı rümmānî
Siriş-k-i eşk-i çeşm-i lāle-gūnum nūr-ı zıkrullāh
3. Nesîm-i feyz-i tevfiḡ-i İllāhî'den alıp vāye
Daḡıtdı ḡırmen-i şabr [u] sükūnum nūr-ı zıkrullāh
4. Edip ser-pençesinden heft-ser bir ejderiñ taḡliş
Dil-i bî-çāre-i zār [u] zebūnum nūr-ı zıkrullāh
5. Bi-ḡamdillāh ḡalām-ı ḡasveti ref' eyleyip **Raḡmî**
Leb-ā-leb etdi nūr ile derūnum nūr-ı zıkrullāh

175

{+ ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

1. Dükendi naḡd-i ḡāḡır ḡalmadı hemyān-ı cismimde
Ne mümkin cevher-i ma' na olunmaḡ kân-ı cismimde
2. Döner ḡākistere tāb-ı nigāh-ı şu' le-süzımdan
Gül-i ḡürşîd-i maḡşer āteş-i sūzān-ı cismimde
3. Cihānı ḡarḡ ederken seyl-i eşk-i çeşm-i ḡün-efşān
Yaturlar beste-leb şimdi serābistān-ı cismimde

¹ Sanem için bkz. G. 78/2

4. Olur pervâne-i per-sūhte mānendi bī-tāqat
Konusla hışm-ı dūzaḡ āteş-i sūzān-ı cismimde
5. Dilā yārī-i feyz-i ‘aşkla bu ḡulzüm-i heftüm
Mişāl-i ḡaṡre-i nā-ḡiz olur ‘ummān-ı cismimde
6. Dü ‘ālem **Raḡmī** güncāyiş-pezir olmuş ne ḡikmetdir
Derün-ı teng-cāy-ı ḡāne-i vīrān-ı cismimde

176

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. ḡasret-i bezmiñle cānā ḡāb gelmez çeşmime
Aḡlasam ifrāt-ı ḡamdan āb gelmez çeşmime
2. Şevḡ-i ḡürşid-i ruḡiñla şöyle kim sūz-ı derün
Mīhr-i ‘ālem zerre-i nā-yāb gelmez çeşmime
3. Söylesem derd-i ser-i renc-i ḡumār-ı miḡneti
Neş’e-i cām-ı şarāb-ı nāb gelmez çeşmime
4. İnşirāf-ı kevkeb-i baḡtım vebālinden baña
Nūh felek¹ bir köhne usturlāb² gelmez çeşmime
5. **Raḡmiyā** ben bülbül-i āteş-nevāyım ḡāşılı
Naḡş-ı taşvīr-i ḡül-i sī-rāb gelmez çeşmime

177

{ + _ _ _ / + _ _ _ / + _ _ _ / + _ _ _ }

1. Şafādır şūfiyā zehr-ābe nūş etseñ nihānide
Sebū-veş ser-fürü etme varıp bezm-i edānide
2. ḡumār-ı şubḡ-ı ḡaşri fikr eden rindān-ı sāḡar-keş
Bulur mı neş’esin cām-ı Cem³iñ bu bezm-i fānide
3. ḡubār-ı maḡdem-i dilber gelū-gīr-i niyāz oldu
Bu ḡālet mültezemdir gerḡi kuḡl-ı Işfahānī⁴’de

[33b]

¹ Nūh felek için bkz. G. 18/7

² Usturlāb: Güneşin ve yıldızların konumlarını tayin etmek, gece gündüz saatlerini belirlemek, gök cisimlerinin irtifakını ölçmek ve zamanla ilgili problemleri çözmek amaçlı kullanılan eski astronomi aletlerinden biri. İlkçağ ve Ortaçağ boyunca yaygın biçimde kullanılan usturlabın tarihi, Yunan klasik müellifleri tarafından Archimedes ve Apollonios’a (yaklaşık M.Ö. 200), hatta Eudoxous’a (yaklaşık M.Ö. 350) kadar götürülmüştür. 17. yy’dan itibaren Avrupa’da önemi azalmış İslâm dünyasında ise 20.yüzyıla kadar kullanılmaya devam edilmiştir. Günümüz teleskoplarının ilk ve en basit şeklidir. (Kayaokay 2014, 549-560)

³ Cām-ı Cem için bkz. G. 116/6

⁴ Kuḡl-ı Işfahānī: İsfahan sürmesi. Türkçeden Farsçaya geçmiş bir kelime olup Arapça karşılığı kuḡl ve tūtiyā olan sürme, kadınların süs amacıyla göz kenarlarına sürdükleri, siyah veya lacivert renkli toz

4. Ne ŧeftālūlar aḫz etdiñ ne güller eylediñ çide
O ŧūḫ-ı encümen-efrüz ile bezm-i ŧebānide
5. Debistān-ı muḫabbetde sebaḫ-ḫān oldu çün **Raĝmī**
Meger bir ŧūḫa dil vermiŧ yine Monlā Gürānī¹'de

178

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. Olalı dil-beste sevdā-yı hevā-yı kāküle
Oldu her bir nāle-i āhım nevā-yı Sünbüle
2. Māh-ı nev-āsā müŧārün bi'l-benān olsa revā
Aŧba^çın vaḫf eyleyenler ḫall-i ^çaḫd-i müŧküle
3. Ḳaḫresi āteŧ-zen-i ŧad ḫırmen-i āŧüb olur
^çAks-i ḫüsnüñ ŧu^ç le-riz olduḫça cām-ı pür-müle
4. Vāyedār-ı feyzdir ma^ç nāda eylersen naḫar
İttiḫād-ı ŧür-i-kāfūr-ı “Ḥay”la fülfüle
5. Bezm-i üns-i vaḫdet içre **Raĝmiyā** bir naĝmedir
Ḳulḫul-i ḫalk-ı sebū feryād-ı bülbül bülbüle

179

{ + + _ _ / + + _ _ / + + _ _ / + + _ }

1. Vizr-i bisyārını ḫut rāhib-i deyrin ḫayra
O büti böyle ḫoŧ-āmedle getirmiŧ seyre
2. Açdı āĝüşını ümmid-i viŧāle rāhib
Naḫŧ olup ḫaldı çelipā gibi bāb-ı deyre
3. Görse taŧvīrini ḫıssis-i küniŧ-i evḫām
Hiç perestiŧ mi eder böyle ŧanemden ĝayra
4. Saḫf-ı bām-ı felege erse kemend-i āḫıñ
Dām olmaz çü hümā böyle hevāyī ḫayra
5. **Raĝmiyā** mescide gelse der-i aŧnām[1] ḫoyup
Vizr-i bisyārını ḫut rāhib-i deyrin ḫayra

bir maddedir. Kaynaklarda “sürme”nin İsfahan’da bir köyün adı olduĝu ve en iyisinin burada elde edildiĝi bildirilmektedir. (Çetinkaya 2010, 61-89) Ayrıca bkz. G.144/3 (Tûtyâ)

¹ *Monlā Gürānī*: İstanbul’un Avrupa Yakası’nda bulunan Fatih ilçesine baĝlı mahallelerden biridir.

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. Dāne-i hāl-i siyeh şanmañ ‘ izār-ı yārda
Zāğdır kim lāne-sāz olmuş gelip gülzārda
2. Her ser-i zülfünde cānā hāl-i müşginiñ ki var
Bir Hābeş düzdi durur qalmış resenle dārda
3. La^ç l-i cān-bağşında cānā hāl-i yektā-yı siyāh
Bir megesdir çün kenār-ı sāğar-ı ser-şārda
4. Ol büt-i şūhuñ ruğında rū-nümā hāl-i siyeh
Hābbe-i ‘ anber durur gūyā derūn-ı nārda
5. Hāl-i ‘ anber-bū değıl la^ç linde ol şīrīn-femiñ
Rağmiyā müşgīn nuqatdır ğonçe-i gülzārda

[41a]

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. Düşdi göñlüm bir gül-endāmıñ leb-i meygünına
‘ Ālem-i hūsnuñ qapıldım neş’e-i ma^ç cūnına
2. Sübha-gerdān-ı hayāl-i vaşl iken gör hikmeti
Rişte-i dil geçdi sūrāğ-ı dūr-i meknūnına
3. Bağlanıp qalma ‘ iğāl-i ‘ aql-ıla bī-qayd olup
Pey-rev ol deşt-i şifātıñ vādī-i mecnūnına
4. İddihār-ı sīm ü zer eyler anı Hāğ’dan ba^ç id
La^ç net olsun ‘ ālemiñ hem-meşreb-i Kārūn¹ına
5. **Rağmiyā** erbāb-ı cāha serfūrū kānūn ise
Merd iseñ eyle tevāzu^ç luğf-ıla ma-dūnına

¹ *Kārūn*: Hazineleri ve zenginliği ile müsemma olup aynı zamanda cimri ve zâlim bir kişidir. Kur’ân-ı Kerîm’de adının geçtiği ayetlerden anlaşıldığı üzere (el-Kasas 28/76, 78, 81; el-Ankebût 29/39; el-Mü’min 40/23-24); Hz. Mûsâ’ nın kavmi arasında Kârūn’un “genc-i Kârūn” olarak adlandırılan hazinelerinin anahtarını ancak güçlü, kuvvetli, büyük bir topluluk taşıyabilirmiş. Hz.Mûsâ’nın ona *kimya* öğretmesiyle zengin olmuş fakat serveti ile kibirlenince yerin dibine batırılarak hazineleriyle birlikte yok edilmiştir. (Şener 2001, 250)

182

{ + ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

1. Cenāh-ı himmeti bāz eyle kim baht-ı müsā' idle
Bün-i çāh-ı ümīdiñden çıkar mā dest-i vāhidle
2. Zuhūr-ı mevce bakma vāşıl-ı baħr olmağa sa' y et
Şaķın memkūr olursuñ bir iki aħvāl-i zāyidle
3. Menāfi-i tarīķ-i ' ilm-i vaħdet fehm olunmaz mı
Eger farķ eyler isen kūşe-i deyrī mesācidle
4. Yapış ħablü'l-metīn-i şer' a taşdıķ-i maķāl eyle
Ĥaķīķat keşf olur mı nuţķ-ı bī-ma' nī-i zāhidle
5. Diliñde neş'e yoķ çeşmiñ edermiş girye-i bī-sūd
Olur mı müdde' a sābit bir iki dūr şāhidle
6. Geçen ' ömre te'essüf eyleme fırsat ġanīmetdir
Müsāvī oldu bāzār-ı nesī'e bey' -i nāķıdla
7. Bulurmuş **Raġmiyā** bezm-i Ĥaķīķat neş'esin dilde
İçen cām-ı Ĥumārı sākī-i sīmīn-sā' idle

183

{ _ _ + / _ + _ + / + _ _ + / _ + _ }

1. Şebnem gibi fütādelik et gül-ruĤān ile
Sen de ķarīn-i bezm-i şafā ol zamān ile
2. Ebrūlarıñ Ĥayāli ile dil-figār olan
Dā'im eder mülā' abe tīr ü kemān ile
3. ' Uşşāķ-ı reh-fütādesine verse imtiyāz
Ol māh-rū işāret eder ebruvān ile
4. Tālī' olursa nāġeh o şāh-ı serīr-i nāz
Gösterme māh-ı nev gibi luţf et benān ile
5. **Raġmī** demiş o ġonçe-dehen nālišim görüp
Kim söyleşir o şā' ir-i āteş-zebān ile

HARFÜ'L-YA'

184

{_ _ + / + _ _ + / + _ _ + / + _ _ }

1. Zāhid ʔama^ç -ı hāma düşüp etme^ç itābı
Çok neş'e verir ādeme az görme şarābı
2. Şahbā-yı nihān-hāne-i bezm-i ezeliniñ
Bir neş'esi dünyāyı eder mest ü ħarābı
3. ^çAks-i lebini seyr edeli dün leb-i cūda
Mā-beynimiz ol şevķ-ile oldu şeker-ābı
4. Cān ü diliñ olmazsa o demden müte'eşşir
Güş eyleme yok yerlere gel çeng ü rebābı
5. Bu pendim işit **Rağmī** gibi ehl-i firāk ol
Şūfī hele nūş eyle şafādır mey-i nābı

185

{_ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. Hüsünüñ meşşāta-i kudret yazıp elķābını
Ĥayl[i] vaz^ç etmiş midādında leṭāfet ābını
2. Āb ile tedvīr eder bir hinduvāne şandılar
^çAks-i eflāk ile baħr-i eşkimiñ gird-ābını
3. Lezzet-i kand-i lebiñ ey Yūsuf¹ -ı hüsñ ü bahā
Kelle-ber-kelle sitiz etdirdi çok aħbābını
4. Çeşm-i bīdār-ı ĥaķīkat-bīn olanlar n'eylesin
^çAlemiñ ta^ç bīre nā-ķābil ĥayāl [ü] ĥābını
5. **Rağmiyā** ĥışn-ı ĥaşīn-i kāma mümkün mi vuşul
Feyz-i miftāħ-ı ezel fetħ etmeyince bābını

¹ *Yūsuf* için bkz. G. 29/6

186

{+ ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

1. Hired ğavvāş-ı baħr-i ‘aşk olup gūyā dalıp gitdi
Elimden rīsmān-ı şabr ü ārāmım alıp gitdi
2. Göñül naqđinesini göz göre hemyān-ı cismimden
Niġāh-ı tīz-dest-i düzd-i çeşmāniñ çalıp gitdi
3. Tezerv¹-i hoş-ħırāmım gülşen-ārā-yı leţāfetken
Yazuğ ol şāh-bāz-ı evc-i ħüsnüm kırtalıp gitdi
4. Mişāl-i Rüstem² ol yektā-süvār-ı mülk-i istiġnā
Verā-yı kılle-i Kıāf-ı cemāle at şalıp gitdi
5. Niçün **Raġmī** birinden bir peyām-ı ‘ākıbet gelmez
‘Adem iklīmine ‘āzım olanlar hep kıalıp gitdi

187

{+ ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

1. Olur ‘uşşāk-ı zārīñ nefħa-i dāġ-ı süveydāsı
Cihān-ı ħüsn ü āniñ ebr-i müşġin-i muţarrāsı
2. Olup nezzāre-i ħasretle gül-çin-i temāşāsı
Dilimde cāy-gir oldu vişāliñ māliħulyāsı
3. Şafaqla māh-ı nev necm-i Süheyl³ olsa münāsibdir
O engüşt-i muħānnāniñ niġin-i faşş-ı elmāsı
4. Şarāb-ı telħi-i hicrānı nüş etmek ne mümkindir
Olur nuql-i mezākım ġabġab-ı şirini elması
5. Şabā geldi peyām-ı nev-bahār-ı vaşl-ı dilberle
Açıldı nergis-i bāġiñ ser-ā-ser çeşm-i şehlāsı
6. Ĥulūş-ı māh-ı Ken‘ān⁴ iñ iki ‘ādil güvāhıdır
Kemāle naqş olur mı çāk çāk-ı neyl-i ferdāsı
7. Gül-i taħkik[i] teşmim etmeġe **Raġmī** demāġ ister
Bu bāġiñ gerçi çoğdur ‘andelib-i nāle-pirāsı

[34b]

¹ *Tezerv* (Sülün): Orman kenarlarında, sulak, ağaçlık yerlerde, ekili alanların çevrelerindeki çalılıklarda yaşayan bir kuştur. Küçük sürüler halinde dolaşırlar. Gagaları kısa ve kalın, kuyrukları uzun ve çatalıdır. Yuvasını yerde yapar geceleri ağaçlarda tünerler. Güzel görüntüsüyle uyuşmayan çirkin bir ötüşü vardır. (Ceylan 2007, 220-222)

² *Rüstem* için bkz. G. 31/3

³ *Necm-i Süheyl*: Güney yarımkürede bulunan parlak ve büyük bir yıldızın adıdır. Yemen’den çok iyi görülebildiğinden “Süheyl-i Yemāni” olarak da anılır. Efsaneye göre, akik taşı, rengini bu yıldızdan almıştır. (Pala 2008, 411)

⁴ *Māh-ı Ken‘ān*: Hz. Yûsuf’un güzelliğine ithafen kullanılan bir tabir.

8. Reşid-i Çeşmizâde¹ şüh-ṭab^c -ı şevket-âşârîñ
Bu vâdide ser-âgâz etdi nây-ı kilk-i â^c lâsı
9. Mişâl olmaz efendi pīlever çün dürr-i şehvāra
Egerçi ben de oldum peyrev-i eş^c âr-ı zībāsı
10. Serir-efrüz-ı iklīm-i belāgātdir emirāne
Münāsibdir bize taḳbīl-i dāmānı temennāsı

188

{+ ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

1. Gül-i bâğ-ı leṭāfetdir ^c izār-ı âl-i mümtāzı
Şemāma misk-i ezferdir mu^c anber ḥāl-i mümtāzı
2. Sezādır māh-ı nev mengüş olursa güş-ı hüşında
Dil oldu tekye-i ^c aşḳıñ bu gün abdāl-ı mümtāzı
3. Libās-ı sebz-ile gül-geşt-i bâğa çıkmış ol āfet
Şanavber dūşa almış fıstıḳı bir şāl-ı mümtāzı
4. Dāğıtdı tūde-i ḥāşāk-i cürmi pāk ^c azminden
Güşād etdikçe ^c anḳā-yı ^c ināyet bāl-i mümtāzı
5. Maḥall-i vuşlat-ı cānānıma **Rağmī** bedel olmaz
Bulursa rāşıd-ı endişe sa^c d-ı sāl-ı mümtāzı

189

{ ___ + / _ + _ + / + ___ + / _ + _ }

1. Dendi zülāl-i la^c liñe Cāmî² ğazelleri
Söylendi zülf-i ḥaṭṭıña Şāmî³ ğazelleri
2. Tır-i müjeñle ğamzeleriñ vaşfını eder
Sehmî¹ ğazelleri ile Rāmî² ğazelleri

¹ *Reşid-i Çeşmizâde*: 18. yüzyılda yaşamış vak'anüvis ve şair. İstanbul'da doğmuş, medrese tahsili almış, mülâzımlık payesini aldıktan sonra 1740-41'de müderris olmuştur. Şiir ve inşadaki kudretinin yanı sıra güzel ahlakı ile dikkat çekmiş, vak'anüvis sıfatıyla kaleme aldığı *Çeşmizâde Tarihi* ile şöhret bulmuştur. Eserinin yurt içinde ve yurt dışında toplam dört yazma nüshası mevcuttur. (Kütikoğlu 1993, 289-290)

² *Câmî*: Molla Câmî ünvanıyla tanınan, Nakşibendî tarikatına mensup İranlı âlim ve şair. 7 Kasım 1414'te Horasan'da doğmuş, ilk tahsilini babasının yanında almış, meşhur âlimlerin derslerine katıldıktan sonra bir ilim merkezi addedilen Semerkant'a giderek burada dokuz yıl kalmıştır. Nakşibendî şeyhlerinden *Sa'deddîn-i Kâşgarî*'ye intisap eden Câmî; keskin zekası, yeteneği, ilmî meseleleri anlatma gücü ve görüşünü çok açık olarak ortaya koyabilme kabiliyeti sayesinde herkesin hayranlığını kazanmış, genç yaşta döneminin bütün ilimlerine vakıf olmuştur. 9 Kasım 1492'de cuma günü Herat'ta vefat eden Câmî'nin cenazesi, başta *Hüseyn Baykara* ve *Ali Şir Nevâî* olmak üzere devrin bütün ileri gelenlerinin iştirakiyle kaldırılmıştır. Manzum ve mensur pek çok eseri bulunmaktadır. (Okumuş 1993, 94-99)

³ *Şâmî*: Hakkında bilgi bulunamamıştır.

3. ‘Ünvân-ı hüsn ü şevketini yâd eder seniñ
Şâhî³ gazelleri ile Nâmî⁴ gazelleri
4. Maẓmûn-ı hicr-i vuşlatıñı etmiş iltizâm
Cevrî⁵ gazelleri ile Kâmî⁶ gazelleri
5. Reşk-i bülend-i dergehiñ iş‘âr eder şehâ
Rağmî gazelleri ile Sâmi⁷ gazelleri

[35a]

¹ *Sehmî*: Kaynaklarda asıl adının Ahmed Çelebi, Ahmed Sehmi Çelebi, Sehmî Mehmed Çelebi, yahut Mehmed Çelebi olabileceği yönünde ihtilaf vardır. Bursa’da doğmuştur. Doğum tarihi belli olmamakla birlikte şeyhülislamlığı döneminde (1581-1587) *Çivizâde Nehmet Efendi*’ye kaside sunmuş olması 16. yy’nin ikinci yarısında yaşadığını göstermektedir. Geçimini kadılık yaparak sağlamış, daha yüksek memuriyetler talep etmesine rağmen bu isteğine nail olamamış, 1645’te Bursa’da vefat etmiştir. Tezkire yazarlarınınca ilim tahsilinde asrın şairlerinden olduğu, belagati bildiği, *Sebk-i Hindî* tesirinde mana inceliğini esas alan şiirler yazdığı ve zevk sahibi bir şair olduğu vurgulanmıştır. *Dîvan*’ının dışında *Manzum Kırk Hadis Tercümesi*, *Bursa’da Medfun Olan Evliyâ-yı Kırâmın Menakıbı*, *Câm-ı Gîf-nüma* adlı eserleri bulunmaktadır. (Dirican 2007, 1-14)

² *Râmî*: İranlı şair ve edip. Hayatına dair yeterli bilgi yoktur. *Devletşâh*’ın *Tezkiretü’ş-şu’arâ*’sında Muzafferîler’den Şah Mansûr zamanında (1387- 1393) Irak ve Azerbaycan melikü’ş-şuarâsı olduğu belirtilmektedir. Eserlerindeki beyitlerden, aynı yıllarda yaşadığı ve özellikle Sultan Üveys’in çevresinde yer alan *Selmân-ı Sâveci* (ö.778/1376) gibi birçok şairle bir arada bulunduğu anlaşılmaktadır. Farsça’da kendi alanında ilk çalışma olup bir mukaddime, on dokuz bab ve bir tetimmeden oluşan ve her bölümü sevgilinin evsâfına atfedilen mazmunlardan *En’sü’l-‘uşşâk*, en önemli eseridir. (Karaismailoğlu 2007, 448-449)

³ *Şâhî*: Kâmûnî Sultan Süleyman’ın sekiz oğlundan biri, Şehzâde Bayezid. 1525-26’da İstanbul’da doğmuş, iyi bir eğitim görmüştür. Sancak beyi olarak görevlendirilerek önce Konya’ya ardından Kütahya’ya gitmiştir. Kardeşi Şehzade Selim ile girdiği taht mücadelesini kaybetmiş, sığındığı İran Şahının sarayında Selim’in adamları tarafından oğullarıyla birlikte öldürülmüştür. Çevresindekiler tarafından oldukça sevilen ve saygı gören bir şehzade olmasının yanı sıra sanata ve sanataya düşkünlüğü ile tanınmış, şairlerle görüşmekten hoşlanmış, onları himaye etmiş ve kendisi de şiirler yazmıştır. *Dîvan*’ı ve *Farsça Divançe*’si dışında *Ferhâdnâme* adlı bir eseri bulunmaktadır. (Özcan 2007, 13-27)

⁴ *Nâmî*: Hamdânî Hükümdarı Seyfûddeve’nin saray şairlerinden. 921’de Tarsus yakınlarında doğmuş, çocukluk ve gençlik yılları burada geçmiştir. Tahsilini ilerletmek için önce Irak’a ardından da Halep’e gitmiş ve burada saray şairi olmuştur. *Mütenebbî*’nin saraya gelişine kadar makamını koruyan Nâmî, onun baş şair olmasıyla hasımları safında yer almış, bu sebeple *Mütenebbî*’nin şiirlerinde yaptığı hatalara ve intihallere dair ilk eser yazarlarından biri olmuştur. *Mütenebbî*’nin Halep’ten ayrılmasıyla eski şöhretine kavuşmuştur. Kaynaklarda ölüm tarihi ihtilafli olan Nâmî’nin Arap dilini ve edebiyatını iyi bildiği, şiirlerinde orijinal buluşlarıyla tanındığı nakledilmektedir. *Dîvan*’ının dışında *Kitâbü’l-Emâlî*, *Kitâbü’l-Kavâfi* ve *Risâle fi’l-keşf ‘an ‘uyûbi’l-Mütenebbî* adlı eserleri bulunmaktadır. (Tülücü 2006, 380-381)

⁵ *Cevrî*: Asıl adı Cevrî İbrahim Çelebi’dir. İstanbulludur. Gençlik yıllarında ilim tahsil etmesi ve hattatlığı ile ün salmasının yanı sıra birçok eseri istinsah ettiği hatta günde bin beyit yazdığı rivayet edilir. Mevlevîliğe intisab etmiş, *İsmâil Rüsûhî Dede*’nin sohbetlerine katılmış, 1654 yılında İstanbul’da vefat etmiştir. *Dîvan*’ı dışında *Selim-nâme*, *Hilye-i Çihâr-yâr-ı Güzîn*, *Hall-i Tahkîkât*, *Aynü’l-Füyûz*, *Melhame*, *Nazm-ı Niyâz*, *Risâle-i Mu’ammâ*, *Müfredât-ı Tıbb* adlı eserleri bulunmaktadır. (Aydın 2010; 11-33)

⁶ *Kâmî*: Asıl adı Mehmed olup Edirne Gülşenî Tekkesi şeyhlerinden *İbrahim Gülşenî*’nin oğludur. "Edirneli Efendi" veya "Edirneli Çelebi" olarak da tanınır. 1649 yılında Edirne’de doğmuş, çocukluğundan itibaren köklü bir tasavvuf ve edebiyat kültürüyle yetişmiştir. Çeşitli medreselerde müderrislik yaptıktan sonra sırayla Bağdat, Galata ve Mısır kadısı olmuş fakat hiçbirinde ikbal dönemi uzun sürmemiş ve azledilmiştir. İlim ve irfanının yanında şairliği ve nâsırlığı ile de dikkat çeken ve yaşadığı dönemde usta bir şair olarak değerlendirilen Kâmî, 22 Temmuz 1724’te vefat etmiştir. Mezarı Üsküdar’da Karacaahmet Türbesi karşısındadır. *Dîvan*’ının dışında pek çok eseri bulunmaktadır. (Yazıcı 2001, 279-280)

⁷ *Sâmî*: Asıl adı Mustafa’dır. Babası Arpaemini Osman Efendi’nin görevinden dolayı Arpaeminizâde olarak tanınır. İyi bir eğitim görmüş kısa sürede kâtipliğe yükselmiş, sülüs ve nesih öğrenmiş, icazet olarak özellikle ta’lik ve şikeste-ta’lik yazıda maharetiyle tanınmıştır. Şiirlerinde mahalli unsurlardan ziyade hikemi ve düşündürücü konulara yer vermiş; mazmun, nükte ve manayı ön plana almıştır.

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. Āfitāb-ı burc-ı hikmetdir külāh-ı Mevlevî¹
Başka ‘ âlemdir haqîkat hanķāh-ı Mevlevî
2. Neyle fehm etdik māķāmāt-ı şafā-āyînini
Rāst-bîn olan demez kecdir nigāh-ı Mevlevî
3. Olmayınca bilmedim vecd-i semā‘ ı hāletin
Mażhar-ı feyż-i dil-i pür-intibāh-ı Mevlevî
4. Eylemez bu hākdāna çün hümā vaż‘ -ı ķadem
Merkez-i evc-i felekdir cāygāh-ı Mevlevî
5. Olsalar **Rağmî** ‘ aceb mi mażhar-ı ism-i Cemīl
Çün Celāleddīn-i Rūmî²’ dir penāh-ı Mevlevî

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. Şu‘ le-i şems-i sa‘ ādetdir külāh-ı Mevlevî
Nūrdan bir başka āletdir külāh-ı Mevlevî
2. Nağme-i esrārı her nā-kāma etmez neşr-i bū
Verd-i nesrīn-i melāhatdir külāh-ı Mevlevî
3. Cevher-i deryā-yı vaħdetden olup meşhūn-ı feyż
Dürc-i lūlū-yı kerāmetdir külāh-ı Mevlevî

Mart 1734’te İstanbul’da vefat etmiştir. Otuz iki nüshası tesbit edilen bir *Dîvan*’ı bulunmaktadır. (Kutlar 2006, 354-356)

¹ *Mevlevî* (Mevleviyye): *Mevlânâ Celalâddīn-i Rūmî*’ye nisbet edilen tarikat. Başlarda Anadolu’daki diğer tasavvuf akımları gibi âdab ve erkânı belirlenmiş, düzeni kurulmuş bir tarikat değildi. Bu anlayışa mensup olanlar küçük bir zümre halinde olup Mevlânâ’nın ders verdiği medrese küçük bir tekke görevi görüyordu. Ancak daha sonra Sultan Veled’in ve Hüsameddin Çelebi’nin de desteğiyle tarikatlaşma faaliyetleri başladı ve Mevlevîliğin hususları belirlendi. Tarikatın esası; aşkı, marifet ve hizmet üzerine kuruldu. *Asaf Halet Çelebi*’nin ifadesiyle Mevlânâ’nın ilham, Çelebi Hüsameddin’in ihya ettiği, Sultan Veled’in kurup Ulu Arif Çelebi’nin tekit ettiği Mevlevîlik, tarih boyunca halk tabakalarından devlet adamlarına kadar pek çok kesimden ilgi görmüş, Mevlevi dergahlarında bir çok âlim, ârif ve kâmilin yanı sıra Türk kültür ve sanatının önemli temsilcileri yetişmiştir. (Duru 2012, 7; Tanrıkorur 2004, 468-475)

² *Celâleddin Rūmî*: 30 Eylül 1207’de Belh şehrinde doğmuştur. Asıl adı Muhammed olup lakabı Celâleddīn’dir. Bütün hayatını diyâr-ı Rûm’da geçirdiği ve Konya’yı vatan edindiği için Rūmî ve Konevî sıfatlarıyla da anılmıştır. 24 yaşına geldiğinde her yönüyle takip ettiği babası Bahâeddin Veled’in yerini almıştır. 37 yaşına geldiğinde ise *Şems-i Tebrizî* ile tanışmış ve onun anlattıkları ile tasavvufi görüşlerinden oldukça etkilenmiştir. Fakat zamanının çoğunu Şems ile geçirmeye başlaması bir süre sonra ondan ders alan, bilgi edinen müritlerinin arasında huzursuzluğa sebep olmuş, Şems, huzuru tekrar sağlamak adına Konya’dan uzaklaşmıştır. Her ne kadar Mevlânâ’nın talebiyle geri çağırılrsa da huzursuzluk yeniden baş göstermiş, bu sefer geri dönmek üzere ortadan kaybolmuştur. Mevlânâ, Şems’in gidişinin ardından geri kalan ömrünü Şeyh Selahaddin ve Çelebi Hüsameddin ile sohbetle bulunarak geçirmiş, 29 Aralık 1258’de vefat etmiştir. Ardında Farsça kaleme aldığı 6 ciltlik bir *Mesnevî* başta olmak üzere; *Dîvan-ı Kebîr*, *Mektubat*, *Mecalis-i Seb’a*, *Fihî Mafih* adlı eserleri bırakmıştır.

4. Müstefîz-i sırr-ı Mevlânâ¹ olan idrâk eder
Tâc-ı iklîm-i velâyetdir külâh-ı Mevlevî
5. **Rağmiyâ** eyler ser-i Tûr²-ı tecellîden tûlû^c
Şems-i pür-feyż-i hidâyetdir külâh-ı Mevlevî

192

{ + ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

1. O kıadd [ü] zülf ile bir pâdişâhsıñ tuğlı sancaklı
Hıatıñ ğamzeñle Tâtâr ^c askeridir kıara bayraklı
2. Yeler tıfl-ı heves bâzîçe-i vaşlıñ hayâliyle
Göñül çün Sûk-ı Eyyüb³ oldu dükkânı oyuncaklı
3. Beni etmiş ğamıñla pençe penç eller temâşâda
Kef-i destin sıfâl-i sîm eden beş dâne zanbaqlı
4. Olur ızhâra bādî zaħm-ı tîğ-ı cân-sitâniñdan
O şühuñ gerçi zaħm-ı ğamzesi göñlümde var şaklı
5. Yine nessâc-ı dil **Rağmî** güsiste-târ-ı hüş oldu
Çetârî bir alaca giymiş ol meh karalı aqlı

[35b]

193

{ ++ __ / ++ __ / ++ __ / ++ __ }

1. Taraf-ı ^c arızın ol haıt-ı semen-bü başdı
Mülk-i şâh-ı Habeş⁴’i leşker-i Hindü⁵ başdı
2. Nâfe-i Çin-i Hoten⁶ oldu nişân-ı kıademi
Kanda kim maķdemın ol gözleri âhü başdı

¹ *Mevlânâ* için bkz. G. 190/5 (Celâleddin Rûmî)

² *Târ* için bkz. G. 22/4

³ *Sâk-ı Eyyüb*: Dönemin oyuncakçıları ile meşhur Eyüp çarşısı. *Evliya Çelebi*’nin *Seyahatnamesi*’nde 100 oyuncak dükkânı ve 105 oyuncak ustasının varlığından söz edilen Eyüp’te oyuncakçılık, ilk defa 17. yüzyılda bir işkolu olarak ortaya çıkmıştır. Eyüp’ün sünnet çocuklarının geleneksel ziyaret mekânı olması, buradaki üretimin erkek çocuklarına hitap edecek şekilde gelişmesini sağlamıştır. Oyuncakların üretiminde İslâmî geleneğin bir uzantısı olarak insan ve hayvan tasvirlerinden kaçınılmış, genellikle o dönem için geçerli olan nesnelerin minyatür halleri kullanılmıştır. Oyuncakların temel malzemelerini ise Tahtakale’nin tahta atıkları, sobacıların atık tenekeleri, Sütlice Mezbahası’ndan atılan deri ve bağırsak fazlası, Kağıthane ve Alibeyköy derelerinin biriktirdiği kil, tuğla harmanlarının ağdalı çamuru oluşturmuştur. Bu muhitte başlayan oyuncakçılık sektörü, Cumhuriyet döneminde de yoğun olarak devam etmiştir. (Akbulut 2009, 182-191)

⁴ *Habeş*: Afrika’nın doğusunda ve Yemen’in karşı kıyısında bulunan Habeşistan ülkesinde yaşayan halk. Habeşliler siyahî renkte oldukları için klâsik şiirde esir ve köle olarak nitelendirildikleri gibi, sevgilinin beni de rengi dolayısıyla Habeş adını alır. (Pala 2008, 178)

⁵ *Hindü* için bkz. N. 7/18

⁶ *Hoten* için bkz. G. 68/1

3. Süzülür çeşm-i siyeh-kâr-ı fiten-perdâzı
Beñzer ol mest-i mey-i 'ışvemi uyğu başdı
4. Yine şad merhale dūr oldu diyâr-ı vuşlat
Şeh-levendâne rikāba çün o dil-cū başdı
5. Giryeden zaħm-ı şafā qalmadı dilde **Rağmī**
Hırmen-i 'ömrimiziñ hāşılını şu başdı

194

{ _ _ + / _ + _ + / + _ _ + / _ + _ }

1. Giymiş beyāz cāme o gül yāsemen gibi
Olmuş şadefde dāne-i dürr-i 'Aden¹ gibi
2. Kūşe-nişin-i vahdete olmaz hamūl olur
Atma kapāğı hışm-ile ser-pūş-ı den gibi
3. Vermiş şahife-i hüsn ü cemāline şeref
Ebruların keşide çekip ser-sūhan gibi
4. Hem meşreb-i sipihr olan aşāb-ı nahvetiñ
Birdir libās-ı dest-i 'aťası kefen gibi
5. Abdāl-i pāk-bāz-ı muhabbet olanlara
Etme nigāh-ı kec yetişir nāy-zen gibi
6. Cāme-tırāz-ı h'ābgeh-i bezm-i nāz olup
Başdan çıkarma 'aşığıñı pīrehen gibi
7. **Rağmī** nesim-i āhım o şuha edip eşer
Eyler hırām nāhl-i gül-i nārven gibi

[40a]

195

{ + _ _ _ / + _ _ _ / + _ _ _ / + _ _ _ }

1. Eğer bākī kalaydı nergisiñ tēc-ı zer-endüdü
Ederdi 'andelibe mālīkāne bāğ-ı maşşüdü
2. Kumāş-ı vāşlını tarh-ı zemīn-i tāze fikr ile
Şikeste etdi nessāc-ı hıred hep tār-ı meşdüdü
3. Şafā-bağş-ı derūn-ı ehl-i derd olmaz mı gūş eyle
Kemāl erbābınıñ feyz-i kelām-ı hikmet-ālüdü

¹ Dürr-i Aden için bkz. G. 79/1

4. Görür herkes belî a' māl-i hūb [u] kubhını zāhir
Olur mir'āt içinde ādemiñ hep zāt-ı meşhūdı
5. ' Aceb **Rağmî** zamān-ı devletinde cümle hoş-ḫāliz
Ḥaṭālardan Ḥudā maḥfūz ede Sulṭān Maḥmūd¹'ı

[62a]

196

{ _+ _ _ / _+ _ _ / _+ _ _ / _+ _ }

1. Ğamze tîğ-ı cān-sitān olmuş kemān ebrūları
Ol büt-i āfet-nigāhiñ āh amān ebrūları
2. Ruḥları mihr-i cihān-tāb-ı siphri-i ḫüsn olup
Māh-ı nev gibi müşārün bi'l-benān ebrūları
3. Serfūrū-kār-ı niyāz ol gel ḥarīm-i şevke kim
Ṭāq-ı miḥrāb-ı melāḥatdir hemān ebrūları
4. Hem-şadā-yı ra' d olursa nāle-i āhım n'ola
Olmuş eflāk-i cemāle kehkeşān ebrūları
5. **Rağmiyā** sulṭān-ı iḳlīm-i bahādır ol şanem
Çün berāt-ı ḫüsnine oldu nişān ebrūları

¹ *Sulṭān Maḥmūd* için bkz. G. 121/1

MURABBA^ç

1

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

Bir büt-i tersâ-beçe kâfir-meniş^ç işve-nümâ
Deyr-i^ç aşkıında beni etdi şanem-gîr-i cefâ
Hâhiş-i vaşlıyla dest-efşân-ı iqbâl eylesem
Bir çelîpâ zann ederler peykerim ehl-i şafâ

2

Şūmnât¹-i^ç aşkıınıñ nâķūsıdır efgānımız
Kūfr-i zūlf-i pūr-şikenc[i] zīnet-i īmānımız
Erġanūndur rişte-i tār-ı nigāh-ı cānımız
Cān [ü] ser^ç idü'ş-şalīb-i^ç aşkıña olsun fedâ

3

Ārzū-yı zūlfine zūnnār-bend olmuş cihān
Mürdeler ihyâ eder nuķķıyla^ç İsi'dir hemān
Eyledi kıssīs-i dil büt-hāne-i^ç aşkı mekān
Eyler ol kâfir-meniş āyīn-i^ç İsi² mi edâ

4

Şad hezārān Şeyh Şan^ç ān³'a perestiş etdirir
Mihr-i rüy-ı kâfiristān[1] dile ġāret verir
Zīnet-i īmānı **Raġmī** dil o kâfirden bilir
Eylerim şekvâ Mesīhâ⁴'ya varıp rüz-ı cezâ

¹ *Sūmnât* için bkz. G. 91/5

² *İsî* için bkz. N.7/19 (Mesih / İsa)

³ *Şeyh San'ân*: Asıl adı Abdürrezzâk'tır. Yemenlidir. Hicrî 126'da doğmuş 211'de vefat etmiştir. Hikayesi *Gazalî'nin Tuhfetü'l Mülûk ve Attâr'ın Mantku't-Tayr* adlı eserlerinde anlatılır. Efsaneye göre San'ân Mekke'de 700 veya 400 müridi olan, zühd ve takva sahibi bir şeyhtir. Bir gece rüyasında Rûm'a göçüp puta taptığını görür, bunun üzerine müritleriyle birlikte Rûm diyarına sefer çıkar. Şeyh ve müritleri, yüksekçe bir binanın önünden geçerken pencerede oturan bir kız görürler. Şeyh, kızın güzelliği karşısında aklını ve iradesini kaybederek oma âşık olur. Fakat kız Hristiyan bir ruhaninin kızıdır. Nitekim Şeyhin vuslat vadine karşılık ondan putun önünde secdeye varmasını, Kur'ân'ı yakmasını, şarap içip zūnnâr bağlamasını, domuz gütmesini vs. ister. Şeyh tüm dilediklerini yerine getirse de kız onun vuslat talebini kabul etmez. Bunun üzerine San'ân Rûm diyarından ayrılır ve tövbe eder. Bir süre sonra gördüğü bir rüya üzerine kız, şeyhin peşine düşer. Onu bulup af diledikten ve İslâmı kabul ettiğini dillendirdikten sonra can verir. (Pala 2008, 430; Babür 2013, 509-516)

⁴ *Mesihâ* için bkz. N. 7/19 (Mesih)

KITÇALAR

[40b]

1

{ ++ __ / ++ __ / ++ __ / __ }

1. Yemenî bir büt-i tersāya olursan mā'il
Tekye-i 'aşkda bir post al edip cāy-ı qarār
2. Tāze vü terliğine eyle nigāh-ı şefkat
Mest iken pāyine düş şakınıp çizme kenār

[60a]

2

{ _+ __ / _+ __ / _+ __ / _+ _ }

1. Dār-ı ğurbetde kişi bir lahza ārām eylemez
Ser-güzeşt-i dil-güşâlarla menākıb olmasa
2. Kūşe-gîr-i lahdi kim añlar zebān-ı hāl-ile
Seng-i heycālar iki yār-i muşāhib olmasa

3

{ _+ __ / _+ __ / _+ __ / _+ _ }

1. Feyz-i Mevlā'dan tehi-diller olur mı yār-ı h̃iş
Bir çerāğ-ı mürde-veş pervāne gelmez yanına
2. Dildeki şıdķ [u] h̃ulūşuñdur olan bādī yine
Böyle tevfir-i ahibbā keşret-i yārānına

4

{ __+ / _+ _+ / + __+ / _+ _ }

1. Taşvîr-sāz-ı h̃üsn[i] iken dil o āfetiñ
Müjgānım oldu h̃āme-i müyîn-i fāhiri
2. La' lî midād-ı eşkim ile rāsım-i hayāl
Naķş etdi levh-i sīneme 'aynı o kāfiri

5

{ _+ __ / _+ __ / _+ __ / _+ _ }

1. Pister [ü] bālīnimi h̃ārā vü h̃ār eyler felek
Şahn-ı gülşende ümid-i istirāhat eylesem
2. Sūziş-i te'sîr-i bahtım aħker-i sūzān eder
Kūşe-i destārıma bir gonçe zinet eylesem

6

{ ++ __ / ++ __ / ++ __ / __ }

1. Nağş-ı pāy-ı şütür-i Leylî¹'yi görmüş Mecnûn²
Sâğar-ı bezm-i şafâdır diyü olmuş memnûn
2. Yoğsa vuşlat o değil yâri çekip ağūşa
Ola esrâr-ı muğabbet o mağal cümle yekûn

7

{ __ + / + __ + / + __ + / __ }

1. Mağşûd-ı dilim hâşılı çün oldu nümāyān
Ruhsârîña bağdım hağ-ı zibendeyi gördüm
2. Yek sâlde görür gerçi görenler şeb-i Kadr³'i
Bir mehde ben ol leyle-i ferhündeyi gördüm

8

{ + ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

1. Muğaşşâl lâf-ı da^c va ber-ıaraf **Rağmî** hağıkatde
Sühan-dânız emîr-i mülk-i ma^c nî olmak ensebdir
2. Eşer bâki değil āyîn-i şāhān-ı selefden hiç
Bi-ğamdillāh bizim divānımız dā'im mürettebdir

[60b]

9

{ _ + __ / _ + __ / _ + __ / _ + _ }

1. Her vücūda sāye-berdir şem^c -i sūzān bir iken
Vağdeti añlar bu ma^c nādan daği ehl-i şühūd
2. Sāye olmaz mu^c teber çün bir iki olmağ muğāl
İzdiyād-ı şem^c ile teğşîr olur zıll-ı vücūd

¹ Leylî için bkz. G. 3/7

² Mecnûn için bkz. G. 18/1

³ Şeb-i Kadr için bkz. G. 12/7 (Kadr)

10

CENĀB-I ŐEYĖ NÜREDDİN EFENDİ¹

{ + ___ / + ___ / + ___ }

1. Sezā cārū-keş olsa ravzasında
Ėaķīķat nesl-i pāk-i Muştafā'dır
2. Tarīķ-i Ėalveti²,niñ āb-ı rūyı
Şeh-i iķlīm-i evreng-i beķādır
3. Kelāmiñ cümle iksir³-i füyūzāt
Bu Ėod ma' lūm-ı erbābü'n-nühādır
4. Hezārān vāye-ķin-i luţfuñ olmuş
Derūmı kenz-i esrār-ı Ėudā'dır
5. Gül-i āl-i Muğammed nesl-i pāk hem
Muğhibb-i ķār-yār⁴-ı bā-şafādır
6. Riyāz-ı sünbūlistān-ı behiştin
Meşāmm-ı ŗāhiriñ bŷy-āşinādır
7. N'ola Ėasretle Ėŷn-pāş olsa Rağmi
Visāliñ ŗā dem-i yevmü'l-liķādır

11

{ _+__ / _+__ / _+__ / __ }

1. Yeter ey dil bu ķadar bādiye-peymā-yı emel
Maķşadıñ her zamān āmāde vŷ mevcŷd olmaz
2. Oldu āyine-i dil seng-i sitemle şad ķāk
Ėayf kim ķehre-nŷmāyende-i maķşŷd olmaz
3. Cebhe-fersā-yı 'ubŷdiyyet olan 'ārifler
Sŷdde-i pādişeh-i 'āleme ruğ-sŷd olmaz

¹ *Şeyh Nŷreddin Efendi*: Sŷnbŷliyye tarikatının on birinci postnişini, Alāeddin Efendi'nin oğlu Şeyh Mehmed Nŷreddin Efendi. Ėsītānede atmış dokuz yıl yedi ay postnişinlik yaparak tarikatta en uzun ŷsre gŷrev yapan şeyh olmuştur. Sŷnbŷliyye tarihinde ŷnemli bir yere sahiptir. 1160/1747'de ŷlmŷş cenaze namazı Fatih Camii'nde Şeyhŷlislam Zeynelabidin Efendi tarafından kıldırılmıştır. Bir mŷddet sonra mezarının ŷzerine bir tŷrbe yaptırılmıştır. (Yŷcer 2010, 136-140)

² *Tarīķ-i Ėalveti* iķin bkz. G. 92/1

³ *Ėksir* iķin bkz G.48/3

⁴ *Ėār-yār* iķin bkz. N. 6/8 (Ėār yārān)

4. Şekveye şanma dehān-bāz olur işkeste-dilān
Hıŝn-ı vīrān-şüdeniñ bābı da mesrūd olmaz
5. Si‘ a-i bādiye-i raḥmet-i Mevlā-yı kerīm
Yok cihāt-ı ʔarafı ḥadd ile maḥdūd olmaz
6. Olma mekrinden emīn eyle naḥar iblīse
Bende-i muḥbil olan şanma ki merdūd olmaz
7. Ḥāric-i dā‘ire-i ḳudrete etme iḳdām
Ḳadd[i] kūtāh olanıñ zıllı da memdūd olmaz
8. Ḥaḳḳı buḥlāna taşaddī eder aşḫāb-ı ḍalāl
Sa‘ y ile çehre-i ḥūrşid gil-endūd olmaz
9. Dem-i vuşlatda olur dūd-ı dil-i āh füzūn
Ḥāne-i ehl-i şafā‘ idda bī-‘ūd olmaz
10. Kiştzār-ı ‘ameliñ eyle riyādan ‘ārī
Bezr-i iḥsān ü ‘aḫā dānesi mefḳūd olmaz
11. Şerefiñ zāta deḡil kesb-i ma‘ārifle olur
Görinen necm-i Sühā¹ kevkeb-i merşūd olmaz
12. Seng-i ḫa‘n [u] sitem endāḫte etsin ḳo‘adū
Var mıdır ehl-i hüner ‘āleme maḥsūd olmaz
13. Gāhi dil-ḫāhdan efzūn-ter olur nüzd [ü] bahā
Çar-sū-yı kerem-i Ḥaḳ gibi pür-sūd olmaz
14. O büt-i ‘işvegeriñ sīnede dāḡ-ı eleme
Dāne-i riḡ-i şaḫārā gibi ma‘dūd olmaz
15. Dil-i zārım ki yem-i bī-bün [ü] bī-sāḫildir
Hele efzār-ı sitemle keder-ālūd olmaz
16. Ḥıfl-ı māder-be-ḫaḫā olsa ḫarīn-i devlet
Ḥāşıl-ı ‘āḳıbet-i kārı da maḫmūd olmaz
17. Dilde bīñ şekl-i ‘acīb ile olur cilve-nümā
O perī-çehre ki bir vech-ile meşhūd olmaz
18. Dūd-ı āh-ı dil olur ebr-i siyah-tāb-ı belā
Nār-ı Nemrūd-ı keder ḫāşılı bī-dūd olmaz

[63a]

¹ Necm-i Sühā için bkz. G. 55/5

19. Nabz-gİR olsa Mesİh¹ etmem ümİd-i şİhhat
Zahm-ı cāngāha devā merhem-i bihbūd olmaz
20. Almayan kıble-nümā gibi ele āhen ‘ aşā
Reh-nümā-yı harem-i Ka‘ be-i ma‘ būd olmaz
21. Ser-i dār üzre eder kārını itmāma vuşul
Düzd-i bed-tıynet olan luḫ-ıla mev‘ üd olmaz
22. Veled-i ḫalb[i] hüveydā iken ehl-i zikriñ
Harem-i Ka‘ be deme maskaḫ-ı mevlūd olmaz
23. Hüsne ğālib gerek aḫlāk-ı cemīl [ü] ḫaseni
Her büt-i sīm-beden şevḫ-i dil-efzūd olmaz
24. Süft-i sūzenden eder ol mehi ‘ āşİḫ seyrān
Çünki tār-ı niĝeh-i ḫasreti ma‘ ḫūd olmaz
25. Sa‘ y-ı mevḫūr ile biñ ĝuşış ederse meşelā
Ṭāli‘ [i] naḫs olaniñ kārı da mes‘ üd olmaz
26. Teng-desti veremez ‘ ārif-i āĝāha keder
Ḫāke düşmekle ĝuher şāḫre-i cāmūd olmaz
27. Dil-i sūzān-ı sitem-dāide olur mı ışlāḫ
Dāne-i ḫuşḫ-ı ‘ ineb ber-demi ‘ unḫūd olmaz
28. Nāle-i nāy-ı gelū-yı dem-i ‘ uşşāḫ-ı ḫazīn
Feyz-baḫş olmada hem-naĝme-i Dāvūd² olmaz
29. Erba‘ in içre olur rütbe-i taḫşil-i kemāl
Sa‘ y-ı bihūde-i bī-şabrı ḫo çün zūd olmaz
30. Peyrev-i nuḫḫ-ı **Fehīm**³ olsa n’ola **Raĝmī**-i zār
Her sūḫan levḫ-i dile mülhem-i mevrūd olmaz

¹ *Mesih* için bkz. N. 7/19

² *Dāvūd*: İsrailoĝullarına indirilen ve kendisine *Zebur* verilen peygamber. Kur’ān-ı Kerim ve hadislerde Hz. Davud’un çeşitli özellikleri belirtilmekle beraber hayat hikayesiyle ilgili ayrıntılı bilgi yoktur. İbadete çok düşkün oluşu, günah işlerikten titizlikle kaçındığı, Allah’ı çok zikrettiği, ibadete ve salih arınele düşkün olduğu belirtilmektedir. Ayrıca ĝür ve güzel sesli, iyi huylu, temiz kalpli, çok anlayışlı ve çok ĝüçlü olarak tavsif edilmiştir. Sesi (*Dāvūdi*) ile dinleyenleri etkilemesi ve demiri elinde yumuşatması başlıca mucizesidir. Yetmiş yaşında 40 yıllık sultan olarak vefat etmiş yerine yine peygamber olan oĝlu Hz. *Süleyman* geçmiştir. (Harman 1994, 21-24; Pala 2008, 308; Onay 2013, 130)

³ *Fehīm*: Asıl adı Mustafa’dır. 1627’de doğmuştur. Babası *Uncı-zāde Mustafa Çelebi*’dir. Fehīm de, babasının mesleĝinden dolayı *Uncı-zāde* diye anılmıştır. Önceleri *Dakikî* mahlasını kullanmış daha sonra *Fehīm* olarak değiştirmiştir. 1647’de henüz yirmili yaşlarındaiken vefat eden Fehīm, kısacık ömrüne rağmen dönemin binlerce şairi arasından sıyrılarak öne çıkmış, ismini 17. yüzyılın önde gelen şairleri arasına yazdırmayı başarmıştır. *Dīvan*’ının dışında *Şehrengiz*, *Bahr-ı Tavīl*, *Tercüme-i Letâif-i Kümmelîn*, *Durūb-ı Emsāl-i Türkî* adlı eserleri bulunmaktadır. (Felek 2007, 1-3; Üzgör 1995; 295-296)

1

TÂRİH-İ HAĞİR BERÂY-I FEVT-İ İSMÂ' IL EFENDİ¹

{ + ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

1. Yine cennet-fezâ-yı Sünbülî²'den gitdi ' uqbāya
Bu gün hücre-nişin-i vaḥdetiñ bir şāhib-iḳānı
2. Ki ya' ni derviş İsmā' il Kāşānî-i şāhib-dil
Geline nuḳka lāl eylerdi çok merd-i sühan-dānı
3. Edip çok pîre hürmet vāye-dār-ı feyz-i vaḳt olmuş
Du' ā-yı cezbine etdi ' aziziñ zātın erzānı
4. Bulınmaz bir dūr-i nā-yāb idi baḫr-i ḫaḳīkatde
Tecerrüd milketiñ merd-i güzīn-i pāk-dāmānı
5. Meşāmm-ı h'āhişi bŷy-ı laḫif-i rūḫ-ı Sünbül'den
N'ola şemm eyledikçe etse kesb-i feyz-i rūḫānı
6. Bilir şāh [u] gedā ' ālem degildir cāy-ı āsāyiş
Hemān bir ḫayr ile yād olmadır maḳşūd-ı ḫaḳḳānı
7. Ne şohbetler olurdu hücre-i ḫālet-fezāsında
Felek çok gördi aḫbāba daḡıtdı cem' -i iḫvānı
8. İlähî seyyi'ātın ' afv edip ḫabrin münevver kııl
Be-ḫaḳḳ-ı nūr-ı feyz-i ḫālet-i tevḫīd-i Sübhānı
9. Dedi hātif vefātı sāline tārīḫ ey **Raḡmî**
Tecellî-i cemālullāha lāyık oldu Kāşānı {Sene 1162}

[61a]

2

{ _ + _ / _ + _ / _ + _ / _ + _ }

1. Mürşid-i mesned-nişin-i ḫānḳāh-ı Sünbülî³
Şeyḫ Nüreddin Efendi⁴ eşref-i āl-i ' abā
2. Naḫl-i çeşm-i pākiniñ bir şāḫını etdi şikest
Tünd-bād-ı cān-sitān-ı şarşar-ı ḳahr-ı fenā

¹ İsmail Efendi (Kâşânî): Hakkında bilgi bulunamamıştır.² Hānḳāh-ı Sünbülî için bkz. G. 1/5³ Hānḳāh-ı Sünbülî için bkz. G.1/5⁴ Şeyh Nüreddin Efendi için bkz. K. 10

3. Ya' ni evlād-ı kirāmından biri etdi vefāt
İsm-i mümtaz[1] Kerāmeddīn¹-i şāhib-ittikā
4. Elli yıl bu hānķāh içre o zāt-ı muhterem
Oldu erbāb-ı sülūka ser-ṭarīķ-i pīşvā
5. Gūşına hātifden erdikde şadā-yı "irci'î"
Cān-ı şirīnin verip 'azm etdi 'uķbādan yaña
6. Ṭab' -ı pāki ğıbṭa-fermā-yı Cüneyd² [ü] Bāyezīd³
'Ārif-i sırr-ı ḥaķīkat pāk-bāz-ı bī-riyā
7. Būy-ı sünbülzār-ı cennetden meşāmm-ı rūḥına
Dest-i ḥavrā-yı 'ināyet micmere-gerdān ola
8. Rūḥ-ı pür-feyẓin zülāl-i mağfıret sīr-āb ede
Şād ola ervāḥ-ı mümtāz-ı şehīd-i Kerbelā⁴
9. Cā-nişin etdi Kerāmeddīn-i kuṭbü'd-dīni çün
Müstefīd-i sırr-ı tevḥīd eylesin ol zül'l-'atā
10. Eyledi ta' dād-ı sāl-i 'ömri heftādı güzer
Cāy-ı ārāmı dilā heşt-i na' im⁵ olsa sezā
11. Ḳalb-i şāfin eyleyip dā'im 'azīziñ müncelī
Feyz-i nūr-ı pertev-i ism-i Şabūr-ı kibriyā
12. Çıkdı bir tāriḥ ey Rağmī zebān-ı ḥāmeden
Nūr ola ḳabr-i Kerāmeddīn Efendi dā'imā {Sene 1156}

¹ *Kerāmeddīn Efendi*: Sünbülüyye tarikatının on birinci postnişini olan Şeyh Mehmed Nüreddin Efendi'nin oğludur. Elli yılı aşkın Kocamustafa Paşa Sünbülüyye dergahında hizmet ettikten sonra yaşı yetmiş aşmışken 1743/1744 yılında vefat etmiştir.

² *Cüneyd*: İlk dönem sūfiliginin en önemli temsilcilerinden, Cüneyd-i Bağdādī. Doğum tarihi belli değildir. Erken yaşta tahsile başlamış, âlim ve sūfilerin sohbetlerine katılmıştır. Zāhiri ve Şer'i ilimlere vākıf olmuş kendisini zühd, ibadet ve tasavvufa vermiştir. Birçok ünlü sūfi, Cüneyd'in sohbetinde bulunmuş, onun müridi ve halifesi olmuştur. Tasavvuf terimlerini, usul ve esaslarını tesbit ederek tasavvufun ortaya çıkışını sağlayan Cüneyd, ölüm döşeğinde dahi ibadetine devam etmiş ve tam taihi kesin olmamakla birlikte 297 (909) yılında vefat etmiştir. Cenaze namazında 60.000 kişinin bulunduğu rivayet edilir. (Ateş 1993, 119-121)

³ *Bāyezīd*: İlk büyük mutasavvıflardan, Bāyezīd-i Bistāmī. 161 'de (777) İran'ın Horasan eyaletinde bulunan Bistām kasabasında doğmuştur. Eserleri dışında hayatı hakkında ayrıntılı bir bilgi yoktur. Tasavvuf'da üstad olarak Ebû Ali es-Sindî'yi benimsemiş ve ondan *Fenâ* ilmini öğrenmiştir. Henüz sağlığında pek çok kişi tarafından ziyaret edilmiş, coşkulu davranışları, taşkın sözleri ve samimi hali ile çevresindekiler üzerinde derin tesirler bırakmıştır. Tasavvuf tarihinde sekr, fenâ, melâmet, tevhid, marifet, muhabbet, mi'rac ve îsâr gibi konulardaki sözleri ve şathiyeleriyle tanınmış, 234'te yetmiş üç yaşında iken vefat etmiştir. (Uludağ 1992, 238-241)

⁴ *Kerbelâ*: Irak'ta bulunan, 10 Ekim 680'de Hz. Muhammed'in torunu Hüseyin ve ona bağlı bir grubun, Emevi halifesi Yezīd'in ordusu tarafından şehit edildiği bölge. Ayrıca bkz. G. 153/3 (Yezīd)

⁵ *Heşt-i na'im*: Cennetin sekiz kapısı. İsimleri: Huld, Me'va, Na'im, Âliye, Adn, Firdevs, Dâru's-Selâm ve Hayevân'dır. Klâsik edebiyatta bihişt ve cinân olarak da geçer. (Pala 2008, 88)

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. Hâzret-i Sultân Maḥmūd¹ ol şehinşâh-ı cihân
Hep yapıldı devr-i ‘adlinde kulüb-ı ‘arîfân
2. Āsitân-ı Muştafâ Paşa² [y1] feyz-i himmeti
Pîr iken etdi libâs-ı tâzede bir nev-civân
3. Ol şeh-i vâlâ-cenâbîñ bendegânından biri
Eyledi bu tekye-i pür-feyze bir ‘âlî nişân
4. Hâmi-i hâlvet-serây-ı hâşş-ı ‘işmet-mesnedi
Hâdim-i Dârü’s-sa‘âde mefhar-i müstevfiyân
5. Bermekiyü’t-tab‘ Āşaf³ -meşreb [ü] Hâtem⁴ -şiyem
Yâ‘ ni kim Hâcî Beşîr⁵ oldu Ağâ-yı kâr-dân
6. Rûḥ-ı Sünbül’den ḥaḳîkat bûyını şemm etmeğe
Bu riyâzı eyledi reşk-âver-i bâğ-ı cinân
7. Oldu “*ed-dâllü ‘alâ-ḥayrin ke-fâ‘if*” mazharı
Bir muḥibb-i ḥânedân-ı ḥâce-i kevn ü mekân
8. Hülk[1] aḥsen ism-i mümtaz[1] ‘Alî ol şâf-dil
‘Ārif-i şâhib-sülûk [u] ehl-i ṭab‘-ı nükte-dân
9. Bir mu‘allâ kubbe iki maḥfil-i mümtâz ile
Oldu bu gülşen-serây-ı vaḥdete müjdâd-şân

[61b]

¹ *Sultân Mahmûd* için bkz. G. 121/1

² *Mustafa Paşa*: Osmanlı sadrazamı. Köse, Bâhir ve Mirâhur lakaplarıyla da anılan Mustafa Paşa Çorlu’da doğmuştur. İyi bir eğitim almış, İstanbul’da Nevşehirli Damad İbrahim Paşa’nın maiyetine girmiş, önce hassa silahşörü ardından kapıcıbaşı olmuştur. Darüssaade Ağası Hacı Beşir Ağa’nın padişaha tavsiyesiyle sadarete getirilmiş ve bu makamdaki ilk icraatı rüşvet alarak iş gören ve devlet işlerine karışan Hacı Beşir Ağa’nın nüfuzunu kırmak olmuştur. I. Mahmud’un vefat edip yerine III. Osman’ın gelmesinin ardından rakiplerinin telkini ile azledilmiş fakat yaklaşık bir yıl sonra yeniden sadarete tayin edilmiştir. Ardından tahta çıkan III. Mustafa döneminde de sadrazamlık yapmış, böylelikle dört yıl gibi bir sürede üç padişahın mührünü taşımıştır. Hazineadaki israfın ve siyasi başarısızlıkların ona mâl edilmesi sonucu 1178 Zilkadesinde (Mayıs 1765) boğularak öldürülmüştür. (İlgürel 2006, 345-346)

³ *Āşaf* için bkz. G. 9/3 (Āşaf-meşreb)

⁴ *Hâtem* için bkz. G. 11/2

⁵ *Hâcî Beşîr*: Harem ağalarının en ünlülerinden, Hacı Beşir Ağa. 17. yüzyıl ortalarında doğmuş, küçük yaşta köle olarak İstanbul’a getirilmiş, zamanla padişah musâhibliğine yükselerek 1705’te saray hazinedarı, 1717’de Dârüssaade ağası olmuştur. Sarayda I. Mahmud üzerinde nüfuz sahibi olması önemli görevlere getirilmesinde etkili olmuş, on üç yılı III. Ahmed, on altı yılı da I. Mahmud zamanında olmak üzere toplam yirmi dokuz yıl harem ağalığı yapmıştır. 3 Haziran 1746’da vefat etmiş, ardında yaptırdığı pek çok hayır eseri bırakmıştır. Bâbiâli’de cami, sıbyan mektebi, medrese, kütüphane, tekke ve sebilden meydana gelen bir külliye; Eyüp’te bir dârülhadis, kütüphane ve çeşme; Topkapı Sarayı içinde bir mescid; İstanbul’un çeşitli yerlerinde çeşmeler; Medine’de bir medrese ve kütüphane, Kahire’de bir sebil ve mektep; Ziştovi’de bir medrese ve kütüphane bunlardan bazılarıdır. (Özcan 1992, 555)

⁶ “Bir hayra aracılık eden, o hayrı işlemiş gibidir.” (Hadis-i şerif)

10. Evliyā dergāhına hürmet ise ancak olur
Sa‘ y-ı mevfüürin kabül etsin Hudā-yı müste‘ ān
11. Gel de gör bu ma‘ bed-i ulyāy[1] bī-kayd-ı sivā
Her güşāde bābı bir şeh-rāh-ı cennettir hemān
12. Hāḡ şeh-i devrān ile bānī vü bādīsın ede
Dā’imā şadr-ı sa‘ ādetde sekīn ü şād-mān
13. Olsun ervāḡ-ı ‘ azīzān-ı selef yā Rabbi şād
Hem ‘ aṡā ḡıl ḡazret-i şeyḡe ḡayāt-ı cāvidān
14. Şeyḡ Nūreddīn Efendi¹ seyyid-i ‘ ālī-neseb
Mürşid-i rāh-ı ṡarīkat muḡtedā-yı sālīkān
15. Hāḡ bu vālā tekye-i pür-feyz[i] ma‘ mūr eyleyüp
Olsun erbāb-ı sülük-ı vaḡdete dā’im mekān
16. **Rāḡmiyā** oldu bu vālā mażca‘ a tāriḡ-i tām
Türbe-i zībende-i ‘ ālī-maṡāf-ı ḡudsiyān {Sene 1153}

4

{ ++ __ / ++ __ / ++ __ / __ }

1. Rüşdizāde ki Muḡammed Çelebi² ya‘ ni Reşīd
Hedef-i tīr-i ḡazā oldu vücūd[i] nāḡāh
2. Füc’eten mevti aḡibbā-yı şadāḡat-kārın
Reh-rev-i rāh-ı beḡā olmadan etdi āḡāh
3. Defter-i cürmi resīd olmaḡ-ıçün maḡlaşımñ
ḡakk ede noḡtaların ḡizlik-i elṡāf-ı ilāh
4. O da bir nāzik-edā şā‘ ir-i mūmtāz idi çün
Oḡuyup her ḡazelin n’ola disem eyvallāh
5. Fevti tāriḡini bir āh ile **Rāḡmī** dediler
‘ Āzim-i Mışr-ı ‘ adem oldu Reşīdā eyvāh

¹ Şeyḡ Nūreddīn Efendi için bkz. K. 10

² Rüşdizāde Muhammed Çelebi: Hakkında bilgi bulunamamıştır.

5

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. Ğonçe-i bāğ-ı ümīdim duġter-i sa^c d-aġterim
Şiddet-i bād-ı ecelden oldu ġüyā ġāk-rāh
2. Bī-vefā^c ālemde bir laġza ġarārım ġalmadı
Olmadım dil-şād [u] ġurrem böyledir ketb-i siyāh
3. Baş u cānımdan geġip tārīġin i^c lān eyledim
Şabr ile luġf eyleye Mevlā Emīnem gitdi āh {Sene 1167}

6

TARİġ-İ VEFĀT-İ NEYLİ EFENDİ¹

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. Ĥazret-i Neylī Efendi eyledi^c azm-i beġā
Meskeni firdevs-i a^c lāda enīs-i ġūr ola
2. Hem-celīs-i derd-mendān [u] ^c iyālullāh idi
Luġf-ı Ĥaġ’dan bu ġiřāl-i pāk ile me’cūr ola
3. Eyle yā Rab ġark-ı envār-ı tecellī-i şühūd
Laġd-i pūr-envārı şevġ-efzā-yı küh-ı Tūr² ola
4. Pīr-i Bistāmī³-ġaġīġat Edhem⁴ıyyü’ġ-ġab^c idi
Seyyi’atı fażl [u] iġsānīñla hep maġfūr ola
5. **Raġmiyā** dedim vefātı sālīne tārīġ-i tām
Merġad-i Neylī Efendi dā’imā pūr-nūr ola⁵ {Sene 1161}

¹ *Neylī Efendi*: Asıl adı Ahmed’dır. 1084 (1673)’te İstanbul’da doğmuş, Mirzazāde lakabıyla anılmıştır. Medrese tahsiline devam ederken şiir yazmaya başlamış Sultan II. Mustafa’ya bazı kasideler sunmuştur. Henüz yirmi beş yaşındayken önce Cāfer Aġa Medresesi’ne sonra Feyzullah Efendi’nin de yardımıyla İbtidā-i dāhil, mūsile-i Sahn, Sahn-ı Sernān ve Süleymaniye’de müderrislik yapmış, ömrünün son yıllarında Rumeli kazaskeri olmuştur. 20 Reblūlahir 1161/19 Nisan 1748’de vefat eden Neylī’nin ilmi ve edebī şahsiyetinden övgüyle bahsedilmiştir. Dīvan’ının dışında tercüme eserleri bulunmaktadır. (Erdem 2007, 69-71)

² *Tūr* için bkz. G. 22/4

³ *Bistāmī*: için bkz. T. 6/6 (Bāyezīd)

⁴ *Edhem* için bkz. G. 134/1

⁵ (Derkenar): Dediler **Raġmī** mübeşşer bi’l-cinān tārīġini
Merġadi-i Neylī Efendi dāimā pūr-nūr ola {Sene 1161}

CENNET-MEKÂN-I FİRDEVŞ-ÂŞİYÂN MERHÛM U MAĞFÛR HÂZRETÛ'Ş-ŞEYH
NÛREDDİN EFENDİ-İ MERHÛM U MAĞFÛR EFENDİMİZ HÂZRETLERİNİN
VEFÂTI SÂLİNE OLAN TÂRİH-İ MUVAŞŞAHDİR Kİ MIŞRA' -I EVVELİ TÂRİH-İ
VEFÂT VE MIŞRA' -I ŞÂNİ KUTBÜDDİN EFENDİ CENÂBLARININ SECCADE-
NİŞİN-İ İRŞÂD OLDUĞLARIDIR

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

1. Şâh-ı evreng-i tarîkat muhtedâ-yı sâlikân
Ya' ni Nûreddîn Efendi¹ seyyid-i sâmi-mekân
2. Hâyır-ḥâh[1] şâh [u] dervîş-i gedâ ihlâş ile
Nâkıd-ı sūk-ı kerem keşşâf-ı sırr-ı "*kün fe-kân*"²
3. Vâridât-ı 'âlem-i gaybîñ dili gencînesi
Rûḥ-baḥş olmaḡda enfâs-ı ḥayât-ı câvidân
4. Ol gül-i ravza-tırâz-ı ḥânḡâh-ı Sünbüli
"*Lâ*"vü "*İllâ*"[dan] geḡip olmuşdu bî-ḡayd-ı cihân
5. Dâ'imâ evrâd-ı zikrullâh olup endîşesi
Yâdına gelmezdi fikr-i mâ-sivâdan in ü ân
6. Nuḡḡ-ı mıḡnâḡis-i ḡikmet dilleri cezb etmede
İstikâmetle semâ' eden ederdi bezl-i cân
7. Fâtiḡ-i ebvâb-ı ḡaybü'l-ḡayb idi her bir sözi
Naḡd-ı vaḡt-i kâḡ-cüyâ-yı ḡürûḡ-ı 'ârifân
8. Dâm-ı pür-ḡâyḡ [u] 'âlâyıḡdan mücerred bir 'azîz
Yâdigâr-ı nesl-i mümtâz-ı ḡabîb-i müste'ân
9. Rûḡ-ı pür-nürîñ ḡudâ-yı zü-l-minen elḡâf-ıla
ḡulle-pûş-ı sündüs-i firdevs-i vaşl etsin hemân
10. Midḡatiñde ḡâme-cünbân olmaḡa yoḡ ḡudretim
Tâ zamân-ı ḡaşre dek etsem de taḡrîr-i beyân
11. Olmasaydı nûkhet-i feyziñ nesîm-i dil-ḡüşâ
Lâl olup etmezdi ammâ 'andelîb-i dil fiḡân

¹ Nûreddîn Efendi için bkz. K. 10

² *Kün fe-kân*: "Ol, hemen oldu" (Yılmaz 2013, 395)

12. Leb-be-cünbân-ı hâkîkat olsa râz-ı vahdeti
Hâle-bend-i meclis-i hâşşî olurdu kudsiyân
13. ‘Âlim-i esrâr-ı ‘ilmullâh idi yok şübhemiz
Luṭf-ı Hâḫ’dan zât-ı pâki kâm-bîn ü kâm-rân
14. Yâ Resûlallâh şefâ‘ at eyle ‘âşıḫdır saña
Hem-nişîn-i bezm-i hâşşîñ eyle der-bâḡ-ı cinân
15. Ser-firâz-ı sırr-ı tevḫîd ol bulup ‘izz ü şeref
Reh-re[v]-i râh-ı tarîḫatsîñ muḫıbb-i ḫânedân
16. Ḥamdü-lillâh oldu cāyîñ şadr-ı mümtâz-ı ‘azîz
Ḳuṭb-ı ‘âlemsiñ veliyy-i ser-gürüh-ı ‘ârifân
17. Devḫa-i cism-i laṭîfiñ ḫıfz ede âsîbden
Naḫş-bend-i “*kâf [ü] nûn*”¹ ol pâdişâh-ı ins ü cân
18. Cümle ‘âlem müstefîd-i ma‘nî-i feyziñ olup
Ede enfâsiñ muḫaddes ol kerîm-i müste‘ân
19. Nesl-i mümtâz-ı Ḥüseyn ibni ‘Aliyyü’l-Murtażâ²
Şâh-ı iḫlîm-i tarîḫatsîñ hâkîkat bî-gümân
20. Yap dil-i nâ-şâd [u] mecrûḫum nigâh-ı luṭf-ıla
Nûr-ı vechiñdir ziyâ-pâş-ı fu‘âd-ı ṭâlibân
21. Yâ Sehîl-i Tüsterîsiñ³ yâ Cüneyd⁴ [ü] Bâyezîd⁵
“El-veled sırrı ebîh”iñ mazḫarısıñ bî-gümân
22. Vâridât-ı sırr-ı tevḫîd ile bulduñ ‘izzeti
Lâl [ü] mebhût oldular reşk ü ḫasedle münkirân
23. Deḫşet-i şâm-ı sivâdan bâdî-i taḫlîş olur
Levh-i pür-nûr [u] ziyâdır vech-i mümtâziñ ‘ıyân

[69a]

¹ *Kâf ü nûn* (Kün): O, bir şeyi yaratmak isterse ona sadece “ol” demesi yeter. Ol dediği şey hemen olur. (Bakara, 2/117; Âl-i İmrân, 3/47; En‘âm 6/73; Nahl 16/40, Meryem 19/35...) (Yılmaz 2013, 351-352)

² *Hüseyn ibni Aliyyü’l-Murtażâ* için bkz. N. 2/6 (Esedullâh / Hz. Ali)

³ *Sehîl-i Tüsterî*: 203 (818) yılında İnan’da doğmuştur. Hayatına dair bilgiler çoğunlukla menkıbe niteliğindedir. Küçük yaşta tasavvufa yönelmiş, on üç yaşındayken önce Basra’ya daha sonra Abadan’a gitmiştir. Buradaki âlimlerin sohbetlerine katılmış, 219 (834)’da hacca gitmiş ve bu sırada Zünnûn el-Mısrî ile tanışma fırsatı bulmuştur. Tasavvufa dair söylemleri fıkıh âlimlerinin tepkisini çekmiş ve aleyhinde yürütülen faaliyetler yüzünden memleketinden ayrılmak zorunda kalmış 283’te (Mart 896) Basra’da vefat etmiştir. Sûfî kimliğiyle şöhret bulan Sehl et-Tüsterî, Hallâc-ı Mansûr’un da aralarında bulunduğu çok sayıda mürid ve öğrenci yetiştirmiştir. (Öztürk 2009, 321-323)

⁴ *Cüneyd* için bkz. T. 2/6

⁵ *Bâyezîd* için bkz. T. 2/6

24. Kulle-i Kāf¹-ı kademden etdiñ ‘ anka²-veş zuhūr
Tālibān-ı sırr-ı Hāq cümle tufeyliñdir hemān
25. Bāde-i ser-şār-ı şevkiñle şafālar kesb edüp
Ser-be-teslīm-i rızā-cüyız muhibb-i hānedān
26. Āsitāniñ kâ‘ betü’l-‘ uşşāğdır bî-çāreye
Lāyik-ı bezm-i kabülüñ kıl anı etdim mekān
27. Kā’ināta ‘ āmdır feyziñ meh-i tābende-veş
Etme Allāh ‘ aşkına anı gedālardan nihān
28. Nevha-kārān-ı kerem-cüyüñ ġarīb-i bî-kesim
Hāk-i pāyiñ sürme-i çeşm-i ‘ alil-i ‘ ayn-i cān
29. **Rağmiyā** oldu muvaşşah-ħarf bir beyt-i laṭif
Deh düşüp tārīh için fikr eyler anı nükte-dān
30. Mışra‘ -ı evvel ‘ aziziñ rüh-i pākine du‘ ā
Şānisi eyler vefātı sālını şerh ü beyān
31. Şeyh Nüreddin “rahmetullāhi ‘ aleyh”
Sırr-ı Hāq’dan cā-nişini oldu kuṭb-ı sālīkān {1160}

¹ Kāf için bkz. G. 92/1

² Anka için bkz. G. 8/9

MATLA' LAR

1

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

Perde-süz-ı rāz olup feryād-ı dil-süzüm baña
 Āşikār etdirdi eşk-i dürr-i meknūzım baña

2

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

Şimdi feyz-i ma' nī [vü] sūrī berāberdir baña
 Hālet-i mestī vü maḥmūrī berāberdir baña

3

{ + _ _ _ / + _ _ _ / + _ _ _ / + _ _ _ }

Nazar kııl destīne āyīne al ruḥsārīña cānā
 Görince raḥm edersiñ mübtelā-yı zārīña cānā

4

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

Dāde-i derde devādır dürd-i derdiñ dāverā
 Rūze-dār-ı derde dūr-ā-dürdur dād evvelā

5

{ ++ _ _ / ++ _ _ / ++ _ _ / ++ _ }

Āfet-i ' ayn-ı felekden anı hıfz ede Hūdā
 Devletiñ bir gözidir şimdi Kōr İskender Ağa¹

6

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

Şevkden ḥālī dil-i ehl-i hevādır gūyiyā
 Naḫş-ı miḥrāb-ı tehī ḳandīl-i bī-nūr-ı ziyā

7

{ ++ _ _ / ++ _ _ / ++ _ _ / ++ _ }

Deheniñ bāğçe-i ḥüsne dīdim oldu nesīb
 Alma der ağzına ayva baña ol şāh-ı ḥasīb

¹ Kōr İskender Ağa hakkında bilgi bulunamamıştır.

8

{+_+_ / ++_+ /+_+_ /++_ }

O serv-қaddim ederse şafâ-yı ‘âlem-i âb
Cihânı yek-ser eder mübtelâ-yı ‘âlem-i âb

9

{++_+ /++_+ /++_+ /++_ }

Nergis-i nev-çemen-ârâ-yı bahar-ı Һasret
Oldu Һop feslegene dide-güşâ-yı Һayret

10

{+___ /+___ /+___ /+___ }

Açılmış gül gibi bir serv-қâmet olmuş ol âfet
Kemâl-i Һüsn ü ân ile қıyâmet olmuş ol âfet

11

{_+___ /_+___ /_+___ /_+___ }

Metn-i ‘aşқ-ı dil-rubâdan yâd olunca fetҺ-i bâb
Һ’âce-i gam şerҺ-i hicrânı oқutdu bâb bâb

12

{__+ /+__+ /+__+ /+__+ }

Üç günlük [olup] şireyi bulmazsa müselleş
Şüfi ‘araқ-ı şerme batıp dâ’im eder baҺş

13

{__+ /+__+ /+__+ /+__+ }

Âhdan Һazer eyle şaқın ey serv-i sehî-қad
Tâb-efgen-i gülberg-i cemâliñ ola şâyed

14

{+___ /+___ /+___ /+___ }

Olup Mışr-ı cemâliñde dehâniñ cevher-i қâyid
Yine ‘idiyye ‘uşşâқа hemân bir busedir ‘âyid

15

{_+___ /_+___ /_+___ /_+___ }

Dil saña her dem Һabîbâ ‘âşıқ-ı bî-kînedir
Қıl şehâ merҺem o şeydâ şadıқ-ı dirînedir

[37a]

16

{ + ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

‘Azîzim Şeyh Nûreddîn Efendi¹ seyyid-i tâhir
Cebîninde olur nûr-ı siyâdet gün gibi zâhir

17

{ + ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

Ne gül-geşt-i Muşallâ² ne kenâr-ı âb-ı Rûkn-âbâd³
Fezâ-yı şahn-ı Sa‘ d-âbâd’a gel kim olasın dil-şâd

18

{ + ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

Hañ ser-ğâme-i kudretle tañrîr olmuş âyetdir
Kitâb-ı vech-i pâkiñ nüşâ-i kübrâ-yı hikmetdir

19

{ _ + ___ / _ + ___ / _ + ___ / _ }

Ķadd-i mevzûn-ı dil-ârâ serv-i hoş-reftârdır
Mîve-i vaşlñ ümîd etmem o şûha bârdır

20

{ + ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

Ķaçan kim senden ayrı mübtelâ gülşende aĶşamlar
Güli âteş görünür gûyiyâ külhende aĶşamlar

21

{ _ + ___ / _ + ___ / _ + ___ / _ + _ }

Şol Ķadar Ķarc eyledim yolunda her şâm ü seĶer
Ķalmadı hemyân-ı çeşimde nuĶûd-ı eşk-i ter

22

{ + ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

Verir şâdî dile yâĶût-ı dîrîn-sâl-i Ķam-perver
YaĶud ey sâĶi-i gül-Ķehre şahbâ-yı leb-i dilber

¹ Şeyh Nûreddîn Efendi için bkz. K. 10

² Musallâ: Şiraz’da bulunan ve mesire yeri olarak bilinen bir bölgedir. Hâfız-ı Şirâzî’nin kabri buraya defnedilmiştir. Bugün bu bölge “Hâfızıye” adını taşımaktadır. (Kalalı 2009, 6)

³ Rûkn-âbâd: Şiraz’da bulunan bir nehir. Hafız’ın kabrinin etrafına inşa edilen havuzun suyunun Rûkn-âbâd’dan temin edildiği bilinmektedir.

23

{ + ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

Dehân-ı dil-rübâ çün gonçe-i gülzâr-ı behcetdir
Dil-i şeydâ hezâr-ı nâgme-senc-i bâğ-ı hasretidir

24

{ _+ _ / _+ _ / _+ _ / _+ _ }

Verd-i dâğ-ı hasretiñ sînemde her dem tâzedir
Gülşen-âbâd-ı muhabbet böyle her dem tâzedir

[37b]

25

{ _+ _ / _+ _ / _+ _ / _+ _ }

‘ Arız-ı mümtâz-ı dil-cûsında şanma mû biter
Ravza-i hûsn[-i] Hudâ-d[âd] içre ‘ anber-bû biter

26

{ __+ / _+ _+ / + __+ / _+ _ }

Ruhsâr-ı yâre zülf-i semen-bû gelir gider
Deşt-i Hıtâ¹’ya leşker-i Hindû² gelir gider

27

{ _+ _ / _+ _ / _+ _ / _+ _ }

Sünbül-i zülfîne dil-beste Şifâhânîler³
Lebleriñ mâ’il[i]dir cümle Bedağşânîler⁴

28

{ _+ _ / _+ _ / _+ _ / _+ _ }

Kişver-âbâd-ı cemâliñ tercemânı gamzedir
Çeşm-i mestiñ elde tiğ-ı cân-sitânı gamzedir

29

{ __+ / _+ _+ / + __+ / _+ _ }

Reng-i ‘ izârı gâliye vü gâze istemez
Kâlâ-yı hûsn ü behceti endâze istemez

¹ *Deşt-i Hutâ*: için bkz G. 68/1 (Hoten)

² *Hindû* için bkz. N. 7/18

³ *Şifâhânî*: Bugün İran sınırları içerisinde kalan ve klâsik şiirde sürmesi ile meşhur olan İsfahan’da yaşayan halk.

⁴ *Bedağşânî*: Bugün bir kısmı Afganistan bir kısmı da Rusya sınırları içerisinde kalan ve klâsik şiirde yakut madenini barındırması sebebiyle la’l taşı ile anılan Bedağşân’da yaşayan halk. (Pala 2008, 61)

30

{ _ _ + / + _ _ + / + _ _ + / _ _ }

Nevzāde yetīm-ī heves-i māder-i ʿaşkıız
Perverde-i āgūş-ı dil-i dāver-i ʿaşkıız

31

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

Ṭıfl-ṭabʿız dāver-i ʿaşkıñ nefes evlādıyız
Nev-ʿarūs-ı haclegāh-ı işmetiñ dāmādıyız

32

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

Meh-cebīnīñden ʿaraķ kāküller üzre ṭamlamış
Jāledir ki çın seher sünbüller üzre ṭamlamış

33

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

Ravza-i hüsñ[-i] dil-ārāda nümāyān oldu ḥaṭ
Nev-bahār-ı behcetinde sünbülüstān oldu ḥaṭ

34

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

Eyleyen teşhīş-i ğam fark-ı neşāṭ
Bulımaz ʿālemde cāy-ı inbisāṭ

35

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

Ḳadd-i mevzūmıñla serv eylerse baḥş-i irtifāʿ
Çok olur şimden-gerü gülşende daʿvā-yı meşāʿ

36

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

Görmedik cām-ı sürürın sāķi-i bezm-i ğamıñ
Değmedik bir gonçesine gülsitān-ı ʿālemiñ

37

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

Seyr eden cānā bahāristān-ı naķş-ı ṭalʿatiñ
Mıhr-veş günden güne efzün eder germiyyetiñ

[38a]

38

{ + ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

Ne tîr al destîne ne kabza-gîr-i kavı-ı ııyân ol
Ne âmâc-ı sıhâm-ı nuḡ-ı ta^c n-ı ehl-i ıırfân ol

39

{ + ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

Göñül gümkerde-râh-ı ııâlem-i ekdâr olur evvel
Heves-kâr-ı vişâl-i ḡurra-i ḡarrâr olur evvel

40

{ _ _ + / _ + _ + / + _ _ + / _ + _ }

Mest oldu gerçi câm-ı şarâb-ı lebiñle dil
Dil-hûn olur çü gonçe ııtâb-ı lebiñle dil

41¹

{ _ _ + / + _ _ + / + _ _ + / + _ _ }

Deyr içre gör muğ-beçe-i şâhib-i ânı
Şûret gibi hayretde ḡodu cümle bütânı

42

{ _ _ + / _ + _ + / + _ _ + / _ + _ }

Hicr-i ruḡuñla cân verene çarḡ-ı pîrezen
Târ-ı şu^c â^c -i şems [ü] ḡamerden eder kefen

43²

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

Şu^c le-i şem^c -i tecellîdir zamîr-i rûşenim
Zav^c -ı ḡandîl-i meh [ü] ḡürşîd[i] n^ceyler meskenim

44

{ _ _ + / + _ _ + / + _ _ + / + _ _ }

Gül-çîñ-i neşâḡ olmadı dil bezm-i emelden
Çeşmin açamaz ḡaşılı ḡammâr-ı keselden

¹ {Sehven}

² {Sehven}

45

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

Sîne-küb-ı seng-i hasret olduğum ‘ ayb etme sen
Etdi elmācı delīsi beni ol sīb-i zeķan

46

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

Ėonçe-lebler etmesin gülşende tarḥ-ı encümen
Zīb-i destār-ı miyāhāt oldu çün top fesleğen

47

{ _ _ + / _ + _ + / + _ _ + / _ + _ }

Naql etme [baña] Dicle vü Ceyḥūn¹ ḥikāyetin
‘ Ayniyle söyle dīde-i pür-ḥūn ḥikāyetin

48

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

Serve bakmaz ḳadd-i dil-cū-yı ser-efrāzıñ gören
Verd[i] neyler ‘ arız-ı gülgūn-i mümtāzıñ gören

[38b]

49

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

Ārzū-yı maḳdemiñle gerçi olduḳ reh-nişin
Oldu ammā ḳaşr-ı dil şāh-ı ḥayāle şeh-nişin

50

{ + _ _ _ / + _ _ _ / + _ _ _ / + _ _ _ }

Füsūn-ı fitneden ḥālī değıl mālī bir āfetsiñ
Meger ser-tā-ḳadem terkīb-i eczā-yı ḳıyāmetsiñ

51

{ _ _ + / + _ _ + / + _ _ + / _ _ }

Kūyuñ dolaşırsam n’ola mānend-i piristū
Gün gibi nihān olmada çeşmimden o meh-rū

¹ *Dicle vü Ceyḥūn*: Türkiye topraklarında doğup Irak’ta denize ulaşan Dicle ile Sovyet Ortaasya’sında Pamir dağlarından çıkıp Aral gölüne dökülen ve Amuderya olarak da bilinen Ceyhun, klâsik şiirde aşğın gözyaşları ile özdeşleştirilen iki ırmaktır. (Pala 2008, 91)

52¹

{ ++ __ / ++ __ / ++ __ / ++ __ }

Fikr-i hattıñ ki dili çünkü girân-ğ̃âb eyler
Ğalt-ı idrâk ile güm-kerde-i nâ-yâb eyler

53

{ _+ __ / _+ __ / _+ __ / _+ __ }

Zâhid isterseñ şafâ mir'ât-ı kalbe kııl nazar
Bir 'aceb âyinedir pinhân içinde biñ şuver

54

{ + ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

Nesîm-i şubh olur bādî hırâm-ı bîd-i Mecnûn²'a
Temâşası cünûn irâş eder 'aql-ı Felâtûn³'a

55

{ _+ __ / _+ __ / _+ __ / __ }

Ğonçe-i bâğ-ı şafâ derdim leb-i cânânıma
Gelmese bu söz muhâlif meşreb-i cânânıma

56

{ + ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

Yeşiller giyse ol meh-rû döner serv-i dil-ârâya
Siyeh-püş olsa beñzer şâm-ı Kadr⁴-i rûh-efzâya

57

{ + ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

Bakılmaz tâb-ı meyle 'arîz-ı pür-tâb-ı cânâna
Ser-â-ser âteşin güllerle dönmüş bir gülistâna

58

{ + ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

Dilâ nâğd-i hayâtı eyleme isrâf beyhüde
Bulınmaz bir güherdir şeş-cihât⁵ içinde çâr-süde

¹ { Sehven }

² *Mecnûn* için bkz. G. 18/1

³ *Felâtûn* için bkz. N. 11/27

⁴ *Şâm-ı Kadr* için bkz. G. 12/7 (Kadr)

⁵ *Şeş cihât* için bkz. G. 20/3

59

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ _ }

Hayrsız çeşme gibi hânķah-ı dünyāda
Nā-becā girye-i beyhūde-i Himmetzāde¹

[39b]

60

{ _ _ + / _ + _ + / + _ _ + / _ + _ }

Etdi rübūde gönlümi bir nev-civān civān
Ezkārim oldu şubķ u mesā el-amān amān

61

{ _ _ + / _ + _ + / + _ _ + / _ + _ }

Lezzet-şinās-ı derd [ü] ğam añlar mezākımı
Bezm-i şafāda söyleyemem iftirākımı

62

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

Derd-i bī-dermān-ı ‘uşşākıñ devāsın kim bilir
Giryeden ğayrı sirişkim mā-cerāsın kim bilir

63

{ _ _ + / _ + _ + / + _ _ + / _ + _ }

‘Arz et çemende nāz ile gel ķadd ü ķāmeti
Göster nihāl-i serve şehā istiķāmeti

64

{ _ _ + / + _ _ + / + _ _ + / _ _ }

Hem-şire imiş duķter-i rez bintü’l-‘ineble
Söz pīr ü muğānıñ olur işbāt-ı neseble

65

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

Dil ki iķlīm-i cünūnuñ şāh[ı] olmaz mīridir
Nağme-i ŧabl-ı beşāret nāle-i zencīridir

¹ *Himmetzāde*: Vâiz, mutasavvıf, şair ve mûsikişinas. Şeyh Abdullah Efendi adıyla da bilinir. 1050 (1640)’de İstanbul’da doğmuş ve tahsilini burada almıştır. Tefsir ve ilim konusunda kendisini geliştirmiş, *Bayrâmiyye* tarikatına intisab ederek babasının müridi olmuştur. Hat sanatının ustalarından Hâfiz Osman’dan icâzet almış, sülüs ve nesih yazıda üstat derecesine erişmiştir. Kasımpaşa, Fatih, Beyazıt ve Süleymaniye Cami’nde vâizlik yapmış, 6 Şevval 1122’de (18 Aralık 1710) vefat etmiştir. Tasavvufi şiirlerinden oluşan *Divan*’ının dışında, *Gencine-i İ‘câz* isimli mesnevisi ve *Divân-ı lugaz*’ı bulunmaktadır. (Özcan 1988, 74)

66

{ + _ _ _ / + _ _ _ / + _ _ _ / + _ _ _ }

Harīdār-ı kumāş-ı vaşl olup sūķ-ı muħabbetde
Düşürdüm kīse-i pür-nākd-i hūşum ħayf o sâ^c atde

67

{ + _ _ _ / + _ _ _ / + _ _ _ / + _ _ _ }

Gezerdim pā-bürehne rāh-ı ^c aşķı serserī ħayrān
Beni etdi Pabuçcızāde şimdi mest [ü] ser-gerdān

68

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

Teşneyim yā Rab zülāl-i mağfiretten āb ver
Yā gülistān-ı şafādan bir gül-i sır-āb ver

69

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

Dil ħayāl-i kākülünle sünbülīstān oldu tüt
Dāğ dāğ-ı miħnet olduķça gülistān oldu tüt

70

{ + _ _ _ / + _ _ _ / + _ _ _ / + _ _ _ }

Felek kec-revlik etse ^c ālemi reh-nā-şinās eyler
Görüp erbāb-ı zāhir ħālını mecnūn kıyās eyler

71

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

Oldu nerrād-ı sipihriñ ka^c beteyn[i] mihr ü māh
Āl eder bir lu^c b ile olsañ şeh-i zerrīn-külāh

72

{ _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ _ / _ + _ }

Gönlüm ol āfet-nigāhıñ la^c l-i meygūnındadır
Sūķ-ı ^c irfānıñ muħaşşal neş'e ma^c cūnındadır

MÜFREDLER

[37a]

1

{ + ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

Yazılmış müşg-i terle cām-ı la' lîn üzre bir maṭla^ç
Lebiñde ḥaṭṭ-ı nev-ḥiziñ görenler mü kıyās eyler

2

{ _ + ___ / _ + ___ / _ + ___ / _ + ___ }

Kāz-ı ġāmla cāme-i vaşlıñ şehā ḥayyāt-ı dil
Dā'imā endāzeler ölçer biçer kırkar döker

[37b]

3

{ + ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

Geçer deryā-yı ġamdan bādbān-ı āh-ile 'āşık
Şehā mıķzāf-ı keşti-i ḥayāli her zamān geçmez

[38a]

4

{ ___ + / + ___ + / + ___ + / + ___ }

Zülfüñ hevesinden geçeli bu dil-i şeydā
Bir düzd-i sebük-pā gibi kırtuldu resenden

[38b]

5

{ + ___ / + ___ / + ___ / + ___ }

Gözüm raķķāş-veş oynar çalar sā' at gibi sīnem
Daķiķa fevt olur mı sevdiğim hengām-ı vuşlatda

SONUÇ

XVIII. yüzyıl şairlerinden olan Rağmî'nin tek nüshasına ulaşabildiğimiz Divanından hareketle hayatını ve edebi şahsiyetini ortaya koymaya çalıştığımız bu yüksek lisans tezi; şairin kendisine ve sanatına ilişkin hususlar ile birlikte yaşamış olduğu yüzyılın sosyal, siyasal ve edebi yaşantısının genel hatlarıyla değerlendirilmesi ve Divanının notlandırılmış metnini ihtiva etmektedir.

Düşürdüğü tarihlerden 1167/1753-54'te hayatta olduğu bilinen Rağmî; belli bir düzeyde eğitim almış, hayatının en azından bir dönemini İstanbul'da geçirmiş, Halvetiyye'nin Sünbüliyye koluna mensup mutasavvıf bir şairdir. Ölüm tarihi bilinmemektedir. Divan'ı dışında *Nu'ütü'l-Celile* adlı manzum bir eseri olduğu söylenmektedir.

Rağmî, mutasavvıf bir şairdir ve şiirlerinde klasik Türk edebiyatının kaynakları arasında addedilen tasavvufi unsurlar, peygamber kıssaları ve tarikat büyüklerine sıklıkla yer vermiş, gelenek içerisinde muhafaza edilen hemen her konudan beslenmiştir.

Yalın bir dilden ziyade nispeten ağdalı bir söylemi tercih etmesi, kimi zaman üçlü ve dörtlü Farsça tamlamalara yer vermesi ve anlamı güçlendirmek adına söz sanatlarına çokça yönelmesi onu Sebki Hindî'ye yaklaştıran üslup özellikleri olarak dikkati çekmektedir. Fakat az sayıdaki manzumesinde sade ve açık bir dil kullanarak atasözü, deyim ve halk deyişlerine yer vermesi, onun mahallileşme rüzgarından da etkilendiği izlenimi vermektedir. Üsluba bağlı olarak kullandığı Hikmet-âmir ifadeler, anlam kapalılığı, orijinal ve sanatlı söylem onun şiirlerinin başlıca özelliklerindedir.

Yüzyılın geneline hakim olan yenileşme ve değişim arzusu Rağmî'yi de etkilemiştir. Sınırlı sayıda da olsa Türkçe sözcüğün tamlama ögesi olarak kullanımı, gazellerden birinin rubai vezniyle, birinin mahlassız bir diğerinin ise müzeyyel şekilde meydana getirilmesi, şairin yenilik arayışları olarak dikkat çekmektedir.

Rağmî'nin şiirlerinde gerek muasırı gerekse farklı yüzyıllardan şairler ile tespit edebildiğimiz kafiye/redif benzerlikleri de bulunmaktadır. Bunların önemli bir kısmı nazire olmamakla birlikte, yüzlerce nazire yazılan çok ünlü rediflerde kümelenmiştir.

Şairin Divanına hakim olan nazım türü gazeldir. Bununla birlikte zâl ve dâd hariç her harften en az bir gazeli bulunan Rağmî, Divan'ında tevhid, na't, murabba, kıt'a, tarih, matla ve müfrede yer vermiş, manzumelerinde sıklıkla aruzun remel ve hecez bahrini kullanmayı tercih ettiği görülmüştür. Ahenk unsurlarından olan ses ve söz tekrarları ise şairin şiirlerinin bir başka özelliği olup söz sanatlarından üslup içerisinde zikredilen tezat, teşbih, mübalağa, tenasüp, telmih ve istifham sanatını yaygın bir şekilde kullandığı tespit edilmiştir.

Sonuç itibariyle "Rağmî Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divan'ının Notlandırılmış Metni" isimli bu yüksek lisans tezinde, şairin hayatı, şiiri ve şairliğine dair nesnel bir yaklaşımla genel bir değerlendirme yapılmış olup Divanının gün yüzüne çıkarılması amaçlanmıştır.

DİZİN

A

āb-ı hayāt, 65, 78
Acem, 87
Aḥmed, 28, 43, 44, 49, 50, 51
Alī (Hz.), 16, 134, 135, 145, 168
anḳā, 58, 94, 122, 124, 131, 154
Āsaf-meşreb, 59
Aşhāb-ı Keḥf, 142
Askeri, 16, 135

B

Bāḳır, 16, 134
Baḥā, 63
Bāyezīd, 167, 172
Behrām, 49
Berāt, 60, 64, 112
Ber-efşān, 130
bezm-i elest, 132
Bihzād, 28, 124, 128
Bistāmī, 170
Buḥārā, 20, 56
Bū-‘ Alī, 75
Büselik, 130

C

Cāmī, 32, 154
Celāleddīn-i Rūmī, 156
Cem, 21, 76, 98, 114, 120, 125, 131,
138, 148, 198
Cemşīd, 131
cennetü'l-me'vâ, 15, 58
Cevrī, 32, 155
Cibrīl, 62, 96, 144
Cüneyd, 137, 167, 172

Ç

Çāh-ı Bābil, 99
Çār ‘ unşur, 65
Çār yārān, 16, 46
Çār-yār, 163

D

Daḥḥāk, 101
Darb-ı Fetih, 130

Dāvūd, 15, 165
Debīr, 49
Dicle vü Ceyḥūn, 180
duḡter-i rez, 69
dürr-i ‘ Aden, 22, 95, 158

E

Edhem, 100, 124, 170
Envārü'l-Āşık, 96, 146
Esedullāh, 42
ev ednâ, 14, 139
Eyyüb, 11, 16, 136, 157

F

Fehīm, 165
Felātūn, 10, 53, 181
Ferhād, 21, 73, 74, 79, 82

G

Gülistān, 83, 91
Gülşenī, 14, 123

H

Habeş, 157
ḡablü'l-metīn, 51, 102, 151
Ḥācī Beşīr, 168
Ḥāfız-ı Şirāzi, 10, 53
Ḥalvetī, 10, 14, 102, 103, 104, 163
Ḥamel, 49
Ḥānḳāh-ı Sünbülī, 10, 54
Hārūt, 21, 61
Ḥasīb, 35, 144
Ḥātem, 111, 168
Ḥavāric, 134
Ḥaydar, 16, 46
Ḥızr, 22, 48, 55, 60, 84, 87, 113, 114,
116
Ḥicāz, 104, 121, 122
Ḥil‘ at, 24, 90, 99
Himmetzāde, 182
Hindiyye, 77
Hindü, 48, 49, 62, 157, 177
Ḥoten, 47, 90, 106, 132, 133, 143, 157
Hübel, 23, 50

Hümā, 100
Hüseyn ibni 'Aliyyü'l-Murtażā, 172

I

İkd-i Şüreyyā, 56, 120

İ

İksir, 26, 80, 86, 111, 119, 127, 146, 163
İlm-i füsün, 61
İrem, 137
İşām, 77
İsmail Efendi, 166
İsm-i ā'zam, 125
İsī, 160

K

Ḳāf, 10, 14, 94, 102, 113, 122, 124, 132, 153, 173
Ḳālū belī, 145
Kāmī, 32, 155
Ḳanber, 135
Ḳānūn, 75, 110
Ḳārūn, 150
kāse-i Fağfūr, 100
Ḳaşr-ı İdrīsī, 136
Ḳays, 21, 66, 80, 82, 92, 106, 123, 137
Kerāmeddīn, 10, 167
Kerbelā, 167
keştī-i Nūḥ, 15, 71
Ḳıtmır, 142
Kimyā, 139
Kirāmen Kātībīn, 15, 47
Kör İskender Ağa, 174
Ḳubād, 114
kuhl-ı İşfahānī, 148
kūn fe-kān, 171

L

Lāt, 23, 50
Lā-yüs'el, 50
Len-terānī, 15, 21, 67
levlāk, 14, 46
Leyle-i İsrā', 50
Leylī, 21, 55, 63, 99, 106, 162
Loḳmān, 75

M

māh-ı Ken'ān, 153
māh-ı Muḥarrem, 112
Maḳām-ı Rāst, 97
Manşūr, 137, 141
Mecnūn, 10, 21, 63, 92, 95, 99, 119, 123, 162, 181
Mehdī, 16, 135
Mesih, 22, 48, 87, 93, 165
Mesihā, 15, 20, 22, 69, 84, 85, 116, 121, 131, 160
Mevlevī, 14, 156, 157
Mihir, 49, 59, 83, 120, 143, 148, 160, 178
Mirriḥ, 72
Monlā Gürānī (mah.), 11, 149
Muḥammed, 28, 43, 44, 49, 50, 51, 53, 134, 163, 169
Mūsā, 16, 135
Muşallā, 176
Mūsī, 15, 21, 67
mūsikār, 124
Muştafā Paşa, 168
mühr-i nübüvvet, 44
münteha, 23, 80
Müşteri, 49

N

Naḥşeb, 21, 61
Naḳī, 16, 135
Nāmī, 32, 155
Necef, 43
Neylī Efendi, 38, 170

O

Oluḳlıbayır, 136
Oruç Dede, 125
Oşmān (Hz.), 16, 46

Ö

Ömer (Hz.), 16, 46

R

Rāmī, 32, 154
Reşid-i Çeşmizāde, 154
Rızā, 16, 135
Rūḥ-ı ḳudsī, 111
Rūḥullāh, 60

Rūḥü'l-emīn, 47
Rūkn-ābād, 176
Rüstem, 34, 71, 82, 107, 142, 153
Rüşdizāde, 169

S

Şamed, 74
Şāmī, 32, 155
Sehīl-i Tüsterī, 172
Sehmī, 32, 154
Selīm, 9, 117
Şiddīk, 16, 46
Sulṭān Maḥmūd, 9, 117, 159, 168
Sühā, 83, 164
Süheyl, 153
Süleymān, 9, 117
Sümbülī, 103
Süreyyā, 64

Ş

Şāhī, 155
Şāmī, 32, 154
şarāb-ı Kevşer, 44
Şaṭ, 109
Şeb-diz, 63
Şeb-i Kadr, 64, 162
Şeb-i isrā, 45
Şemsü'l-Mağārib, 77
Şeyh Nûreddin Efendi, 10, 163

şifā, 69, 85
Şifā, 75, 136

Şirīn, 21, 55, 145

T

taḥt-ı Süleymān, 15, 34, 89
Taḫī, 16, 135
Tebrīz, 87
Ṭālib-i Āmül, 27, 128
top-ı çevgān, 45
Ṭübā, 23, 80
Ṭūr, 66, 100, 111, 157, 170

V

Vāmıḳ, 21, 82

Y

yed-i beyzā, 21, 146
Yezīd, 134
Yūsuf, 15, 22, 70, 105, 152

Z

Zeyn'el-^c abā, 16, 134
Zühal, 49, 64, 79
Zühre, 49, 61, 64, 67

KAYNAKÇA

Ansiklopediler

- AK, Coşkun (2010). “SÜLEYMAN I”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.38, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- AKAYA, Hüseyin (2010). “SÜLEYMAN”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.38, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- ALBAYRAK, Nurettin (1993). “CEM”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.7, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- _____ (1995). “FERHÂD ve ŞİRÎN”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.12, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- _____ (1995). “ENÛŞİRVÂN”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.11, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- ALGAR, Hamid (1997). “HASAN el-ASKERÎ”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.16, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- ARMUTLU, Sadık (2010). “ŞEM’ u PERVÂNE”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.38, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- ATEŞ, Süleyman (1993). “CÜNEYD-i BAĞDÂDÎ”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.8, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- AYAN, Gönül (2012). “VÂMIK VE AZRÂ”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.42, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi.
- BİLGE, Mustafa I. (2010). “ŞATTÜLARAP”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.38, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- BİLGİLİ, Ali Sinan (2011). “TEBRİZ”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.40, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- ÇELEBİOĞLU, Âmil (1988). “ÂB-I HAYÂT”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.1, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- ÇİÇEKLER, Mustafa (2008). “ SA’DÎ-İ ŞİRÂZÎ”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.35, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- DEMİRCİ, Kürşat (1997). “HÂRÛT VE MÂRÛT”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.16, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- _____ (2001). “KAFDAĞI”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.24, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

- DURMUŞ, İsmail (2003). “LEYLÂ ve MECNÛN”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.27, İstanbul : Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- EMECEN, Feridun (2010). “SÜLEYMAN I”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.38, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- _____ (2009). “SELİM II”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.36, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- ERDEM, Sadık (2007). “NEYLÎ”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C. 33, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- ERVERDİ, Ezel, KUTLU Mustafa, KARA İsmail (1980). “RAĞMÎ”, **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, C.7, İstanbul: Dergah Yayınları.
- FAYDA, Mustafa (1989). “AHMED”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.2, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- _____ (1994). “EBÛ BEKR”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.10, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- _____ (2007). “ÖMER”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.34, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- FEHD, Tefvik (2003). “LÂT”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.27, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- FIĞLALI, Ethem Ruhi (1989). “ALÎ”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.2, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- _____ (1997). “HÂRİCÎLER”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.16, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- HARMAN, Ömer Faruk (1998). “ HÜBEL”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.18, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- _____ (2000). “İDRÎS”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.21, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- _____ (2006). “MÛSÂ”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.31, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- _____ (2003).“LOKMAN”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.27, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- _____ (2007). “NÛH”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.33, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- _____ (2013).“YÛSUF”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.44, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

- _____ (1995). “EYYÛB”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.12, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- _____ (1994). “DÂVÛD”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.9, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- İLGÜREL, Mücteba (2006). “MUSTAFA PAŞA”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.31, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- İPŞİRLİ, Mehmet (1991). “ÂSAF”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.3, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- KAHYA, Esin (2001), “el-KÂNÛN fi't-TİBB”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.24, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- KARA, Mustafa (1996). “GÜLŞENİYYE”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.14, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- KARAİSMAİLOĞLU, Adnan (1998). “ACEM”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.1, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- _____ (2007). “RÂMÎ”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C. 34, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- KARLIĞA, H.Bekir (1991). “ANÂSİR-I ERBAA”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.3, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- KARLIĞA, H.Bekir (1999). “İBN SÎNÂ”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.20, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- KILAVUZ, Saim Ahmet (2013). “ZEYNELÂBİDÎN”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.44, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- _____ (1989). “ALİ er-RİZÂ”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.2, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- _____ (1989). “ALİ el-HÂDÎ”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.2, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- KILIÇ, M. Erol (1999). “İBNÜ'l-ARABÎ”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C. 20, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- KILIÇ, Ünal (2013). “YEZÎD I”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C. 43, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- KIRLANGIÇ, Hicabi (2010). “TÂLİB-İ ÂMULÎ” **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.39, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- KONCU, Hanife (2013). “YÛSUF ve ZÛLEYHÂ” **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.44, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

- KURNAZ, Cemal (1995). “FERHAD”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.12, İstanbul: B
Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi.
- _____ (1995). “FELEK”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.12, İstanbul:
Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- KUT, Günay (1989). “AHMED HASÎB EFENDÎ”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.2,
İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi.
- KUTLAR, Fatma Dabiha (2006). “MUSTAFA SÂMÎ BEY”, **TDV İslâm
Ansiklopedisi**, C.31, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- KUTLUER, İlhan (2010). “eş-ŞİFÂ”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.39, İstanbul:
Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- KÜTÜKOĞLU, Bekir (1993). “ÇEŞMÎZÂDE MUSTAFA REŞİD”, **TDV İslâm
Ansiklopedisi**, C.8, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- NASKALI, Esko (2000). “İRAN”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.22, İstanbul: Türkiye
Diyanet Vakfı Yayınları.
- OLGUNER, Fahrettin (1994). “FELÂTUN”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.10,
İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- ÖĞÜT, Salim (1994). “EBTAH”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.10, İstanbul: Türkiye
Diyanet Vakfı Yayınları.
- ÖZ, Mustafa (2006). “NECEF”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.32, İstanbul: Türkiye
Diyanet Vakfı Yayınları.
- _____ (2003). “MEHDÎ EL-MUNTAZAR”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.28,
İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- _____ (2005). “MUHAMMED el-BÂKİR”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.30,
İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- _____ (2006). “MÛSÂ el-KÂZİM”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.31, İstanbul:
Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- ÖZCAN, Abdülkadir (2003). “MAHMUD I” **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.27,
İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- _____ (1992). “BEŞİR AĞA”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.5,
İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- ÖZCAN, Nuri (1988). “ABDÎ”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.1 , İstanbul: Türkiye
Diyanet Vakfı Yayınları.
- ÖZEL, Ahmet (1989). “el-ÂLEMGİRİYYE” **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.2,
İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

- ÖZERVERLI, M. Sait (2001). “KADİR GECESİ”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.24, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- ÖZTÜRK, Mustafa (2009). “SEHL et-TÜSTERÎ”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C. 36, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- SİNANOĞLU, Mustafa (2007). “NÜBÜVVET MÜHRÜ”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C. 33, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- _____ (2009). “SÎNÂ”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.37, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- ŞEKER, Mehmet (1998). “HİL’AT”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.18, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- ŞENER, H. İbrahim (2001). “KÂRÛN”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.24, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- ŞEŞEN, Ramazan (1992). “BUHARA”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.6, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- TANRIKORUR, Ş. Bahrihüda (2004). “MEVLEVİYYE”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C. 29, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- TAŞAĞIL, Ahmet (1998). “HOTEN”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.18, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- TÜLÜCÜ, Süleyman (1997). “HÂTİM et-TÂÎ”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C. 16, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- _____ (2006). “NÂMÎ”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.32, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- OKUMUŞ, Ömer (1993). “CÂMÎ ABDURRAHMAN”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.7, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- ULUDAĞ, Süleyman (1997). “HALVETİYYE”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C. 15, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- _____ (1997). “HALLÂC-I MANSÛR”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.15, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- _____ (1992). “BÂYEZİD-i BİSTÂMÎ”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.5, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- UZUN, Mustafa (2003). “LOKMAN”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.27, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- _____ (1993). “DAHĦÂK”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C8, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

- _____ (1995). “ENVÂRÜ’L-ÂŞİKÎN” **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.11, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- _____ (2010). “SÜREYYÂ”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.38, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- _____ (2012). “TÛBÂ”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.41, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- ÜNAL, Halit (1992). “BERAT GECESİ”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.5, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- ÜZGÖR, Tahir (1995). “FEHÎM-i KADÎM”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C. 12, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- ÜZÜM, İlyas (2002). “KİRÂMEN KÂTİBÎN” **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.26, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- YAŞAROĞLU, M. Kâmil (2006). “MUHARREM “, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- YAVAŞÇA, Alâeddin (1992). “BÛSELİK”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.6, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- _____ (1992). “BEREŞAN”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.5, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- YAVUZ, Sabri Selim (2005). “MÎ’RAC”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.30, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- YAVUZ, Yusuf Şevki, ÜNAL Zeki (1993). “CEBRÂİL”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.7, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- YAZICI, Gülgün (2001). “KÂMÎ” **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.24, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- YAZICI, Tahsin (1996). “GÛLİSTAN”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.14, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi.
- YILDIRIM, Nimet (2008).”RÛSTEM-İ ZÂL”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.35, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- YİĞİT, İsmail (2007). “OSMAN”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.33, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- YÜCER, Hür Mahmut (2010), “SÛNBÛLİYYE”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.38, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Kitaplar ve Kitaplardaki Bölümler

- AKKUŞ, Metin (1993). **Nef'i Divanı**, Ankara: Akçağ.
- AKÜN, Ömer Faruk (2013). **Divan Edebiyatı**, İstanbul: İSAM Yayınları.
- ALTINAY, Ahmet Refik (2010). **Lâle Devri (1718-1730)**, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- AYAN, Gönül (1998). **Lâmi'î, Vâmık u Azrâ -İnceleme-Metin-**, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı.
- BABACAN, İsrail (2010). **Klasik Türk Şiirinin Son Baharı Sebki Hindî (Hint Üslûbu)**, Ankara: Akçağ.
- CEYLAN, Ömür (2007). **Kuşlar Dîvânı, Osmanlı Şiir Kuşları**, İstanbul: Kapı Yayınları.
- _____ (2011). **Yitik Düşler Kervanı, Şiirin Aynasında Osmanlı Kültürü Üzerine Denemeler**, İstanbul: Kapı Yayınları.
- DURU, Rıza (2012). **Mevlevînâme Çeviri, Metinler ve Resimlerle Batılı Seyahatnamelerinde Mevlevîlik**, Konya: Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları.
- ERTEM, Rekin (1995), **Şeyhülislam Yahya Divanı**, Ankara: Akçağ.
- GÖLPINARLI, Abdülbaki (1985). **Fuzuli Divanı**, İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- HORATA, Osman (2007), "Klasik Estetikte Hazan Rüzgarları: Şiir", **Türk Edebiyatı Tarihi**, C.2, İstanbul: TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, s.455.
- _____ (2009). **Has Bahçede Hazan Vakti, XVIII. Yüzyıl: Son Klasik Dönem Türk Edebiyatı**, Ankara: Akçağ.
- İPEKTEN, Haluk (2011). **Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz**, İstanbul: Dergah Yayınları.
- _____ (1990). **Naili Divanı**, Ankara: Akçağ.
- İSEN, Mustafa (2009). **Eski Türk Edebiyatı El Kitabı**, Ankara: Akçağ.
- KURNAZ, Cemal (1997). **Divan Edebiyatı Yazıları**, Ankara: Akçağ.
- LEVEND, Agah Sırrı (1984). **Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler, Mazmunlar ve Mefhumlar**, İstanbul: Enderun Kitabevi.
- MACİT, Muhsin, HORATA Osman,..., (2012). **XVIII. Yüzyıl Türk Edebiyatı**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları. (pdf)
- MACİT, Muhsin (2005). **Divan Şiirinde Ahenk Unsurları**, İstanbul: Kapı Yayınları.
- _____ (2012). **Nedîm Dîvânı**, Ankara: Akçağ.

- MENGİ, Mine (2010). **Divan Şiirinin Arka Bahçesi**, Ankara: Akçağ
- OKUYUCU, Cihan (2010). **Divan Edebiyatı Estetiği**, İstanbul: Kapı Yayınları.
- SARAÇ, M. A. Yekta (2001), **Klasik Edebiyat Bilgisi-Belagat**, İstanbul: Bilimevi.
- TARLAN, Ali Nihat (1992). **Hayâli Divanı**, Ankara: Akçağ.
- TÖKEL, Dursun Ali (2000). **Divan Şiirinde Mitolojik Unsurlar-Şahıslar Mitolojisi**, Ankara: Akçağ Yayınları.
- TUMAN, Mehmet Nâil (2001). **Tuhfe-i Nâilî Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri**, (Haz. Cemal Kurnaz, Mustafa Tatcı) C.I, Ankara: Bizim Büro Yayınları.
- ÜSTÜNER, Kaplan (2007). **Divan Şiirinde Tasavvuf**, Ankara: Birleşik Yayınevi.

Makaleler

- AKBULUT, Dilek (2009). “Günümüzde Geleneksel Oyuncaklar”, **Milli Folklor**, S.84, s.182-191.
- AYKANAT, Timuçin (2013), “Metinlerarası İlişkiler Örüntüsünde Nâ’îlî-i Kadîm’in Şiiri”, **Turkish Studies**, S.8/9, s. 683-703.
- BAHRİ, Selçuk (2009). “Divan Şiirindeki Ses ve Ahenkle İlgili Sanatlara Genel Bir Bakış”, **Adıyaman Üniversitesi Ulusal Eski Türk Edebiyatı Sempozyumu**, Ankara: Sözkese Matbaası, s. 483-491. (pdf)
- BABÜR, Yusuf (2013). “Şeyh-i San’ân Kıssasına Dair”, **Turkish Studies**, S.8/13, s. 509-516.
- CEYLAN, Ömür (2010). “Büyüyen Gölgeleer Yüzyılı”, **Journal of Turkish Studies**, Harvard University, s.77-134.
- ÇALDAK, Süleyman (2005). “Taşköprülüzâde’nin Mevzû’âtu’l-Ulûm’undaki İlimler Tasnîfi Üzerine”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C.15, S.12, s. 115-146.
- ÇETİNKAYA, Ülkü (2010). “Osmanlı Dönemi Kadın Süs Malzemelerinin Divan Şiirine Yansımaları”, **Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, S.13, s. 61-89.
- KALALI, Birgül (2009). “Hâfız-ı Şirâzî”, **Fars Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Öğrenci Bülteni**, S.1, s.6.
- KAPAL, Nurefşan (2013). “Zâtî Divanı’nda Kozmik Unsurlar”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C.6, S.24, s.160-170.

- KAPLAN, Yunus (2009). . “Sabit’in Şiirlerinde Atasözleri, Deyimler ve Halk Söyleyişleri”, **Turkish Studies**, S. 4/4, s. 599-635.
- KAYAOKAY, İlyas (2014). “Divan Şiirinde Teknolojik Bir Alet: Usturlab”, **Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi**, S.1, s.549-560.
- ÜNAL, F. Taha (1992). “İslamda Siyasi Yapı ve İki Siyasi Mezheb: Haricilik ve Şiilik 3”, **Yeni Ümit**, S.18.
- YENİTERZİ, Emine (2006). “Divan Şiirinde Gazel Redifli Gazeller”, **Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, s.1-10. (pdf)

Sözlükler

- DEVELLİOĞLU, Ferit (2008). **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- DİLÇİN, Cem (2000). **Yeni Tarama Sözlüğü**, Ankara: TDK
- ONAY, Ahmet Talat (2013). **Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü-Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı**, (Haz: Prof. Dr. Cemal Kurnaz), Ankara: Kurgan Yay.
- PALA, İskender (2008). **Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü**, İstanbul: Kapı Yayınları.
- REDHOUSE, Sir James W. (2011). **Turkish and English Lexicon**, İstanbul: Çağrı Yayınları.
- SAMİ, Şemseddin (2008). **Kâmûs-ı Türkî**, İstanbul: Sahaflar Kitap Sarayı.
- ULUDAĞ, Süleyman (2005). **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- YILMAZ, Mehmet (2013). **Kültürümüzde Ayet ve Hadisler (Ansiklopedik Sözlük)**, İstanbul: Kesit Yayınları.
- ZAVOTÇU, Gencay (2013). **Klasik Türk Edebiyatı Sözlüğü Kişiler, Hayvanlar, Bitkiler, Tabiat Güçleri, Kişileştirilmiş Varlık ve Kavramlar**, İstanbul: Kesit Yayınları.

Tezler

- AYDIN, Haluk (2010). **Cevrî Divanı'nın Tahlili**, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Balıkesir.
- DİRİCAN, Elif (2007). **Sehmî Divanı İnceleme, Metin, Dizin**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- EBEM, Siyabend (2015). **Füzûnî Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divan'ının Notlandırılmış Metni**, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- FELEK, Özgen (2007). **Fehîm-i Kadîm Dîvânı'nın Tahlîli**, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Elazığ.
- İSSA, Muhammed İman (1995). **Müstakim-zâde Süleyman Sa'dü'd-din Efendi Mecelletü'n-Nisâb (Kişi, Eser, Yer Adlarının Açıklamalı Dizini)**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- KAHRAMANOĞLU, Kemal (1995). **Sâmî, Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği ve Divan'ının Tenkidli Metni**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Konya.
- ÖZCAN, Nurgül (2007). **Şâhî'nin Ferhâdnâme'si (İnceleme-metin)**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- SERHAN, Alkan (1993). **Şeyh Mustafa Zekâyî'nin Hayatı, Edebi Kişiliği, Divan'ı (İnceleme-Tenkidli Metin)**, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- ŞENÖDEYİCİ, Özer (2011). **Naili Divanı Sözlüğü [Bağlamlı Dizin İşlevsel Sözlük]**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.

Yazma

“Divan”, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Numara T. 1306

Web

- KESİK, Beyhan (2014). “Rağmi”, <http://www.turkedebiyat isimlersozlugu.com/> (Erişim:12.06.2015)
- EKİNCİ, Ramazan; İNAN Göker (2013). “Hasib, Mü'minzâde Ahmed Efendi”, <http://www.turkedebiyat isimlersozlugu.com> (Erişim: 15.08.2015)
- “Tâlib-i Amulî”,<http://www.iranicaonline.org/articles/taleb-amoli>(Erişim: 24.07.2015)

صاحب منلا کتبخانه می
 کتاب شماره ۱۲۰۲
 دیوانه عمر
 ۸۴
 ۵
 جلد به اول فاعل فریاد رس
 هجده هزار عالم اید ذات هو
 واحد یکتا اودر اولم نظیر
 بلکه هجده هزاران شهود
 بسمله نیک با سینی فهم ایت هان
 بسمله نیک قرین بیل ای فتا
 نقصم بنم بسمله نیک با سینه
 ولید دیمش حضرت شاه نجف
 ناقلی هب جلد ثقاة و سلف
 تا بخش یازده لمر اولماز تمام
 جملتن ایسای محیط اول زمان
 حق عیان کد سروب اوله عیان
 فیض حدانایت سکریم در
 اوله عمر اول شاه رسل منتخب
 احمد محمود حدای جلیل
 حضرت محبوب نبی جلیل
 صدر بنو متوح اودر تمام
 اول اودر ذات سعادت قرین
 بزده اوله روحه نورین لرقم
 رغبی زار شرف بسمله
 فیض حدای اوله سکتوردی دله
 ۱۲۰۶
 صاحب منلا کتبخانه می
 تدقیق اولشد
 ۲۴
 ۱۹۲۸



وصف روضه پونور نسبی جمیل

دلائل عظیم اید کوم نثار اشک چشم اولکم
سعادته تفریق ایسون عرش برین اوزر
بوصف خستیا روضه پاک محمد در
ریاض سیر آرا مکاه جسم احمد در

وصف ذات ممتاز رسول کریم

حق نور جمال محمد عربی
حق عالم مهر نبوت عظمی
حق آل رسول بجوازوج بتول
غریب کوناهم عنایت اید بکا
صلواته حمیه قائم نیازه دائم قیل
عطاش سینس رطوبت شراب کونز اید
صلواتی پیغمده غایت سلام پوجتا
حق صدق مفاصل محمد عربی
حق زینت حال محمد عربی
حق جوان نوال محمد عربی
حق فیض کما محمد عربی
حق صوت بلال محمد عربی
حق احوص ذلال محمد عربی
همیشه بر کل آل محمد عربی

اوله
اسیر که روز حشر در غم غمینه دارد
حق شام وصال محمد عربی
اوله

در وغم داغ داغ حسرت که ریا رسول الله
میقمان معاصد را در نیک رسالت حب
ضیا و نور توحید اید آفاق اینده ملو
اولن حص حصین شرع پاکد حافظ و حامی
شفاعت منبغده نشنه دل را ایلین ریا
اولن آسمان رفعته خم ضیا افکن
چراغ دو دمنه حضرت که ریا رسول الله
سنگ جمله طفیلک امتکده ریا رسول
طلوع آفتاب طلعتکده ریا رسول
صدای شجاکه نو بتکده ریا رسول
ذلال جو بیار شفقتکده ریا رسول
ندیم بزم خاص صحبتکده ریا رسول

تبیخ اصباح الجزا حاکمه دنا دایت
بورغمی سید و امتکده ریا رسول الله

مقامك صدر ايوان رسالت يارسوله
 سب اسرى كوهه مسلينه پيشوا اولادك
 عصاك مجرم ساحل نشين مغفوت جوى
 مه اولدر ايكن پار مهور دندردك طيقند
 در ديه پاكك اول بحر كمر شون قدر تدر
 ظهورك حق ايله حق سنده ظاهر سنده حق حقيين
 سنى تصديق دندكرا ايلينلر اسم ممتازك
 جناب حضرت صديق عثمان و حيدر در

كلامك كوهه كان ملاحت يارسوله
 شكدر رفعت شان امامت يارسوله
 اولور هب عرق عمان شفاعت يارسوله
 العزه طوب جو كان سعادت يارسوله
 بولماز حد و بايان نهايت يارسوله
 حدانكدر روضه حن عنايت يارسوله
 اولور جو قوشايان خلافت يارسوله
 محبتك چار باران صداقت يارسوله

سوره زبور
 سوره زبور

غنيك رهن سندا شفاعت حواه لطفكدر
 اولدر پرچوم عصيان شقاوت يارسوله

نقايك

ذات پاكك ايلش الله رب العالمين
 ارتقاى پايه اجلا لك وى ردى شرف
 جنة ماهى درينم ايند كده تنغ اصبعك
 كف پاكك اولدر ينبوع ذلال جافقرا
 زيب اورنك رسالت ايلدك ذاتك جدا
 سنس اول مددع نماز جناب كبر ما
 مشدبر ارتقاى منبى بيك جانبد
 كبريه بو قدر طريق مدحتكده هيج مساع
 ايتدر رسالت لطفكدر سلسله نم
 حطبه نامك او تور محل نشيان سما

تاج لولاك ايله سلطان كوهه مسلين
 ستم قدر رفيعك اولدر روح هفتمين
 مرجبايك يارسوله الله ديدلر مومنين
 ايلدك اروا عطنه غليل اتين
 شجره اع هاله طاهه اولدين فص تكلين
 اولدر و صاف جميلك حالق ارض زمين
 حلقه بابكي منكوش انكده حافه چين
 هب قالور در يوزه كاراه شفاعت وارين
 شرمه اعلام احوال دل زار حزين
 مصطفى ما جاء الا دحمة للعالمين

بگوئی اوصاف که اشعاع لادیر سم
 اوله اندیسم شفاعت خواه درگاه نیاز
 برغولکم نور فیض آسائیده اولوز
 برغولکم اوله هر عرفسک افانتک
 برغولکم باز دیر سر دختن اعماله
 شولقد رنا ذکد راول کلیدک حصار چین
 سایه بان اوله سزاور شهبر روح الایمن
 طرغ غبر فاشکده الورس رنگ بو
 مردم چشم همراه بن ادره ترجیح ایلم
 چشم سار نعلکه لب تشنه بن حصر میح
 سائل فقد شفاعت رختن بیچاره کم
 ایلم دست توی مطلب ایاشاه کوزن
 اوله زادتک مصدر علم خداوند از ر
 سن اول اوغوز افرانغت بزم نخست
 هونفس نوز بیل سلوم اولسون رداه یاکله
 اینه اولادینه افواجنه اولسوه سلوم
 در طریق شرح تو آنان که پیش از ما گذشت
 برداشت رحمت الله علیه اجمعین
 اول صانع بی الت معار خلی
 بر فیض ایله بوخه صور ایندردیدار
 بحاشی بی منت الطاف عمین
 کونین ایدوب منظر اطهار خلی
 اول یرده کش حکمت ستار خلی
 سرمایه جمعیت بازار خلی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

توحید

اول طالب دلده مهر الاله
سحر لا اله الا الله
مملک الملک او مرم اوله راه
محر لا اله الا الله

نعت

به ملاک دو عالم عالم اسرار علم الله
مدار کان عالم در محمد احمد محمود
معالکده مهره مهر اوله طک دکل اوله
کومکار مکر محمد احمد محمود

حرف الف

خامه وضع افتوزن اول یومقاله ابتدا
حضرت لطان کونین ضلواة بی عدد
ارضا بخشند درو درو بیکنان
قالسوز لوح ضمیرده نقوش ما سوی
حانقاه سنبلیم بر عزیزه بندیم
کل کوروز ^{ای} حضرت توفیق کوم فرمای هو

سجده واجبہ جناب ذوالجلاله
هم سلام اولسون قوا زوج الہ ابتدا
تسلیت بخش اول دل بر کشته حاله ابتدا
اولیم دل بسته هر نقش حیا له ابتدا
قطره نایچیزم اول بحر کماله ابتدا
دستگیر اول رهنوردان وصاله ابتدا

جنت عرفانه داخل قیلور غم بندگی

بر ایروب فیض نعلی نواله ابتدا

ارحط بخش عطا فرما عنایت قیل بجا
غنی باغ امیدم شبنم توفیق دن
اوله دللو غرق انوار تجلاش شهود

نور فضلک هادی راه هدایت قیل بجا
شخص ساغر بریز حکمت قیل بجا
جیب جانی مطلع مهر سعادت قیل بجا

اولیم تنها نورد دشت پیما ی عدم
 در دغضکله سرشک چشم خون فش نک
 خضر توفیقک رفیق راه وصلت قبل بجا
 قطره سن دریای بی پایان رحمت قبل بجا
 فالسونه حب سواد نوح دلده رنگ بو
 سایه برهانی بار وحشت قبل بجا
 دغز پرچوم عصیانم حبت آکم
 یا رسول الله کوم ایله شفاعت قبل بجا

دل پر نوره اولد قچه عطای ذوالمنن پیدا
 سنه بحر کفیتق ایلمن عریان اولوصمه
 اولور داع حبت انجمن برانجی پیدا
 اولور شایع صنع لطف حقدن پر هون پیدا
 صدق فاسا اولور دایم للاله سخن پیدا
 ایدر او خط نوحیض من بو بر رفتن پیدا
 ایدر رفقان تار نخا هندن رسن پیدا
 ایدر امواج پیدا رپی بود ریای کهن پیدا

حکایات لب یزین اید بیلر تام اولمار
 اولجه عالم ایچره رغیبا بر کو هکن پیدا

ایدن اول قد و لجزیز تاسای لب دریا
 اولور درس بجا رصو کیم اطفال جو کلش
 قالور راه طلبده حاصلی بی مطلب دریا
 دکونا کلرید رصنمه زین نکتب دریا
 همان عقد ثریا در نظام کوکب دریا
 موتب رحمت سیم ایله قطار انتمب دریا
 کلر نورق نشینان نغمه حوق شرب دریا
 نذر کوسر سه هر بکلی صبح صاد قدن

او درزی پیر هسینر کلش اغوش تنایه
 عجب نازکدرای دغز صفا شرب دریا

چونب ایدر کوکلم کند آرزو بر یکجا - طعن اعدا دن کدر کفتن کولن بر یکجا
 شخته غم ایلدی یغاباط عشق کندی ساغر بر یکجا حملر بولن بر یکجا
 پای بوس آرزو سیده اوست نخوتک دور ایدر کله کلشن مستانه بولن بر یکجا
 پرتو حسن جهان اراسینه اولماز نظیر ^{اولماز} بر یکجا اولسه او آفت ماهور بر یکجا

چاک زخم دل درست فصل رغبا

اته حیاط امل کار رفولن بر یکجا

یارب دلم کلمه تقریر تمنا • آینه نقش اولمیه تصویر تمنا
 مستغنی دامن کش اول ارباب دولن ساق هوسی ایله شمشیر تمنا
 مرات تصور ده دمی اهل دلانہ ناقص کورینور صورت تحریر تمنا
 معارف از خانه نه طاق معرشن بیت هوسم اتمیه تعمیر تمنا

دغنی صفین ال ادره بکون قوس المیدع
 ایروهده مقصدینه تیب تمنا

ایلیوب المرام غیبی بنفش عت یکجا • ایلدی لوح سینمی ایلیمه حکمت یکجا
 قالدردلدی هب ادا ایله بتون خصیل دل بانه سپار غمزن اولون قالدرد زلف یکجا
 حور اولور سه ساقی بزم نگاه اتم هله زهر قالدرد زناط ساغر نخوت یکجا
 کرمی بلمک دکلم عالم ایدر محو وجود هر قلبی ایله کجه شاهد عصمت یکجا
 نوع رقاصم دقیقه ناشناس کللمون سیدین سیر اندر ریا قرچه هر سعادت یکجا
 عارفه سر وحدت ایله یارب همدم اتم ناخمان مال عشق هم صحبت یکجا

دغیا فکر دقوع وهدق حال ایسم

اسباب صوح ایچن چیز کله فوبت یکجا

بیزیراب زرین هلال دوزو نه مولا ذلال عفو عفرانیده ایشی عالمی اروا
 اوچولمز فاش معترف موق عنایتک هلال غم ماه صیام اولدر اکا عفا

هلال دوزخ صمغ ما هو پیدین رعد ب
 جود می ساحله بحر عطای عالی یکتا
 بلوب قرین تیشیت اینه ماه روز کلده
 کورنر حله زدن بار جنت الماوا
 بو التون برمه دان طارطاه صبح بولار
 اولر اول نظر چشم مانه ووشش
 معاصنه اولور عورون طار حرم سیمانی
 دکل غوغ اولور قونون بند زکمش بالا
 یلکنن نشینان هم عصیان تملیه
 اولور قندل رخت غوغ ماه قللح سیمیا
 یارلور بار رخت غوغ صمغ صمغ کورونه
 بو شب زرقاه قصت غنائله اولور
 اولور عفار بر منتقار کلنه فلور است
 اولور عور بصلان زر کور خوب سیمانی
 اولور زب فجاج اولور قونیا سوتایا
 دم افطار ایدر بوزیکه عصیان نازها زاد
 شهنشاه صیامه اولور انتقال انچه بویا
 عقاده زهر شام کوم ایلین و غم قرین
 صفار اولور قوریلره رخی کامیبه اولور
 نه لازم دلده سودا خط منکین غیر
 چون اولور برج عصمت جانتین اولار نکا
 مود سیم شام فرقت قرین اولار نکا
 ثویله مایوسم شاطندنه بو بزم عالمک
 مه اولور سه ساغر فیض آفرین اولار نکا
 بن او اصنف مشرب اقلیم عشق بزم
 شجر اغ ماهنه فص نیکین اولار نکا
 ستم دره عوار اولور هب لولوس تر
 کوروا حکم کین در سیمین اولار نکا
 رختا شمر هجوم نکرا اند و هدیغ
 کورنه عجانده می حصن حصین اولار نکا

سرده درد کاکلک مردم عطا درد لبی دل را داده مهر دور دل حالیا
 ... حالیا مگر کاکلک در جان و دل دل دکل ماغ قد در یو که هم سرورا
 سرور اغیار را یق کورده مردم وصله ... وصله کفین بلور دلدانه و لغا
 واقعا زلف پریشانک سر درد دل ... دلده لعلک حالتی ماء الحیات جانفزا

جانفزا درد و عشق عاشق زان مدام

بام زلف یار در شمع کی صغین هم رغیا

ذوق صیبا چکلدر بحر حفر انیکا - کندی کلزان با طبرم ارباب هوا
 عالم اینک محلیدر ایدوب جولر فروش اومیش اهنک اوصوله نقل او قو کویا صبا
 غنچه دوش اهل درونه سیندر جاک ایدرر ناله آه هزار غنچه لب خوش متوا
 کنش این کویا انفاس روح الله در درده را ایا ایدر مردم شیم جانفزا

شبنم آسار رغیا ایلدر افلا که صغوم

زرق دکلو اوله دللرده حبت ماسوا

حرف الباء

دلم دان آشنای سرتو جید ایله یارب مدد قبل سالک شهاده تجرید ایله یارب
 کوکل مراندک انوار قلبی عالم اللدن نه عوان بجلا رنگن حورشید ایله یارب
 بیابان املده بویه کردان هو مکادم رفیق دهنانی حضرت جاوید ایله یارب
 مظاهری پرهنه رخ واقف سربطو اولمون کهر پلین کار طان امید ایله یارب
 دو چشمک رخ زارک شهود کله ایدر روشن
 ۷ باس آرزوی شوق تجید ایله یارب

۵ د حمل بنم حاصل الحاص قره ادمه مانع در الطاف وجودک و مقالید ایله یارب
 ۶ د مادم روزه دار آرزوی ماسوی ایله بنم قدر و برات روزی عید ایله یارب

هم فشاها اولمق نه ممکن لعل دلرله شراب
 اشته صهار کل افشوه اشته ساغولم شراب
 سودمند اولماز دماغ اشفته و غم خار صوفیه فرامیخته واردر حوسیرله شراب
 خوف غمق و اریکن دل لعلکه میل اینز کیم بچر متیسه خوفی دلا درله شراب
 نشه می دد دبحور غمیره تو جیم اولور دور بزم ایله رفیق صهار مجمل شراب
 لعل آتش یارن فص نکلین بزم اولور دعوی آرجمان ایدر یاقوت اهل شراب
 ام تا که طغفین که اغلیدین بوجو شیر دور اولور ایله دم هینوم اولدر کافور شراب

آله ال اولمش لیک بوس ایدر رنم اهله
 غان لمنن رغیاقون کیم توله شوای
 ایندی صهار بی دلم فیض غن لب بلب بنی بنی شیشه نوز اول صنم مکر لب
 چشم هاروته ایدر علم فونی تعلیم اولدرن جاه ذقنی مطلع ماه خشب
 بر اینکی حطون اولور راه رو توفیق نقدر دورایه وادی بلاد مطلب
 صورت لقط قیوب فهم معانی ایله کوه کیم بریازیلور رسم کوبت و کب
 اولکل اراد الله رخ اوقوروز درس وفا
 بیله عید اولور محمد له آجیلار مکتب

غنی شکفته تک ارمش و فی غنایب	اولدیر ارباب دلمک موح ظریفی غنایب
شاهد کلفتی تیره حاجتی جگر	دو زنب اوراد اید راسم کطیغ غنایب
کلل اوراق مال افتاده من حفظ بیور	صقلون زاد شتابان ز غنایب
ماوع کلشنه کو یاصد هزار الحانله	صفوف کلدن او قورحم شریفی غنایب

بلبل دستان از باغ غنایب
بر غزل نظم ایلم اولسون ردیفی غنایب

قدک نال اولسه دجری دلفریب	اولما زدی دام فتنه او کیدی دلفریب
جبریل اولور هزار فراسخ حسرتی	تصویر اولورسه اوله بت کلدی دلفریب
آبر نقاب طوقه حال سیاهیدر	سوزنفته کاریلر هندوی دلفریب
دیرسک تنجه بوس لب در باجقار	صهربای بونک تا کدر شوی دلفریب
اندی ورم بیت دله حیا لکر	چشم سینه مسته آید آهوی دلفریب
زاهد پشش ده مخران ترک ایدر	مشهد اولسه شوخ ایدی دلفریب

دغم چون ایدی فیض بجا کدر ناز
انگار ایدر من لودی دلفریب

آدم حصول بزم مراده ندر سبب	ابواب فیض حقی که داده ندر سبب
آه سحر می کریمه نصف شبانه می	لوح در دخی اقله ساده ندر سبب
بزم املده نشد سی جام محبتک	که ناقص اولدر کاهن زیاده ندر سبب
بگرنگی محبت ماوع دکلیدر	ارطوق طریق خوفه زیاده ندر سبب

دغم در روز اهل دله غم اینس ایمن
خوبانه کیش من و بیاده ندر سبب

فروغ طلعتک بود جمله تصویر ایدر مهتاب
 بجبین سای اولده غرقان شمع بنار بطمایه
 اولوب سر لشکر انجم شمار عالم بالا
 بحر انجم باقسن بحر سیمین در هزاره
 نرم شبدن هالیده در ننه مادیستانی
 کی بر سوره دان سیم اولور کاجهی آینه
 طابق دکل انجم زرقان آسمانی نه دواق اوزو
 اولوب کوسه نین هاله حقیقه جامع جرم
 دکل شبنم بانوب نازشوق انبیک هالیده
 نیشام نه صبا حی فرق اولور صحن موعین
 فلکده رغیا بر عالم شبکیر ایدر مهتاب
 نیجیلی لور خون در زنجیر ایدر مهتاب
 تبشیر صباح الخیر المبه تبشیر ایدر مهتاب
 سواد ملک شامی غالباً شجر ایدر مهتاب
 شام دهور دی شعله خ تقطیر ایدر مهتاب
 ظلام ظلمتی دفع آنکی تدبیر ایدر مهتاب
 مکر صورتن بازجه و کمر تقدیر ایدر مهتاب
 مداد شعله دهنه وصف رحمت تجرید ایدر مهتاب
 شب و قدر برات اسرارینی تقبیر ایدر مهتاب
 کل ناهید جرمک آنی تقطیر ایدر مهتاب

حرف التاء

از در مردم برای صفت بسیاری عادت	نشسته بخت ایتیمه دایم فروش ایدر آب حیات
رتبه حال شهودك دكلو فیض اعطا ایدر	ماه اسمازه قلبی ایلاکچی هر ذات
دهر و ملک حقیقت اولار اسایش کزین	چاره غرضه بین اخوار لیمه شنس هات
فعل الای ایدرس زبور صحت قبول	فتح اولور باطلسم دجماهای مشکلازات

دغیا قانون رفتن خانه هکت بودر
کسبه اولار میتر وقعه قید نبات

در دد لولو اول آفته تقریرم حاجت	هر مله مشکلی تصویرم حاجت
بردارم دن طلمم پر دعوتک ایله	آهوی عرم بودر شجره حاجت
باقمه دل یرد اغی شامم کرم ایله	بوخانه مردانه تنویرم حاجت
زعموله آماده ایکن تیغ نکاهک	قربانک ادم حیره تمسیره حاجت
پیرانک ایش پندکی اعوانه بقعه	برک کل بزور کلمنی تقطیره حاجت

دغی بیشتر دلاده اولان سوزکدازک
فراز سحر ناله شبکیره حاجت

ارشا هدمی عوض جلال الیه ظهور ایت	شوقکله بنیه بزغری غوقه نوز ایت
جان و بر بولکه برصنم ماه جبینک	هوزن قاکله یوریز باسوق حور ایت
صد معیله اول راه دوست حقیقت	برحالت ایله سوی مجازینم حور ایت
اول غنچه فنک شوق جلیه رحیله	خوداغ دلور دنک کل کلن طور ایت

دغی کیمی هیچ کسبه عوض الیه مالک
هوکارینی تسلیم هلاوند غفور ایت

برسب سرست ایکن اول دنواز سولیم هم سولیت	او طوطی سخن کوبای نازی سولیم هم سولیت
ترنم برین بزم عشق اولور بساز مجتهدن	او صول الیه ایدر ناز نیاز سولیم هم سولیت

حرف التاء

حما لك نشه سی زوق تجلی به اولور عشق
 کرد و چشم تحقیق ایت نهود کله یقین اولون
 نظر انه از اوله لاله جوق حالت اخذ ایله
 نمانی بیسه کار دلتوازی غریب اولوق
 کورنه اول سه یکتا سوار عالم عشوه
 لجام صبر دهندن ار حایه اولور عشق

بخت رغیا معون حکمت ننه در زرا
 بوتان شعر مناز د لارایه اولور عشق

حسن اولدر سنن محسوماه اتمکه عشق
 حسن ایزنی سنن داخل هر حلقه عصمت عشق
 حسن اولدر سکا سبد و بصیبت شادر عشق
 حسن ایزنی سنن سردین زار لطافت عشق

حسنک ایله عشق اولدر شها رغی زار
 ترک هوس عزت و جاه اتمکه عشق

شبنکه حاجت

ار شادی عوض حال اولور ایت
 بیان و بر یو بکه بر چشم دله حسرت
 صد معینه اول اوله در سینه حسرت
 اول غم فک شوق کله حسرت

عزیز منی کسب بیاض الممالک

عزیز منی تسلیم بلا درد فقیر ایت

عزیز منی کن اول دلتا زودم شربت
 از صول اید ایدیت از نثار سوزم شربت

حرف الجيم

شعله شورید چنان حفا اقلده کوچ	عشق آتش تاب بنیان حفا اقلده کوچ
سخت کویک کیمه سیران حفا اقلده کوچ	کوز کپی نظر ابروق انک او ماهه فتوح
طفل نادانی سيقوان حفا اقلده کوچ	کوشال ایت دکلمه فریاز ابر جاسین
شمع بومی زبرد امان حفا اقلده کوچ	تند باد قمره ناقابل بدیدار ایلک

کوه اشم اولور و دغی کنجاش یوز
سده سبیل باران حفا اقلده کوچ

ضوء قیدیلده هوشیه قالمار احتیاج	فیض بخش کلشن اولسه لاله لعلین سراج
کور مردم ساغر کیم نازک طبیعت ترفیع	عکس لیل دریا بنه بر کدر پیدا ایدر
ام تاکه اشته بر پیر معانی از دواج	دعوت دز کیمی بر جهوره عالم دوغار
حسته درد غم جمرانه اولما چون علاج	باراه اولما زنجیر اشته تدبیر دوا

خشک لیدر رغیائیلدر بجا رسوقت
جوهر نر قیمت در تخمده بی دواج

حجلتند ز گاه زرد و گاه اولور امر تو رنج	ذیور سر شیشه بونک اولسه هر تو رنج
بک سبزند ز آجوب طوطی کیم کیم تو رنج	بزم جانانه وصوله جان آتور او حق دیلر
اوله روح انبونه عقاز نازک تر تو رنج	بیلور باقوت امر غیبغی المافی شیم
دشمنده دوند کل فرسینه هب بریر تو رنج	بو تو رنجی جامه کیمش اول کل اندام بینه
حسیه قانون حکمتده شفا در سر تو رنج	کوسترا مه کل کهن بستان کل بوید کجا
حسن یوسفه نزه اولدر پیام آور تو رنج	کدیلر سکین جهرتله کوزلر اللدین
کور مردم عمرده ساق بویلر بر مکر تو رنج	بزم اندیشه دوس ایتیم بک غم غم بک

ادلون اول سلطان اقلیم جالک رغیبا
کلشن اقبالنه شورید انور در تو رنج

حرف الحاء

چود و د خود ما آورد کاهی راست کاهی کج	اولر آه دل پردرد کاهی راست کاهی کج
دکله لطف زات فرد کاهی راست کاهی کج	اوزونک دوزخ طوقب احوال کاهما شتاب اولم
بو حکمته بزک خود کاهی راست کاهی کج	ادماهی صبت جوایلر کیم باطن کیم ظاهر
ایدر صنت نینر سد کاهی راست کاهی کج	حسبک ذوالجناح اپی عواره کتاده اولماز
اولر کج و بیلی ناورد کاهی راست کاهی کج	کیردن طوغوز بیچاره مصافحه بی هیبتلر

خواران لعب ایدر رخی و ککل مور و صالنه

چود قاصبت آورد کاهی راست کاهی کج

منال شعله آتش طاهور دست کاهی کج	هرام ایت اربت مهوش کاهی راست کاهی کج
هبا علاقه و دلکس طاهور دست کاهی کج	ایر طغزار آهم برده ساز و صالنه
کان و تیج و حه کس طاهور دست کاهی کج	ادمه رستم نبرد اولش طاقفس قصد عشاقه
چو فیض باجه بیفس کاهی راست کاهی کج	بیک فکر اسرا سواصل بفر سویلدر جانانا

کوککل رخی سو بام و صالنی آزر و ننه

ادچاره دائم کبوتر و کس طاهور دست کاهی کج

[Faint bleed-through text from the reverse side of the page, including phrases like "خواران لعب ایدر رخی" and "کوککل رخی سو بام"]

حرف الماء

قاللودة اجساده اولورمايه روح	ساقى بنم الهى كه صونه جام صبح
مشكله سله ستر حقيقت مشروح	خط رجسته رحا زدل آسوبندن
ماده رفعت اولور ربه شاه مدوح	منى ارباه اوكوكو چوقار سم چوقى
زورق جسم تو ارم اولور چون كشتى نوح	موج طرفانز موى ذنب بوله تخلص امان

ست عشق بلم سود زبايم رخسار
توبه ساغر نابه ويره لى توبه نصوص

حرف الخاء

دنياى طوتار العطش شون مریخ	حوریدر حالک اوله تاب افکن مریخ
آغشته خون دل اولور سکن مریخ	یک نقره بیغ نکه بر فستد مریخ
دوزخ کور نور جا کیم ما من مریخ	ادنا اتر تاب دل پر شور مد مریخ
صد چاک اولنجی دامن پراهن مریخ	دلدر بنجه طاقت کتور وریکم نکهن مریخ

رغز اتر صاعقه طار بفسمه مریخ
 و باد اوله بلخه صد عمر من مریخ

بوکلستی عمر من بحاب ایله کور شوخ	زلفک که روح انقباب الیک اوشوخ
دو نیار شون مست حراب ایله کور شوخ	سرشار مل شوخ شوق نکهن مریخ
افشار بیل سن نوری شرار ایله کور شوخ	دل غمی و شون آغشته خون اولور الم مریخ
دل حسنه کور طاقت تاب ایله کور شوخ	کرمیت تاب من عشق کله فرس مریخ
ناک کور بنی غله رباب ایله کور شوخ	عناقده قانونه ابره دی جور عنای مریخ

رغمی دل آزره کور لطف کورنده مریخ
 شایسته احسان عنای ایله کور شوخ

[Faint handwritten text in the bottom section of the page, likely bleed-through from the reverse side.]

حرف الال

اوسیم کردن اوزلف دو تا سیاه سفید	مثال الملس صبح و صبا سیاه سفید
سواد مردم دیده سفید نور بصر	پارتنه آدمی بار خدا سیاه سفید
دخان و ناله و آه جهانی زین ایدی	کوزنی لویه ایز سما سیاه سفید
بدرغدی سویدا دموع دیده بری	چون اولدله ایکی جور عطا سیاه سفید
اولجه سایه فکن نمدان سیمینه	قتیل شمع طرب بر ضیا سیاه سفید
خط غرار ایلد بق سینه سمنایه	اولور مدد ایلد نام سما سیاه سفید

دو چشم مستکه رخ ارضون ایلد نکه
بود در او انزکس باغ صفایا سفید

بلیر سوزنشتک کلک چوب تیشه دهن فرهاد	دور دی قلم شونیک کجوب ایلد نون فرهاد
اولور برسته هیجان نقد عشقی هب بیغا	سکت ایلر سه تبارک دل لیمه و نه فرهاد
دخی نوش اقدین مست و عراب جام عشق اولد	نه یزین لفظ اشقش غمقل سر شیشه و ن فرهاد
نه جوهر و بودون بلسک دروغ سنک حارم	نه حاصل قیلر رولده و راصف بیته و ن فرهاد

حقیقت دغیا قضاة فیضیاب اولر سر
ایر دست چوب آهنیک بیته و ن فرهاد

بوهارستان عالمه آچلماز چون کل امید	هان مدرکوت ادره دهانه بیل امید
ایر معنی بر تجلی اول صنم بر غیر صورتله	عجب زین عورس کام اولور می تحفل امید
نهیدانه حخته اولور در بر اشر پیدا	اکو حاب خطر ناک اولر سر قزل امید
دروغ نا امیدانی ایر تغذیب سپاوده	قمانی نامیشر قصه سوبیلر تا قفل امید

ظهور خطی و هیاب وصال اولماز سر رخ
قالور راه طلبده مبتلا با در کل امید

حرف الراء

۱ الكى جولدك جوش عودشاني كيمكچوندر
 ۲ بتانه ميل عشاقة بهانه حسن ايه يارب
 ۳ سنكچوندر صمد كويانك اققان جيك سوزى
 ۶ اب املك فرحناك اولمى لطفكله در اما

كل ليچون بيليل آشفته نيار شعله پروانه

بورغن يورن دنا حاله حيدراني كيمكچوندر

دو چشم اشك حسرت ريز حيدراني كيمكچوندر
 اولور چون حار غمغه غمغه ليسان جنم دجون
 مريض غمغه يوق بنص آشنا حكمت ندر علم
 ۴ دهان غفور لب بست عاموس حكمت نسي
 ۵ منار جوفيار كلنس انتر مسكن و ماوى
 حمار در در له قفل بزم اولمش نفا طندن
 ابر صندوق لجر بار راحت جسم عبايه
 اكباده وصول بحر ايه قصد تكل بوسى

مدد قبل مستفيض سوك ايله رغن قارى

درونه مينلازم بو خيتراني كيمكچوندر

زيب ايام بار اولماسه حوى نوبهار
 بيليل اساغچه طفلن جوانه بیدار ليچون
 قاله دوش اولماز دى اشكم آبروى نوبهار
 بر نوار اشكران هار حوى نوبهار
 عاشق معشوق ايله جام سبوى نوبهار
 جايجا اولمش قزبن جارسوى نوبهار
 بيليل كل لاله سنبيل زينت اقرار حونا

كامل خوشبوى دبر كين خوشبوش اولد
 رغن و گلنل دماغه بلكه بوي نوبهار

طبع برکت حاسده غم اولمازده نولور
 الم دعويله بي كيف اولان اهل ظاهر
 راه طاعتی ابدن پویه پای احلاس
 طفل بد طبیعتی اشکده نعم بورده
 نورده ظلمتی غم ایله اکر عاز وایسک
 هله بی فکر تصور سخن بی معنی
 وزیر بی فایده دته مترتم اولمازده نولور
 نشه جوینغ درگاه جم اولمازده نولور
 کیه رک واصل ستر قدم اولمازده نولور
 دزد کیمینه راه هر دم اولمازده نولور
 سایه حور شیدا یله دایم بهم اولمازده نولور
 ساز بی پوره کپی کم نغم اولمازده نولور
 دولت جاهه صفتین ویرسه وجود ارغنی
 سبوغ دعويله بکون عدم اولمازده نولور
 عصای فایک هر شوع سی بوز بیک مار بیدر
 خط رفارک اوصافی ایکی نازک رسالده
 وود دلیک خیرتده گذشته کار عالمده
 نمان چشم غیره جیبده مین رده مجموعی
 دروغ شیخ شهر دکلم بر پیر نابالغ
 اولور ترکیب چون وجود اطراد بی عدل
 صبر دکننده ازدهای نفع غالبه
 بی خوشبوی هندیه بوشش المغار بیدر
 جبال خواب بی معنی کس نقل منا قبره
 در کلوار حسنه ابروانی ایکی حاجیده
 اعرض صبیح صادق کبی ریش کنز کاندیده
 ظهور منظر بیت اختلافات مشا بیدر
 کونکو هونه احسان ایلسک دغنی غموان
 همان اول مؤمنک انجی جامه وصلی مناسیده
 دشت اقلیم جنونک لالسی دلسوز اولور
 غنچه اخگر پان کللر آتش اورمش کلشنه
 داغ بردلد فلان همجال روی دروبا
 هر شزار کندر طراقت کداز سینه در
 بزم عشقک ساغر سالسی دلسوز اولور
 یبیل کلوار عشقک تاله سی دلسوز اولور
 ماه افلاک جمالک معاله سی دلسوز اولور
 اار عشقک سعلده جواله سی دلسوز اولور
 درغیا بایب تحت دردم باقدی هب
 چون لب جانانک بیحال سی دلسوز اولور

دیده سببش ملاحت زلف خوشبودر	کل اول بهار بخت اول حصار کبودر
مه نو آسمان اوز روهاج عینیله ابرودر	طلوع ابر چشم خیال باد امکله خاطرده
بت بار بردان فریب ایدز قلاب یاهودر	اشتمن خوشنگدن اوارسه فود دولت بخت
شیم زلف غمز فام دلبر دز غرض بودر	دولدی شانه دین دل بیج تبار در دغظله
مقیم گوشه گلشن ایکی مستانه آهودر	دو چشمک عالم اندیشه ده کویا خیال اینم
عین دریای احضر غمچه لرا اصداف لولودر	خود خیران اولور پیدر بی موج ظهور بند

دوانم مقسم آب حیات حانقر اولور
عجبی رغبتا اشعار دلجویم آفر صودر

مقدمک تر قیله چون ترتیب چشم کوش اولور	نرکس کلده نچین بر زینب چشم کوش اولور
لفظ شیرینک تماشای صنفا عار صدک	عاشق اوارجه تظیب چشم کوش اولور
آسمه اوزره مه نوقور در یاده صدف	بزم انس وحدته تقریب چشم کوش اولور
زین رو کارانه نوقت صحبت نادان ابله	حاصل اهل دله تقدیب چشم کوش اولور

دود آه ناله بر اصطر ابک رغبتا
الحزر عالمه شمیب چشم کوش اولور

هزار کلش عشقز بهار بزم بوقدر	که یعنی بر صنم کلغزار بزم بوقدر
اوباز بوم زحل طالعز که صد افوس	بوصید کهد برادنا کار بزم بوقدر
نه کلوا اولسه غمگده شکسته ساغر دل	بنیه اوسنک دله انکسار بزم بوقدر
احاطه ایلدر حصن درونی شکر غم	حلاصه باغش اولور شهر بار بزم بوقدر

اودر حنه ر بوده اوللله نزار رغبتا
فکله ذوق قدر اعتبار بزم بوقدر

بزهر باغ شو قز بیشنم فریاد اولور
 با شکر و فرهاد عشقن تیشنم فریاد اولور
 هب مجانین نو این محبت بویله در
 اه اولور سرمایہ فراندینم فریاد اولور
 بونه حکمت هم بکر سوزن ققان و ناله
 نعم شفا سازدن بر زشم فریاد اولور
 نعم دلکش در ارباب جهان عشرته
 کرم صوت چاک چاک سینه فریاد اولور
 درغیا پنهنانن آه آسمان پیامند
 ضیفم کهار شو قز میشم فریاد اولور
 خط که کرد لعل جانان ایندی تو ظاهر
 حقه مرغیله سخن مبینه اولدی مور
 عیش باقی دار ایلم بزم بقاده دار ایلم
 تو اماندر عالم هستی ده مائتم ایلم سر
 کوشوار سمع بانگ ایلم جوهر در سوزم
 مالک اکسیر تجرید اولمیان لایتم بصور
 زنده مهری شاه دله مقصود ایلم
 چشم عالم بینکه چکه صفین کحل غور
 فیض الطاف حد اذ قطع ایلم
 وقتند موهوند البتد زغم هر اورد
 خیال ابرو دلت یکم دل بر درده یازمشکر
 ابکی دیکچی کویا صغی مرموده یازمشکر
 نهال قدین عاقل اولر شتها قامت
 زمین نخل طوباه معلی برده یازمشکر
 دیدم خط لعل غایب رشام قدرتم
 عجایب بیست دینور لب ساغوده یازمشکر
 محلی یوق بوزش قیدناهان سلف حله
 نه برده واقه بست اولمش نه برده فقرده یازمشکر
 بازجه بیکرم کلمات بدیع فطرت ابرغما
 مثال جهم اقیس الم پر درده یازمشکر
 تبرم می کسانه کلور نه باده نوش ایلم
 فحقم کیمی سولور زاهد اما دارمی کوش ایلم
 زباغ وقف آه ناله صبح ایلم یارب
 نسیم آهیلده کجبت دله جوش ایلم
 ایدنگل راه مارسیم ذرله خلق زنجیده
 یا سلق بام یا سنک فرزندن نقوش ایلم

نذر یوکار بار عالمک غوغای بی سودی
 تجمل یارینی ارباب عبرت زیب دوش ایلم
 عجب در زغبان کبک معجون حجت کیم
 کیم دن ناد غرق کیمین لال و خوش ایلم

ادبت که آینه می بود رو برو کمتر	برتشش صنم دلداه آرزو کمتر
کلوس اغلیوق کوربان عاشق زار	شراب نابیده ملوایکی سبو کمتر
دو ابروانی غمیده دل آتش کویه دله	کولوا ایله یوشنی صفایه صو کمتر
نیم صبح ایلده اتم دین دیش	پیام زلفنی یار دوشامه بو کمتر
کنزومه انجمن باغده عنده لب صفین	قغان زمانیه باشلر باقشکلر کمتر
متاع وصلتی کور کاربان خط کلون	قاش حسن و باهی اد تویق کمتر

دماغه رنج صد املدن ای دغ
 غم شکم ایله فکر می کللو کمتر

جام خیال لعلک صهبای عشرت قدر	درده غم فراقک هبزم صحت قدر
متن جنونی عشقی کوردم ورق ورقش	فرهاد قیس و اموش کورد صنعت قدر
بینانی حیل کوردن قیض نلک ایلمک	پیر معانه سوز بوق کیم شیخ حیلو قدر
بازار عشق ایچین بیک جانه اولسه ازان	کالای وصل دینر جانیده منتما قدر

کورد دلداه حال زارم درمش اول کلخارم
 رنج دلفکارم سالیان وصلتم قدر

کوکل لبریز سودا خط مسکین دلبر در	نکه دزدیدن کار نظرم کلچین دلبر در
سرکونج اولد اوقت هنر مال سنی دنه	فرادم بوس مبار کوشه نعلین دلبر در
دردوغ لاله اسادا غداغ دنگ این صوفی	غارتانانک سکر لعلین دلبر در
بچه رستمه زعم مدنگ جان ستان ایلم	او طافرا ماچ کیم غم پرکین دلبر در

خلاص اولوق نه ممکن بیج و تاب غمخه ار رخی
 کوکل چون در کند طرغ بر چین دلبر در
 بزم میده لعل سکونک که جاناسا قیدر
 غنچه اطفالینه متن کلتانی نرح ایدر
 اینس رخسار چیدیا ویر تاز و غنچه
 زخم بان مبتلایه فرحم بهبودن
 فیض حق قیراب خاند ریاض شعریه
 کاه مهره رملوک که ماهه تشبیه ایدر
 نطق ارباب هوانک رعیا آفا قیدر
 مهر و حکله بخت سارات ایدر قمر
 اول مهر حنه بلکه بولم دیو بر نظیر
 جسم سیمین دوندر حلاله توار اولوب
 ابودر دلفریبینه اظهار مهر ایدر
 رعنی اولور فرخیم ساهیم تقییر مور
 اول ماهه دویه کوجه ما شات ایدر قمر
 غنچه اول حنه کم حسد و حوبان اولور
 غنچه قیدم هوس غیر دکل ملتس
 اول به افلاک وجود اولسه کیمه رو نمود
 قبلدر انوار شوق ملک دلمی زیر فوق
 جمله بر خلق جهان وصلت ایدن امان
 رعنی سیدای قتی مظهر احسان اولور

نشئه داغ مصفا دلبر العلكده در نطق جان بخش میجا سردر العلكده
 افعی در کیم چشمه حضرت کنادک یصدان هر سر زلف سیاهک کیم شها العلكده
 نود میدرخ سنبل تر در کنار غنچه ده خط نوزفک که ارده بابجا العلكده در
 غیر بلر ما نا در آغوش میانک فکر ایبر جواهر لب تشنه کانک دایما العلكده
 انغیا کلمتی تر اوزره قوش نقطه در
 مال غنبر بویه یارک دونا العلكده در

نضار دل نشین گاه سلطان مجتدر جدا حال تو باز بر لطف میدان مجتدر
 نه حاصل کویه بیجا عاشقده او کله و به مراد بر سر جویاب باران مجتدر
 نیم اهیله ساحل کولار وصلتک ادنون کو کله کشتی بجز قراوان مجتدر
 دل نادر دهانک سکو لعلکله بریزن قیل اد بر لطف نوا موز مسبقوان مجتدر
 ریاض سینه رخساره تشریف ایله کطام
 کل داغ ایله زین اولمش گلستان مجتدر

اصل عشقه نه تو کونه تبر استر باعث نوزد دروز آتش سودا استر
 بی نشان اولکه نشئه اولیه من تیرغمه کوجه دعوا یه نشئه عاشقه معنا استر
 زیب سر سخته کلزار حقیقت اولدنگ لاله آسادی بوداغ سویدا استر
 نطق پر حاکت صوفی دله استوغنی اسر فیض حبس اولغه انفا سیمجا استر
 سریه تسلیم شفا مابه غیب اولسون ادرکم مرض مذمن عصیانه مداوا استر
 پاد نهاد اولغیوت دایره تجرید همت پیر عد فیض دو بالا استر
 نظارت اول مهک اوضاع طریقیانه
 بند دخی کیم بر عاشق سیدا استر

لبث که جام شراب نجام اولمدر
 سر بنان مهر نگه بر شام ایلدر
 غوار شرمیده کلکونه سازد نک حیا
 حور جبین منیر عرقی ظن اندر
 ادره معنی ابد زینت استغنا
 سوار اسب غضب الله شیخ غرق تیز
 ایدر اداقت جان بر سبچی پنهان
 سوال ایدرسن رعینا جنوندر
 ادر شوم فرط حجاب نجام اولمدر
 مسک حیل ادا فی که سما بلنمدر
 بنجر محبوب ادر شرب ناسازند اول
 خود کورد کار که دهره فرودم دیر
 بیوم نطق حصا ابته عزیزا چو قدر
 کجایم صفا کرب و افتخار ایدر
 رعینا دولت عشقی سفرها بلنمدر
 چشم شوخ فتنه انگیزنده حالت باثقه در
 حفر ساد و دلور ممتاز اولده
 سو بلنمدر عشقی لبسته رعنا ایکن
 برنگه که عالم همکار رستا جز ایدر
 نکبت دلف دلا و بزندن حکمت باثقه در
 شیخ خون افان سر برندن حدت باثقه در
 فیض نطق سکر آفرندن لذت باثقه در
 غمگست فتن جزندن وحشت باثقه در
 رعینا جو قدر حقیقت سامه دویانه عجم
 زمره غوام تبر برندن صحبت باثقه در

سواد جوان حدال بی مالو نیلور	کف و عین نهود ایت حیالو نیلور
آجل تکلمه بئنه کلامو نیلور	منار غیبه بخون سرگران نخوت من
عرائش کوش طبیعت مقالو نیلور	سمن اودر که سمن صفا ایدر ایراث
زوالو در پی اولان کالمو نیلور	عارف اهل اولور چون سنج حضر زمان
نقوش عاریتین دستمالو نیلور	علو جاهله زینت طراز عجب اوله

امید و صلت ایله ایتمه دغری ببط مقال
 نتیجه ویرمین امر محالو نیلور

ساقی تقم پورر نارتند سکندر	بزم طریبه ساغر زینتیم سمن در
هم آه دله بعثت و هم صند سکندر	حاصبت دغرابه سکر ریله ملور
الهام دلورده خوش آیتین سکندر	تشریف کین بوضعت عشق نامک
یا قوت ایله عمرته که ناهواند سکندر	یوق یوره صرف ایتمه دلا دتر کلام
پیرایه بلبدر یقینه کلک من سکندر	کلغنی اولور باز یله لبسته مالور
عور سید ضیا کتر کاشین سکندر	افلاک دلو غیم کدر رخ ایدر عاری

ارباب سمن فہم اسرار حفا سن
 دغری سحنک فیضه آکندر سکندر

بکور اول ورده بس آیتنه ده تصویر اولور	عکس سحنک که دل بی کینه ده تصویر اولور
شکل نما ز حیالک سینہ ده تصویر اولور	شنت شوی اشک حسرتله اولور مندی فح
بلکہ کراب کشتن چیمہ ده تصویر اولور	بو العجب شکل اورو چلبیا پیکر
اول پر دو کویبا آذنبہ ده تصویر اولور	جامه کلکون ابله زینت طراز حسن اولور

دغریبا اشکان بصوت تمکن عشق کمر
 عکس موقه چینی پشمینہ ده تصویر اولور

۱۲

دل سیدیه نه حالت نه خیال ادلندر	ببل ناطقین ابکم دلال ادلندر
خود نه کیم بقر اول ماه جمال رفوزه	نخج مستی کنی محض جلال ادلندر
فرغ دل است عواضه نوله اعلا پرواز	الها لکهار خطک کم بود بال ادلندر
دل جو ترک حظه هر بیجا در هب	وار لک شیفته غنچ دلال ادلندر

کمل تصویر ملک رخسار دار عرض است
ببل نوسمن باغ خیال ادلندر

ادلن سوار کشتی اد جانانه کلر کیده	بادیده صندک تحت تسلیمان کلر کیده
آدر نزل خیالی ایله پیک آرزو	سهر راه غمناک طور و شتابان کلر کیده
برجورنی ایرنجیه بحر شکم نسیم آه	کویا که موج ساحل عمان کلر کیده
در و بی پروا ایله سلطان ذر لولا	بو مافتقا عالمه مهمان کلر کیده

پامالی اوله رخسار سید اعجب دکل
اول سرو باغ عشق حرمان کلر کیده

جهنستان ملاحقده اولدو دوللا شر	یا چو کاه حق سمنی آهو دوللا شر
خط برجسته ایله دایره رحاری	یکوز اول روضیه طرفی سبتو دوللا شر
دهکوار نمن در چشم کهر اف اعدن	برجهنزار لطافت رانگی جو دوللا شر
بو کافانه خیال لخط فوخیر اتم	پایه خامه شوقم بر آیدی مو دوللا شر
اولدی اوان سوار خیال حالک	قدم دیده لریم اشکل برستو دوللا شر

شانه دوش دلینه صد جاک جفا در رخ
هووم اول طلع بر سبج ایله کیمسو دوللا شر

ایلمزیر قضا تا میرا هده حذر	ادل کمان ابوده دار دیوانه لکن براسر
اکلندر سر عشق عنایب بی نوا	آجه راز درون غنچه بر باد سحر

شست نژی باده جام فرح افزا بده
دیر دلده محو اولور حب کل احصام کدر
در نظم اولسونی زینب کوش اعتبار
کوه فیض هر ذریه بو معنی بی چقر

حلفت وصلک نزا در رخسار ایمان که
نیج دمد رسنه حو بانه قوللقلو ایبر

فیض یام باده نه رخسار دبر آل اولور
کلستان عالم انجره کلر آل اولور
دوشه مرات قدحده عکس لعل رویکه
رحله کده اول مهلک حال مغز آل اولور
حسرت تاب غرار کله کتور رسم یادییم
فلزم اشکم کیمی در یار احضرال اولور
امنون قصد هلاک مبتلا اول پی امانه
دست خون اف آنکه الدچی کلنجر آل اولور

بازم اوصاف روح بر تاب یار بر رخسار
چون مدار رخسار اوراق دفتر آل اولور

نذر دوش فقره کلشن کلشن برابر در
چراغ موده حور بند ضیا افکن برابر در
نقد رقیل پهره اقبال ایله شنجید
ساور نقص کامل عاقل کودنه برابر در
ستم بر عرف اولور حال اهلته تکبیره قوی حاجت
دل ناز کده روح تیر ایله کوزن برابر در
سوال اهلی اولور وصلت قرین دور نقص دور
کف هست بنیاز آینه روشن برابر در
تخاش مخلص در برش سنک عواد ندن
کلاه مسکتله مقفر آهمن برابر در
معاداته ظهور صرصر قهر اللهب
تباها اولمقد کوه توده مرمن برابر در

حرف
فسون قنه در رخسار عطره صمنه
ایک چشم بلا انگیزه جاد و فن برابر در

دها نکلده کال اربانک لفظ حطا چقاز
اصولده ندره نوب دورین مخالف ایله عالم
صد قدنه در چقر سنک سیاه کم با جعوار
مقام راسته عناق زار سینوا چقاز
دور بیزبان تحمل غدن صد چقاز
حموض صفت پیار محبتده اولور لادم

اول در عصمت پیران اول و برین منفعت پیدا
 اول لب نشسته یا پیشتر بسیار صدق اخلاصه
 سر بر آری عرفان اولی از رغن نه فکند
 او بر قصر معنی پایه در هر بر کدا چقار
 بر دلبر ممتاز مسلمده بولنماز
 بر حطوب ایکنی شهر علم حکمتی بولم
 هر برده یه بار مو بصرق دو فرم از
 لب نشسته یا نثر حقه بیون شفا حب
 رغن نه نجب نشسته در اوضاع زنانه
 بر عین شادی اولی غم بولنماز
 آه ایلمکه بود لایاب بولنماز
 درد مهر خفت ایلمه بزم فلکده
 کلکشت عین ایتمه عرق ریز اولوق کل
 کچینه نسته در روز ظرفاده
 رغن دله وحشت دیره اول باه حطور
 شاهانه بستر سحاب بولنماز
 عاقبت حیار و صلیتک همدم استمر
 کلوش لعل جام شراب محبتک
 آب ذلال تبغکه لب نشسته در ندام
 ناز حیا ایلمه خوبکه رخلوت
 دولت دیکه رغن ادمه پاره فرهل
 افتاده قنبتکی بزم استمر

سایه زلف خط اول را حاری صغیر صقلماز مخفف اولد قیمة مهر اتوار صقل صقلماز
 ماهی بین هوس کلشن جنت کیمی خلعتیم جسم بالک یار صقل صقلماز
 دل حیا کمالک جبار پناه عتد ایمنه تل قفس کویا هزار زار صقل صقلماز
 شوق حسنک دلده مکنن نایان اولیه ماه بایل ماه سحر آثار صقل صقلماز

ایله پونش اولموز ابعاد ظل دأقتک
 زین لطفک رخسار غحور صقل صقلماز

کوکل برنوخه مانل اولدر وصلت آرزو اولماز قبا بردوش احسانکده رنگ کفتگو اولماز
 ادب منک باه سن دل شیکمنه زوش ایدر دوش تیارناقی منانه بلزر سبو اولماز
 دل صد باک مجونه حیا کفر کن لیلیم بلی نارنگله رشنه کار رفو اولماز
 صباغ الخیر اولور منک ان بد لقارده مثال شام در وجه عبوس حندن رو اولماز
 هزارچی زبانی شنه باب ذوق قاموشی ادماغک غنچه شری فرخادین بو اولماز
 صلوات اهل عشق دقت یوق حراب ناپیدا سرشک جسم زخه بغیر آبیله وضو اولماز

جبار عکس ای رخ کوکل ایینه رخ کور
 تمشای صغیر وجه پاکو رو بو اولماز

کرمه چشم امیدز قواله محتاج فر عنایت تم ذوالجلاله محتاج فر
 ندکلومسکله دان لحدیقته اولدوق اورتبه راه طلبده سواله محتاج فر
 هزارنخم سراز دهنک حیا لیلی بر ایکی تازه رس ورد آله محتاج فر
 ههاوش اتمکله روج سرفره پروازی جناح همت ایله برواله محتاج فر
 بوناب سوزش غله وصالک ائی کیمی عطاش حسرتی دافع ذلاله محتاج فر
 نفوس صغیر کوکل فن زیح حکمندر نه کار دمل نخومه فاله محتاج فر

ده جاز محمد قولا فی ار رخ
 نتیجه رخ حقیقت مقاله محتاج فر

نور خ کاشانه معبود در اندیشم	ناب فیض عشقه بر نور در اندیشم
کحل دیشک افروز خاک طورد در اندیشم	دود مهر چشم سیاه عود خه ترکیب اولور
چون هم طنین کاره فغفور در اندیشم	عود مهر و اولور هر نامه دوازده
شمع کافور سبب دیجورد در اندیشم	بزمی بر نور نشاط ایدر هر سببش

مدم بی عود او نشه ادراک ایدر	مست صهار غمی باده فرخناک ایدر
سجده غم ده عالم افلاک ایدر	ایمین زاله کیمی کسب صفوات
حسنه اول صفتی ابرته اشراک ایدر	داصب ایدر شگفتی ذله بر نقش صور
بو قدر سفاک دما بر دخی ضحاک ایدر	مانل افغی طراک قتی چوق کشته در
اسر هر کله گسه بی نایاک ایدر	دین فر کرد معاصی دل آگاهه کدر
شانه سادل مجروحی صد چاک ایدر	نغمه سنبله زینب سام ایلر اولور

دغیا صایم هجرانکه شفقتی ایدر
عرق کیم خون عشقه امیاک ایدر

صید ایلون عوارد در شاهباز ناز	القت کزین وعدت اولجه نیاز ناز
عشاق زار اول بق کورده قراز ناز	سایه نگاه تعافل ایدر من هیچ
عز اولور بر آفت بی امسیاز ناز	قورمی گوشه نکه بلوغ ساؤلجور
هیب نغمه ریز حسرت اولور که سباز ناز	بتر نظ مراغ ناله عشاق بینوا
بلغمی بوخسه اول صتم دنتواز ناز	بعضو شات دیر غمک سبب اینوز
ادل نوشیح من و لطف طراز ناز	ایبر کسسته نشه تار ایدر وصال و هب

دغیا صایم هجرانکه شفقتی ایدر
عرق کیم خون عشقه امیاک ایدر

سرد فتر طریقت اولان حلوتیلور
 اتدک فراغ کورت حبت سوابی هعب
 بلدک فنای عالمی چشم شهود ایلد
 حبل المتین سرعله دایم سفید ز
 دال اولد سردم تا حرم قدحیدلک
 اولدق ناده پار طریق محمدس
 ملودر در غم کهر فیض عشقه
 سرمنزل حقیقت ایرسدن عجبدر
 اولدور در آرقاف عنایت سیر سبز
 چاریب سینه هفت پیر هدا ایلد

رخی ناه پار ریاض سربعتیز
 هم مایه کرامت اولان حلوتیلور

بزسا لکان راه حد حلوتیلور
 اراده یز تعلوق کونینی سلب ایدوب
 اولدق طریق سنبلی نه ذالر پین فیض
 اصوار یز مسلم شرع مبین اولور
 دونک سماع کوقبله چو ح فلک کبھی
 سلطان جابر باش فلک حقیقتیز
 نوکس کین ریاضت ایلد زرد روایک
 رهو در طان فاک جناب محمدس

دغر فلو ص قلب ایلد راه طلبدر
 سیه سمار صبیح و مسا حلوتیلور

التین

هوس زلف سیاه بیلد او یوخ چو کس	ایندی اوان کوکل و غنی چو کس
پاینه دو شدم خوف اجتا دندر	بنی افتاده قیاس ابرو مانعه هر کس
بزینا ایلیلم قصر وصال آبادی	زهد اسن برصوق سوز لو ایلد کس
قیسه آه ایله سنی ایت اینک التوتز ابله	معدن صدق حلوص بتوز جوهر کس

رغیا باغ کهن واد و اشعارندن
سده بر تاز رس درد صفا کتر کس

بخت نمانم ایند چون خط تر معکوس	ایله ز نالی همحال صدرا ناقوس
خواهش یوسم ایله اول بته اوسم ناظر	لعل رنانه دروس بر مله جابر کلوس
مله بردوش شفاعت اولتور روز عشر	جامه عجب غرور ایله اولتور ملبوس
غار در اهل کماله کلام بی سود	نقل مجلد در اولان پرده کسای ناموس

رغیا اولدر صلا حوازه نغم و صلیت
تختل جامع بوم اوزره صدرا بد فوس

[Faint bleed-through text from the reverse side of the page]

اشقین

عاشق حبال زلف پناه دل ایلمش	سنگ خون بخت سیاه دل ایلمش
سب زلف دار عازم سر منزل امید	سوز درون معل ناه دل ایلمش
ملوس سزار وصلت یار دلیل اولان	مفتاح قفل بابی گاه دل ایلمش
لکجه راه وادی وحدت قصور ایدوب	بانه یوزغک فتاه پناه دل ایلمش

دغی نمونه درد دله چونکه دیده در

درد اهل انک چشم شخواه دل ایلمش

جالک نشه صهباکل شکفته کوترش	منال زلاله اشک صیب درنا سفته کوترش
بود ایدین نه ممکن عاشق جمعیت خاطر	ادشوخ عشق سازم سنبلک آشفته کوترش
اومه بسملکه عشق کده ایام نگاه ایتمش	سجیدان مجتهد ز هزاران کسه کوترش
تلاش خواهر وصلته عاشق تماشا یه	تراکنده سوز در چشمان سنک حفصه کوترش
تسلی بحر حال قیس زار اوسم دیمش	الذبح برضه آینه اشک کوترش

هزاران آفرین دغی نینه طبع سخن نازک

آهوب طومار اشعار عجیب نو کشفه کوترش

یه جملکده عاشق تیغ غلامه نکاف اجش	اوشوخ و لکن برجنج زربین غلاف اجش
فغان ناله عشاق سیدا جمله پرودر	بویاب معلق اولاشند ز زلف داف اجش
حرم کور باره ناظر ایتمش صانع قدرت	دهم عشاق تارک اوزر جنمک حلاف اجش
منال قیوم تشبیه ایدنلر سو آزاده	طریق استقامت اوزره راه اختلاف اجش
عروس حبت عالم برنجوز حیده کور کیم	هزار افتاده کانه برقع شام زفاف اجش
صبا دلازل زلف اغیر افشان بنان اولش	کلور ملک حقیقته دود تان سنک نافر اجش

شهار ستم نبرد عشقک اولش دغی سیدا

کلور سر نیز تیغ آهی میدان مصاف اجش

قد فنادک کور تل غل دنجودر دیمش	چشش انک ترم غلینده وجودر دیمش
بر ایدین کور دغرا ز من خط بشر نکاکر	نو شکفته سنبل تر تان شنبودر دیمش

دانهٔ حالک کورنگ و مچشم کهنی لانه از کورنهٔ کلسنج پرستود و دیش
 روشکافان حیا ابووی مستغاسنه شیخ سر قامهٔ قدرت سبجی هود و دین
 نکبت زلفت ایدن زبسه شام آرزو بر او دل
 دغز خاطر پریشان ایلین بودر ادیش

تاب مبدن مع الح کل سرب اولس دهنی جوهر جانم کبکی نایاب اولس
 باشقه در شیدی سان ظرفای عالم مایهٔ درد غمک لفظ نکر جواب اولس
 وصف حطک نیجه تخویر ایدر ارباب قلم هر ذم قامهٔ منشی نو القاب اولس
 یوقلس صحت نواز زنده دل بر خونم سر انگشت مختار عناب اولس

دغیا و ادس و شعره اولنر حطوک کا
 بیک اندیشم اول مرتبه چی تاب اولس

الضاد

هر داغ تا زم اولده صبح و بهار فیض	ایزدیم ریاض سینم بر لاله زار فیض
ایرد صغان غنچه لولو منار فیض	فیض نسیم لطف سحر دست خود یله
بولماز تناصی بیخ بم بی کنار فیض	ایله کمال قدرت حق تو بنو خلایق
کلدر ان کلدر قافله مشکبار فیض	سنبلله الی زلفک نبت علی العموم

دغنی ریاض طبع لطافت فرینم
اشعار دلسا در اولان یادگار فیض

بام بوم عشرتی چلاک چورمکدر غرض	الد بیغ غیرتی چلاک چورمکدر غرض
بادبان دولتی چلاک چورمکدر غرض	کمر چویش قناده کشتن اقبالان
کادگاه الفتی چلاک چورمکدر غرض	اول نیج بافر وصلت تار بود شوقیه
دلوپاه هفتی چلاک چورمکدر غرض	زیرض ادر به صعود ایت ستم عرفانله

قول آیتین دغنی ایری شور تیر املر
چون کان فرصتی چلاک چورمکدر غرض

الطاء

دیودی جباله شرف رنگ سیاه نور خط	حکمت منتهی اولو سلسله ظاهر خط
اندی دماغ خواشم وقف دکام یاس غم	تجر دلدله نشر بدایلیم بحر خط
خم صفا راجع اولو بر بر رخصیا	دلده طاهر اولو در جبین حیا نور خط
انم امان او طرح کر کنی مکریه بهم	دی در جهان اولو له فتنه شتر نور خط

اعن صفا رملک روم فکر غرابار امنی
غم سواد شام ابرر دلدله بولان سرور خط

حال البروق دور فتازن بوق انار خط	لفظ جنت قابل تجرد اولو رمی بی نقطه
اوله سلطان کله بیل غزل بود از اولو	شعر خوش لایه در انفاط یا کتی غلط
سامل درباری بون خط اقرا میدر	جلوه ساز اولو حبار جام صهبای خط
چقیبجه حخر مور میان دربار	طاهر اولو ماز تکه لایخیر الا فی الوسط

عازم بغداد کور بار اولو نجه رعیا
چوشش اشک ترم عیشیده اولو جونی خط

حال سکینک ایوب در دجالی منقوط	ایده بر سخی نه نقش حیالی منقوط
بوز در لوح قدر تن اولو خط سفید	ایلمین ششم تره کل الو منقوط
قبض طغرا کرم خال خط ابات انه	وجه آدمه ظاهر اندی سنالی منقوط
نقطه دانگی بلده مکه نهان مستور	نیجه تحریر این لم لفظ جلالی منقوط

رعیا بیت نازن نه دونه بر غزل
طاکر خط سیه حال جالی منقوط

الظاء

بر طوطی سکر شکن معتبر الفاظ اولماز ضمنا سکه معاد لشکر الفاظ
 در اوله غریقیم پرفیض سماع از در کرا تا بندر بو کهر الفاظ
 عنقا کبی دار اسم مسما سی نامدر ناقابل ایمن نقش هیولا صدر الفاظ
 قافیه بلاغته شها قائده در یو سر لوه مجموعه فضل هنر الفاظ

دغی ایدم لم لفظ درر بار یکه تخن
 مقبول سخندان اولباز بویده هر الفاظ

دور ایدر بقله قبه ادرت دست افشان سماع در قصن ایدر ب جرم فلک ایدر مه تاب سماع
 واله سر مست و جام غلج ساندیدر جهان یار و امی انمک عتق سر کردن سماع
 شمس رو یک حسرتیده از مه برج کوم ایلر عاقله دما دم ددهس کیران سماع
 حالت شکله پامالک اولان افتاده هر کز اوج فلکده ایتده هر آن سماع

د ف کبی سیم دو کب نی کین افغان ایدریم
 ایلکجه رعینا اول آفت دوران سماع

شاه سیمین تحت ملک شام و بجز اولدر شیخ افسر علین ایلر سلطان مشهور اولدر شیخ
 خوف طوفان صبا اولدر آسایش کزین سر در مینا قام فافزین اچمه مستور اولدر شیخ
 شامه ک ایلر سیاحت تحت فردا سینه چون صبا ح الیر ایلر ز فتنه بجز اولدر شیخ
 و قیلد لنتین دار که عالم دشت ایدر لاله سینا در روز روضه نور اولدر شیخ
 ایلر یزدانه چون روح قدسی در سر طواف مطلع نور تجلی در سکر طور اولدر شیخ
 زیب بزم ایلر هلال جام قبض سعه خ عالم اندیشه افلاک بر حور اولدر شیخ

کود سیمین یاره شکله دلسوز ایکن
 رعینا تبدیل صورت اینه کافور اولدر شیخ

کار

الفین

کلامی عشقکده مانا دیدم عذبه فراغ	نوکس کلشن ایدرمی در شبنم فراغ
بویله در حاصیت نایسیر آسیر سحا	فابل اولما ز ذکر لفظ اسم حاقده فراغ
نطقی بیجار مجاز کوش زد اولما زبکا	داصل بوم حقیقت ایلر عالمده فراغ
جسمی بوداغ ایدر سکه سر پر سوزیده	ایلمم سواد حال زلف بومده فراغ

دغیا الحق تحت حانڈان ایدر اللہ

الفاء

رف

ایلمم ماع نامہ محرّمہ فراغ

نذر او چشمه او او و غراز ال لطیف	بوات حسن و بهایه اولور مثال لطیف
نسر و عروب کمز نه نخل طوبایه	او قد قامت مورده او یال بال لطیف
درون ماه بینه داغ داغ شک انہی	او مہورج ملاحت عجب جمال لطیف
سبب قایلنه بار ناز و عشوه سیدر	صالحا ز عاقبت زار او فونال لطیف

ذلال کوزره دغنی نظر اولور کوزره نوله
سلاست سخنم فیض ذوالجلال لطیف

جام در کف او پر زخم ایدر شریف	دوزخ دارغ عشق او در ایام شریف
بیلک سب غم بزوسه لبک ایدر عطا	آره به کرد کمر سانی انی انہی تصنیف
کورد مد رکب جالک کچی بر سحر پاک	کت حسن و بنی آدم اوللده تصنیف
اندر ماه فلک داغ دل ناز حسد	حال کیمتار رح ملک ایدنجه تعریف

التفاف

رف

اومرک لعل اوزان خوش حیالده بینه
دغیا هر غولی سولیم بوبتہ زدیف

رسوم کار عالمه سریع الانقلاب اولون	عرب ابادر فونیا د بنیا در مراب اولون
عجب دام حیله ر مردم نامی دل آکاهه	سحر بیدار هشیار کچی بر مت حواب اولون
دکومی رنجش باد و فراتک تندئ جورک	کل دغنا به اولر نشه بخش آب و تاب اولون

کوکله نه نقش هستی سوار فرخ اولم سوتی نه دولتیه ردیم محشرده بی قیه حساب اولوق
 دلیل بوم بیانان اولدنه کویا کفایتیه بیان غم محشرده حمزه هم رکاب اولوق
 دمامم روزگار قیسه چونک جنبشندند ایم دل پروردن مویج مویج اصلطراب اولوق
 الهی رخسار لب تشنه کار حرم غصبانه
 نصیب ایله ذلال مغفرتن فیضیاب اولوق

سحار ربانیه محض کرامتد کویم اولوق ادانی بزمنه ظاهرند امنتد زندیع اولوق
 اناسن چاک ایدنخل مشربان تنه حواددر فراف اهل عرفانه جلادقتد رحیم اولوق
 بجزن تکدی زهر آلود سننک اولور عالم خرافت پستکان ایچره سلامتد رسیم اولوق
 تعین کسوتی جعل اهل حقیقت حجار اولون مال برودتد علاقتد رحیم اولوق
 نه درو جنبش هستی معوزانه ارغی
 وجود اصیانه بلکه عادتد رحیم اولوق

دهنک وصفن بیک جانیده ایتد تدقیق سویانک هوس اولدر حاله تعلیق
 ساعت وقتنه چون موهون اولد کاه جیاده ایلم غارف اولان فکر جبالا تدقیق
 دل پینه عازم وادی وصالک اولدی مضرتوق عنایت اولد همواه رفیق
 هوس بوس بنا کله ایدر رسم کرب اهل رتانه دورانک دوام تحقیق

دغیا بزم قوره بولبارک و صور
 اولد بیک نهذا زانفار توفیق

مرف

بوسب عشقک صفار ابدانک کورمدک شعله مهر حسانتاب مراد کورمدک
 ارتفاع قدرشانه سعی بسیار اهلنک قسمت روز اولدنه از و باد کورمدک
 عوصر حساراته ده رو بوس استقنا ایدر اول بر رویک هله بن اخلاک کورمدک
 صحر کوردونه تریز انکه عشق آیتست دوداه دل کیمین عالی نداد کورمدک

چون بت دیره پستکار وصلت اللهی جمله حب خاطر کن دردم نژادک کور مدک
 ایتم بزم رزمی این اسلافک سوال جام هم نرسن اینک اما کی قباد کور مدک
 رغبیا بحر کالاتم دین هم تیره دل
 جو رکلس کین بر صافی تا کور کور مدک

در نوح اقرا جالدکشا در بر چک سنبلتک ریاض بر صفادر بر چک
 حلقه حلقه دودله بتلادر یا مکر چین چین اولش یا تورا اژدها در بر چک
 کیسوان غبرین اولش طاب سنک بو سایه بان شاه اقلیم بهادر بر چک
 چو حنک پزغلام ایله چقا حوتم بود بان ابریه قام بلادر بر چک
 اریت صیاد خون دادر و خجیریکه حلقه دام کوهکیر قضا در بر چک
 کتور باب جمالک سردر ممتاز سن فوق سرده سایه تزهادر بر چک

سنبل دود دروه رغبیا سنبله
 جل مدتدر شهابور اشنادر بر چک

ماه نوی بر شیوع ابرویه دکنک سرد چینی اول قد دلجویه دکنک
 بزهد در جهانک الم سود زبانک بر نشه صهار کد شویه دکنک
 بین طاعت ناخواه دل مغلطه کاری احلاص ایله بر ناله یا هویه دکنک
 اولق نوله مالوف حسن دشمن شادی بر خنده بیجا به بدل مویه دکنک

صد بلبل معجز سن باغ حالی
 رغبیا کچی بر سنل حو مکتوبه دکنک

کوکله غزن غم فی جمله کباب اولدوغن کور سن کنار جو بیار عالم آب اولدوغن کور سن
 لعلال بام می دستن ارساقی کلجه صیاء عکس کله مهاب اولدوغن

تشته در هب بزم سبار غمخ مست اوله
 بار غمکه هب دو تا در قامتی عاشق کور
 دهر در ملک عدم در شاه و در روی کدا
 بمل بیغ نگاهن خوف بیمک کور مدک
 راستی بز اول کرده ملک مستقیمک کور مدک
 بز کلده بز بو مر اباتک مقیمک کور مدک

دغیا سلطان محمود دعا در پیشه مز
 لطف دوران سلیمان سلیمک کور مدک

سبل الشفته دماغ بوی زلفکده رستک
 دیرمون دست صبا در روی پریش اولون
 غلغلی سودا پرست در افکار ان غمک
 زینت افزا ریاض کلش حسن و بها
 دایریشان غم کیسوی زلفکده رستک
 چونکه دلورسته یکوی زلفکده رستک
 سر پریش حیرت ابروی زلفکده رستک
 تو نهال قامت دلجوی زلفکده رستک

بالکدرغی دکل دلبرسته قید کاکله

جله در هیاب صفا در سوی زلفکده رستک

دماغ خواهش مردم کلر بوی وصال
 نشا ط فکر لبانک کلنجی خاطریم
 خلاف مشرب جوان اولوز مال هوس
 دور جو غنچه تخمچ دلفکار غم
 دصو کجانه سبیدر بو آرزوی وصال
 بر اولدی راح امله نه اودم بوی وصال
 اولور سه راه صد اقتدح جستیوی وصال
 هزار پاره ایمن رشته رفور وصال

جنانه کندی دغی ریاض صومعه مز
 جانم نسیع ابدی صد ابرهوی وصال

در در یار وحدت بر کهد در وصف ناقابل
 بنیه کلندن غنچه جال جال صنت رنل از غن
 بیلر صها کنه حار حلت شنه فیضک
 بود کلور شتر حقی غن صد اسفل علوی
 شا کجمر خانه مقبره در وصف ناقابل
 دهانکده از تو تک بر فرور وصف ناقابل
 سبده کینه جور در هکتوز در وصف ناقابل
 فلک کور دشارتغ جلوه کرد در وصف ناقابل
 صفا حال و بعد ان دیسم دغی غلط در بو
 غم غمقا دلارا بو کده رود در وصف ناقابل

کل داغ دلک انبیک آنکله کلایک آل
 تقابک هم صبا صقله ریت سریش اید طوتمه
 جبال شام هجرانه اولور شیخ ضیا کتر
 نه یلوز دشت پیما رقت جبال جنون
 اولورین جوهر حقیقه مابل شک طرح اید
 جمال شاهد معنی شو دکنه یقین امسون
 اولور قید سرالمه حل عقد منصب جاهن
 اگر ممکن ایه تعداد جورک عاشق ناره
 اگر زعم دل چرمه زاهد نشینه جلک سن

دارای زبان محمل غم اولسه قایلدر
 الهی زعمی تارک دل بر اصطر ابیک آل

مهر ماهی ایلین چرخه ایکی بر حبه کل
 بزمه کلایکی سراغاز اید لوز در صیا
 سر کرده خفته باز بزمه ای اولسه فوله
 شوق لعلکله شفا یاب طیب فیض اولور
 مانج بیجت اولور اعدایه ایتمه سرفرو
 اولور وصفدن زبان ناطق فابوش لال

کواردم رخ کلکله کلستان عالمه
 مار هجران علا یقده اولور وارسته کل

ایلمش عقد ثریا دنه دخی بر حبه کل
 غوغ کلکس کین اوله شها دبسته کل
 بوشه جام لب کلفامک اتدم حبه کل
 زبور بالین بستر ایلین دخی حبه کل
 ایلمکب طراوت هر ناله اشکسته کل
 دون ده کلکن کوردم بر حبه نورسته کل

خون انک بلبل سیداه افش غاز کل
 چسته چینه اوچر بر بسفید الینی
 مهد کلده غنجه اطقالی اتور در خواب ناز

bāl-i andel'ibi

د انگلوب قالماد در کل محمود بنوع بودرق
 دو ز کمال اولس اسب فرا نکلدن این
 روح بخش اولس بیجا دین نیم صبحدم
 شوق د خسا دیکه دغنی و غزل نظم ایلیوب
 ویدم اول شوق سیر آراز نیم تان کل

تا صحن کلر بار قرار ایلدی بلبل
 کلله ایوب ده کوز کلشن ترین
 کلغنی لک حفظ ایچون آسب صبا
 چه دل بکوب انار چنندن آغا کوبا
 دغنی یلینه کل موسم یاران آیلور هب
 فریادیک اهنک الحصار ایلدی بلبل

چون آه سحرگاه دراز ایلدی بلبل
 قیلدر حرم کلله نواز فرمه لوله
 کلدر سفید اوزره دو کوب خون رنگی
 باش قویر بره ساه کلک خاک دهنده
 حل کوه عقده دراز ایلدی بلبل
 غوم ره وادع حجاز ایلدی بلبل
 موسم دین جلد نیاز ایلدی بلبل
 رحوم درگاه نیاز ایلدی بلبل

فیض المدریسه تحقیق ایله دغنی
 سرمی صهار حجاز ایلدی بلبل

زاهد درگاه در حجاب نیاز عصمت اول
 ایلوب فرنا سزایه کل کس کوسز مه دو
 معر زمان اولچیز سحر انداز قاشق در صلتک
 اهل ظاهر آه دشوزنه الهه ادرسون
 بجه بر دمت تحقیق حجاز عصمت اول
 غمی است سر کوان باغ ناز عصمت اول
 نازینم سن همان جاده طراز عصمت اول
 نغمه کس بره ادور ساز عصمت اول
 هم عنقا منرک قاف قدمت ایلیوب
 لاج عقده همایا شاه باز عصمت اول

دغیا جو کرکبی اشک ندامت دین اور
 کلشن طاعتن کل سر فر از عصمت
 او ماه حسرت ایله نخاهم الله دکل
 یا قدم آتشی یا خود ایدر کم آبه غرق
 نه ممکن ایدر کوز سرحد و حکمتدن
 جویله جنبشمن لطف دوز کار ایدر
 علو عکس و جقان دودا هم الله دکل
 بنم جریده نجت سیاهم الله دکل
 زمام اسب هزاره شامم الله دکل
 میان بحر املده شناسم الله دکل

رین بکردن توفیق اولور سم ارغی
 او استانه فیضه بنا هم الله دکل
 حذف

ای ماه پرمی روی قسمر چهره لقدم
 آغوش جیاله چکم قد بلندک
 عالم نوره مفتون کوا دادک اولور
 عشاق سزاوار نگاه کوم ایتدک
 عشقکده بنی ایله بی بهره اقدم
 حوالبه اشکم دونه فی نهره اقدم
 سن کبی کوز کلدر بودهر اقدم
 وضع ایلدک این دفاتر اقدم

اغیار ایلد الفت ایدر ار سوخ چیلخ دام
 دغی سزا ایله بود قهره اقدم

سعادت ایله کلوب شهر بار ماه صیام
 الذبح کف سر وار بر جلال ذر اندود
 مصاعف اجه نه منت جناب مولان
 بقری غوغ غیب صیامه الی دکر
 صفار قدر وصاله ایرنج نه اهدشک
 سماط دوزخ ضایع جهانیه انعام
 لوری ده در رمضان سیکله نایلر عیون
 عقب دوزخم البت ایله اولور با پیام
 بقار قناد بلو جله کوه فی آشام
 کیدردی جامعیر تیانه صبح ایلد نام

عقیده لب لعلی محله افطار
 کلورنه زخمه دغی او سوخ سیم انعام

جمله طبعم دوس دستا ایدر نوزم
 طبع باکم اولدی بندر کاه اقلیم هفر
 سهر نظمک شاهد بیزین ندر بایندر سوزم
 حواجه کمالا فر و س کافر ایدر سوزم

۷۸

نشسته رخسار حیات جاودانید روزم	نای خام صور معنیه ضرر آهمن
سنبل شکفته باغ معانید روزم	نقد سن ایلر دماغ آشفته کام عالمی
غوغ غوغ بتانک تر جانید روزم	هر سواد حرفه ملوسر پنهان جلیم

هر زمان ایلر موقوف بر زمین تان به

درغیای سببه فیض آسمانید روزم

نه اولدم وصلته طالب نه غمده اجتناب ایتم	ایکسی بس بر لب کله رینک کرم حساب ایتم
دکل زاله رحمت توفیق فرط سوز اهدتم	سپهر رویا هم حال انبیک کلاب ایتم
فلکده لاد اولدرسه طالعی بوق عین زارک	آخی مجموعه عشق کده اینه انتخاب ایتم
نه حاجت رسواله زاهدایم مجتهدن	بوسه لاد اولدر ابله صبح اولنجی آفتاب ایتم

محمد بنه صفیار حاکم دار درغیا غدی

در دولت ماب لطف حقه انتساب ایتم

بجه بر قلم خور قید مهمات اوللم	جام عشق ایچلم واقف لذات اوللم
متجلی ایلم زکریه مرآت دلم	نور کس اولدر رشک آور مرآت اوللم
آتش شفته باقوب پوتنه تجلی مردم	کله رش قابل الیز فیوضات اوللم
کلم بر حبه ایتم نم توف هوا	ساکن کوشه درگاه عبادات اوللم
کلین راز حقایقده اولدر بنده سرا	عهد لبانه هم آهنگ مقالات اوللم
غیر اشرایه همسرافلاک اولسون	بزار حور بندر همان نابله ذرات اوللم

لایق دولت دیدار ایتم لم جانودم

زحمان دغی آرایرده بر آلات اوللم

رد کرده تحصیل زایار علومم	طرح افکن از ریه افلاک نجومم
نکر فکن ساحل کام هوس اولدم	حسرت کس بادیم امواج حسوم
عشق اولدر صعوغ تعیین معاشم	تا خانه ویران شدن هفتی بومم
ادنا اسر اهرم ایلر عالم تکدیرم	سر تا بدم مایه اکیر غمدم

تیز آید مویله رشتی
 آهن دل انس کنم کرده که ظاهر
 کویت عشقکه اولویک زنی سادر
 عالمه همان نظره براند از عموم
 بیگ جانیده ارباب دله فاک قدوم
 آتش زنه کلزار صفا باد سومم

دغی فله رشتن آتیه کا طالب آمل
 بن بیلوا آتش سخن کلشن زومم

بن د لغزب عشوه و نازک دکلمیم
 از کل نهار عشوه تقافلندنه کلدر
 بیغ نقان صاعقه کارمله هر نفس
 آله کوز بید بقدرک ارضوخ بیوفا
 دو مال خاک راه نیازک دکلمیم
 بن عند لب کلشن رازک دکلمیم
 میدان غده غریب سادک دکلمیم
 بلم ایز زلف درازک دکلمیم

جویای آب وصلک اولوریم عجمید

دغی زار سینه کدازک دکلمیم

حبت د دنیا که اولور حلقه دام آدم
 قند دوش نقد الد اولدوغنه یوق شنبه
 کلک هزار حردله او کلک تصویرکی
 انبر اول ماه ها جهره وصالک جو عبید
 که پیرو اولور البند مات ماتم
 صرف ایدر ایشک ترک بو مار لیر مردم دم
 مجبر جرم قهر اوله نیجه اوله رخم
 اولدر اول حسنه بجزانه بلورک کوم

صفا شیده من قوج حضرت الله و کلین
 عمل حالص ایدر دغی زار اولور علم

هرام ایدر حلالک ایلیدی نشین اذغان
 بلنه حسن و عشقک حالت اسرار مکتوبی
 بودوق سحر بزم سهره مست اولان آکلر
 سادر قیل نگاه التفاتی خوب ایدر دشته
 نه صاحت قیام کلکونه ناله برش ایقونه
 صوققماز درجی کلکونه قطعاً زومم زندان
 کلور هیزم اولور در زومم عشاق ایدر حیوان
 که لیلک دوزو رجمانکده و کدر رجحت برهان
 کال ناقصی سنجید فلما صاحب عرفان
 بر دشتید جمله خلق عالم مست دسر کردن

بهار ایلمر شتادنه کب فیض نامیه اما اولور هب لعل آتش پاره کویا دانه رمان
 حقیقت ملکنتک رغش در کسنگ بفرود
 بو وایدن سکوت اولی در اوله سرری خیران

افلاک بچقوب ناله آه شزار افشان جوی اوله راقب قطع اشک کهر افشان
 مسوده حال خط خوبان ایله برور مجموعه حاطره کور اوراق ذرافشان
 آج سینه اول شوخ ابرو بوسلک اغاز یا ضرب فتح اوله اوسو مایه ابر افشان
 طوطی دینی ایلم ایدر کلشن جنک بر نطقله اول غنچه لعل سگر افشان
 اول ماهی چکوب هاله آغوش جیاله
 اوله نوله رغش نینه هست هفر افشان

حراق حقه ستر مظهر و حیدر عشق اولسون میجا شربان عالم تجرید عشق اولسون
 بوکلور قناده بی صفا نخل صنوبر لب بوده نهال سایه کس بین عشق اولسون
 صفر فم اتمه در علم حقیقت تکلیف اذراک صدرا روح تجرید نغمه ناهید عشق اولسون
 خنک انکار بی لعل جبالو بیغ ایدر دلده غبار اولماز ساقی ساغر عیند عشق اولسون
 دصا کیمر نیاب ایکن غنقا عالم و سن بینه طفل دل عاشق ایدر وزرین عشق اولسون
 میام جو ریله آتزه حاطر اولین در می سه دوزه غنرت فیض آرنای عهد عشق اولسون
 کلیم خوشننده رغیا سر کوبه یاره
 کاکار چشم خون افان غنرت دین عشق اولسون

شبه جوی همت اولوسا غرا ندینه دانه نقص اولور آب لطافت جوهر اندیشدن
 یاقم جانن آتش دلوز عشق عود و سن تم نوی حکمت ایله مجر اندیشدن
 انم الفس فاکدان عالم سفید هیچ کل هاید دل زنون اول سهر اندیشدن
 سر رهنه عرصه کسورده خوشور اولر باشینه بار ایلینلر افسر اندیشدن

رغیا عالمه هر عقل سلیمک صامین
 هت ایدر زمانک سطور دفتر اندیشه و

صویر پرد از چینک قامه سی صب دو شتر دستند	پیام جام بر فیض نگاه چشم مستند
اولور هر پان سر بر حجر سر نیز خون آسم	خز قیل بتلاندن دیده قلب شکستند
نظر اند از رغبت او مار عاقل بود تا بوده	مخاضد جرم بدن دولت نیتی وهستند
بقار فاشاک غز نیمی بدن کسر معالیر	خاشنی مقنض در عار فانه زبرد استند
خرض بود اشانی زلف غبر قامک اولقدر	حتی واد یسنگ بر در صفار کوه دستند
دو کمر حسن دل المقصه تطویل کلام اتم	سوال استک دل زار بر باد ناسرگدشتند

بو کیتیله زغن ایلم محمد در طبلون
جهانک نشه وار کوه کله تا بزم استند

کلاک بو لطافت شم آوناز دور صافند	هزارک بویله نابرجا فغان احتلافند
جیالک شاهبازینه بر عهدله سلطنتم	کوهل عقاس صید ایندر وجود کوه قائمند
درونه عاشق سینه که بر کان مطلقم	چکیر قطره بر یا قوت اولور خون رعافند
سوزنیکم دکله سن ده ناشناسان کم عرفانک	نذر حاصل گذشته قصه لاف کذا فند
ظهور دور عالم نعل اسب باز کون اولدر	بلی فرد و شنانک رسم این حلاقند
دول اصحاب سدر زیر دستانه عطا قل	هدیه بخشش چیز نام لفظ اتخافند

سویا سوزنار عشقیم رافتک زغن
غزاله جین دختون ایمن سودا نا فند

بزل اولدر وقت سحر آفرین رحمان	در حواب تقافل اوله لایعقیدر انان
ادنا اسرفیض سحر کاه عنایت	بو قطع نا چیز ایدر سحر فراوان
هنگام سحر عاطفت فیض جدا در	الذبحقار روم اود می صاحب عرفان
رشته در اول نشه هفتکام سحر کیم	عاشق اولور مت شراب بی عفران
کون انکله در راهب اولدر الحق	الوان نغم مرغ سحر مز خوش الحان

بحالت ایدوب فیض نسیم سحریدین هر عقد مشکلی ایدوب چون کل میدان

دعای تیشتر پسترا احدت تعافلی

سعی این بود در بیک جانبله اول ذاکر سبحان

ذوق بود در زلف مشکینک شش دیگورده مشغله شنگ فزون اول در ضیاء و حورده

عالم اندر به بیگ در له حالت کورتر بار حسرت کجا ایتد کج عانق دورده

دعوی کل جامع ایدوب در محرابیدر قد عودونک منار اولش سراپا نوزده

دره سرور دکله نای بفره نالسن عارف غیرت شناس اول تقوی زبورده

آین کبریا حکمت را در خط دکله ابروانک منجید رسیده سمورده

رعیا ایدو نظر صنع حال قدرته

نیجه غنقا کج سوراخ جسم سمورده

یاد ببنی دور ایله سن راه علی دن امداد ایرتد جانغ در کاه علی دن

ظلمت کدک سیننی انوار محمد لبریز ایدو فیض شرف ماه علی دن

درک ایلیدوب سزین عاق اولدر حواج رفتمی نلکته مولاد علی دن

جانبله یزیدک اول لغت جو هر دم افلاک جعفر ناله هر مکاه علی دن

هم نبرو بشیره ایدوب جانغ قربان جویشخ احسان اولیم شاه علی دن

هم دین العیا باقره اول نبرط صادق دور اوله صقیلن دادن در خواه علی دن

موسمی در ضا شاه تقی ایلد تقی هب کلغی نبرد کلن جانگاه علی دن

نزع کونین نبره بیوز ناظر محمدس خوف ایلرزد دشمن بد خواه علی دن

اولاد علی قنبرینک قبری اولون

دعوی بود اولن تیشتر جاہ علی دن

رحماتک اوزره ذلف منسا داغلمون قبل دسته دسته سنبل بو باداغلمون

ساقی بیانه بره نشان اوله قیل کوم عفتت بسا احنبا داغلمون

دش کلاب لطفک دست نیازک آج
 حفظ اینت قدم دبره صرن اید صو کبی
 نسیان فیضه قطره در اول ماد اغلمون
 بر روز خرم و غطرخ نورسن کور و ب
 نقد سرشک دیده بینا داغلمون
 سود از مال رویکی سینکده قبل حفا
 عالمه پیام غم افشن داغلمون
 بکسته تارا میجو کبی ناداغلمون
 رغن نغان صاعقه کار فرغنا اینت
 رغو **حرف** تخم نجوم عالم بالا داغلمون **رلو**

ماه نونه تشیه اولی هیت ایرد
 غفلتت مسامده فرغانیک ادراک
 کون کبی غلور ابدی ماهیت ایرد
 اول مرتبه در دایره دسعت ایرد
 سمور سیاه اوله نوله خلعت ایرد
 بر عین جلی عط کبیر صدرت ایرد
 سرداده اولوب بر برینه فریت ایرد
 وضع اولده حراب صفت حکمت ایرد
 لا بقدر ای ساه حسن رغن زارک
 یکنظر لطفک اوله در دقت ایرد

نیور حسنک اولوب جسم ابد ایرد هر سو
 جور اشکم دولانزه نوله کلشن کلشن
 کشت ایر کلشن کویا ایکی آهو هر سو
 صالز نازیده ادرا قانتی دلجو هر سو
 مدم دیده نوج شکل پرستو هر سو
 کلله شهه طوبار الد تر ازو هر سو
 هر سو هر سو سو در رغن هر سو کولک
 کور و آجبله رغن سکنلو هر سو

مهره کور سر مزملع لفظا مجتهد رید
 غزم کلکشت ابدی روپوش استغنا ایرد
 اده اجازیتین بی قید دعوتد رید
 نخوس ضمن عین نظا دتله رید

بزم صهباده تماشای اتمک باد می بود
 رسم عید آیینک اجرا ایلمن خوبانیده
 دستنه فرات آویز ایتمن نگاه التفات
 جرم استغنا فروشی عشق بزبانند در
 بومریدر وادی کرمابه ضایل کون
 غمنا اغوشه چکسم اولت بتنجوی بن
 سینه صاف اولم حقیقت عین غصه دیو

الماء

سراغازایله بلیل کلوب صتانه ستانه
 محبت دارینه منصور اولوب قرزل علائق
 اولور باد فرزند عمر قدر و درفت جاهه
 حیا ایچش زلفک عقال با هر اثر
 بوکونه عالمه رغن حسود ملک کن سنن
 صد ارشکت نظاک کیدر شاهانه ماهانه

مرکله تشکر جانانیدر تیب بریده
 نه دکلو حل عقد قبض بطن مالک بکده
 دیورن آزماینه قوه بازوکده رستم دین
 حلافی مژیکله اتحاد بوقدر امکانی
 عزیزان جهان قیل تعلق پایه یوز سوز
 غزال دلفریم هشتین اولوغ عشاقه
 نفوق ملتزندی ماه ایلمن میانکده
 کورلر دود آتم ریرش اشک کهر باشم

نشه مل حالت رنگ حجامتد ریو
 دست یوس ایلله معنی ده وصلند ریو
 عالم نقش الور بر دزد صورت ریو
 مرزوا بتر سبزه دوه همتد ریو
 غریله صولت سنا فی عیتد ریو

بو عادتد اولور شام کمان دتین بریده
 یازملاز سوز نفوق ایله شجر بریده
 بولماز ظله اولکله کشتکین بریده
 اولور می آیدله آتش دلا برنجیر بریده
 اولور اصحاب کشف ایله قطره بریده
 نیمه هم اولور صیاد ایله نجین بریده
 حقیقت جانین اولماز کلاه میر بریده
 ایبرش کلاب لطف ایله شجر بریده

ایکی شاهان در افسر اولور من بر سریر اوزون نه قابل هم کفام اولوق پلنک ویر بریر

خدر قبل رغبا اول مست جام عشق فرساده

ایدرم دایمیلد ساعک شمشیر بریر ده

حرف واحد اولسیدی سر سخن آینه ده ایکی ایلردی شخصی هر بقن آینه ده

بوخه اشکال صور پیدا و پنهان اولدغ راست بین اول کج نظر توغن آینه ده

هر که شخصیتک ادر اکه فیضی عامدر بقا نه قدر تدر تجلی ایلمن آینه ده

بحر سیاب ایچمه مهر عالم آرا ظن لیدر گورسه عکس حسنک اولد حسن آینه ده

نکره کاکله نکه انداز مرات اولسه دل هب شکل ایلر اقلیم حسن آینه ده

شعله آهم اولد کلر حسان تأیر ایسه مهر عالم تاب اولور بر توغن آینه ده

چین جبهک کورسون دللر اولور صد پان هب هبج نه قابل اول کل اندام شکن آینه ده

رغبا جقاز درونده خیال دریا

بریر بر کویا ایتمش وطن آینه ده

اولدین پر جسم فایگز غبار داه آه دینه بلسم عشقله باحضرت الله آه

کنج غرتده مقیم اولدم حلوص باللله کیرمدی هست نیازه بردل آگاه آه

دیده دل اولدر اییدار جواب ماسوی بوخه تأیر ایلمن ناله جا کجگاه آه

گاه اولور مهر سمانه رفعتی برتر اولور زرخ ناخیزد کقدر اولان برگاه آه

رفع ایدر بر کسبه دللرون ظلام فسوق کسب نور فیض ایدر مهر عطا ماه آه

محقق در آه ایچنده چو که سر مطلبم

یردم اولدر رغبا صغ ساده آه آه

تاب نکهله لعل دلا و قبارسه همچون جباب ساغر مینا قبارسه

آه فغان پرده برودنه اتسه هزار اول تو کشوده غنچه رغنا قبارسه

ساعل نشین وصلله آسوده حال ایکنی اسکم منار لجه دریا قبارسه

دولت کلاهی اولده زاهد کیمی همچ
 دستار سر بلند مطلقاً قیاسه
 یادک میان نازکگی موصور کورن
 غنث نمین ساق سمن قیاسه
 بو نوزمین شعر حسیه نظاره ده
 رغن زبان مناطقه پین قیاسه
 سوز دل عشاقه کواهد راه
 درد اهلنه بر فیض الاهد راه
 هم مطلقه خاطر بر اولده
 هم برده کن تحت سیاه راه
 سوق کرم حقه کچر مردم
 اوله نوله دایم آکد اغم
 جبریل اولور شعله سینه پروانه
 رغن اسر ایله بو اهد راه

نقوش عالم فانی صودور آر اکتند
 هیولا پیکر بله بر اسر در آب اوتند
 بن بحر عمیق حکمه غواض اولور هب
 مثال بوتار کج نظر در آب اوتند
 صفار عالم ایه نیمه میل امتون احبب
 پر سیکو کوز لک جلیون کور آب اوتند
 رشک چو سیارن کوز لک در دزدوم دیر
 اچیلن تان بک نیلور در آب اوتند
 آقوبور کس آسنگ دوام رعیا نهمر
 عجبده قائم جسر هنر در آب اوتند

اول نشه که قونش از لذات علیده
 عکس کور نیور آینه قلب دلیده
 کیم دیر لادغم باطن وظا هر
 بخایش بی منت فیض از لیده
 تقلید قی تحقیقنی بول جوهر ذلک
 مطلوب جمال ایله شمس علیده
 حور بید کور رزق در ارباب بصیرت
 معنابر اولور چون خط باریک جلیده
 شیرین اولور ارباب کالک کلماتی
 اولمازسه نوله فرق س رنگ علیده
 اول کرسنه چشمانه قرین ایله ارباب
 بار املی زبور دوشن بغل اییده
 رغن کس خوده درگاه نیازم
 افراز غزایان اولور قالو یلیده

انگون ریت افوار حدایقدر کل لاله	غزال جانانه مطابقدر کل لاله
ایکی آینه اسرار حالقدر کل لاله	جال شاهد معنی کورینور عین عرفانه
پرینغ ستم انوار العاشق در کل لاله	ایر تار فغان بیلر سراز اجسار
مخایب دبیح لؤلؤر حقایقدر کل لاله	آجوست نواز شده شیم صیدم کوبا

اولور رغن بجا ستر حقیقتده پیام آور
سان حال ایله کوباکه ناطقدر کل لاله

اسم ذائقه بهم حرف حساب لاله	عالمک منجی اولدی کتاب لاله
بو قدر نشه ایله جام شراب لاله	عنه لیک دل محو رینی استر اردوا
شاهد عجزیه وارد در شکواب لاله	در شینله کوروب جیلینی ملور شکله
هیب ملوطانه اوضاع جناب لاله	تاج لعلین ایله کورجت جهان افوزک
دنک حصار بله کلکونه تاب لاله	کل حورینده اولور پنجه کسار کحوت
سنبل برضا اولور اوله نقاب لاله	ذلف غمزه شکنی برقع رصار ایله
اولور کبر ایله همنک تناب لاله	بول حشکی اوله سنجین هزار نمونه

دغیا اولدر صفای کجس دل سورم
بجر حصار چین سیر حباب لاله

انسونر کجس ساوی کجل ترله لاله	دزن اولنجه بد بیضای همنله لاله
پنجه پنجه اولسه نوله جوم قمرله لاله	چنکه حور شهر جهان نایه مقابل اولسن
جلوج ریز اولسه ندم باد سحرله لاله	فیض تاسیر فرح کجس ریاض دالدر
پودرشن یافته در زبرد شکول لاله	ادلدر بکوره قوزیکنی صغم شهر اشوب
بر بهایه صانلور دره کهرله لاله	سه بسند اولدر دغیون اولدر سر افوزد حید
یا قدر دنیا بنون تخم سحرله لاله	طوغوب ریش بوریتمه پیاز ناسک
کل موشوخ آلوب نغ و تبرله لاله	برن سر حینی ایدوب نغ لعلین الله

۲۱

مرانی حقه اولدر و همونم نور ذکر الله او یاروی حواب قطعه نه شویم نور ذکر الله
 ابد رهو قطع سن بر فیضه یا قوت زمانی بر شک اشک چشم لاله کونم نور ذکر الله
 ستم فیض توفیق الهی در آلوب دایم دایم می در من صبر سکونم نور ذکر الله
 ایدوب بر پنجه سنده هفت سر بر اورد در تجلی می دل پیچاز زار زبونم نور ذکر الله
 بحمد لله غلام قسوقی ریح الیور و عثم
 بیاب ابر نور الیه دروغ نور ذکر الله

دو کفر بقدر خاطر قلمه در هیاه جسمه ممکن جوهر معنی در لغت کات جسمه
 دو در فاکر تبار نگاه شغل سوزنده کل خورنده حشر آتش سوزان جسمه
 جانی عرفی ایرکن بر اشک چشم آفرین یاد در بسته لب کلمه سر ایستان جسمه
 اولور پروانه بر سوخته مانتی طاققت قونیه چشم دروغ آتش سوزان جسمه
 دلایر فیض عشقه بر فلونم حصصتم مثال قطره ناچیز اولور عمان جسمه

دو عالم ریحی کنجا بس بر ادر لشن کلنده
 دروغ لک جبار حانه دیوان جسمه

حسرت بر مکله با نا حواب کلن چشمه اغلسم افراط غنث آب کلن جسمه
 نوزق خورنده رحله شو بیکم سوز دروه مهر عالم زرق نایاب کلن جسمه
 سولیم در در سر رخ عار آهسته شنه جام نزار ناب کلن جسمه
 انصاف کو کین بچتم و باله نه بکا نه ظک بر کهنه اسطراب کلن جسمه
 در غما بر بیلل آتش توایم حاصل
 نقش تصویر کلن بر آب کلن جسمه

صفادر صوفیا زهواه نزن اشک نهانید سبوری سر زود اتمه واروب بزم ادایتده
 حمار صبح حشر فکد این ندان ساعه شش اولور و نشن جام جک بو بزم فایتده

غبار مقدم دلبز کلو کبر نیاز اولدی بو حالت ملتوند کریمه کل اصغر هانیده
نه شفا لور الحمد ایندک نه کلمه ایله دجیم اوشوخ انجن افروز ایله بزم شبانید
دبستان جنتک سقا حوا اولد چون رخس
مکبر شوضه دل ویرش بینه منلا کوانید

اولدولیب ته سودار هوای کاکله اولدی هر براله آتم توای سنبله
ماه نوا سامان بالبنان اولد رو اصبعلک وقف ایلتیلر حل عقد شکله
قطر سی آتش زرد صد حرمین انوب اولور عکس حنک شعله برز اولد قیام برمله
دایه دار فیضد معناده ایرسن نظر اتمام صورتی کافر حواله فلقله
بزم آتش وحدت ایچم رغیا و نغمه در
قلقل ملق تسو فریاد بلبل بلبله

وزر بسیار بنی طوت راهب دیو ک خیره اوتی بویله خوش آمدله کتورمش سیره
آهدر اغوشین امید رساله راهب نقش اولوب قاله چلبا باب دیره کیمی
کورس کتوروشی قیتس کنت اولقام هجم پرستش بویله مندن غیره
سقف بام فلکه ایرس کند آهک دام اولماز جوها بویله هوا طیره
رغیا مسجد کلمه در اضمام قیوب
وزر بسیار بنی طوت راهب دیو ک خیره

دانه مال سیه منک عزار یارده زلفد ریم لانه ساز اولمش کلور کلوارده
عوسر زلفکده بانا مال سیکنک که وار بر جیش دزه در در قالش رسته دارده
لعل جاده نجشکده بانا حال کلنایر سیاه برکندر چوخ کنار کانه سرشارده
اول بت شوک رهکده در دغا حال سیه حبه شبر درر کویا درو ناره
حال عزیز بود کل لعلکده اول شبرین قلک
رغیا منکین خط در غنچه کلناره

شاعر

زاهد طمع خامه در شوب اتمه عنابی	چوق نشه دوبر آدومه آن کورمه شراو
صبا زهان حاشه بزم از حشک	بر نشه مرد و نیای ایدر دست و حواجر
عکس لبی سیر ایدر لوی دونه لب جوده	ما بینز اولر شوغله اولدر شکر آجر
جان ددلك اولار سه اود مدنه سنکتر	کوش ایدر قوی بر زه کل جنک در بابو

بو بزم ایست ز غمی کپی اهل فراق اولر
صوفی هله نرسک ایدر صفادر می ناچر

حسنک مشاطه قدرت یازد ب القابنی	جیل وضع ایتمش مداد ناک لطافت آینی
ایله تدویر ایدر بر هندیانه صندیلر	عکس افلاک ایلر بحر اشکک کرد آینی
لذت قند بیک ای یوسف حسن دها	کله بیکله ستیز ایدر دی چوق احبابنی
چشم بیدار حقیقت بین اولدر نیسون	عالمک تعبیر ناقابل حیا بل حوابنی

رغیا حصص حصین کامه مکنی و صرر
فیض مفتاح از لفتح اتمینی بابنی

حرد غواصی بحر عشق اولوب کوباد اولوب کندی	المدنه ریمان صبر ارام آلوب کندی
لوکل نقدینه سنی کوز کور و عیان حسمه	نگاه تیز صحت دزد چلماند چالوب کندی
تزو و حوشم ارام کلشن آرای لطافتکن	یازق اولر ایهبار اوج حشم قازتالور کندی
منال رسم اولر ایکتا سوار ملک استغنا	درای قله قاف حاله آن صالور کندی

نخونه ز غمی بر بند بر پیام عاقبت کلر
عدم اقلینه عازم اولدر هب فالور کندی

اولور عشق قازک نقره داغ سوبداسی	جهان حسن و آنک ابر کندی مطراسی
اولور نظار حیرتله کلچین تماسی	دلمده جا بیکر اولدر وصالک ماکو لباسی
شفقله ماه نور نجم سهیل اولدر مناسی	اوانکشت حننا نیک نیکن فصن الماسی
شراب تلخ عجران لورن اتمک نه مکنی	اولور نقل مزاجم غنغیب بزمینی الماسی
صبا کله ریام نوبار وصل دیر له	ایله ز کس باغدن سر ارجیم شهلاسی

خلوص ماہ کنعانک ایکی عا دل کو اھیدہ
 کل تحقیق نسیم انکہ دغی دماغ استر
 رسید چشم زاج نواغ طبع شوکت ائادک
 مثال اولماز اقدیر پیلور چونہ در شہوان
 کمالہ نقص اولور و جان چاک نیل فرداسی
 بو باغک کر چه غنچ لیب جو قدر ناله پیراسی
 بو دایم سر افاز اقدیر نای کلک اعلاسی
 اگر چه بنج اولوم پیر و اشعار ذیبا سی
 سر بر افروز اقلیم بلا غنچه را میرانہ
 مناجد بر بڑہ تقبیل دامان متناسی

کل باغ لطافتہ غرار ال منازی
 سزا در ماہ نونکوش اولور سہ کوش ہوشن
 بہی سزیدہ کلکت باغہ حقش اول آفت
 داغہ ز توہ حاشان فرور اوغے منہ
 شامہ سیک افروزد مغیر مال منازی
 دل اولدر نیکہ عشقک بو کورہ ائدہ تقازی
 صنوبر دوشہ المنز فتنی بر سال منازی
 کنا دایتہ کچہ عنقار عنایت ال منازی
 محل وصلت جانا قہ دغی بدل اولماز
 بلور سہ راصد ازیہ سعد مال منازی

و دل خوردن شیدا بردع و تاب ایکی
 قنفصین ایدریشش بلم ارباب نیاز
 و نسیم سروصہ با بنج و ایتلو للحراب
 و اصف درج دھانک بیدلہ تحقیق ال منی
 غنچ لیب نغمہ کو با بر کل برابر ایکی
 جامع حسن و دلار ابرو و لہو خراب ایکی
 بو ریاط کتہ دونیا بو حقیقت باب ایکی
 حقہ باقوت عراب و زباب ایکی

برغ حاضر الحاص عشرت بویلہ در دغش عین
 بو او شوخ عشق و نسا و دین اجتاب ایکی

دندہ ذلال الکلکہ جامی غزل لری
 تبر فز کلکہ غنچ لریک و صفنی ایدر
 عنوان حسن و شوکتی یا داید سندن
 مضمون بحر و صلتکری ایتش التدام
 سویلندی ذلف خطکہ شامی غزل لری
 سہمی غزل لری ایلہ داعی غزل لری
 شامی غزل لری ایلہ نامی غزل لری
 بودر غزل لری ایلہ کاجی غزل لری

رشك بلند در كهك اشعار ایدر شما
 دغ غزلدر ایدر ساعی غزلدری
 آفتاب برج حکمت کلاه مولوی بانفع عالمه حقیقت مانتقاه مولوی
 نیده فهم ایتک معامات صفا آیتکی راست بین اولان دیر ترکیه نگاه مولوی
 ادرینتی لیدم وجد سماعی حانتک منظر فیض دل بر انتباه مولوی
 ایلمز بفاکده انه چون هوا وضع قدم موزون روح فلکدر جایگاه مولوی
 اوس لر دغ غن عجیبی منظر اسم جمیل
 چون جلال الدین رومی در پناه مولوی
 شعله شمس سعادت کلاه مولوی نوزخ بر پشته آله کلاه مولوی
 نقشه اسرار هر ناکامه اتمیزش بو درد شیرین ملاحظه کلاه مولوی
 جوهر دیر و حدیث اولوب شیخه فیض دبح لولوی کرامت کلاه مولوی
 مستقیق سر مولانا اولافا ذراک ایدر ناج اقلیم ولا یقدر کلاه مولوی
 دغیا ایلمر سطره رحلی دین طلوع
 شمس و فیض هدا ایدر کلاه مولوی
 اوقد زلف ایدر بر باد شمس طوغر سنجقلی خطک غمگله تا ارض کبر قاره اوقلر
 یل طفل هوس با زیجه وصلک حیا ایدر کفکل چون سوق ایدر اولدر دوکمان ادرینا قلم
 بنی اینش غمگله بیجه بیج الدما شاده کف صنک سفالیم ایدر بنی دانه زینا قلم
 اولور اظهاره باد زعم بیخ مان ستانکن ادرنوفکن کجه زعم غمگله کلاه دارصا قلم
 یینه نایج دل دغی کسته تارهوش اولدر
 جتار بو الابه کیمس اولمه قاره اولر اقلر

طرف عارضك اول خط بمنو باصدي
 ناده پين حتن اولر نشان قدمي
 سوزيلور جسم بيكار قتن پردازن
 بينه صد مرحله دور اولر ديار وصلت

ملك شاه جشن لشكر هند مريدي
 قنچ كيم مقدمك اول كوزلر آهوي بصري
 بگز اول متي عشوه جي اويخو بصري
 شلو تانه ركايه چون اود بو بصري

كويده خط صفا قالمدر دلدن رغن
 حرمي نگر نيز حاصلن صد بصدر

گيمش بياز جايد اولكل يا سميت گيبي
 كوشن نين دعدت اولكلر جمول اولور
 ديرس صچيفه حن و جالكه برف
 هم مشوب سپهر اولان اصحاب خرتك
 ابرال بايك باز محبت اولنده
 جام طراز هوايگه بزم ناز اولوب

اولس صد قلن دانه در عدن گيبي
 آقه قباغ حمله مردپوش دن گيبي
 ابدونك گنبد چكور سر سخن گيبي
 بردر لباس صت عطاسي كفن كمي
 اتم نگاه كج يتنور نابزن گيبي
 باشرخ چقرو عاشكي پير غمي گيبي

غن نيم آه او شوه ايدوب اسر
 ايدر ارام غل كل نادون گيبي

[Faint bleed-through text from the reverse side of the page]

پرده سوز و از اولوب فریاد بسوزم بجا استکار ایزدی انانت در مکتونم بجا

شندی فیض معنی سوری برابر در بجا
حالت سستی و خمور برابر در بجا

نظر قیل دستک آینه آل رحمانه جانا کور بجرم ایدرن مبتلا نزارینه جانا

داده درده دوا در درد دردک داورا

دوزه دار دده دورد دورد اداق لا

آفت عین فلکدن انی حفظ ایده حد دولتک بر کوزید شکر کور اسکنه راغنا

نوقده حال دل اهل هوادر کوییا

نقش خراب تکی قندیل بی نور ضیا

دهنک باغچه حسنه دیدم اولدر ضیاب اما در اغزینه ایوا باله اول شاه حبیب

اوسر و قدم ایدر صفا عالم اب

جهانن یکسور ایدر مبتلا عالم اب

نرکس نوجمن آرای مار حسرت اولدی طوبی شلکند دلم کما حیرت

آجلمن کل کبی بر رو قامت اولمش اول آفت

کمال حسن و آن ایله قیامت اولمش اول آفت

من عشق در بادنه ما و اولنج فتح باب حواجه غم شرح جوان او قدر یاب یاب

لوح کونلک شریخی نو طارزه مثلث

صوفی عرفی شرح باطوب داغ ایدر کشت

آهدهم خضر ایله صقیقن ار سردسهی قد تاب افکن کل بود عالمک اوله شاید

اولوب مصر جا لکده دهانک جو هر قايد بيه عبيده عشاقه همنه بوبونه در عايد
 يازمش منک تره جام لعين اوزرد بر مطلع
 بکده خط نو فرت کوزلمر موقياس ايلر
 کاز غله باوه وصلک شهاجيات دل دانا اندازره لراوچر بير قرقر ددکر
 دل سکا هودم جيبيا عاشق بي کينه در
 قيل شها حرم اوسيدا صادق ذيرينه در
 عزيزم شيخ نورالدين اقدريه ظاهر جيبينکنده اولور نوسيات کون کچی ظاهر
 نه کلکت مصلاته کنار آب رکن آباد
 فضا رهنی سعد ابا ده کلکم اولور سن د شاد
 سلك سرفاه قدرتمه تو بر اولمش آيتر کتاب ده پاکت سحره کراي حکمه
 قد موزونه دلارا سر و خوش رفتادور
 ميوه وصلک اميد اتم او طوفه باور
 فتم سوز آيو مبتلا کشته افشاملر کلي آتش کور نيور کوييا کلخنده اخشاملر
 شوقه روج ايلدم برلن هر شام و بحر
 قالمادر عيان چشمه نفود انک تر
 دوير شادر در يافت ديو بن ساي عم بود يا حوداي ساقی گلچهره صهبار لب دبلر
 دهانم دلرا جون غني کلزار بلجته
 دل سيدا هزار نغمه شيخ باغ حسرت
 در دواغ حسرتک سيند هودم تان در کلشن آباد حجت بر بله هودم تان در

عارض نماز دلجو سنده صتمه موبتر اروضه حسن و حداد ابرو غنبر بوبتن
 رها ریان زلف منبو کلر کبیر
 شست عطایه و شکر هند و کلر کبیر
 سنبل زلف که دل بسته صفاها بنیر بیدر مائله جمله بدحشا نیلر
 کشور اباد جلالک تر جانی غوغا در
 چشم مستک الله تیغ جان ستانی غوغا در
 دنک عذار عالیه و غان استمز کالای حسن و بیجینی اندازه استمز
 نوزاده بیتیم هوس مادر عشق
 پرورده آغوش دل داور عشق
 طفل طبعی داور عشقش نفس اولادین نوزادس جمله گاه عصمتک دامادین
 کچر در یای غمدن باد بان آهبله عاشق
 سراسقذاف کشتی حیاتی مرز ماه کچمز
 در جینکده نوق کا کلر اوزره طلمش زالدر کچین کرسنبلر اوزره طلمش
 اروضه حسن و دلاراده نایان اولدر خط
 نوبهار بلجبتکده سنبستان اولدر خط
 ایلین شخیص غم فوق نشاط بولیمار عالمده جابر انبساط
 تدموز و کله سرو ایلر به کت ارتقاع
 بوق اولور نمده کیر و کلشنه دعوا سماع
 کدر مدک جام سرور اساقی بزم غمک دکده کچر سنبستان عالمک

اولاب مصر جالکده دهانک جوهر قاید بنه عیدیه عشاقه عجز بویسه در عاید
 یازمش مشک توله جام لعین اوزرد بر مطلع
 بسکده خط نو فرک کوزلمر موقیاس ایلم
 کازغله مابده وصلک شها حیات دل دانا اندازنه لرا اولچر بچر قرقر دو کو
 دل سکا هردم حبیبیا عاشق بی کینه در
 قیل شها حرم اوسید صادق دیرینه در
 عزیزم شیخ نورالدین اقدریه طاهر حبیبینکده اولور نوسیادت کوز بچی ظاهر
 نه کلکت مصلاته کنا رآب رکن آباد
 فضا صحنی سعد اباد کلم اولور سن د شاد
 حطک سرخاه قد رتله تور اولور آیتد کتاب وجه پاکت سحر برای حکمتد
 قد موزونه دلارا سر و خوش دقتاد در
 میوه وصلک امید اتم او شوفه باردر
 فتم سوز آیر مبتلا کشنده اخشامو کلمی آتش کورینور کویا کلخنده اخشامو
 شوقه روح ایلم بر نوز هر شام و سحر
 قالمدر عیان چشمه نقود انک تر
 دیر شاد در یا قوت دیرین سال عم پرور یا عودای ساقی کلچهر صهار لب دیر
 دهانک لرا چون غنچه کلزار بلجبتد
 دل شیدا هزار نغمه شیخ باغ حسرتد
 درد داغ حسرتک سینک هردم تان در کلشن آباد حجت بر لبه هردم تان در

عارض نماز دلجو سنده صتمه مویتز اوضه حسن و حداد ابرج غنبر بویتز
 رها ریان زلف منبو کله کله کیدر
 شست عطایه و شکر هند و کله کله کیدر
 سنبل زلف که دل بسته صفا هانبلر بیدک مانله جمله بد حشا نیلر
 کشور اباد جمالک ترجانی غره در
 چشم مستک الیه تیغ جان ستانی غره در
 دنک غرار عالیه و غان استمز کالای حسن و بیجینی اندازه استمز
 نوزاده بیتیم هوس مادر عشق
 پرورده آغوش دل داور عشق
 طفل طبعن داور عشق نفس اولادین نوزوس جمله گاه عصمت داما این
 کچر دریای غدن بادبان آهبله عاشق
 ساه سقذاف کشتی حیاتی مرز ماه کچر
 در جینکده نروق کاکلر اوزر طملش زالد در کچین کمر سنبلر اوزر طملش
 اوضه حسن و دلا راده نایان اوله خط
 نوهار بیجنگده سنبستان اوله خط
 ایلین تشخیص غم فوق نشاط بولیمار عالمده جایر انبساط
 قدموز و کله سرو ایلر به حمت ارتقاع
 بوق اولور نمده یکر و کلشنه دعوا شاع
 کدر مدک جام سرو اساقی بوم غمک دکدک و غمجه سنبه کلستان عالمک

۲۲
 یرایند جانابا رستان نقش طلعتک مودش کوندن کونه افزون ایدر کوسیتک
 نه تیرال دستک نه قبضه کیر قوس عصیان اول
 نه اباج سهام نطوع طعن اهل عرفان اول
 ذکول مکرده راه عالم اگدار اولور اولر هوکار وصال طرّه طرار اولور اولر
 ست اولور کچه مایم شراب بیکله در
 دغون اولور چو غنچه عتاب بیکله در
 دیر اچره کور پیچیه صاحب آنی صورت کبی میر قده قودی جمله بتانی هه
 بحر حمله جان و برینه چرخ پیرزن
 نادرشاع شمس فردن ایدر کشفن
 شعله شمع بختی در ضمیر روشنم صوغ قدیل مده هوشید تیلر مکنم هه
 کلچین نشاط اولدی دل نوم املدن
 چشمک آجاز حاصلی حار کسندن
 سیند کوب سنک حورت اولدوغ غیب اتمن ایدی آماجی دلیسی بنی اول سبب ذقن
 غنچه بلبلر انسون کلشنده طرح انجن
 زینب ستار میاها اولدوغ طوی سلکن
 نقل ایتمه دجله و جیحون حکایتن عینده سوله دیدن پرخون حکایتن
 نعلک هوسنده کچلمه بودر شیدا
 بر دزد سپک کچه قورنکدر سندن
 سرده باقاز قد دجور سرافراز کورن درد نیلر عارض کلگون متازن کوزن

ایته می د بوده کو کل بر نوجوان جوان
اذ کارم اولدی صبح و سالا مان امان

لذت ستاس درد غم اکلر مزاقی
بزم صفاد و سو یلیم افتراقی

دردی در مان عشاقک در اسن کم بلور
کریدن غمی سر شکم باجر اسن کم بلور

عرض ایت چند ناز بند کل قدر فامنی
کدر تر نهال سرده شرا استقامتی

همشیره ایش و حتر ز بنت العنبله
سوز پرده معانک اولور ایسات نیبله

دلکه اقلیم خونک شاه اولماز میررد
نغمه طبل بشارت ناله زنجیر و

حیدر قاش وصل اولوب سوق مجتده
درد سردم کب پر بند هوم حیف آرد عده

سزدم یار بندار عشقی سوسا حیران
بنی ایته می پای بو ججج جازده شدت سر روان
تشنه یار باب زلال سنفردند آب ویر
باکستان صفاد و بر کلح یار ویر
دل حال کاکلکله سنبلستان اولد طوت
دافع دفع محنت اولد فوج کلستان اولد
فلک سحر و لک انه عالی ده ناشناس ایلر
کوردب ارباب ظاهر عالی مجنون قیس ایلر
اوله نژاد سپهرک کعبین هر راد
ال ایدر و بعبد اولک نه ز زین کلاه
کو کلر اول آفت کاهن لعل سیکونکده
سوق عزمانک محصل نشسته بجو نکلده

کل ترکیبی نازک جملتن حویانی ایوبک
 عجب قبضه بسلمش می محبوبانی ایوبک
 صفار قصر ادربیدنه اصلا فیضیاب اولماز
 اولوقلی بایرینده ذوق الان پارانی ایوبک
 اولور کماکان لم طردن چشم آرنن
 اولجه حصه مندر لقمه قرابانی ایوبک
 ذوق بر العجمه سلیمه فادیده
 هزاران لعله دنش ایدر طفلانی ایوبک
 شفا بخش عطاش سینه سوزانی ایوبک
 تقوی ایدر دغ سنابوله بعید اولماز
 عله رسول الله ایکن هانی ایوبک
 ایدر دی غنیه مالکانه باغ مقصودی
 اکو باقی قالدی بیترک تاج زراندودی
 فاش وصلنی طرح زمین تان فکریه
 شسته ابدی تاج خود هبتارنده دی
 صفا بخش درون اهل درد اولماز می
 کال اربابنک فیض کلام کت آوردی
 کور ره کس بلی اعال حوب قحکی ظاہر
 اولور مرات ایچین آدملک هبت زان
 عجب دغ زمان دولتنده جمله خوش حالن
 منالیه خدا محفوظ ایدر سلطه محمودی
 خطار دن

یعنی بریت برتایه اولورسن باندل
 تازده در ترکنه ایلدنگاه شفقت
 تکیه عشقه بر بیت آل ایوبت جای قرار
 مت ایکن پاینده دوش صقوب جزوم کنار

بعضی حکیم بنامی نوری

درویشی کو حکم بر کل انعام لب میگویند
عالم حسنات قابل هم نشاء معبودند

سجودان خیال وصل اکین کور مکنی
رشته دل کپی سوراخ در مکتوبند

با غمغور قالد عقل عقلا بی قیاد لوب
پیرو اول دست صفاتک خوارند

ادهاوسم و زرا یل آن حقدن بعید
لعنت ادسون عالم مشرب قارونند
رغیا رباب جاهد کز فو قافون اب
مردا بسک اید ترا ضح لطفله مادونند

کام خانه زلف مشکین همنا بر و بر
اشک چشمه نهال ارزو به صو و بر
بیخ زهر آلود غمز و دلدر جان است
چشم سقار تو غم ایلوب داد و بر
یوزنی نایر عشق الیه بر دلن ظلم
آه دسوز صفار دود تنبا کو و بر

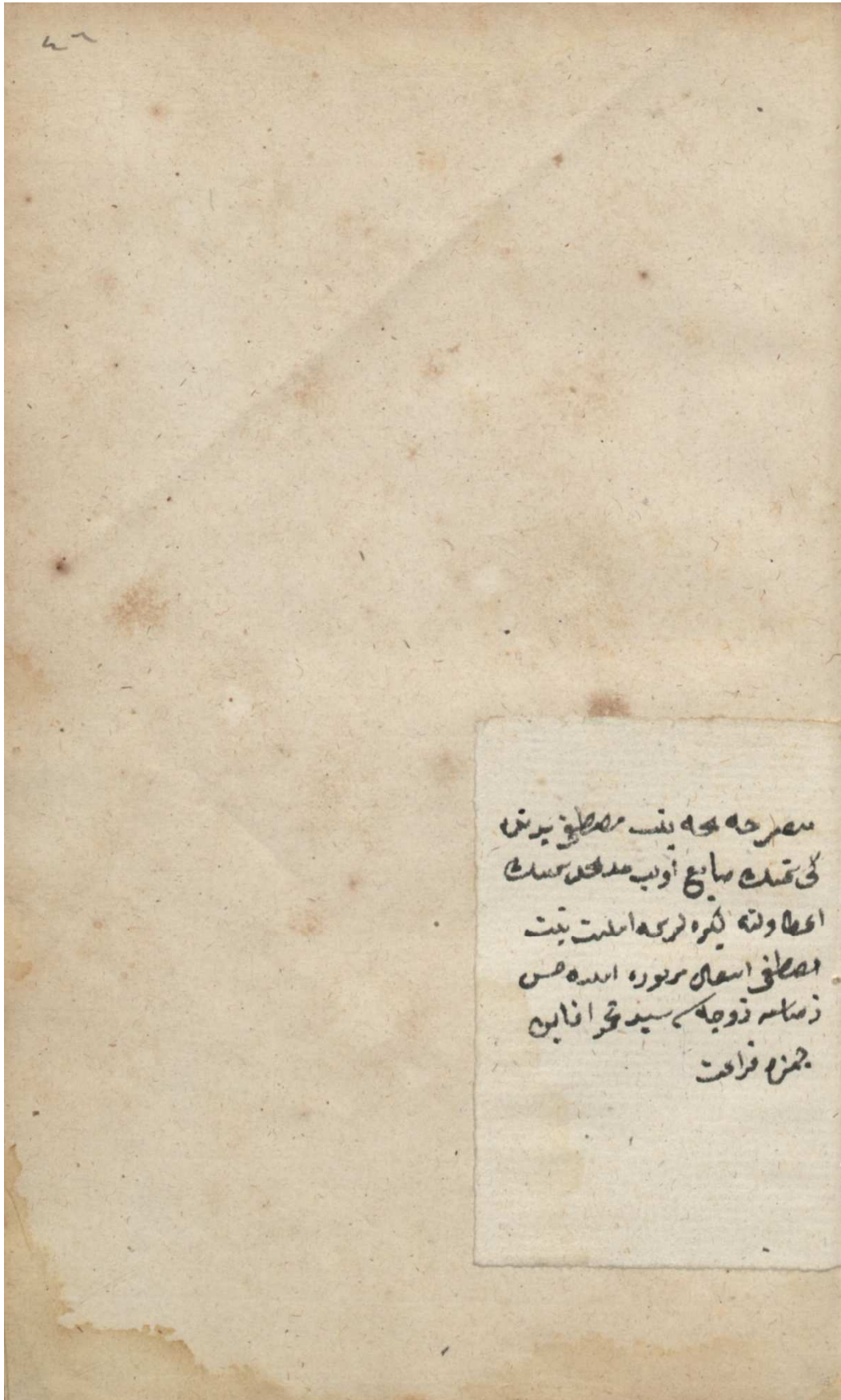
بوی در آیین خوبی ز غیا عاقبت
کاش مسکنه از انعام است شفا و بر

سکن بیخونه عصفه در چشم کرم بر
رشته شوقه در زلفش سیمه کوا و بر

باز در بو محبت اهل و نایاد بر
معم ایوب کجا بر بر صد آه و بر

ای صاحب لیا و نجاه زلفله شبکون ویدیر
 طاغاه ووششم باره شوکم بنجانجون ویدیر
 بیل ساکنن اجمی مرغ ده زار السوله
 سن کل ای غنجه ذهن روکم کلکون ویدیر
 واری کور هر ک غمدن وید ده دله اثر
 بن غریه چشم بهون قلب محزون ویدیر
 ویدی عالم فتنه ایله حنینم صبر ان اولدیم
 کذبور ویدیه سی قنانه فقون ویدیر
 دام عشقده قیل شیب ابد مقناح الفرح
 ای جلی هر امور و قیل مرهون ویدیر

اول يستمع بوجه الف من العالم
 وبي العوز والهداية والتوفيق
 وفوق الكبر



Handwritten mathematical calculations in Arabic script on aged paper. The page features several vertical columns of numbers and operations, including addition and subtraction, with horizontal lines indicating the results. The numbers are written in a traditional style, often with dots for place values. A large horizontal line is drawn across the middle of the page, separating the upper calculations from the lower ones. At the bottom of the page, there is a line of handwritten text in Arabic script.

Top calculation (right side):

$$\begin{array}{r} 1000 \\ 2000 \\ 3000 \\ 4000 \\ \hline 10000 \end{array}$$

Middle calculation (left side):

$$\begin{array}{r} 5000 \\ 6000 \\ \hline 11000 \end{array}$$

Middle calculation (right side):

$$\begin{array}{r} 5000 \\ 4000 \\ \hline 10000 \\ 10000 \\ \hline 20000 \end{array}$$

Bottom calculation (right side):

$$\begin{array}{r} 7000 \\ 2000 \\ \hline 9000 \end{array}$$

Bottom text (Arabic script):

بسم الله الرحمن الرحيم

Handwritten mathematical tables and text in Persian script. The page contains several columns of numbers and calculations, likely related to astronomy or mathematics. The text is written in a cursive style.

At the bottom of the page, there is a block of text:

بد عرضم دو قنوا نما حضرت فدیك
 خدمت ما مور اول قدری بیان اول نور
 ذی الخه شرفك یكری بشی بنجسته کون
 عزمت اولتمند رحق قنای حضرت قدری
 سومت اصلن ایامه

مشهور است ایلیه زاون سکر سنه که رمضان شرفند اون برنجی
 کله کی او فلولوم احمد بن کرمه کی شرفه امینه خانم دونیا یاره
 نشره فی ایله دی انشاء الله تعالی حیرت اوله ^{۱۸} _{۱۷۸۸}
 وادخلوا ابراهیم رقدت بن دوی ۱۷۷۰ سنه که حمزه بن امیر بن
 بکری رنجی همکار ایزی کونی ساهه الی ده دونیا یاره نشره فی

۲

۸۷۷
۸۷۸
۸۷۹
۸۸۰
۸۸۱
۸۸۲
۸۸۳
۸۸۴
۸۸۵
۸۸۶
۸۸۷
۸۸۸
۸۸۹
۸۹۰
۸۹۱
۸۹۲
۸۹۳
۸۹۴
۸۹۵
۸۹۶
۸۹۷
۸۹۸
۸۹۹
۹۰۰

۳

۴

۵

۶

۷

۸

۹

۱۰

۱۱

۱۲

۱۳

۱۴

۱۵

۱۶

۱۷

۱۸

۱۹

۲۰

۲۱

۲۲

۲۳

۲۴

۲۵

۲۶

۲۷

۲۸

۲۹

۳۰

۳۱

۳۲

۳۳

۳۴

۳۵

۳۶

۳۷

۳۸

۳۹

۴۰

۴۱

۴۲

۴۳

۴۴

۴۵

۴۶

۴۷

۴۸

۴۹

۵۰

۵۱

۵۲

۵۳

۵۴

۵۵

۵۶

۵۷

۵۸

۵۹

۶۰

۶۱

۶۲

۶۳

۶۴

۶۵

۶۶

۶۷

۶۸

۶۹

۷۰

۷۱

۷۲

۷۳

۷۴

۷۵

۷۶

۷۷

۷۸

۷۹

۸۰

۸۱

۸۲

۸۳

۸۴

۸۵

۸۶

۸۷

۸۸

۸۹

۹۰

۹۱

۹۲

۹۳

۹۴

۹۵

۹۶

۹۷

۹۸

۹۹

۱۰۰

Handwritten text in Persian script, including several lines of prose and numerical calculations. The text is written in black ink on aged, yellowish paper. A prominent diagonal line runs across the upper portion of the page. The calculations include numbers such as 10, 100, 1000, and 10000, along with various mathematical symbols and fractions. The handwriting is cursive and characteristic of historical Persian manuscripts.

Handwritten entries in Arabic script, likely a ledger or account book. The entries are organized into several columns and rows, with some numbers written in a vertical or diagonal orientation. The text includes:

- Top row:
 - Column 1: ١٩٥٥, ١٧٢٢, ٢٥٢٤
 - Column 2: ١٥٥٠, ١٥٥٠, ١٥٥٠
 - Column 3: ١٥٥٠
- Middle row:
 - Column 1: ١٥٥٠, ١٥٥٠, ١٥٥٠
 - Column 2: ١٥٥٠, ١٥٥٠, ١٥٥٠
 - Column 3: ١٥٥٠
- Bottom row:
 - Column 1: ١٥٥٠, ١٥٥٠, ١٥٥٠
 - Column 2: ١٥٥٠, ١٥٥٠, ١٥٥٠
 - Column 3: ١٥٥٠

The handwriting is in a cursive style, and the paper shows signs of age and wear.

۵۲

دولم	کوار حانڈن
.....	کلاں طیش
.....	دو نوم
.....
۸۰۰	۲۸

.....

.....

المندرون التابياندر
 بدره بوربالق جام في حوضه كستانه
 اوسووه
 نرد بانليج
 بش عارتون
 فنا دليج اوليوج
 اوليوج

شاه جو ز احمد و شاهنشاه جعفر سمنان
 حضرت عبدالحمید خان ظل بزرگم انان
 ملک دنیا بر سر زینکین حکیدر
 رابع اولسون باغ دولته وجودی در
 سمدی برینجی احمدی کسین احمد لکیم
 یعنی بر سوطام سیم نام هزاره انان
 زده ترفی کوفی ایدی فضل بیع
 مقدسین اهل عرفان اید جعفر کیدر
 سوله ترکیب ملوکیدر وجود با کیم
 رونما اولر فده مرآن وجودی عالم
 خاکبوسه کلدی هم ناری یعنی باز در کینیب

خان پنج لشکر و خاقان کردون سایبان
 تمس عدل و رفندن مستیز اولری جهان
 تخت و دولته او در اهل سیمان زحان
 برکن و بارینه الهی اسمون باد خزان
 نغمه سنج اولری هزاران حمد و شکر جهان
 نیز بخشدن اولری عالم بر نور سان
 روزگار کن نوبهاری ایتسون هم انسان
 صلح اولوب در جنگ اول اولری یار مهربان
 قلمش اهدا شاهم نوزوریه رضوان جنگ
 اولری بوصفون طوطی کبی کوبا ساعان
 مور سوطام سیم جندی دهوی شاد ملک

نخستین

مجازین حجت صفت فطوح ایجا سویل
 اوسرستان حکمت جلد امداد سویل
 صدر رویار گلستانه کوشن هوشن طوت
 گذشته کار عالمه زبلی شعب باجو سویل
 انکون غفور و لجان اولوب کلام اولور باه
 نغمة داز عشقی بایبل آتشن لاسویل
 زبلسون مالک ارباب سماع دجد عالانک
 چغوب کوسما به داعظ چون کلام تانز سویل
 جان بربر آسون غمناکمه مراب استک
 دیزلاد فغم کسه نسلی عالم بجاسویل
 سهر قیس زاری دوند زخون نیشاه
 غلبور کجودج بیدار فریاد دراسویل
 سرآغازمه وصف لیکله رخ غم نیندا
 مسیح وقت اولوب کویا کلام جانقرا سویل

دل نینج و کل اول قدر وجود می بلم
 ایاشکن طغ کبیر می بلم
 لعلکده میرنده شوق نیندا
 صعبان صفا بخش کدر شوم می بلم
 اولسن سرانگشت نکهده نیندا
 در در تدر سینه می بالوم می بلم
 اول شوقن ابر لافق تقان لطفی
 تا بر عجب آهده می باهوم می بلم
 رخ لبوب اهرام غم عشقن روح
 و غم حریف کعبه مقصود می بلم

5

سجده اول
ایندجه مهر منیر اریکه زین حل
عطار موهبت پادشاه عز و جل

کونجه کوبه شاه حادرستانی
قرار در حوضد هندو غلامه دوندر زمل

جگره تبغین بهرام نافض الاحکام
نظام چکنکه زهره عجیب و بیرون حل

جهان بیان ادمهت سترئی مدر ایکن
عطارد اولدر دبیر صحایف معیجل

اون ایکن بر جمله سور معظم جرف
منور المدرسه چونکه یا قدر بر مشرف

جو کج محض ذالقی ظاهر و اندر باد
جهانیا نه او فرمان دوار لاینر

دو کونه اندر تجلی صفات بی چون
جمال احمد ز قیدر سججل اجمل

کودندر جمله صور انکار و پنهان
بلندز قالمدر مشکل ادموردین بمل

سجده
آینده

نتیجه سخنه زان سعید اکیلیه
شعر زان طیب ارا و اول

شعر اولدر دست بوزینه اوی
طهران اولدر مال

زبان واضح مال
صدرا موله سونکت خازن انکدر

بقدر طاق رواق مجاهلات و صعب
نیم محرم نیم سار رفعت

طفیل اولدر اسکالات دینک مد
قوم بیلده اسرا اولدر سلم ماه

بسیج طاق معلو بوزنه روان فکر
کل صیقه بلجت طراز کلین دات

ادزبیه کت شغایع محمد فرسکل
وجود حجت محمود دست قدرن اولان

بکانه شاه مرتج نشین بزم ازل

۵۷
 ابریشم قطع امید شفاعت امت اولان
 ریاض جسم و زینده اولنج بادامین
 کیمه اتمیر جلد هیا
 مکه مبر فرس کیمه اتمیر جلد هیا
 قنار عمر سربج المردور
 نرکله جرم ایه رفیق تبه کاره
 شفاعت ابدیحی صیایف منزل
 حمد الله علیه

سربج المردور مستعمل

کور او
 کچنر کویه دادی امل بی صدر قایتد
 لورسته پانهار اولکی حقیقتد جاقتد
 جراه بی بقار جایی آسایشی قیاس اتمه
 برمهان فانه محمد فرض بسن کون اقامتد
 نگاه انداز رفیت اولکه مرآت ظمیر کده
 سر اسر ملک عالم کارگاه صنع حکمتد
 قدم جبل المتین شرح پاک احمد الله
 طریقته حقیقت معرفت جمله شریعتد
 جناب احمد مرسل امام زرع کلک
 خدا متقاعد سلطان اقلیم سالتد
 یا پسر احوال ایلد اما تهنه عب لاه برادر
 گروه آل اصحابی بر رخم هدایتد
 عاده اولدی برده کنار ناظر قدرت
 دو عالم مستفید عکس شکاه بنو قدر
 ظهور ذاتید بادی چو شرم علم و عقان
 بوراز فتم اینه دانادان ذی بصیر قدر
 قیوم لفظک تغلقیل لدن علم معنائن
 یونماز ساحلی بحر عمیق بی نهایند
 بیلور عقل سلیم اصحاب ستر آفرینشدن
 دو عالم حاصل ذات محمد دن کنایتد
 خدا ارباب علم انبیایه ایلیش وارث
 حر لایقیم نادان اینه خلقی جهالتد

کون صبر لیه آرایس جب سواض کج
 هرام اتم نباس خریل چون شهرت آفتد
 نه هفتد سر عشاقی مظاہر بر چه سنده چون
 فی خامم نوابیرای اددار صد اقدتد
 رقیبه منصب اولمه را کبسی کج طبع اولوب جان
 الف کبیر صفا عالم ایچنده استقامتد
 سوزک باقوت و سن فصن نکلین بزم شوق ایلد
 کلام بی محل بادی اوزار شقاوتد
 نه حکمتد اقدتد تا صبح پر کور ریایس
 نه کلو سگمین الفاظ اولور بی جلادتد
 نه اورنک معنی پادشاه ملک استغنا
 سر اسر زرع مسند نشینان قناعتد
 نه ربه فقر ایلد مالوف ایسک عالم جناب اولکم
 محصل شک جبل ادانی دون همتد
 بی اصرافه رضا بر قدریم حنی برینه صرف ایت
 رضا جور حلاوت و الوطی اولتی سعادتد
 مکدرت کلاب لطف ایلد ایفاض ایلد حولا
 بیخده مدردل اداره فردر حواب غفلتد
 صفین بزم ادانی و اسافلده مقیم اولد
 ذکله در جبار راحت بلك حوران حارثد
 کیر هم صورت کبر اولمندن نکتة ایلد
 سن ادر ایلین حقنه همان جب ریاستد
 اوفوت بلده کلون بیلم در دعوان بحال اتمه
 بود ایلر در یران ایلد وادی کرامتد

نیکو استب امید ارها غنان اتک
 در اسی راه مقصودک سرابستان حیرت
 صفار الله طاهن مساجده قعود الیه
 بدکاون آفرین جان جمهور عا عتد
 بطالنه بر اول سوا البت مقضادند
 مدار کسب رزقه کسنا پایک بشقه التدر
 بوکونه امد و داد دستد رفح حواد ندم
 فلاطون عدد همواره فوق بحر حیرت
 اولور سن واصل صدر کونین ستر بیجان
 لوجه الله او مورین حقه توفیق الیه نیتد
 حقیقت را یکن تخمیر جسم آدم قاک
 کی سفلی نمیه عالمی عجب اظهار قدرت
 نمیه مالک من اول قبل تفکر ملک جهتی
 له تقد روح هیجان وجود کله و دبعیت
 میرا سر جمله سنا مظاهر ذات محمد و
 میرهتد کلام حقله بومعنی منبند
 حدیث از عرب می گوید از آدم کتر بو
 دند چون حافظ بنی از رد اما طرقتد
 دو کتر ز غیبنا حشردک وصف بیان
 سخن در یازدرف بی حد و بیان ذکا
 رحمه الله

تاریخ حقیر بر ایفوت اسماعیل
 بیعت فضا رسیده کندی عقیبا
 بوق حج نشینا و عدلتک و صاحب ایقانی
 که بین درویش اسماعیل کاشانی صاحب دل
 کلنی نطقه آل ایردن چوق و دستخدا
 ادوب چوق پرده صومت وایه دار فیض وقت اول
 دعا خیرینه امیر عزتک تا تک ارزانی
 بولنا زید زنیاب ایبر بحر حقیقت
 بحره ملکستک مرد کزین پاک دامانی
 تمام مواعدت بر صفا خیر سنبله لطیف در سنبله
 نور شمع ایله که آنته کسب فیض رحمانی روحانی
 بلور شاه کدا عالم دکلدر عیار آسایش
 همان بفریده باد اولدر مقصود حقایق
 نه صیقل اولور در چرخ حالت قرانسه
 فلک چوق که در اجبابه داشت جمع احوالی
 اللهم سیادتک عفو ایوب بوقین نور قل
 بحی نور فیض حالت توحید سبحانی
 دبدر معانق و فاج ساینه تاریخ ارمغانی
 تجلی جمال الله لایق اولدر کاشانی
 ۱۱۶۰

دارغ بته کشتی بر لحظه آرام ایلمز سرگذشت دلکش از لاله مناقب اولمه
کوشه کیر لحد کیم اکلر زبان حالده سنک هیجا لرایکی یار مصائب اولمه

فیض مولانا تپی دللر اولور بی یار حویس
پیروغ موم و سس بودانه کلکریا ننه
دلده کو صدق علوصکده راولان باد می
بودله توفیر اهتا کورت یار ننه

تصویر ساز حسن ایکن دل او آفتک دکام اولدر خامه مویین فاجور
علی مدد اسکم ایله راسم حیا ل نقش ابدی لوح سینمه عیدنی او کافر

پتربالینی فار او خارا ایلمر فلک
صحن کلشیزه امید استراحت ایلم
سوزش نایب حکم اکلر سوزان ادر
کوشه دستاریم بر غنچه زینت ایلم

نقش پای شتر لیلی کور مشن خون ساغریم صفا در دیوار و لاش قهون
یازمه وصلت او دکل یار کلکور اغوسه اوله ابرار حبت لدر حال جمله یگون

مقصود دلم حاصلی چون اولدر نایان
رحا رینه بقدم خط زیننده چی کوردم
یلک لکه کورر کوه کورنلر سب قدری
بر بهله بن اولر نیده فخرده یور کوردم

محصل لاف دعوی بر طرف دغ حقیقتده سخندانق امیر ملک معنی اولمق انشبه
اسرا باقی دکل آیین شاهانه سلفوز جمع جمده نوم دیوا غر دایم مر سبه

هر دو دیده سایه بود شمع سوزان بر اینک و هدی الطر و معنی در حی اهل شهوه
سایه اولماز معتبر چون بایکی اولون حال از دیار شیخ ابده بنیر اولور ظل وجود

زهره در چوچ فلک دایه درویشانت شیرینا قمر مایه درویشانت
صفت و جوع و سهر و غلنت و ذکر دایم قسمت روز از لایه درویشانت
کل خوبوی چترار ریاض ملکوت پودرس یافته سایه درویشانت
دفعت قلع و نه طاق معالار سما سلم ربه تم پایه درویشانت

لنته عشقه کونین فراموش اتمک
دغیا حاصل سر مایه درویشانت

بیت تر ساچه کافر منش عشوه نما دیو عشقکده بنی ابدی صنم کیر جفا
خواهن وصلیده صحت افغان اقبال ایلم بچلیباطن ایدر زریکرم اهل صفا

صومنا عشقتک تاوسیدر افغان
کفر زلف پرشکنج زینت ایما غز
ارغوندر رشیه تار نگاه جا غز
جان ز عیبه الصلیب عشقکه اولسون فدا

آرزو در لفته زنا ریز اولس جهان و نه ترا هیایه نطقیله عیسی در عیان
ایله قیسس دل بتخانه عشقی مکان ایله اول کافر منش آیین عیسی امی ادا

صد هزار ان شیخ صغانه پرستش ابربر
مردور کاهو استان دله غارت و بر
زینت امان رغن دل او طافله نبر
ایلم مشکو امی به واروب او فوجرا

شیخ نورالدین افندرشرف آل عبا	و نه سند نشین حاتقاه سنبلی
تند با دجان ستان صرصر مهر فنا	خل جسم پاکتک بر شاخنی انبر شکست
اسم ممتاز کرام الدین صاحب اتقا	یعنی اولاد کرامتد بر انبر وفات
اولد اراد باب سلوکه سرطوی پیسوا	الذیل بر ما نقاه ایچم اذات محترم
فیه نیرینن دیوب عرف انیر عقبا یکا	کوشنه هاتقنه اید کده صد اراجی
عارف سر حقیقت پار و یازی ریا	طبع پاکر غبطه وریا جئید بایزید
صنت هورا رعنایت جمع کردن اولاد	بر سنبل زلار جئنته مام دو حنه
شاد اوله ارواح ممتاز شهید کربلا	روح بر فیضه ذلال مغفرت بر ابر

مانننن افندرشرف کرام الدین قطب الدین جوی
 سقید سر تهید ایلیوز اول ذوالعطا

ایلد نعداد سال عمر هفتاد کرز	بار اراجی دلا هشت نغیم اوله سزا
قلب صافک ایلیوز دایم غمزه منجلی	فیض ندر بر تو اسم صبور کبیر یا
چقدر تباریح اررغمن زبان فامه دته	
نور اوله قبر کرام الدین افندر دایما	

۱۱۵۶ هـ

حضرت لطفان محمود اول شهنازه جهان	هعب ایلد دور عدلتن قلب غار فان
آناه مصطفی بکر فیض هشتی	پیر ایکن انبر بیس ناز ده بر نو جوان
اول شه اول اجنابک بنن مانتق بر	ایلد نونکیه بر فیض بر عالی زبان
حامر ملو ستر ماصن عصمت مسدر	حادم دار السعاه مفر سنو فیان
بر سکی الطبعی آصف سوب فاتح شیره	یعنی کم ما جو بئر اوله را غار کار دان

روح سبیلدن حقیقت بوینی شمع آتکه	بوریا منی ایله رشک آوز باغ جنان
اولدر الدال علی الخیر کفعل مظهر	برجت ماندان حو کلمه کون و مکان
ملک احسن اسم ممتاز علی اول صاف دل	عارف صاحب کون اهل طبع نکتہ دان
بمعلاقه دیکلی محفل ممتاز ایله	اولدر بوکلشن سراسر وحدته فرزاد خان
اولیا در طاهنه عننت ایه انجی اولور	سعی موفور کتب قول اتون حدارستان
کلاه کور بو معید علیا یه بی قید سوی	نور ک نام باپی بر شراه جنته رحمان
عقشه دورانیده باغی و بادین ایدر	دایما صدر سعادتده مکتب و شادمان
اولسون ارواح عزیزان یار پی شریف شاد	هم عطا قبل حضرت شیخ عیاش جاودان

شیخ نورالدین اقدوسید عالی نسب
 مرند راه طریقت مقتدر سالکان

حق بو والا تکیه پر فیض معور الیوب اولسون ریا ب سلوک وحدته دایم مکان
 دغیا اولدر بو والا مضجعه تاریخ تام
 تربک زینبند عالم مطاف قدسیان

۱۱۵۳ هـ

رندی زاده که محمد پیر یعنی رشید	هدف تیر قضا اولدی وجود ناکاه
فجاء موقی احبائی صدقته کادک	دعور راه بقاض اولدنه ایتد آگاه
دقت جرمی رسید اولغیون خلصتک	ملک ایدر نقطه زمین کونک الطاف الاله
اودد بر نازک ادا شاعر ممتاز ایدر خون	اوقوب غزلک نوله رسم ایوانک
فوقی تازخینی بر اهیلده رغن دیدر	
عازم مصر عدم اولدر رشید ایوان	

معنی کنج و ما نم ندر عمار صفا بلم
 عجب زهرایه ندم سوغ فیض آرقا بلم
 داری بمل که داری غوغا بسیار اولونه
 طمیم درد عشق ای بر غیر خوا بلم
 آو چشم که در ملل جسم تابنا اولر
 عیار فانی پاره بجز تو تیا بلم
 اولر هو بر نگهده ذوق بحس حال و صراف
 مثال بام می آینه عالمنا بلم
 ایر و بر طرم تکلف دغیا مخزن رشاد
 عقل عقل الله دلنبد اولر خوف دجا بلم

غوغا تیغی جانستان اولش کان ایردوبی
 اول بت آفت نگاهک آه امان ایردوبی
 دلمر مهر جانتاب سپهر حسن اولوب
 ماه تو کیسی مشا بالبنان ایردوبی
 سر فز کار نیاز اول کلیم حرم شوق کم
 طاق محراب بلا خدر هان ایردوبی
 عرصه ای دعد اولر سه ناله آهم زله
 اولش افلاک جمال کجک رخ ایردوبی
 دغیا سلطان اولیم برادر اول صتم
 چوقه ایت حسنه اولدر نشان ایردوبی

کوشید

بیز ابدل بوقدر بادیه بیجا آمل
 مقصدت هر زمان اما در موجود اولان
 اولد آیمیه دل سنک سنه صد جان
 جیف کیم کیم نمانیغ مقصود اولان
 جیده فرسان عبودیت اولان عارف فکر
 سنک پادشه عالمه رسود اولان
 شکوویه صنه دهانه باز اولار شکرته دلان
 حصن ویران سنک بابدن مسود اولان
 سعه بادیه رحمت مولا کرم
 بوق جهان طرف حد ابله محدود اولان
 اوله مکنده این ایل نظر ایلیم
 بیغ مقبل اولان صغره مردود اولان
 حاج دایغ قدرته اتمه اقدام
 قدر کرناه اولنک ظل ^{مردود} اولان
 حق بطلان تصدی ابر اصحاب ^{مخال}
 سن ایلد جهن خورشید کل اندود اولان

کاهور دوهدهه اوزون تا اولور حورت با
 جا بور ارم هتا کیم یکنود اولان
 کورنک تانته دکلم کسب صحا قلا اولور
 کورنک بجم سها کویک رسود اولان
 سنک طعن ستم ایلد صغره اوزون اولور
 وار بور اصل هر عالمه حود اولان
 دم و صغره اولور دود دل آه اوزون
 خانه اصل صغره بید بی بخود اولان
 گشت زار عملک ایلد ریاض عمارت
 برفه ارض وعطه واز سی موقوف اولان

بدرت خجسته

دل زار مکه بم جین ۲ ساطدر
 فصله افزا رستگه کدر الود اولاز
 طفل مادر بیجا اوله فزین دولت
 حاصل عاقبت کارین محمود اولاز
 دلک بیک شکل عجیب المدا اوله ملوح نما
 او پیرین جبره که رو جبهه شهود اولاز

دوداه دل اولور ابرسیاه تابیده
 زار خورد کدر حاصلی بود اولاز
 نبین سیراوه مسیح اتم امیر صحت
 دم طایفه و دایم بود اولاز
 ایماه قلعه ناکه اله آفتن عصا
 رفقا هم کعبه و معبود اولاز

گردد اوزره ایبر ط ربنی انا و حصول
 دزد بر طینت اولان لطفله زود اولاز
 دل قلب هویدا ایکی اهل ذکر کن
 قوم کعبه دیم سقط مولود اولاز
 حسنه غالب کون املوق جمیل حسنی
 هوبن سیم نبره شوق دل افزود اولاز

سختن سوزنوخ ایبر اوله مدعی یوق سیران
 چونکه تارنکه حسره معقود اولاز
 سحر موفور ایلد بیک کوشش ایبره مثلا
 طالع نحس اولتدن کارین مسعود اولاز
 تنک دین ویر فر عارف اطاه که
 فاکه دو شمشکله کبر صوم جلود اولاز

دل نوزان فتم دیده اولور اول اصلاح
 دایه حشک غیب و دول عشقود اولاز
 ناله شای کلون فقه زود اولاز
 نفقش اولک هم فصل کمال
 اربغنی ایبر اولورینه و فصل کمال
 کماله بودیم اولورینه و فصل کمال
 سیم و نطق نهیم اولورینه و فصل کمال
 بر حق اولورینه و فصل کمال

محمدرضا

هریم میکنم زانم عشق بیدار
 بگویم کینه بارانه کوشش بیدار

متاع و مهله جوق مشتربین کوشش
 محل داد و ستد رالن و ریش بیدار

غبار و هک ز بار ایلی دو مال
 رقیه صدمه قهریله سرزش بیدار

نه تیغ غمزه نه تیغ فحاه ایتر اس
 قاش سینه بجز و غمزه شش بیدار

ادناه حسن و بهار غم ایلیون تشرف
 فضا رسیده عاشق بلی بنش بیدار

صحا
جناب همتی باز ایلام کتب مساعدله
بن چاه امیدتغ جعفری دست واحدله

خله موصه باقمه ولصحنه سر اولم مسوایت
صفین فمکو اولورسن بر ایلم احوال زایدله

قنائی ورائی علم وحدت فتم اول نمازنی
اگر فقی ایلم سن کوشه دیر مساجده

بایشی هبل الملتیق شروع تصدیق مقال ایلم
حقیقت کشف اولور منطقین مفسر اهدله

دلغون نه یوق پیشک ایلم سن کویه بی لوله
اولور مده عانانیت برکیج دور شافده

کچی عود تاشف ایلم فرصت غنیمتدر
ماوی اولور بازار نسید سوج نلقله

بولور سن رفیقا رم حقیقت نشن دن
ارپن جام حیار ساقه بیدین اهدله

صحا
اولدرت ایلمی جینی رویشی مویح اصطراب
چونه کل ال سفید اولور سن اها یو حباب

صفین وار بولون اولور تبه کیم قبلس نظر
کوز بوز کلس فر ایلم سبیره نه قیاب

مقدم شاه کله دود دکن ایتیشی کور
است چمنکده هزار زلر ایوب رش کلاب

طالع اول سونه اولور با نیش بریح شرف
طوخسونه عکلی لبه بلبلله ماه واقاب

چونه بویا نفضه شکر دینلر مالک
شونه جلده افلاک کرایه لمر اشجار

بویله کوم سن ناط اولما زور جانلر کورنه
لعل نالکده غونه اولما سه جام شراب

طاییار کولت وصل اولور اطلو صا اطم
دغیا اولما رفیق ایتمه دعا استجاب

دغیا ناله اعلسک اولور موصه اعلسک ایلم
عکس غونه اندن تر ایلم یالدر شعله تار

اولدم ابر زلف خط کینو بند
 بدر دماغ هواغه بو کوزو بتر
 مهنه صنی و اندر اولورن عجب کمل
 مرآنه باخه ار کلتر دو یو بتر
 محراب ابر و انده ابر بشت
 اهل نیازه اشق ترفیع وضو بتر
 فانا اعلمو در چشم دل نا جور بتر
 بر کن کورم اول کلنر حنی دو بتر
 اقلیم حنی و حال حنی اشده وار زار
 ار خطا و سیاد فتنی جو غلو بتر
 ماغ اولور و ناله عناقه جمع رقیب
 کیم در قوار کشته بو کفتکو بتر
 در غم جنار فالو در استناد بتر
 اهل ضلالته نفس لغو عدو بتر
 نوزن باقوت و شی فص نکلن شرق ابره
 بکیم قطع خون سر سکه حجاب ایلر

اقتناب ایلر ایلر
 نضام سینه عجب لطف کیم بیدل و اب
 ارنو صحت بر کله لطف کیم بیدل و اب
 آلودر و کله دل نقد سینه سوق محبت
 سر سیاه افکار ایلر و بوجاب ایلر
 او سا حوا و در طبع سر زری نون اولر
 بت اصنام سنگین کشتن جمله ایلر
 اولور اکلنر اغتاب تر عس مبارکله
 سر انکنت بچیند ندم زندک حجاب ایلر
 بنو طاقت کله ارسینه عناق زار اولماز
 دوزنر عکس تاب عارض بحر سراب ایلر
 غبار مقدم شاکله آغز کور ایش
 هزار کلن اشق جمله رشی کله ایلر
 رنجی

۳۰

بند و لبسته بر راه پروردگار دل
 نیه هم حالت مجنون بلا کند دل
 داغ دور رسینه شکل سوید آسند
 تاب عجز کله شهابینار اشدر دل
 نفوس نشسته دو بزم حقیقت در هب
 باغ فیض ایلد پر ساغر چاشدر دل
 چاکهکان ایلد حذنه بنام جسم
 بویله بر تیغ فضا کار فرزند دل
 هم جورتم طعن عروضا ملو
 صبح قدرتمه عجب صورت زکندر دل
 بار اصداه و یوب حکمت ابله عیبت
 شندر جسم تزلزل اچن بل بندر دل
 ترا اهل عدل ز عیلم قرین کور
 در خبا عرصه عشق اجمه کاه کند دل

ایلی حکند حسن و عشق کنی امتیاز
از خود بانه و درستی ناز عشق تاه نیاز

نغمه ناهید آ صبح دم تا بر اندر
غیر بود قدر عیان و حقیقت با جا جا

مالی اولاد از صدمه و رعنا و صفا و نور
خلی کو آس اولاد زین خوش اید بر قران

حیثه یکفرد و صوفی و فلاح فروری مصطفی
اولاد زین اجابت منال حقیقت باز

شسته تحقیق ابدی در غی صوفی کسب اتم
عالم کو دان او بلیغ است حق بوم خمار

حک

دل سود از به فرغ غنچه مسدود اولسون
قیه هم با اولوق هر مصدر اولسون

مجنون بی بین قویان بر من فالور عیاش
هدیه بر میل هم وصلتہ دستر اولسون

جان بسیار شوق عید و صهار اولسون
بسیل شوخ نگه جلد بر مغفور اولسون

دل عیاش و صفا و در من مردم کبیر
تقدیر دگر کسی فی ناله ز بغور اولسون

یقین کسوف عدو کویه جانان غنچه
بر کطلار ارم مانده بجز فر اولسون

یا پلور انز نبی ماطر و بران شده
رفعا اید که فرایانکه محمد اولسون

مردم مربع تر ز غن شتاب ادر
ده آمدند فظان هم موز اولسون

در حق
 در حق چشم اول شوخ دلوارا کورنور
 دورین نکه شوخه دنیا کورنور
 صفون سینئر اول رتبه که رخسارین
 عکس داغ سیم ملا سوبه کورنور
 بدیده قاعدی ظل خیال حکمت
 برنگه نیجه صمودت معنا کورنور
 غیا بلیل کلزار جنون کورنور
 داغ پوخون درون کل معنا کورنور
 در حق
 مالنه نظر اولوب غره نگاه انتم جلیج
 چشم حق بینه نه دنیا و خصبیا کورنور
 فیض وقتا ایله لاکب رانبا قبل کیم
 سکه قاق وجود کن اولدورن مسبقی
 صوره رحمانده هم شکر عنقا کورنور
 محقق تر حکم سا که هوید کورنور
 غرض
 تقیم حلی عورنده والک کاورد ساتر
 دل اول اضنی اتیه خبش عجب اولماز
 هب تقد کوان مایه اعمار رویور
 کیفیت اسرار حفا منکف اولماز
 کجا ویسی رخ نیجه مکن دو جهانه
 صوار دله نازل اولان جیش حواطر

صحیح

خبرش ما غمده اید معتاد ایلمش بلیل
عجب تقلید حال قیس ناستاد

طریق کلشنده فیض آلود مقام خوشگون
گذریش حلقه اذکار ارشاد

خفا مار غمده باره با لایقش کویبانک
شبه کل استا تکله واروب داد

یندیش شتایی دفع لجه اقلیم کلشنده
کلور شاه باره جبل امداد

سرسنگ چشم خون الود اید زینت طراز اولش
که عرب غنچه تر تصویر بنهاد

چو من ناله سن وقت صبا اوج افلاک
صدار مسفار آخر فرداد

فرانک بستی افرانکه دغ کبر ما یمنش
کدره دفع بانک به بد ازاد ایلمش بلیل

صحیح

تاف استقامتش عنقا عالمه رکوکل
موم صفا شرب موم مال که موم رکوکل

آن قدسیان اید طواف یلیم خلوص بال اید
موم طراه عدا بیت موم در رکوکل

او ایلمش عالم آند از مت فیض
قال اید تغییر اولناز تر مینا

جملدن دکواه اوزر چو فکرمودر آکا
علم ملک احصاء کلک رکوکل

حقیق کنج کهر مشخون ایلمش کلک
منظر کمال اسم اعظمه رکوکل

شم اید زینت حور و کوه پهلوس
باه فیضه عملر ساغر چدر رکوکل

دغیا چو می اولور کجور پانیا اولور
کاه اولور بر قیاس ناچیز شیندر رکوکل

بنام کلچین نشا کلستان باده خ
 نشه نایب شوق اولوب فیض نهان
 سقنت جیش کدرضا اولمش آسایش کونین
 جقاز ارباب مرد دارالامان
 داربدرقص نکلین بزمه لایق برکدر
 ویله لعل جانفرا جقازسه کان
 بن حار یاسده الفت کونین اولسم نود
 کچیم اول نشه بر امتنان
 دو سندنه عالم عالی شمه در عبرتینا
 روح زندان او قورعب داستان
 ایمن بنت العنب کی دهر زرد دین
 روح روح افرا اشتمم و جان
 دغما بر لب جانانه در مقصود اولان
 سافر غزل کورخی وصفی بیان باده خ

دیمه حیانه فخنه بیله ده سخن سویلر
 او غوامض مجامعین در عله سویلر
 زبان قال ایله تقوی اولماز سبها
 نکات حالت عشق حقیقت بلین سویلر
 دم وصلیف خیرت ال و یوب ال اولموش اولم
 نه بنوع نقطه قدرت دارنه اول بخودن سویلر
 توغم ریز اولور زین نقاب طریقه اول ماه
 شال طوطی کوبایس آینه سویلر
 سوزا قازار از عشق کلمه عاشق معتقد
 زبان حال ایله کویا اولور سوزورتن سویلر
 غم عشق کله بارون سوزد و شرم و غم زان
 نه سویلر هر ضربی قاده ایجاز فن سویلر

شدت ضرب زکوة اعتزاز ابراهیم کون
رکعت دار اول در وجود کتبه صبر و شکر

دینه صحرای سیر فیه سیمین ایکن
ایهل حکمت بدین چوق بخت ابلتس بود فری کون

زن پرستان اول در عهد جنون اول در سیر عالم
مامل جوان ایکن صاحب کمالات قوت

دولت کونند دجال ابروب بولورم دفین
کبر قمارک اولور اسم آغاز اندرون

چار شاقول آصیلر ساعت کون دیره
سیمدن رقاصی خاطر اولدر ربه لعل کون

شایقه فرکیس قنکده عهد رعایین ذکر
دبر کون بارضه کلد صد ارغنون

کبره در مش تقه نظر طبله کون در با
اندرون ارکرتاس در عیمانه در بود

حقه معون کون بارضه اسر و
پنک صغیف اولمش باتر کور در ام برنگون

کس کس بر لفظ لعل استافون چوب
اهل عشق اولدر بار حاصل کس کون

دو قیاب ارفا اول صابنه زینت
بوت اولر هدیة یقین حکام جنون

بزرگی سکن نمان کله عاده اولر
معلمه حانه اب کور حزن وزن

فاخره صلا سدر سحر اولر غلظت حسن
آن بر سنابل فصل اولر طایر کون

غنیة باغ اسیم و خضره اقدیم
شدت باد ابله اولدر کون امانه
بی بی عالمک بو خطه وارم قلمک
اولدم دن در مشرک بودید بخت سیاه
بسی امانه ز کوب از حق اعلان المیم
صبر لطف ایلدی مولد اینم کتر اه
۱۱۶۲

تاریخ و ماه سال اول
 حضرت نیک افروز الماسی غفور
 مکتب فرزند اعلاہ ابنین حور اوله
 هم ملبس در دستان عباله امیر
 لطف غنچه به حصول پاکیده با حور اوله
 ایله یارب غرق انوار خلد کس شهوه
 کد پر انوار شوق اقرار کس کس اوله
 پر بطا و حقیقت ادعای العلو امیر
 سیات فضل ام کلله صغیر اوله
 درغیا بدوم وفات ساجینه تاریخ تام
 و ذک نیک افروز دایما نور اوله
 ۱۱۶۱

دیدلر غنی بیشتر باغیان تاریخ
 و عذر بنام کس دایما نور اوله
 ۱۱۶۱
 ۱۱۶۱
 ۱۱۶۱

بیشتر عورت دو کس عاقبت نیک با
 غم ایوب وقت صبا حلاصیم صافیه
 چارطه اوج معناه قوی اوله بوله
 روح مولانا اوله رسکر کرده و ایله
 راست در تاریخ قوی جوت ساهه قرار
 هوالمه تیرن بکرم غم غم تاریخ بایته
 ۱۱۶۱
 ۱۱۶۱
 ۱۱۶۱

جنت مکان فردوس آشیان مرحوم و مغفور حضرت الشیخ نورالدین
 افند مرحوم و مغفور افند غیر حضرت تریبک و فانی ساکینه اولان تاریخ موشی
 دو که مصرع اولی تاریخ وفات و مصرع ثانی قطب الدین افند جناب تریبک شیخ
 نشین ارشاد اولدوغلریدر

فاتح ابواب غیب الغیب ایدی هر روزی
 نقد وقت کما حویر کوه عارفان
 دام بر قید علاقه خرد بر عزیز نیست
 اید کما رسل فتا ز جیب منتعان

روح بوزک حدی ذوالمنن المظفر
 حله بوش سندس فردوس وصال التوجهان
 مدحتکده خامه جنیان اولم بوق قدرتم
 نازمه حسرتک اقمه تحریر بیان

اولسیدی نکت فیضک نسیم دلک
 لال اولوب انمرد امانا غیب دل قعان

لب بجنیان حقیقت اولسه راز و حدی
 تعاله بندگیس حاص اولورد برقدیم بیان

عالم اسرار علم الله اید بوق سببه فز
 لطف حقه ذات پاکتی کامبین دکا و افان

شاه اولونک طریقت مقتدای سالکان
 یعنی نورالدین افندی سید سامی مکان

خیر خواه شاه درویش کله احلاص ایله
 ناقده سوق کرم کشاف تر کشفکان

واردان عالم غیبک دلی کجینیسی
 روح بخش اولمقده انفاس حیات جاودان

ادل کل روضه طراز حانقاه سنبل
 لال اولدو کجرب اولمشدی بی قید جهان

دایما اوراد ذکر الله اولوب اندیشی
 بادینه کلردی فکر ما سوادنه این دان

نطقی تقنا طبع حکمت دلمور جزب اولدن
 استقامتله سماع ایدنه ایدردن بدل جان

۱۱۶۰
 مایه اول الله شفاقت ایدله شقدر کما
 هفتین نوبم حاصلک ایدله در باغ حیان
 مغز از سر ز جید اول بولوب غزوشرف
 در هر راه طریقت سن محبت حاندان
 حمد لله اوله جابان صد رفتار عزیز
 قضا عالم سن دلی سر کرده عارفان
 دو چشم لطیف حفظ ایده آسیب ده
 نفس بند کاف نزه اوله شاه انجان
 جمله عالم مستفید معنی فیضک اولور
 ایدله انقاسک مقدس اول کیم سنعان
 نسل قنار حین ابن علی الم رضی
 شاه اقلیم طویقت سن حقیقت به کمان
 یارب ذل یشاردی مجروح کمان لطفله
 نوز وجهک در ضیا پالم فراد طابان
 یا سحر نذرین باضید با بزید
 اوله سر ایجهک مظهر سن چر کمان
 واردان سر ز جید ایدله بولدک غرق
 لایه مبروت اولدیله جمله رشده کمان
 دهشت نام سوانه ایدی تملیص اولور
 بوج بو نور ضیا در وجه قنارک عیان
 قلده قاف قدمده ایدله غنقارش ظهور
 کلابان سر حق علم طفیلکله رهان
 باد سرشار شو تکله صفا کسب ایدوب
 سر به نلیم رضا جویر محبت ماندان
 آسانک کعبته العنا قدر جبارین
 لا ابقا نوبم قبولک قبل انی ابدیم معان
 کائناتنه عاقد فیضک مه بانسج اولور
 اتمه الله عشقته آنی کلا در ذمه نمان
 نوز کاران کرم جوین غیب در کسم
 خاک پایک سورمه چشمه عیلم عین کمان
 رغیا اولور موشی خوف بوبیت لطیف
 ده دو نوب تاریخ اچون فکر ایلر ان نکتهدان
 مصرع اول غمخورد روح پاکنه دعا
 ناینس ایدله وقایع ساینس شروع و بیان
 شیخ ذوالدین رحمة الله علیه
 سر هفتده جانشین اولدر قطب کمان

مهر سحر
 مه تابند رخسار نك و صفاق عالقدر
 بر جبریل اولور سه سیبان اولر ویه لایقده
 طریق حق بلی تعداد انقاس الحلا یقده
 دکل قطبیه حاجت جله سر بر مطابقدر
 میسر در صورتی بودم ایچ عطف واحد له بر دمل
 وجود الیه عدم بر کوهی ده املا متقدر و باز

کتاب و بی یاریک اسم جون انوار العاشقده
 بلز نکه از دسته شرح ناقابل

در چشم کیه نه راز نمان عشقی فاش الیر
 اول اسمی مردم خونیلر عینیلر منافقدر

هر اسامو سز ناله دسوز دلیر
 مکرر غمی سیدا بر کل نوشانه عاشقده

صفار سینه منته نشاط باه مردند
 بونته دله فیض خاطر آرام و دند

یا پیشم سینه بر کج نوز حوق و حلونه دای
 النوع دلو کبیه حو کتق ارزاه و دند

ره آمدند نظاره بیک حال کله
 پنجه مانع اولور اعد طریق جا ده و دند

چرخ و اعل دله جا به سبار غمک اولمغه
 بزوم اول راه عشقه تحفه امام و دند

در لای اصل ایتمه امرا و دند
 بو کهرت اولور کله اس نامو افقدر

او شاهک ساندن کج طاقه قافل و دند
 دیز کجی رخ عزیب اقتاده و دند

فصل اول در بیان احوال و کیفیات
 و در بیان احوال و کیفیات
 و در بیان احوال و کیفیات

صحیح

سودم اول ماهی قمر حصار ایکن
نایکار اولدم هزار زار ایکن

سویح طبعم اولور اتش سخن
اول صنم بولیه اشکر کفنار ایکن

شاهباز لامغان بران ایدم
مست صهار لب دلدار ایکن

تاب تقار مدخ الدر دنگ بو
رکورد و در دانتیار ایکن

یکسا کار اتا الله اولدم علبس
بیرن مار مقدم دلدار ایکن

مشرقی مست نزاب عشقکم
باب ایشن قلمس آبرار ایکن

دوقوبت سخن وصل ایلدک
میتاور بحر ایکن غمخوار ایکن

دل نه بل ایسوز بر آفته
سختن دوشن دملاحت وار ایکن

درد و هو غمخوار اولور
شیر باغ بولیم بعضی آسار ایکن

دشمن سادی مرام عدل اولور
غم بنجله هدم هم عالم ایکن

کلمه در فضا
کلمه در کلمه

1717

حاج شیخ نورالدین اصفهانی
سراج چو کوش لوله در صحنه زلف خود العین
حقیقت نسل پاک مصطفی در شیخ نورالدین

طریق خلوتی تک آبروی غوث ذیشان
نه اقلیم اورنگ بقادر شیخ نورالدین

کلامک جمله کبر فوضات اللیل
بر خود معلوم ادب انصاف شیخ نورالدین

نور ان وایه چین لطفک اولس بن لوادر
در ونگ کمتر اسرار حد و شیخ نورالدین

کلا آله محمد نسل پاک مرتضی ادرع
حبت چار یار باصفاد شیخ نورالدین

ریاض نبستان بهشتک فخر شیخ نورالدین
شام طهرک نور آستان در شیخ نورالدین

نور حسرتله خونباش اولر حشمی رغبت زارک
وصالک تادم یوم اللقادر شیخ نورالدین

خبرم کنی فناء کایت کلر خان ایله
سند قرین بزم صفا اول زمان ایله
ابودونک حیا ایله کانا ایله
دغم ایبر ملاعبه تیرو کان ایله
عشاق ره قاده سینه ویرم امتیاز
اول ماه دوو نشارت ایبر ایبر ایله
خالج اولور سیمه ناکه اوشاه سوریان
کوتره ماه نوبی لطف ایت نیان
رغمی دیمش اوغی دهن نالک کوردن
کیم سولشراوشع اتش زبان ایله

تأیید ایشلدو
تدقیق ایشلدو
۲۴ کانونیک ۱۹۲۸

و تجر ظروف اولو و لورم
 فسه فاسم باشاده واقع جسم معلوم و منصرفه قید نام سابق غازی
 بیله باشا جامع شریفی اوقاف سققا ندم اولوب بنتا بنولون اوزون
 هاشو بلشنه بر شهر قرقیشی اچیه اجاره موله لور بر باب طویلیتی و کانه
 تصروف اولون حیدیم بنت مرطوفی با مرآتة تقالی متوفیه اولوب قانوش
 قیدم اوزره کبیره خیره امینه بنت مرطوفی انتقال اولون در نصرا کمدیرینه
 اولون نسکی ضایع اولوب طرف و ققدم و الیه انتقال مکرر نمک
 طالبه و راعیه اولعه طرف و ققدم دفتر و ققه نظر اولون در نصرا
 یوز ططق سنگ در بیع الیوزکت اولون شنبی کوف قاری حیده و الیه
 حیدیم بنت مرطوفی زات اوزون بطور و مقید اولعه مزبوره امینه
 بنت مرطوفی زات و الیه انتقال مکرر نصرفنه مشهور حیدیم نسکی اعطا
 اولون مکرر مزبوره امینه بنت مرطوفی مصرفه اولوب فی دکام مزبور
 بالذات کندر حیدر ضعیله و وجهه کبیر محمد غایب حیدیم ضعی
 و قصیر ایتمکاه بالیونیم نصرفنه اولون و بریلوب دفتر و ققه قید اولون
 داد حکم دکام مزبور کبیر شهر قرقیشی اولون اجاره مکرر طرف و ققه اولون

اوزون اجاره شوباشننه بر شهر قرقیشی اچیه
 اجاره موله لور بر باب قید ایمی دکانه متصرفه
 اولون حیدیم بنت مرطوفی بدین اولون تسکینی
 ضایع ایروب طرف و ققدم محمد نسکی اعطا
 اولون کریمه امینه بنت مرطوفی به انتقال
 اولون مزبوره امینه بنت مرطوفی در فی مصرف
 اولون فی دکام بالذات کندر حیدر نصایله
 دو وجهه کبیر محمد غایب حیدیم به ضعی و قصیر

اد
 سند
 کبیر محمد غایب حیدیم
 حیدیم

امان ومان طوبغی ومانی

ببغی وکافی

۱۵۲

ابرو بجزو و کلی و ماشی بجهله نه محسوب و هغه
بنا ادرایه کنده مالذیم صرف ایتماک شرطیه طرف اول
و طرف اولی نه مانع و فرام اولیه نه مانع